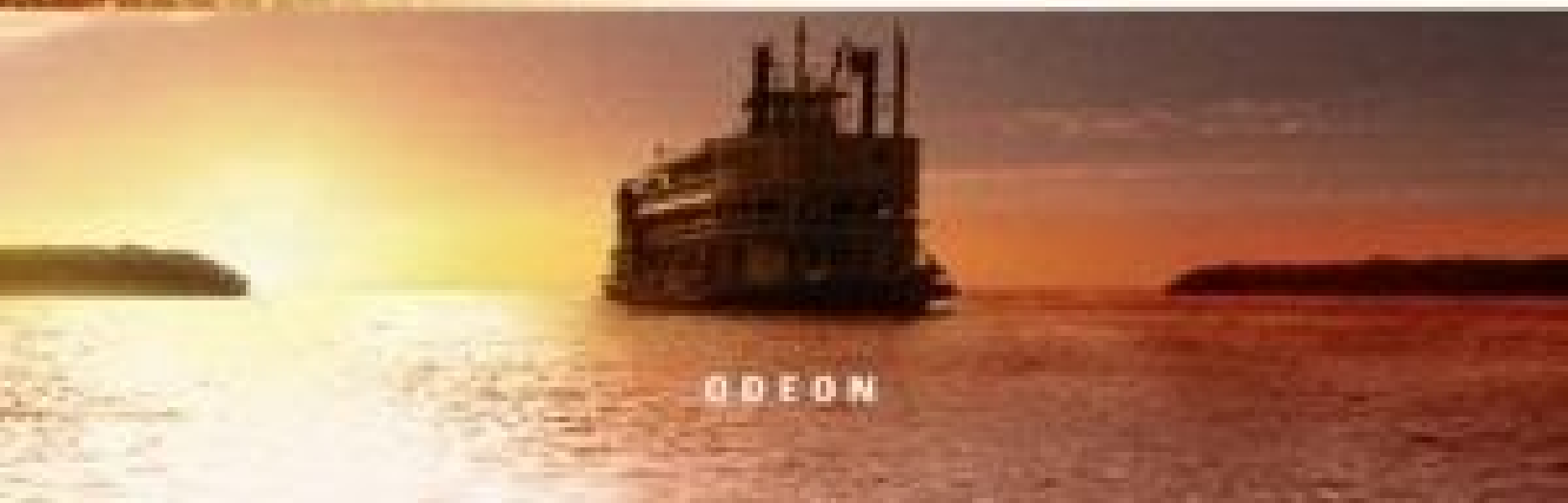

GABRIEL GARCÍA
MÁRQUEZ

LÁSKA
ZA ČASŮ
CHOLERY

ODEON

Láska za časů cholery
Márquez Gabriel García

*

Mé Mercedes, jak jinak

Stoupají výš tyto končiny, už mají svou korunovanou bohyň.

Leandro Díaz

Bylo to prostě tak: vůně hořkých mandlí mu vždycky připomínala osud zbraňovaných lásek. Doktor Juvenal Urbino ji ucítil, hned jak vkročil do domu, dosud zšeřelého, kam byl naléhavě povolán k případu, který pro něho ztratil naléhavost už před mnoha lety. Antilský utečenec Jeremiah de SaintAmour, jeho nejmilosrdnější

soupeř v šachu, válečný invalida a dětský fotograf, se spasil před mukami paměti vonnými výpary kyanidu.

Mrtvé tělo, zakryté přikrývkou, našel na polním lůžku, na němž

fotograf vždycky spával, poblíž taburetky s miskou, která posloužila k odpaření jedu. Na podlaze, uvázáno k noze kavalce, leželo tělo velké černé dogy se sněžnou hrudí a vedle něj berle. V dusném a neuspořádaném pokojíku, který sloužil zároveň jako ložnice i laboratoř, se teprve začínalo jasnít, jak otevřeným oknem pronikala záře časného rána, ale i tohle světlo stačilo, aby doktor Urbino okamžitě rozpoznal majestát smrti. Ostatní okna byla přelepena černým papírem a všechny skuliny a škvíry utěsněny hadry, takže místnost, beztak přecpaná, působila ještě tísnivěji. Na velkém pultu se hromadila spousta lahviček a flakonů bez štítku. Pod obyčejnou lampou zastíněnou červeným papírem se nacházely dvě oprýskané

plechové misky; třetí, ta na ustalovač, stála u mrtvolu. Všude se povalovaly staré noviny a časopisy, haldy skleněných desek s negativy, pochroumané kusy nábytku, ale čísi pečlivá ruka dbala o to, aby se na tom všem neusazoval prach. Průvan z okna sice pročistil vzduch, avšak pro toho, kdo by jej dokázal rozeznat, v něm stále doutnal vlahý hořkomandlový oharek nešťastných lásek. Doktor Juvenal Urbino, ač dalek nějakých věšteckých předtuch, si nejednou pomyslí, že tohle není to pravé místo, kde by se dalo umřít v milosti Boží, časem se však ustálil v názoru, že ve zdejším výstředním nepořádku se možná zračí nějaký zašifrovaný úrdek Boží

prozřetelnosti.

Policejní komisař s mladičkým studentem medicíny, který v městském špitále vykonával soudní praxi, stačili ještě před příchodem doktora Urbina místnost vyvětrat a zakrýt mrtvolu. Pozdravili ho s obřadností, která tentokrát vyjadřovala spíše soustrast nežli úctu, neboť nikomu nebyla utajena míra lékařova přátelství s Jeremiahem de SaintAmour. Věhlasný mistr stiskl oběma pravici, jako odjakživa každému ze svých žáků před začátkem každodenní přednášky z všeobecné klinické medicíny, načež bříšky ukazováku a palce uchopil lem přikrývky, jako by bral do štipky květ, a s posvátnou zdrženlivostí píd' po pídí odhalil mrtvé tělo. Nebožtík byl úplně nahý, tuhý a zkroucený, oči měl otevřené a tělo zmodralé a byl o dobrých padesát let starší než předešlého večera. Zornice měl průzračné, vousy a vlasy zežloutlé a na břicho se mu klikatila stará jizva po ráně, kterou kdosi sešil baličskými uzly. Svalstvo na trupu a pažích měl vypracované jako galejník, jak zabíral berlemi, jeho bezbranné nohy se však podobaly nohám sirotky. Doktor Juvenal Urbino ho chvíli pozoroval a srdce se mu přitom sevřelo jako málokdy za ta dlouhá léta

jeho jalového zápasu se smrtí.

“Tak vidíš, ty troubo,” řekl mu. “To nejhorší máš za sebou.” Zase ho zakryl a opět nabyl své akademické důstojnosti. Minulého roku, kdy se na počest jeho osmdesátých narozenin konaly třídní

oficiální oslavy, se v děkovném proslovu znovu vzepřel pokušení

zanechat praxe. “Na odpočinek budu mít času dost, až jednou umřu, ale tuhle možnost prozatím nemám v plánu,” řekl tehdy. Sice stále hůře slyšel na pravé ucho a při chůzi se opíral o hůl se stříbrnou rukojetí, aby zamaskoval vratkost kroku, ale ve svém lněném obleku s dvojitým zlatým řetízkem v knoflíkové dírcce se pořád nosil jako za junáckých let. Pasteurovský plnovous perleťového odstínu a vlasy téže barvy, přepečlivě uhlazené a rozdělené uprostřed dokonalou pěšinkou, věrně zrcadlily jeho povahu. Stále znepokojivější erozi paměti se snažil vyrovnávat poznámkami chvatně načrtávanými na útržky papíru, jenomže papírky se mu vždycky pomíchaly ve všech kapsách, sdílejíce osud lékařských nástrojů, lahviček s léky a různých jiných předmětů, beznadějně zpřeházených v přecpaném kufříku. Požíval pověsti nejstaršího a nejosvícenějšího lékaře ve městě, jakož i muže nejvytříbenějšího zevnějšku, avšak jeho příliš

okázalá učenost i pramálo bezelstný způsob, jakým užíval moci svého jména, mu vynášely méně náklonnosti, než si zasloužil. Komisaři a praktikantovi dal rychlé a přesné pokyny. Pitva není

nutná. Z pachu v domě se dá bezpečně usoudit, že příčinou smrti byly výpary kyanidu aktivovaného v misce nějakou kyselinou užívanou ve fotografii, a v těchto věcech se Jeremiah de SaintAmour příliš

dobře vyznal, než aby se mu to stalo náhodou. Komisař se pokusil něco namítnout, doktor Urbino ho však umlčel

výpadem, který přesně

odpovídal jeho způsobům: “Nezapomeňte, že úmrtní list podepisuji já.” Mladý lékař se neubráníl rozčarování: ještě nikdy se mu nepoštěstilo prostudovat si účinky cyankáli na mrtvole. Doktora Juvenala Urbina zprvu překvapilo, že si ho na lékařské fakultě dosud nevšiml, ale vzápětí si to vysvětlil mladíkovým andským přízvukem a jeho snadným ruměncem: zřejmě teprve nedávno přijel do města. “Za pár dní vám určitě dá příležitost nějaký ten blázen, co mu přeskočilo z lásky,” řekl, a teprve teď si uvědomil, že má před sebou prvního sebevraha, který, až kam jeho paměť sahala, se neotrávil kyanidem z nešťastné lásky. V obvyklém tónu jeho hlasu se cosi změnilo.

“Až ho budete mít před sebou, dobře si všimněte jedné věci,” řekl praktikantovi. “Obyčejně mívají písek v srdci.” Na komisaře pak mluvil, jako by hovořil s nějakým podřízeným. Prikázal mu, ať obejdou běžný úřední postup, aby se pohřeb mohl konat ještě téhož dne odpoledne, a to v co největší tichosti.

“Později si promluvím se starostou,” řekl. Věděl, že Jeremiahovi de SaintAmour, který se vyznačoval bytostnou střídmostí přírodního člověka, vynášela jeho umělecká dovednost mnohem víc, než kolik k živobytí potřeboval, a vyvozoval z toho, že někde v zásuvce tady v domě musí být dost peněz na pohřeb.

“Ale jestli je nenajdete, nevadí,” řekl. “Beru všechno na sebe.” Novinářům měli oznámit, že fotograf skonal přirozenou smrtí, ačkoli tahle zpráva, jak si říkal, je určitě nebude zajímat. “Když

to bude nutné, promluvím si s guvernérem,” řekl. Komisař, dbalý a skromný úředník, věděl, že mistrova neoblomnost v úředních záležitostech přivádí k zoufalství i jeho nejbližší přátele, a překvapilo ho, jak snadno pomíjí

všechna zákonná ustanovení, jen aby pohřeb uspíšil. Jedině na rozmluvu s arcibiskupem ohledně uložení

Jeremiaha de SaintAmour do svěcené půdy nepřistoupil; rozmrzelý

vlastní neomaleností, pokusil se o omluvu.

“Povídá se, že nebožtík byl hotový světec,” řekl.

“Něco ještě podivuhodnějšího,” řekl doktor Urbino: “Byl to světec ateista. Ale takové už jsou věci Boží.”

Kdesi v dálce, na druhém konci koloniálního města, bylo slyšet zvony z katedrály, svolávající na hrubou. Doktor Urbino si nasadil brýle s polovičními skly a zlatým můstkem a vytáhl hodinky na řetízku, čtverhranné, jemně pracované, jejichž víčko odskakovalo na pružinku: co nevidět zmešká svatodušní mši.

V saloně stála pojízdná kamera na kolečkách, podobná těm, co bývají k vidění ve veřejných parcích; visel tu závěs, zpodobňující v uměleckých barvách svítání na moři, a stěny místnosti byly vytapetovány portrétními snímky dětí při pamětihodných událostech: při prvním přijímání, v kostýmu králíčka, při šťastných narozeninách. Doktor Urbino, který v zahlobání nad šachovnicí míval možnost na vlastní oči pozorovat, jak se tato tapeta rozlézá po zdech rok od roku víc, si nejednou s bezútěšnou jasnozřivostí

pomyslel, že tato galerie nahodilých podobenek v sobě chová zárodek budoucího města, které tyto nezodpovědné děti jednou ovládnou a přivedou k mravní zkáze a z jehož slávy nezbude ani popel. Na psacím stole vedle plechovky s několika lulkami mořského vlka stála šachovnice s rozehranou partií. Navzdory spěchu a pochmurné

náladě se doktor Urbino neubráníl pokušení, aby si ji prostudoval. Věděl, že to musí být partie z předchozího večera, protože Jeremiah de SaintAmour hrál šachy každý

den, vždycky odpoledne a přinejmenším se třemi různými protihráči, ale pokaždé dohrál až do konce a šachovnici s figurkami pak ukládal do krabice a krabici do zásuvky psacího stolu. Z rozestavení bílých figurek, s nimiž

fotograf vždycky hrával, tentokrát jasně vyplývalo, že po čtyřech dalších tazích musel nevyhnutelně prohrát. “Kdyby šlo o zločin, tohle by byla dobrá stopa,” pomyslel si doktor Urbino. “Co já vím, takovouhle léčku by dokázal narařit jen jediný člověk.” Nedovedl by dál žít, kdyby se později nedopídl, proč tenhle houževnatý

voják, zvyklý bít se do poslední kapky krve, nedobojoval až do konce poslední války svého života.

V šest hodin ráno si ponocný při poslední obchůzce všiml cedule připíchnuté na venkovních dveřích: Vstupte bez klepání a uveďte policii. Brzy nato se dostavil komisař s praktikantem a oba společně

prohledali dům, pátrajíce po nějakém důkazu, který by protiřekl nezaměnitelnému pachu hořkých mandlí. Právě v té chvíli, kdy lékař

studoval nedokončenou šachovou partii, však komisař objevil mezi papíry na psacím stole obálku; byla adresována doktoru Juvenalu Urbinovi a opatřena mnoha pečeti, takže ji museli roztrhat na cáry, než se dostali k dopisu. Lékař odhrnul černý závěs na okně, aby lépe viděl, zběžně přešel pohledem jedenáct listů popsaných po obou stranách pečlivým krasopisem a pak si přečetl první odstavec. V

tu chvíli pochopil, že přišel o svatodušní přijímání. Jak se začítal, zrychloval se mu dech, vracel se o několik stránek nazpátek, aby znovu navázal ztracenou nit, a když dočetl, vypadal, jako by se navracel z daleka a z dávna. Ačkoli se snažil nedat na sobě nic znát, vypadal vyčerpaně: rty měl sinalé jako ten nebožtík a prsty se mu neovladatelně třásly, když dopis skládal a zasunoval do kapsy saka. Teprve pak si

vzpomněl na komisaře a na mladého lékaře a usmál se na ně z temnot sklíčenosti.

“Nic zvláštního,” řekl. “Jeho poslední pokyny.” Přijali tuto poloviční pravdu za celou; když posléze na příkaz doktora Urbina nadzvedli volnou dlaždici v podlaze, našli pod ní

ohmatanou účetní knížku s heslem k trezoru. Obsahoval sice méně

peněz, než čekali, ale i tak částka bohatě stačila k úhradě pohřebních výloh a dalších drobných pohledávek. Doktoru Juvenalu Urbinovi už bylo jasné, že před evangeliem se do katedrály nedostane.

“Potřetí od té doby, co jsem začal rozum brát, zmeškám svatodušní

mši,” řekl. “Ale Pánbůh to pochopí.” Stěží ovládal touhu vyklopit ženě všechna ta důvěrná odhalení, která si právě přečetl, ale raději se pozdržel o pár minut, aby vyřídil zbývající drobné úkoly. Přislíbil, že uvědomí početnou obec karibských utečenců usazených ve městě, pokud by snad chtěli vzdát poslední poctu svému souputníku, jehož pevný postoj, čínorodost a radikalismus si zasluhovaly nejvyššího uznání, a to i poté, co jeho počáteční zápal zjevně ochladilo vystřízlivění. Dá vědět i všem šachistům, od věhlasných profesionálů po bezejmenné nádeníky, s nimiž Jeremiah de SaintAmour měřival síly u šachovnice, jakož i dalším, ne tak stálým přátelům, kteří by se případně chtěli pohřbu zúčastnit. Dokud si nepřečetl zanechaný dopis, kladl sám sebe na první místo, ale teď, když poznal jeho obsah, nebyl si už zhola ničím jist. V každém případě pošle kytici gardenií, co když Jeremiah de SaintAmour projevil v poslední chvíli účinnou lítost. Pohřeb bude v pět, to je v nejparnějších měsících ta pravá hodina. Kdyby ho potřebovali, bude od dvanácti na venkovském sídle doktora Lácidese Olivelly, svého milovaného žáka, který dnes dává slavnostní oběd u

příležitosti pětadvacátého výročí svého svazku s lékařskou vědou. Sotva minula první bouřlivácká léta a doktor Urbino si vydobyl ostruhy i pověst nejznamenitějšího lékaře v celé provincii, vpravil se jeho denní běh do neměnných kolejí. Vstával za prvního ranního kuropění a hned začal užívat své tajné medikamenty: bromid draselný

na pozvednutí nálady, salicyláty proti loupání v kloubech, když

pršelo, námelové kapky proti závratím, beladonu na dobré spaní. Každou hodinu bral nějaké užívání, vždycky potajmu, poněvadž se po celý svůj dlouhý život lékaře a učitele ze zásady stavěl proti tomu, aby se na stárnutí předpisovala paliativa: lépe totiž snášel bolesti cizí nežli své vlastní. Jakmile nikdo nebyl v dohledu, vytahoval z kapsy polštářek s kafrem, který ustavičně nosil při sobě, a zhluboka si přičichoval, aby zahnal strach z tolika pomíchaných léků. Hodinu strávil v pracovně nad přípravou přednášky ze všeobecné

klinické medicíny, kterou měl na lékařské fakultě každý den od pondělka do soboty přesně v osm ráno, a to až do dne před svou smrtí. Byl rovněž pozorným čtenářem literárních novinek, jednak těch, které dostával poštou přímo z Paříže od svého tamního dodavatele, jednak i těch, které mu z Barcelony objednával jeho místní knihkupec, ačkoli literaturu ve španělském jazyce nesledoval tak bedlivě jako francouzskou. Nikdy však nečetl ráno, nýbrž až po siestě, kdy četbě věnoval hodinu, a pak večer před usnutím. Když byl se studiem hotov, konal po patnáct minut dechová cvičení v koupelně

u otevřeného okna, přičemž nádech prováděl výhradně z té strany, odkud kokrhali kohouti, neboť odtamtud šel nový vzduch. Pak se vykoupal, upravil si plnovous, napomádoval si knír, obestřen oblakem nefalšované kolínské značky Farina Gegen(ber, a vzal si bílý lněný

oblek, měkký klobouk a polobotky z korduánu. I ve svých jedenaosmdesáti letech si zachovával lehkost způsobů a pohotového ducha z dob po návratu z Paříže, krátce po té velké epidemii asijské

cholery, a pečlivě přičísnuté vlasy s pěšinkou uprostřed měl stejné

jako zamlada, až na tu kovovou barvu. Posnídal v rodinném kruhu, dodržoval však osobní dietu: odvar z květů pelyňku velkolistého, který dělá dobře na žaludek, a hlavičku česneku, jehož stroužky loupal a pojídal jeden po druhém, přičemž každý svědomitě sežvýkal a zajedl chlebem, aby předešel tlaku u srdce. Zřídka kdy se stávalo, aby ho po přednášce nečekala nějaká povinnost související s jeho veřejnou činností či s jeho katolickou družinou, anebo s nápady, jimiž

obohacoval společenský a kulturní život města. Obědval skoro vždycky doma, na deset minut si vsedě zdříml na terase patia a v polospánku slyšel prozpěvování služek pod hustou korunou mangovníku, vyvolávání prodavačů z ulice a od zálivu mrmlání

motorů, jejichž výpary v odpoledním vedru plachtily po domě jako anděl, jemuž bylo souzeno shnít. Potom si hodinu pročítal nejnovější

knihy, hlavně romány a historická pojednání, a dával hodiny francouzštiny a zpěvu domácímu papouškovi, který byl už dlouhá léta místní atrakcí. Ve čtyři se obvykle vydával za svými pacienty, ale ještě předtím vypil velký džbán limonády s ledem. Navzdory věku se zpěchoval přijímat nemocné v ordinaci a nadále je navštěvoval doma, jak dělával odjakživa, v dobách, kdy město ještě vypadalo natolik domácky, že se pěšky dalo dojít kamkoliv.

Od svého návratu z první cesty do Evropy jezdil doktor Urbino v rodinném landauru se dvěma nazlátlými plaváky;

když vůz dosloužil, vyměnil ho za viktorii taženou jediným koněm a tento otevřený

sportovní kočár už používal napořád, s jistou pohrdlivostí vůči módě, i v době, kdy kočáry začaly ze světa mizet a ty, které ve městě ještě zbyly, sloužily už jenom k turistickým projíždkám či k převážení pohřebních věnců. Přestože se vzpíral odchodu na odpočinek, uvědomoval si, že je volán pouze k beznadějným případům, i to však považoval za určitý druh specializace. Stačilo, aby se na nemocného podíval, a věděl, co mu schází, kdežto k patentovaným lékům choval stále hlubší nedůvěru a obecné rozšíření chirurgických zákroků sledoval s rostoucím znepokojením. "Skalpel je nejpádnejším důkazem fiaska lékařské vědy," říkával. Byl toho názoru, že každý

lék je přísně vzato jed a že sedmdesát procent běžných požívatin uspišuje smrt. "Ať tak či onak," říkával studentům při přednáškách,

"z medicíny se ví moc málo, a to málo je známo jen několika lékařům." Od mladistvého nadšení dospěl ke stanovisku, které sám definoval jako fatalistický humanismus: "Každý je pánem své vlastní

smrti, a když se naplní čas, můžeme mu pomoci jedině v tom, aby umíral bez bázně a bez bolesti." Navzdory těmto krajně vyhraněným názorům, které už tvořily součást místního lékařského folkloru, s ním jeho bývalí žáci nadále konzultovali, neboť na něm oceňovali to, čemu se tehdy říkalo klinické oko. V každém případě byl vždycky drahý a výlučný lékař a jeho klientela se soustředila v panských domech Místokrálovské čtvrti.

Pracovní den doktora Urbina se vyznačoval natolik pevným řádem, že jeho manželka věděla, kam mu vzkázat, pokud se během odpoledne vyskytla nějaká naléhavá záležitost. Zamlada se před návratem domů

stavoval v kavárně U fary a tam se také zdokonalil v šachu se společníky svého švagra a s některými karibskými utečenci. V prvních letech nového století však přestal do kavárny docházet a pokusil se pořádat národní šachové turnaje pod záštitou Společenského klubu. Právě v té době se v městě objevil Jeremiah de SaintAmour, už se zmrtvělými koleny a dosud bez povolání dětského fotografa, neuběhly však ani tři měsíce a znal ho každý, kdo dovedl táhnout pěšcem, poněvadž nikomu se nepodařilo jedinkrát ho porazit. Pro doktora Juvenala Urbina, který už tehdy propadl šachu tělem i duší a nezbývalo mu mnoho protivníků, jimiž by svou vášeň sytil, znamenalo tohle setkání přímo zázrak.

Jemu vděčil Jeremiah de SaintAmour za to, že se mohl stát tím, kým mezi námi byl. Doktor Urbino se ujal role jeho bezvýhradného ochránce, jeho ručitele ve všem všudy, a ani si nedal tu práci, aby si ověřil, kdo je, čím se zabývá, či z jakýchžto neslavných válek to přichází v takovém nemohoucím a zuboženém stavu. Nakonec mu půjčil peníze na zřízení fotografického ateliéru a Jeremiah de SaintAmour mu dluh splácel s přesností hodináře od okamžiku, kdy

pořídil podobenku prvního děcka vylekaného magneziovým bleskem, dokud jej nesplatil do posledního čtvrtáku.

Za to všechno mohly šachy. Zpočátku hrávali o sedmé, po večeři, s oprávněnou výhodou pro lékaře, neboť protivník ho značně převyšoval, ale výhod stále ubývalo a nakonec hráli jako rovný s rovným. Později, když si don Galileo Daconte zřídil na dvoře první biograf a Jeremiah de SaintAmour se stal jedním z jeho nejhorlivějších návštěvníků, omezila se šachová utkání pouze na večery, kdy se v kině nepromítal nějaký nový film. Oba muži se tehdy už natolik spřátelili, že spolu chodili i do kina, doktor Urbino nicméně

vždycky bez manželky, a to ze dvou důvodů: jednak se jeho ženě

nedostávalo trpělivosti, aby sledovala nit spletitých příběhů, a jednak od počátku šestým smyslem tušil, že Jeremiah de SaintAmour není pro nikoho dobrá společnost.

Dnem, který vybočoval z ustáleného všednodenního řádu doktora Urbina, byla neděle. Pravidelně chodil na velkou mši do katedrály a po návratu zůstával doma, odpočíval a četl si na terase patia. Zřídka se vydal za pacientem v zasvěcený den, leda v nejnaléhavějším případě, a dávno už nepřijímal žádné společenské

závazky s výjimkou těch nejnutnějších. Onu Svatodušní neděli se zvláštním řízením seběhly dvě nezvyklé události: smrt přítele a význačné jubileum vynikajícího žáka. Místo aby se bez otálení vrátil domů, jakmile potvrdí úmrtí Jeremiaha de SaintAmour, jak měl původně v úmyslu, dal se však doktor Urbino strhnout zvědavostí. V kočáře ještě jednou chvatně přelétl dopis na rozloučenou a vozkovi nařídil, aby ho zavezl na jednu spletitou adresu v bývalé

čtvrti otroků. Toto rozhodnutí se natolik vymykalo jeho zvyklostem, že se kočí potřeboval ujistit, zda nejde o omyl. Nešlo: adresa byla jasná a ten, kdo ji psal, měl víc než dost důvodů, aby ji dobře znal. Doktor Urbino se vrátil k první stránce a znovu se pohroužil do onoho zřídla nežádoucích odhalení, schopných ještě i v jeho věku proměnit jeho vlastní život, kdyby sám sebe dokázal přesvědčit, že nejde o blouznění zoufalce.

Vzduch se přestával už od časného rána pařit, bylo pod mrakem a čerstvo, ale nezdálo se, že by před polednem chtělo zapršet. Kočí, který se snažil jet co nejkratší cestou, hrbolatými neschůdnými uličkami koloniálního města, musel co chvíli zastavovat, aby se mu kůň nesplašil v návalu a zmatku lyceistů a členů církevních kongregací, kteří se

vraceli ze svatodušních obřadů. V ulicích povlávaly papírové girlandy, vyhrávala hudba a všude bylo plno květin, a z balkonů se vykláněly dívky s pestrobarevnými slunečníky v mušelínových volánech a přihlížely

slavnostnímu průvodu. Na Katedrálním náměstí se sochou Osvoboditele, utopenou mezi africkými palmami a novými kandelábry s kulovými svítidly, vznikla automobilová zácpa, jak se davy vyhrnuly z kostela, a v ctihodné

kavárně U fary, obsazené do posledního místečka, to hučelo jako v úle. Široko daleko se nevyskytoval jediný kočár kromě vozu doktora Urbina, a ten se od posledních kočárů zbylých ve městě na první

pohled odlišoval: jeho lakované části se blyštěly jako zrcadlo, kování měl z bronzu, aby je nerozežrala sůl, a kola a oj svítily rudě a zlatě, jako by právě přijížděl z nočního galapředstavení

Vídeňské opery. Ačkoli i nejškrobenější městské honoraci stačilo, když rodinný kočí chodil v čisté košili, vozka doktora Urbina musel být navíc olivrejován v truchlivém sametu a na hlavě nosit cylindr cirkusového krotitele, což byla výstroj jednak předpotopní, jednak obecně považovaná za projev bezcitnosti vzhledem ke karibskému vedru.

Přestože doktor Urbino miloval město láskou hraničící s posedlostí a platil za jeho nejlepšího znalce, jen zcela výjimečně

se mu naskytl důvod, aby se jako oné neděle odvážně vhroužil přímo do ryčné staré čtvrti otroků. Kočí se musel každou chvíli vyptávat na cestu a otáčet vůz. Doktor Urbino vzal zblízka na

vědomí rmut bažin, jejich zlověstné ticho, jejich plynatost utopenice, kvas jejich útrob, který za mnoha bezesných jiter, smísen s vůní jasmínů

v patiu, stoupal až k jeho ložnici a on jej vnímal jako závan včerejšího větru, jenž s jeho životem nemá nic společného. Sotva však vůz začal nadskakovat v rozblácených uličkách, kde se supi rvali o odpadky z jatek vyplavené vzdutým mořem, tenhle morový puch, tolikrát idealizovaný steskem, se změnil v nesnesitelnou skutečnost. Na rozdíl od místokrálovského města se zděnými domy byly zdejší

příbytky zbudovány z vyběleného dřeva, zastřešeny pozinkovaným plechem a většinou spočívaly na pilotech, aby dovnitř nenateklo, až

příliv zvedne břechku v otevřených stokách, dědictví po Španělích. Všechno tu vypadalo opuštěně a bledně, ale ze zaneřádných kantýn burácela muzika bohapusté pitky Svatodušních svátků chudiny. Konečně

našli ten pravý dům a kočár zastavil; v patách jim běžela smečka nahých dětí,

povykujících na kočího kvůli jeho divadelní maškarádě, až je musel zahnat bičem. Doktor Urbino, který se chystal na důvěrnou návštěvu, příliš pozdě pochopil, že neexistuje nebezpečnější prostoduchost než naivita jeho věku. Zvenčí se onen dům bez čísla nijak nelišil od jiných méně

šťastných příbytků, leda oknem s krajkovými záclonkami a velkými vraty, původem z nějakého starého kostela. Kočí zabušil klepátkem, a teprve když se ujistil, že jsou na správné adrese, pomohl lékaři z vozu. Vrata se nezvučně otevřela. Uvnitř v šeru stála žena zralého věku, celá v černém, s rudou růží za uchem; přes svá léta - méně než

čtyřicet jí nebylo - si uchovávala ztepilost mulatky zlatých a neslitovných očí a vlasy jí těsně obepínaly lebku jako přílbice z železné bavlny. Doktor Urbino ji nepoznal, přestože ji častokrát zahlédl ve fotografově ateliéru z mlhovin nad šachovnicí a kdysi jí

sám předepsal chininové papírky na třetidenní zimnici. Podal jí ruku a ona ji uchopila do dlaní, ani ne tak na pozdrav, jako spíš aby mu pomohla dovnitř. V saloně, zařízeném vybraným nábytkem a mnoha půvabnými drobnostmi, to neviditelně ševelilo jak v háji, panoval tu svěží chládek a každý předmět stál na svém přirozeném místě. Doktor Urbino si bez trpkosti vybavil krámk jistého pařížského starožitníka v ulici Montmartre číslo 26 za jednoho podzimního pondělka v minulém století. Žena usedla naproti němu a oslovila ho těžkopádnou španělštinou.

“Tento dům je váš dům, doktore,” řekla. “Nečekala jsem vás tak brzy.”

Doktora Urbina se zmocnil pocit, že je prozrazen. Zadíval se na ni srdcem, zadíval se na její smuteční šaty, na důstojnost jejího zármutku, a pochopil zbytečnost své návštěvy: tato žena věděla o všem, co bylo řečeno a doloženo v dopise Jeremiaha de SaintAmour, a věděla toho víc než on. Nemýlil se. Skutečně ho provázela ještě pár hodin před smrtí, právě tak, jako ho téměř plných dvacet let provázelo její pokorné zbožňování a něha, příliš se podobající

lásce, aniž o tom věděla jediná živá bytost v téhle ospalé provinční

metropoli, kde i o státních tajemstvích štěbetali vrabci. Poznali se v poutnickém špitále v Port-au-Prince, kde se narodila a kde on strávil první dobu svého běženeckého života, a po roce ho následovala až sem, na krátkou návštěvu, ačkoli oba i bez vzájemné

domluvy věděli, že přijela navždycky. Jednou týdně mu chodila poklízet laboratoř, ani ty největší poťouchlíky v sousedství však nenapadlo, že by zdání mohlo být pravdou, poněvadž kdekdo se domníval, že invalidita Jeremiaha de

SaintAmour se netýká jenom chůze. Sám doktor Urbino z velmi oprávněných lékařských důvodů

zastával týž názor, a kdyby mu to Jeremiah de SaintAmour sám neodhalil v dopise, nikdy by nevěřil, že měl ženu. V každém případě

stále nemohl pochopit, proč si dva svobodní dospělí lidé bez závazků, žijící stranou předsudečné, do sebe uzavřené společnosti, zvolili osud zakázaných lásek. "Jemu se to tak líbilo,"

vysvětlila. Ilegalita sdílená s mužem, který jí nikdy zcela nepatřil a v níž

nejednou zakusili nenadálý výbuch štěstí, se jí kromě toho nejevila nežádoucí. Naopak: život jí dokázal, že tato okolnost byla snad přímo jedinečná.

Večer předtím si vyšli do kina, jako obvykle každý za své a každý

na jiné místo; takhle si vyraželi přinejmenším dvakrát za měsíc od té doby, co si italský přistěhovalec don Galileo Daconte zřídil v rozvalinách kláštera ze XVII. století biograf pod širým nebem. Viděli film natočený podle jednoho románu, o kterém se minulý rok hodně mluvilo a při jehož četbě se doktoru Urbinovi svíralo srdce z ukrutností války: Na západní frontě klid. Po kině se sešli v laboratoři; připadal jí nesoustředěný a roztesknělý, přičítala to však drastickým scénám s raněnými vojáky, topícími se v bahně. Aby ho rozptýlila, navrhla mu, že si zahrají šachy; chtěl jí vyhovět a souhlasil, hrál ale nepozorně, s bílými figurkami, jak se rozumí, až

do chvíle, kdy si dřív než ona uvědomil, že po čtyřech dalších tazích prohraje, a neslavně vzdal. Teprve teď lékaři došlo, že soupeřem Jeremiaha de SaintAmour v poslední partii jeho života nebyl generál Jerónimo Argote, jak se původně domníval, nýbrž tato žena. Překvapeně zamumlal:

“Byla to mistrovská hra!”

Trvala na tom, že nikoli její zásluhou, nýbrž protože Jeremiah de SaintAmour, bloudící již v šerých končinách smrti, pohyboval figurkami bez lásky. Když dohráli, to muselo být tak kolem čtvrt na dvanáct, poněvadž z tančírů už nebylo slyšet hudbu, požádal ji, aby ho nechala o samotě. Chystal se napsal doktoru Urbinovi, jehož

považoval za nejspolehlivějšího člověka, jakého kdy poznal, a za bratrskou duši, jak rád říkával, ačkoli je spřízňovalo pouze vášnivé

zaujetí pro šachy pojímané jako dialog rozumu, nikoli jako věda. Právě tehdy si uvědomila, že Jeremiah de SaintAmour dospěl ke konci agonie a ze života že mu zbývá jen tolik času, kolik je zapotřebí k napsání jednoho jediného dopisu. Lékař tomu nemohl uvěřit.

“Takže vy jste o tom věděla!” zvolal.

Nejenže věděla, potvrdila mu, nýbrž pomáhala Jeremiahovi de SaintAmour přetrpět agonii s touž láskou, s jakou mu kdysi pomáhala objevovat štěstí; to, co posledních jedenáct měsíců prožívali, byla totiž jen krutá agonie bez konce.

“Měla jste to ohlásit, jak bylo vaší povinností,” řekl lékař.

“Něco takového jsem mu nemohla udělat,” namítla pobouřeně.

“Příliš jsem ho milovala.”

Doktor Urbino, který se domníval, že už všechno na světě slyšel, jaktěživ nezaslechl podobnou věc, ke všemu vyřčenou tak prostě. Zpříma se na ni zahleděl všemi smysly, aby si tuto ženu vtiskl do paměti takovou, jaká v té chvíli byla: seděla před ním, neochvějná v krunýři černých šatů, s očima užovky a s růží za uchem, podobná

říčnímu božstvu. Kdysi dávno na Haiti, když spolu na jedné osamělé

pláži nazí odpočívali po milování, Jeremiah de SaintAmour si zničehonic povzdychl: "Já nikdy nezestárnu." Vyložila si to jako hrdinné odhodlání bojovat bez oddechu proti pustošivému dílu času, podal jí však podrobnější vysvětlení: byl nezvratně rozhodnut, že si v šedesáti vezme život.

Šedesátku dovršil třiadvacátého ledna a tehdy si také stanovil jako nejzazší lhůtu den před Svatodušní nedělí, nejvýznačnějším svátkem města, zasvěceného Duchu svatému. Předem znala do nejmenších podrobností vše, co se mělo minulé noci stát; oba o tom často hovořili, oba společně snášeli nezadržitelný příval dní, který už

ani on, ani ona nemohli zastavit. Jeremiah de SaintAmour vášnivě

lpěl na životě, miloval moře a miloval milování, miloval svého psa i ji, a jak se stanovený

den přibližoval, propadal víc a víc zoufalství, jako by o své smrti nerozhodl on sám, nýbrž neúprosná

osudovost.

"Když jsem od něj včera odcházela, nebyl už z tohoto světa," řekla.

Chtěla s sebou odvést psa, on se však na dogu, podřimující na podlaze vedle berlí, upřeně zadíval a zlehýnka ji pohladil po srsti.

"Je mi líto, ale mister Woodrow Wilson pocestuje se mnou," řekl. Požádal ji, aby psa uvázala k noze kavalce, zatímco bude psát; učinila, jak jí přikázal, ale na provaze udělala nepravý uzel, aby se zvíře mohlo vyprostit. Tento věrolomný skutek, jediný, jakého se kdy dopustila, ospravedlňovala touha, aby si nadále mohla připomínat pána v zimních očích jeho psa. Doktor Urbino ji přerušil

sdělením, že pes se neodvázal. “To znamená, že nechtěl,” opáčila. Zaradovala se, neboť si raději chtěla vybavovat mrtvého milence tak, jak ji o to žádal předešlé noci, když zvedl hlavu od započatého dopisu a naposledy se na ni podíval.

“Vzpomeň na mě růží,” řekl jí.

Domů přišla krátce po půlnoci. V šatech se natáhla na postel a kouřila, zapalovala si jednu cigaretu za druhou, rovnou od nedopalku, aby mu dala čas k dokončení dopisu, který, jak věděla, měl být dlouhý a nelehký. Těsně před třetí, když začali výt psi, postavila na kávu, oblékla se do hlubokého smutku a v patiu ustříhla první jitřní růži. Doktor Urbino si už nějakou dobu uvědomoval, jak usilovně bude zahánět vzpomínku na tuto ženu, pro kterou nebylo spásy, a domníval se, že ví proč: jedině osoba bez principů si mohla takhle hovět v bolesti.

Po celou dobu návštěvy mu poskytovala další a další důkazy. Na pohřeb nepůjde, tak prý to milenci přislíbila, ačkoli doktoru Urbinovi připadalo, že z jednoho odstavce dopisu vyčetl pravý opak. Neprolije jedinou slzu, nepromarní zbytek svých let tím, aby se pomaličku připékala v řeřavějícím popelišti vlastních vzpomínek, nepohrbí se zaživa v těchhle čtyřech zdech s rozešitým rubášem, jak se tak rádo vidělo u místních vdov. Dům Jeremiaha de SaintAmour, který jí teď podle pokynů obsažených v dopise náležel i se vším vnitřním zařízením, hodlala prodat a chtěla žít jako vždycky a bez jakýchkoli stesků na tomhle krchově chudých, kde bývala šťastná. Její věta pronásledovala doktora Urbina celou cestu domů: “Tenhle krchov chudých.” Nebylo to liché pojmenování, neboť město, jeho město, zůstávalo stejné, mimo čas; bylo to stále to vyprahlé, vedrem sálající město nočních můr a samotářských slastí jeho dospívání, město, kde květy rzivěly a sůl se kazila a jemuž se za čtyři staletí

nepřihodilo nic, ledaže pomalu vetšelo a stárla, obklopeno zahrňávající bažinou a povadlými vavřínovými háji. Pod nápory náhlých a pustošivých lijavců tu v zimě přetékaly latríny a ulice se proměňovaly v odporná bahniště, z nichž se zvedal žaludek. V létě

zas neviditelný prach, drsný jako doruda rozžhavený křídový prášek, pronikal i nejlépe chráněnými škvírami do představ, hnán zběsilými vichry, které servávaly střechy z domů a zvedaly děti do povětří. Sobotu co sobotu vyrážela z chatrčí z lepenky a plechu na kraji bažiny mulatská chudina i s domácím zvířectvem a s nákladem jídla a pití a rozjařeně brala útokem kamenité pláže v koloniální části města. Na prsou několika starců mohl člověk ještě před pár lety zahlédnout královský cejch otroků, vypálený žhavým železem. Celý

konec týdne nemilosrdně prokřepčili, k smrti se zpíjeli podomácku pálenou kořalkou, po chuti se milovali v hicacových houštinách, dokud se v neděli o půlnoci jejich vlastní fandanga nezvrhla v krvavou řež všech proti všem. Oni, to byl ten dravý dav, který ve všední dny pronikal do uliček a náměstí starých čtvrtí, kde se kramařilo se vším, co je ke koupi či na prodej, a vléval do zmrtnělého města zběsilost lidské jarmareční všehochuti s pachem smažené rybiny, totiž nový život.

Nezávislost na španělském dominiu a pozdější zrušení otroctví

uspíšily onen stav důstojného úpadku, v němž se doktor Juvenal Urbino narodil a vyrostl. Někdejší význačné rody se tiše propadaly ke dnu ve zpustlých alkazarech pozbyvších lesku. V křivolakých uličkách s dlážděním z kočičích hlav, které se svého času tak výtečně osvědčovaly při válečných obchvatech či nájezdech bukanýrů, se po balkonech rozplemeňovalo býlí a pod jeho nápořem pukaly festovné zdi i těch nejlépe udržovaných domů; ve dvě odpoledne město

zmrtvělo a ztichlo, jako by se z něho život vytratil, jen někde v šeru siesty kdosi malátně trápil klavír. Uvnitř, v chládku ložnic prosycených pryskyřičnou vůní, se ženy střežly slunce jako pohoršlivé nákazy a dokonce i ráno na jitřní si zakrývaly tvář

mantilou. V lásce byly pomalé a netýkavé, často je rozrušovaly neblahé předtuchy a život jim připadal bez konce. V podvečer, v tom tísnivém okamžiku střidy, se z bažiny zvedala bouře krvelačných moskytů a čerstvý výpar lidského lejna, vlahý a posmutnělý, hnětl v hloubi duše jistotu o smrti.

Sám život koloniálního města, který si mladý Juvenal Urbino ve svém pařížském tesknění zvykl idealizovat, byl už tenkrát jenom přeludem paměti. Díky nežádoucí výsadě největšího trhu na africké

otroky v obou částech Ameriky tu v XVIII. století kvetl nejvýnosnější obchod z celé karibské oblasti. Obvykle tu také

sídlili místokrálové Nové Granady, kteří raději vládli odtud, před sebou světový oceán, než z odlehlého a mrazivého hlavního města, jehož věkovité mrholení je zbavovalo citu pro skutečnost. V zálivu se každoročně soustředily flotily galeon s nákladem bohatství z Potosí, Quita, Veracruz a město tehdy prožívalo léta své největší

slávy. V pátek 8. června 1708 ve čtyři hodiny odpoledne potopila anglická eskadra přímo u vjezdu do přístavu galeonu San José, která

právě vyplula do Cádizu s nákladem drahého kamení a vzácných kovů v ceně pěti set miliard peso tehdejší měny, a ještě o plných dvě stě

let později ji nikdo nevyzvedl ze dna. Tohoto pokladu, který

spočíval v korálových hlubinách i s mrtvým tělem kapitána, vznášejícím se nabok ve vodách na velitelském můstku, se dějepisci obvykle dovolávali jakožto symbolu města, utápějícího se ve vzpomínkách.

Na druhé straně zátoky, ve vilové čtvrti La Manga, stál dům doktora Urbina, a stál v jiném čase. Byla to rozlehlá a vzdušná

přízemní budova s dórskými sloupy v portiku venkovní terasy, z níž

se dala přehlédnout celá smrdutá louže zálivu, to vrakoviště

ztroskotaných lodí. Od vstupních dveří ke kuchyni kryly podlahu černé a bílé dlažky poskládané na způsob šachovnice, což bývalo častokrát přičítáno šachové vášni doktora Juvenala Urbina, aniž se bralo v potaz, že šlo o běžnou slabost katalánských stavebních mistrů, kteří tuto čtvrť čerstvých zbohatlíků zbudovali počátkem nového století. Prostorný salon s vysokým stropem, jaké byly všude v domě, a s šesti okny na výšku místnosti s vyhlídkou do ulice oddělovaly od jídelny rozměrné dveře, na jejichž bohatě zdobených skleněných výplních se úponky vinné révy umně proplétaly s nalitými hrozny a dívčiny podléhaly svodům faunovských píšťal v libosadech ze spěže. Veškerý nábytek v přijímacím saloně včetně pendlovek, které tu vartovaly jako živoucí strážce, byl původní anglické práce z konce XIX. století; od stropu visely lustry s křišťálovými ověsky ve tvaru slz a všude, kde se dalo, byly rozestavěny vázy a květinové mísy ze s(e)vreského porcelánu či drobné alabastrové plastiky pohanských idylek. Tato evropská soudržnost však brala za své v ostatních částech domu, kde se vyplétaná proutěná sedátka bezostyšně snoubila s vídeňskými houpacími křesly i s koženými taburetkami místní

řemeslné výroby. V ložnicích visely vedle postelí přepychové hamaky ze San Jacinta,

lemované pestrobarevnými třásněmi, na nichž se gotickým písmem skvělo jméno majitele vyšité hedvábnou nití. Místnost vedle jídelny, původně pojatá jako slavnostní večeradlo, se změnila v hudební salonek, dějiště koncertů v důvěrném kruhu, pokud do města zavítal nějaký význačný interpret. Podlahu z dláží zakryly turecké koberce, zakoupené na Světové výstavě v Paříži, aby pohltily nežádoucí hluk; stál tu poslední model gramofonového přístroje, vedle něj regál s pečlivě uspořádanými deskami a v rohu, pod vyšívaným hedvábným přehozem, i klavír, na který si doktor Urbino nezahrál už řadu let. Na všem bylo znát soudnost a obezřetnost ženy, která stojí oběma nohama pevně na zemi.

V celém domě by se však nenašel druhý kout prodchnutý touž

pedantskou velebností, jakou vyzařovala knihovna, svatostánek doktora Urbina v dobách, než ho sebralo stáří. Ořechový psací stůl po otci s polstrovanými koženými klubovkami obklopovaly ze všech stran zasklené regály, jimiž dal Juvenal Urbino obestavět stěny včetně oken, a na nich udržoval v pořádku takřka dementním tři tisícovky knih, svázaných jedna jako druhá v téže teletinové vazbě

se zlacenou iniciálou jeho jména na hřbetě. Na rozdíl od ostatních místností, vydaných napospas kraválu a puchu přístaviště, si knihovna ustavičně podržovala vůni a tajnosnubnost opatství. Po pravdě řečeno, tato klauzura zprvu působila na doktora Urbina a jeho ženu poněkud tísnivě, neboť se zrodili a byli vychováni v karibské

pověře, jež velela zotvírat okna i dveře a přivolat tak svěží vánek, který ve skutečnosti neexistoval. Časem se však přesvědčili o blahodárných účincích římské metody

proti vedru, spočívající v tom, že dům se v srpnových parnech neprodyšně uzavíral před rozpáleným vzduchem z ulice, kdežto v noci se všechno pozotvíralo vstříc nočním větrům. Od té doby v jejich domácnosti panoval nejsvěžejší chládek ze všech obydlí vystavených nezkrotnému slunci čtvrti La Manga a bylo skutečnou rozkoší trávit siestu ve stinných ložnicích či posedět odpoledne v portiku a pozorovat, jak se po vodě šinou hromotlucké popelavé nákladní čluny z Nového Orleansu anebo říční

kolesové parníky, jejichž světla se v podvečer rozžihala a do stojatého hnojiště zátoky se z nich linul očištný čůrek hudby. Jejich dům byl také nejlépe chráněn před severními pasáty, které

sužovaly město od prosince do března, strhávaly střechy z obydlí a za noci kroužily kolem domu jako hladová vlčí smečka, hledající skulinu, kudy by vtrhly dovnitř. Nikoho ani nenapadlo, že by manželská dvojice, zakotvená na takovýchhle základech, mohla mít sebemenší důvod k tomu, aby se necítila šťastná.

Doktor Urbino rozhodně šťasten nebyl, když se onoho rána před desátou vrátil domů; ty dvě návštěvy, kvůli nimž jednak zmeškal svatodušní mši, jednak hrozily, že z něho učiní někoho jiného ve věku, kdy už se všechno zdálo být dovršeno, ho docela vyvedly z míry. Chtěl si před slavnostním obědem u doktora Lácidese Olivelly na chvíli zdřímnout, jenomže celý dům byl vzhůru nohama. Služebnictvo se všemožně snažilo polapit papouška, který uletěl, když ho vyndávali z klece, aby mu zkrátili pera, a usadil se na nejvyšší větvi mangovníku. Opelichaný opeřenec se vyznačoval zvláštní zatvrzelostí: nikdy nepromluvil, když to po něm chtěli, zato se rozhovořoval při nejméně očekávaných příležitostech, a tu pak promlouval jasně a rozumně jako málokterý člověk. Doktor Urbino si ho osobně vycvičil, což papouškovi poskytovalo výsady, jaké

nikdy nikdo v rodině neměl, dokonce ani děti ne, když byly malé. V domě pobýval už dvacet let, nikdo však nevěděl, jak je ve skutečnosti starý. Doktor Urbino s ním každé odpoledne po siestě

vysedával v chládku na terase v patiu a s vynaložením veškerého důvtipu, který mu vnukalo jeho pedagogické zaujetí, se s ním lopotil tak dlouho, dokud se pták nenaučil mluvit francouzsky jako akademik. Poté ho z pouhé neschopnosti nevyzkoušet své vlastní schopnosti naučil latinským responsoriím, jakož i několika vybraným pasážím z Evangelia svatého Matouše,

a neúspěšně se mu pokusil vštípit mechanické zvládnutí všech čtyř aritmetických úkonů. Z jedné ze svých posledních cest do Evropy přivezl první fonograf s troubou a spoustu desek s módními šlágry i s nahrávkami svých oblíbených klasiků. Den co den, stále znovu a znovu papouškovi přehrával písně

Yvette Gilbertové a Aristida Bruanta, miláčků celé Francie v minulém století, a v této výuce pokračoval po řadu měsíců, dokud se je pták nenaučil nazpaměť. Její písně prozpěvoval ženským hlasem, jeho tenorem, a produkci končil libertinským chechtotem mistrně

napodobujícím řehot služek, když ho slyšely zpívat francouzsky. Pověst o papouškových dovednostech se roznesla široko daleko, takže tu a tam některý význačný návštěvník, který z vnitrozemí připlul na říční lodi, požádal o svolení, zda by ho směl spatřit na vlastní

oči, a jednou ho dokonce chtěli koupit za jakoukoli cenu jacísi angličtí turisté, jedni z těch, kteří se tenkrát houfně plavívali na banánových lodích z Nového Orleansu. Nejslavnější okamžik papouškova života však nadešel toho dne, kdy do domu doktora Urbina zavítal sám prezident republiky don Marco Fidel Suárez v doprovodu všech

vládních ministrů, aby si osobně ověřil pravdivost pověsti, jež

opeřence předcházela. Pánové se dostavili kolem třetí hodiny odpoledne, napolo udušení v cylindrech a šosatých soukenných kabátech, které neodložili po celou dobu tří denní oficiální návštěvy pod rozžhaveným srpnovým nebem, avšak nezbylo jim, než po dvou hodinách k uzoufání odejít právě tak zvědaví, jak přišli, neboť

papoušek se zaťal a nevypravil ze sebe ani slovíčko, ani já mám zobák, vzdor prosbám a hrozbám i veřejnému zostuzení doktora Juvenala Urbina, který na této znepokojivé návštěvě lpěl i přes moudré výstrahy své ženy.

To, že si papoušek podržel své výsady i po této historické troufalosti, bylo konečným stvrzením jeho posvátných práv. žádnému jinému živočichu se pobyt v domě nepovoloval, až na zemní želvu, která se znenadání znovu objevila v kuchyni, ačkoli ji nějaké tři čtyři roky měli za nenávratně ztracenou. Ta však nebyla považována za živého tvora, spíše za jakýsi nerostný amulet pro štěstí, o němž

se nikdy s jistotou nevědělo, kde se právě nachází. Doktor Urbino odmítal připustit, že zvířata nenávidí, a všemožně svou nesnášenlivost zastíral rozličnými filozofickými vytáčkami a rádobytvědeckými pohádkami, jež sice dokázaly přesvědčit leckoho, ne však jeho ženu. Tvrdil, že ti, kdo přehnaně milují zvířata, dokážou páchat na lidech ty nejhorší ukrutnosti; tvrdil, že psi nejsou věrní, nýbrž servilní, kočky jsou oportunistické a zrádné, pávi že jsou heroldi smrti, papoušci ara jenom otravná dekorace, králíci podněcují hrabivost, opičky uistiti přenášejí horečku chlíplosti a kohouti že jsou prokletí, poněvadž se kdysi propůjčili k tomu, aby byl Kristus potřikrát zapřen.

Jeho manželka Fermina Dazová, tehdy dvaasedmdesátnice pozbyvší

již svůj někdejší krok laně, naopak bez rozumu horovala pro květenu rovníkového pásma i pro domácí zvířectvo; v prvních dobách manželství dokonce využila novosti lásky a prosadila si v domě

mnohem víc zvířat, než jí vlastní soudnost radila. Tři dalmatinci se jmény římských imperátorů, kteří se tu objevili jako první, se navzájem rozsápali kvůli feně dělající čest svému jménu Messalina, neboť jí déle trvalo vrhnout devět štěňat než počít dalších deset. Po nich přišly na řadu etiopské kočky s orlím profilem a způsoby faraonů, pak šilhavé kočky siamské i perské palácové kočky s oranžovými očima, které se ploužily po ložnicích jako přeludné stíny a rušily noční klid pekelným vřeskem svých milostných her. Po několik let chovali i opičáka uistiti z amazonských pralesů, přikovaného na opasku k mangovníku v patiu; budil jistou útrpnost, neboť měl týž ustaraný výraz jako arcibiskup Obdulio y Rey, ba i jeho bezelstný pohled a výmluvné

ruce, Fermina Dazová se ho však nezbavila kvůli podobnosti s církevním hodnostářem, nýbrž pro neblahý zvyk ukájet se dámám na počest.

V klecích na chodbách poletovalo všemožné ptactvo z Guatemaly, procházeli se tu proročtí bukači a volavky bahenní na dlouhých žlutých nohách a sem tam se do okna natáhl kolouch, aby spásl anturie v květináčích. Krátce před poslední občanskou válkou, kdy se poprvé roznesla zvěst o možné návštěvě Svatého Otce, objednali z Guatemaly rajku; nazpátek putovala rychleji než do města, jakmile se rozkřiklo, že fámou o chystané pontifikální cestě vypustila do oběhu vláda, aby nahnala strach liberálním spiklencům. Jindy zas na pašeráckých plachetnicích z Cura(aa koupili drátěnou klec se šesti voňavými vlhovci, právě takovými, jaké Fermina Dazová mívala v otcovském domě za svých dívčích let a chtěla je mít i teď, jako vdaná žena. Nikdo však

nedokázal snést to věčné plácání křídel, zamořující celý dům pachem pohřebních věnců. Odkudsi donesli i čtyřmetrovou anakundu, jejíž povzdechy nespavé lovkyně vnášely zmatek a rozruch do temnoty ložnic, ačkoli zdárně splnila očekávání, které do ní vkládali, že totiž její smrtící dech vypudí z domu netopýry a mloky a vystrnadí škodlivý hmyz všelikého druhu, zaplavující dům v období dešťů. Doktor Juvenal Urbino, tehdy zcela pohlcený svými odbornými povinnostmi, jakož i společenskou a kulturní činností, se spokojoval s domněnkou, že mezi touto odpornou havětí je jeho manželka nejen nejkrásnější, nýbrž i nejšťastnější

ženou v celém karibském přímorí. Jednoho deštivého odpoledne na sklonku

vyčerpávajícího pracovního dne však měl doma objevit pohromu, která ho postavila rovnýma nohama do skutečnosti: od přijímacího salonu až tam, kam oko dohlédlo, čvachtala bařina krve a v ní plavaly zvířecí zdechlíny. Uprostřed těchto krvavých jatek, na židlích, kam se v panice vyšplhaly, bezradně postávaly služky, hrůzou bez sebe.

Původcem tohoto hromadného vraždění byl německý ovčák, který se zničehonic pominul v záchvatu vztekliny a rozsápal kdejaké zvíře, jež se mu připletlo do cesty, dokud se mu zahradník ze sousedství

odvážně nepostavil s mačetou v ruce a nerozsekal ho na kusy. Protože se nepodařilo zjistit, kolik zvířat pokousal anebo nakazil zelenkavou pěnou u mordy, dal doktor Urbino utratit veškeré přeživší

zvířectvo, mršiny přikázal spálit na poli daleko od domu a ve špitále u Milosrdných si vyžádal důkladnou dezinfekci celého obydlí. Zkázou přežil jedině želví samec, chovaný v domě pro štěstí, poněvadž

si na něj nikdo nevzpomněl.

Fermina Dazová dala poprvé manželovi za pravdu ve věci týkající

se domácnosti a dlouho si dávala dobrý pozor, aby o zvířata ani slovem nezavadila. Hledala útěchu v barevných rytinách z Linnéovy Soustavy přírody, které dala zarámovat a rozvěšet po stěnách přijímacího pokoje, a zřejmě už by se vzdala vší naděje, že ještě

uvidí nějaké zvíře v domě, kdyby jednou za svítání zloději nevypáchili okno v koupelně a neodnesli stříbrný servis, děděný již v páté generaci. Doktor Urbino připevnil k okenním úchytkám dvojité

visací zámky, všechny dveře dal zevnitř zajistit železnými závorami, cennosti uložil do nedobytné pokladny a poněkud opožděně nabyt válečného zvyku spát s revolverem pod polštářem. Proti koupi ostrého psa, ať očkovaného či neočkovaného, volně pobíhajícího nebo uvázaného na řetěz, se však rozhodně postavil, i kdyby je zloději měli obrat donaha.

“Do tohohle domu mi nepáchne nic, co nemluví,” řekl. Prohlásil to, aby učinil přítrž sofismatům své ženy, umanutě

trvajících na koupi psa, a ve snu by ho nenapadlo, že ho tohle ukvapené zobecnění bude stát život. Fermina Dazová, jejíž nezkrotná

povaha vyvstávala v průběhu let stále zřetelněji, se neuvážených slov svého manžela okamžitě chytila. Pár měsíců po krádeži se zase vypravila k plachetnicím z Curaçaa a zakoupila tam pravého amazoňana z Paramariba, jehož slovní zásoba sestávala výhradně z nejdrsnějších námořnických nadávek, avšak pronášel je hlasem natolik lidským, že vskutku stál za přemrštěnou cenou dvanácti centavů. Byl to papoušek jaksepatří, ještě oplzlejší, než vypadal, žlutohlavý, s černým jazykem, tedy jedinými znaky,

podle nichž se dal rozeznat od papoušků mangrovových, kteří se nikdy nenaučí

mluvit, dokonce ani pomocí terpentýnových čípků. Doktor Urbino uměl prohrávat a sklonil se před ostrovtipem své ženy, sám překvapen tím, jak ho těší pokroky toho opeřence, věčně škádleného služkami. Za deštivých odpolední pták rozvazoval z čiré radosti, že má zmáčené

perí, a tu pak pronášel věty z byvších časů, které v domě doktora Urbina nemohl pochytit, takže se dalo usoudit, že je mnohem starší, než vypadá. Lékařova zdrženlivost se beze zbytku rozplynula jedné

nocí, kdy se k nim zloději střešním okénkem pokusili vloupat znovu a papoušek je k smrti vyděsil, poněvadž se rozštěkal věrohodněji než

řeznický hafan a vřeštěl na celé kolo kradaři kradaři kradaři, což

byly dva spásné triky, které se u nich doma nenaučil. Od té doby si ho doktor Urbino vzal osobně na starost. Nařídil, aby mu pod mangovníkem zhotovili bidýlko a zchystali dvě misky, jednu na vodu a druhou na zralý banán, a také hrazdičku k akrobatickým prostocvikům. Za chladných nocí od prosince do března, kdy se venku kvůli severním fukýřům nedalo vydržet, brávali papouška do ložnic v kleci zakryté

šátkem, přestože se doktor Urbino obával, aby opeřencova chronická

rýma neohrozila zdraví lidských dýchacích cest. Dlouho mu nechávali volnost pohybu se zastřiženými brky na křídlech a dopřávali mu, aby si po libosti vykračoval kolébavým krokem vysloužilého rejtara. Při jedné akrobatické produkci na kuchyňských trámech však s mariňáckým pokřikem spas se, kdo můžeš přepadl do hrnce, v němž se vařilo hovězí; kuchařka ho naštěstí včas vylovila vařečkou, sice opařeného a bez jediného pírka, ale živého.

Od té doby ptáka zavírali do klece i přes den, vzdor obecně rozšířené víře, že papoušek chovaný v kleci zapomene všechno, co se naučil, a ven ho pouštěli jen za odpoledního chládku kolem čtvrté, kdy mu doktor Urbino dával lekce na terase v patiu. Nikdo si včas nevšiml, že má přerostlá křídla; onoho rána se mu je právě chystali zastříhnout, jenomže amazoňan jim uletěl až na vrcholek mangovníku.

Tři hodiny se ptáka bezvysledně pokoušeli polapit. Služky přivolaly na pomoc služebnictvo ze sousedství a všichni společně se ho všemožnými triky snažili zlákat dolů, ale papoušek se nedal, zatvrzele seděl v koruně mangovníku a s ďábelským chechtotem pokřikoval ať žije liberální strana, ať žije liberální strana, krucityrrkn, kteréžto troufalé zvolání už stálo hlavu pěkných pár rozparádných mazavků. Doktor Urbino, ač ptáka stěží rozeznával v listí, podnikl několik přesvědčovacích pokusů ve španělštině a francouzštině, ba i latinsky, a papoušek mu odpovídal jeho vlastním hlasem, stejně důrazně a v témže jazyce, ale z vrcholku stromu se ani nehnul. Přesvědčen, že ho dolů po dobrém nedostanou, doktor Urbino se rozhodl požádat o pomoc hasičský sbor, svou nejnovější

hračku na poli občanské činnosti.

Ještě donedávna spočívalo hašení požárů na bedrech dobrovolníků, vybavených porůznu sehnanými žebři a vědry na vodu; zpravidla si počínali tak zmateně, že napáchali více škod než samotný požár. Díky sbírce vzešlé z podnětu Společnosti pro obecné zvelebení, jejímž

čestným předsedou byl právě doktor Urbino, se však město od minulého roku pyšnilo sborem profesionálních hasičů, jakož i cisternovým vozem se sirénou a zvonem a dvěma tlakovými hasičskými stříkačkami. Tato novota se těšila obecnému zájmu do té míry, že ve

školách ustávalo vyučování, jakmile kostelní zvony začaly bít na poplach, aby se žactvo mohlo odebrat na místo požáru a sledovat boj s ohněm. Hašení také zpočátku bylo jediným úkolem požárního sboru, avšak doktor Urbino představitelům města vyprávěl, že při svých cestách po cizích zemích viděl hasiče konat i jiné záchrannářské práce, kupříkladu v Hamburku křísit polozmrzlé dítě, vyproštěné ze sklepa po třídní vánici, anebo zas v jedné neapolské uličce spouštět z balkonu v bůhvíkolikátém patře rakev s nebožtíkem, kterou pozůstali

nedokázali snést po křivolakém schodišti. I členové místního hasičského sboru se tedy naučili poskytovat další naléhavé služby, například páčit zámky či zabíjet jedovaté hady, a na lékařské

fakultě se jim dostalo odborné průpravy v první pomoci při drobných nehodách. Žádost, aby sundali ze stromu papouška, ověnčeného mnoha zásluhami jako nějaký urozený muž, nebyla tedy tak zpozdilá.

“Vyřidte, že je osobně prosím,” řekl doktor Urbino a odebral se do ložnice, aby se převlékl ke slavnostnímu obědu. Po pravdě řečeno, dopis Jeremiaha de SaintAmour na něho dolehl tak tíživě, že o papouškův osud v tu chvíli nedbal.

Fermina Dazová si oblékla hedvábné košilové šaty volného střihu, na bocích trochu podkasané, připjala si náhrdelník z pravých perel v šesti dlouhých nepravidelných řadách a obula si atlasové střevíčky na vysokém podpatku, které nosila jen při zvláště slavnostních příležitostech, poněvadž na takové výstřelky už neměla léta. Toto okázalé módní oblečení nebylo snad právě nejvhodnější pro důstojnou babičku, avšak výborně se vyjímal na její dosud štíhlé a rovné

postavě ženy dlouhých údů a dobře se hodilo k jejím pružným rukám bez jediné stařecké skvrny i k ocelově modrým vlasům, šikmo zastřiženým u tváře. Ze svatební podobenky si podržovala pouze tytéž

oči, podobné průzračným plodům mandloně, a vznosnost, která jí byla dána do vínku; pokud ji stáří o něco připravilo, dostatečně jí to vynahrazovala povaha a ještě měla nazbyt díky činorodosti a pílí. Cítila se dobře: staletí železných korzetů, utažených pasů, hýždí

vyklenutých klamavou vycpávkou byla kdesi v nedohlednu a osvobozená, volně dýchající těla se ukazovala taková, jaká skutečně byla - i ve dvaasedmdesáti letech.

Doktor Urbino ji zastihl před toaletkou pod lenivými křídly elektrického ventilátoru, právě když si nasazovala klopený klobouček s kytičkou plstěných fialek. Prostorná ložnice s anglickou postelí

pod růžovou síťovanou moskytiérou tonula v jasném světle a dvěma otevřenými okny s vyhlídkou na stromy v patiu zaléhalo do místnosti pronikavé cvrčení cikád, omámených předzvěstí deště. Od návratu ze svatební cesty Fermina Dazová sama vybírala manželovi oblečení na druhý den, podle počasí a toho, kam se chystal, a šaty mu pečlivě

skládala na židli, aby ráno, až vyjde z koupelny, našel všechno připraveno. Nepamatovala se, kdy mu začala pomáhat s oblékáním, ani si nevzpomínala, odkdy ho nakonec začala sama oblékat; věděla jen, že úkon, který zpočátku dělávala z lásky, se před nějakými pěti lety změnil v nezbytnost, neboť sám se už obléci nedokázal. Před nedávnem slavili zlatou svatbu a jeden bez druhého nedovedli na okamžik žít či na sebe ustavičně nemyslet, s přibývajícím věkem si to však stále méně uvědomovali. Ani on, ani ona by nedokázali říct, zda základem této vzájemné závislosti je láska nebo spíš pohodlnost; ve skutečnosti

raději nechtěli znát odpověď, takže si tuto otázku nikdy upřímně nepoložili. Jak plynul čas, Fermina Dazová postupně

objevovala, že jejímu muži znejistěl krok, zaznamenávala trhliny v jeho paměti a zvraty jeho nálad, i poslední návyk vzlykat ze spánku, neztotožňovala však tyto příznaky s neklamnými známkami konečné

rizivosti, nýbrž měla je za šťastný návrat do dětství. Díky tomuto klamu, který jim seslala

sama prozřetelnost, nejednala se svým mužem jako s obtížným starcem, ale zacházela s ním jako se senilním dítětem, což je oba uchránilo soucitu.

život by býval pro každého z nich docela jiný, kdyby si dokázali zavčas uvědomit, že se snáze čelí velkým manželským katastrofám než

každodenním drobným strastem. Společně však dospěli leda k poznání, že zmoudříme, když už nám to k ničemu není. Fermina Dazová po léta těžce nesla manželova rozjásaná jitra. Sama se vší mocí zachytávala posledních nitek spánku, jen aby oddálila okamžik, kdy se bude muset utkat s neodvratností nového rána plného neblahých předzvěstí, kdežto její muž se probouzel bezelstně jako novorozeně: každý další

den pro něho znamenal výhru. Ráno co ráno slyšela, jak se za prvního kuropění probouzí s nehorázným chrchláním a kašlem, kterým ohlašoval, že je naživu, ale současně jako by se vskrytu snažil probudit tím kašláním i ji. Pak slyšela, jak šátrá po pantoflích, které přece musely stát rovnou u postele, a něco si přitom mrmlá, jen aby jí nedopřál trochu klidu. Slyšela, jak se potmě šourá do koupelny, a hodinu nato, sotva se jí podařilo znovu usnout, zase zaslechla, jak se vrací z pracovny a potmě se obléká. Když byl jednou při nějaké společenské hře dotázán, jak by sám sebe definoval, doktor Urbino prohlásil: "Jsem muž, který se obléká v

temnotách." Všechno to slyšela, vědouc, že žádný ten hluk není

nutný, nýbrž že šramotí naschvál, i když předstírá pravý opak, právě

tak jako ona předstírala spánek, přestože nespala. Její muž měl ke svému počínání pádný důvod: nikdy ji nepotřeboval tak naléhavě, živoucí a při smyslech, jako v oněch minutách ranního ztroskotání. Fermina Dazová uměla spát s nevídanou elegancí, v perspektivní

taneční zkratce, paži ladně složenou na čele; dokázala se však i nevídaně rozběsnit, pokud něco nahlodalo její slastnou víru, že spí, když už nespala. Doktor Urbino věděl, že napjatě čeká, zda ztropí

sebemenší hluk, ba že by ho přijala s úlevou a vděčně, jen aby mohla někomu vyčíst, že je buzena v pět ráno. Tato potřeba v ní pracovala tak silně, že několikrát, když poránu nenašel pantofle na obvyklém místě a musel je poslepu hledat, zničehonic rozespale řekla: "Večer jsi je nechal v koupelně," vzápětí však vztekale vyjela úplně bdělým hlasem:

"V téhle zatracené domácnosti člověka nenechají ani vyspat." Prudce se otočila na bok, nemilosrdná sama k sobě, a rozsvítila, šťastná, že může zahájit den první výhrou. V jádře nešlo o nic jiného než o jednu z mnoha nebezpečných kratochvílí zkrotlé domácké

lásky, o oboustrannou hru, poněkud zvrácenou a plnou smyšlenek, o to však blaživější. Kvůli jedné takovéhle banální zábavě však málem vzalo zasvé jejich tehdy třicetileté soužití; jednoho dne totiž v koupelně chybělo mýdlo.

Začalo to prostě, jako vždycky. Jednou ráno, ještě v dobách, kdy se v koupelně obešel bez pomoci, se doktor Urbino vrátil do ložnice a začal se oblékat. Jeho žena,

nacházející se jako jindy touto dobou ve svém obvyklém stavu vlhého zárodečnosti, lehce oddechovala, oči zavřené, paži zalomenou nad hlavou v gestu obřadního tance. Jako obvykle však spala jenom napůl, a doktor Urbino to věděl. Když se dost našustil škrobeným lněným plátnem, poznamenal jakoby pro sebe:

“Už týden abych se koupal bez mýdla.”

Fermina Dazová se ihned úplně probrala, zapátrala v paměti a dopálila se na celý svět; skutečně zapomněla dát do koupelny nové

mýdlo. Už před třemi dny si všimla, že se staré spotřebovalo, jenomže to už stála pod sprchou a řekla si, že nové tam dá potom, ale potom zapomněla a nevzpomněla si ani nazítří, a třetího dne se všechno opakovalo. Mýdlo ve skutečnosti nechybělo celý týden, jak tvrdil její muž ve snaze zveličit její vinu, chybělo však po tři neomluvitelné dny. Pocit, že byla přistižena při chybě, vydráždil Ferminu Dazovou k nepříteli a jako obvykle zvolila obranu útokem:

“Sprchovala jsem se každý den,” vykřikla vzteky bez sebe, “a mýdlo tam pokaždé bylo.”

Doktor Urbino znal její válečné metody jako své vlastní boty, tentokrát je však nedokázal vystát. Pod záminkou údajných profesionálních povinností se odstěhoval do personálního pokoje ve špitále u Milosrdných a doma se stavoval jen kvečeru, převléknout se, než se vydal za pacienty. Fermina Dazová mizela v kuchyni, sotva ho zaslechla přicházet, a předstírajíc, že má něco na práci, setrvala tam tak dlouho, dokud z ulice nezaslechla krok kočárových koní. Kdykoli se během následujících tří měsíců pokusili spor vyřešit, podařilo se jim jedině to, že se znesvářili ještě víc. Doktor Urbino se nemínil vrátit, dokud jeho žena nepřipustí, že v koupelně mýdlo nebylo, a Fermina

Dazová ho nemínila vzít na milost, dokud nepřizná, že vědomě lhal, jen aby ji mučil. Jak se dalo čekat, tato příhoda oběma posloužila k tomu, aby si v paměti oživilo bezpočet jiných malicherných sporů a drobných rozmíšek, propuknuvších za mnoha jiných kalných jiter; jedny nevole rozdmýchaly jiná roztrpčení, znovu rozchlípily staré jizvy a oba s úlekem dospěli k bezútěšnému zjištění, že za všechna ta dlouhá léta manželského klání nedokázali o mnoho víc než popásat stádečko vzájemných nevraživostí. Věci dospěly tak daleko, že doktor Urbino nakonec vyrukoval s návrhem, aby společně předstoupili před zpovědníka, i kdyby to měl být pan arcibiskup, a otevřeně se vyzpovídali, ať sám Bůh v poslední instanci rozsoudí, zda mýdlo v koupelně bylo či ne. Tento návrh připravil Ferminu Dazovou o dokonalou sebevládu ženy, která se nikdy neuřekne, neboť z ní

vyrazil zvolání, jež se mělo stát historickým:

“Pan arcibiskup mi může políbit prdel!” Její potupný výrok otrásl městem v samých základech a zavalil příčinu k pověstem, které nebylo snadné vyvrátit, aby nakonec zakotvil v lidové mluvě s přídechem obratu z operetky: “Pan arcibiskup mi může políbit prdel!” Fermina Dazová si uvědomila, že zašla příliš daleko, a pospíšila si, aby předešla předpokládané

reakci svého muže. Pohrozila mu, že se sama odstěhuje do někdejšího otcovského domu, který jí stále patřil, i když jej pronajali úřadům. Nevyhrožovala naplano: skutečně chtěla odejít, bez ohledu na společenský skandál, a její muž si to včas uvědomil. Na to, aby se utkal s vlastními předsudky, neměl dost kuráže a raději ustoupil, ne snad v tom, že by připustil, že v koupelně mýdlo bylo, neboť takovým ústupkem by se prohřešil proti pravdě, nýbrž ve věci bydlení: nadále budou bydlet v jednom domě, žít však budou odděleně a nevymění spolu ani slovo. Tímto pravidlem se řídili i při stolování, počínajíce si přitom tak

obratně, že si po dětech dokázali posílat vzkazy z jednoho konce stolu na druhý, aniž si děti všimly, že rodiče spolu nemluví.

Protože v pracovně koupelna nebyla, vyřešily se touto cestou i nesnáze s ranním šramocením; doktor Urbino se chodil mýt až poté, co dokončil přípravu na přednášku, a doopravdy dbal na to, aby manželku nevzbudil. Častokrát se v koupelně srazili a večer se střídali s čištěním zubů. Po čtyřech měsících těchto pořádků se doktor Urbino jednoho večera natáhl na manželskou postel s knížkou v ruce, čekaje, jak se už vícekrát stalo, až mu žena uvolní koupelnu, a usnul. Fermina Dazová ulehla na své místo po jeho boku, přičemž si počínala dostatečně nešetrně, aby ho vzbudila a přiměla k odchodu. Skutečně

se zpola probral, avšak nevstal, nýbrž zhasl noční lampičku a zachrul se do svého polštáře. Zalomcovala mu ramenem s němou připomínkou, že je načase, aby se zvedl a šel do pracovny, ale doktor Urbino se po mnoha měsících cítil v péřové posteli po prarodičích tak blaženě, že dal přednost kapitulaci:

“Nevyháněj mě,” řekl, “to mýdlo tam bylo.” Kdykoli později, již v zátočině stárí, jim tato epizoda vytanula na paměti, nemohli uvěřit ohromující pravdě, že šlo o nejvážnější

rozmíšku, jaká mezi nimi vyvstala za půl století společného života, jedinou, která v obou vyvolala přání všeho nechat a začít život jinak. I jako zestárlá a zklidnělá dvojice si dávali dobrý pozor, aby se vyvarovali jakékoli narážky na onu příhodu, neboť zdánlivě

zhojené rány znovu začínaly krváct, jako by je utržili včera. Doktor Urbino byl první muž, kterého Fermina Dazová slyšela močit. Stalo se tak ve svatební noci, když vyčerpána mořskou nemocí

odpočívala v kajutě parníku, který je odvážel do Francie; onen koňský proud, patřící jejímu muži, crčel jejímu sluchu tak mocně a připadal jí vybaven tak neotřesitelnou autoritou, že ji opanoval ještě větší strach z plenění, jehož se obávala. Jak ona původní

prýštivost s přibývajícími léty postupně ochabovala, vybavovala si tuto vzpomínku stále častěji, neboť nikdy nedokázala přenést přes srdce, že při každém použití záchodu zamokřil okraj mísy. Doktor Urbino, dovolávaje se argumentů snadno pochopitelných každému, kdo by chápat chtěl, se jí snažil vysvětlit, že příčinou této každodenní

nehody není jeho nedbalost, jak zdůrazňovala, nýbrž záležitost organické povahy: zamlada býval jeho trysk natolik jednolitý a přímý, že na gymnáziu vyhrával všechny soutěže v plnění lahví

přesným zásahem; postupem let, jak je obvyklé, však nejen ochaboval, nýbrž i prýštil nakoso, rozvětvoval se a nakonec se změnil v nezvladatelnou, nazdařbůh tryskající fontánu navzdory veškerým snahám správně ho vést a zaměřit. "Klozet musel vynajít někdo, kdo nevěděl o mužích ani zbla," říkával. Domácímu míru tedy obětoval každodenním úkonem spíše pokořujícím nežli pokorným: pokaždé, když

mísu použil, osušil její okraj toaletním papírem. Jeho žena o tom věděla, nikdy však neřekla ani slovo, a teprve když koupelna začala příliš zjevně páchnout čpavkem, rozhlašovala to, jako by padla na zločin: "Smrdí to tady jako v králíkárně." Krátce předtím, než

zestárl, dospěl doktor Urbino ke konečnému řešení, jež mu vnukly jeho vlastní tělesné obtíže: močil jako ona, vsedě, čímž docílil jednak toho, že mísa zůstávala čistá, jednak vlastního omilostnění. Už tehdy přestával být soběstačný a obyčejné sklouznutí v koupelně, které se mu málem stalo

osudným, ho přimělo k tomu, aby se měl na pozoru před sprchou. Na rozdíl od příbytků ve starém městě

chyběla v moderně pojatém domě doktora Urbina litinová vana na lvích tlapách. Sám ji dal odstranit, a to z hygienických důvodů: vana, to byl jeden z těch mnoha fujtajblů vynalezených Evropany, kteří se koupou jen jednou za čtyři týdny, poslední pátek v měsíci, a ještě k tomu ve vlastních špinkách. Po oné nehodě dali tehdy zhotovit velké

necky na míru z pevného guajakového dřeva a doktor Urbino v nich podstupoval koupací obřad, mydlen a oplachován svou ženou jako novorozeně. Strídavá lázeň z odvaru slézových listů a pomerančové

kůry na něho působila jako sedativum, takže ve vonném nálevu častokrát usnul. Po koupeli mu Fermina Dazová pomohla s oblékáním, zapudrovala ho v rozkroku, natřela mu opruzeniny kakaovým máslem, navlékla mu spodky s touž láskou, jako by ho zavinovala do plenek, a postupně ho oblékla celého, od ponožek až po uzel na kravatě s topasovou jehlicí. Manželská jitra nebyla klidného rázu, neboť

doktor Urbino se znovu zabydlel v dětství, o něž ho připravily jeho vlastní děti. I jeho žena se nakonec vpravila do rodinného rozvrhu, neboť ani pro ni se nezastavil čas: spala stále méně a ještě než

dovršila sedmdesátku, probouzela se dřív než její manžel. Když doktor Urbino oné svatodušní neděle nadzvedl příkrývku, aby se podíval na mrtvé tělo Jeremiaha de SaintAmour, zjevilo se mu něco, co mu dosud zůstávalo odepřeno i ve chvílích, kdy jeho duch lékaře a věřícího kormidloval s vrcholnou jasnozřivostí. Jako by teprve teď, po tolika letech, co si se smrtí tykal, po tom, co se s ní tolik nazápolil a prohmatával ji vlastníma rukama z rubu i po líci,

nastal okamžik, kdy se poprvé odvážil pohledět jí zpříma do tváře a kdy i smrt pohlédla na něj. Strach ze

smrti to nebyl, to ne. Ten strach v sobě nosil už dlouhý čas, žil s ním jako se stínem přestřeným přes jeho vlastní stín od chvíle, kdy se jednou v noci vytrhl z těžkého snu, rozrušený a zmatený, a pochopil, že smrt není

jen trvalá možnost, jak ji vždycky vnímal, nýbrž bezprostřední

skutečnost. Oné neděle se mu však před očima zhmotnilo cosi, co až

dosud bylo pouhou jistotou představivosti. Zprvu ho potěšilo, že Boží prozřetelnost učinila nástrojem tohoto ohromujícího odhalení

právě Jeremiaha de SaintAmour, jehož vždycky považoval za světce nevědoucího, že se nachází ve stavu milosti; když mu však posmrtný

dopis odhalil fotografovou pravou totožnost, jeho temnou minulost, jeho nezměrnou schopnost klamat své okolí, doktor Juvenal Urbino pocítil, že se v jeho životě přihodilo cosi, co s konečnou platností

uzavíralo cestu nazpátek.

Fermina Dazová se jeho ponurou náladou nedala nakazit. Jak se dalo čekat, pokusil se na ni přenést své chmury, zatímco mu pomáhala nasoukat se do kalhot a jeden po druhém zapínala knoflíčky u košile, ale pokus mu nevyšel: jeho žena se nedala lehko dojmout, tím méně

smrtí muže, kterého nemilovala. Pro ni byl Jeremiah de SaintAmour nějaký invalida s berlemi, s nímž se jaktěživa nesetkala; stěží o něm věděla, že kdysi o vlasek unikl popravčí četě při bůhvíjakém z nesčetných povstání na bůhví kterém z nesčetných antilských ostrovů, z nutnosti se stal dětským fotografem a vypracoval se na nejžádanějšího

portrétistu v celé provincii, a že porazil nějakého šachistu, jemuž říkala Torremolinos, ve skutečnosti se však jmenoval Capablanca.

“Abys věděla, byl to jen uprchlík z galejí. Seděl v cayenské

trestnici na doživotí za hrozný zločin,” řekl doktor Urbino.

“Představ si, kdysi jedl i lidské maso.” Podal jí dopis, jehož tajemství si chtěl vzít do hrobu, zastrčila však složené listy bez přečtení do zásuvky toaletního stolku a otočila klíčkem. Byla zvyklá na bezednou schopnost svého manžela všemu se podívat, na jeho přemrštěné soudy, během let stále zamotanější, na jeho úzkoprsost, která se tak málo shodovala s jeho obrazem na veřejnosti. Tentokrát však zašel za vlastní meze. Domnívala se, že si Jeremiaha se SaintAmour váží ne proto, kým v minulosti byl, nýbrž proto, kým začal být od okamžiku, kdy se ve městě objevil, veškerý majetek v kufříku běžence, a nešlo jí na rozum, proč ono pozdní odhalení fotografový pravé totožnosti jejího muže tak šokuje. Nechápala, proč se pohoršuje nad tím, že měl Jeremiah de SaintAmour tajný poměr, když to je přece atavický zvyk všech takovýchhle mužů, nevyjímaje jejího manžela v jisté neblahé

době, a to, že fotografova družka pomohla svému milenci dovést do konce jeho rozhodnutí skoncovat s životem, považovala za dojemný

důkaz lásky. “Kdyby ses k tomu rozhodl i ty a měl tak pádné důvody jako on, bylo by mou povinností zachovat se právě tak, jak se zachovala ona,” řekla. Doktor Urbino se zase jednou ocitl na křižovatce prostého neporozumění, v situaci, která ho už půl století

doháněla k zoufalství.

“Nic nechápeš,” řekl. “Nepohoršuje mě, kým byl ani co udělal, ale to, že nás všechny tolik let klamal.”

Oči se mu začaly zalévat snadnými slzami, jeho žena však dělala, že nic nevidí.

“Dobře udělal,” opáčila. “Kdyby byl vyrukoval s pravdou, nikdo z vás by ho neměl tak rád. Ani ty, ani ta chudák ženská, prostě nikdo v tomhle městě.”

Připnula mu řetízek od hodinek do knoflíkové dírky na vestě, poopravila uzel na kravatě a vetkla do něj jehlici s topasem, osušila mu slzy, uslzenou bradu mu otřela kapesníčkem s několika kapkami kolínské a kapesník s cípy rozloženými jako květ magnolie mu zasunula do

náprsní kapsy. Stojatým tichem domu se rozezněly pendlovky odbíjející jedenáctou.

“Pospěš si,” řekla a vzala ho pod paží. “Přijdeme pozdě.” Aminta Dechampsová, manželka doktora Lácidese Olivelly, vynaložila za přispění všech sedmi dcer veškerou horlivost a předvídavou píli, aby se slavnostní oběd na počest profesní stříbrné

svatby jejího muže stal společenskou událostí roku. Rodinné sídlo de Olivellových, palác starobylé Mincovny zmrzačený jedním florentským architektem, který se městem přehnal jako neblahá renovátorská smršť

a přestavěl hezkou řádku památek ze XVII. století na benátské

baziliky, stál přímo v historickém středu města. Šest ložnic a dva velké sály, přijímací salon a jídelna, byly sice prostorné a vzdušné, ne však natolik, aby pojaly všechny místní zvané hosty, nepočítaje úzký výběr významných osobností, které měly přijet odjinud. V patiu zbudovaném na způsob rajské zahrady opatství

zurčela kamenná kašna obehnaná záhony heliotropů, jejichž vůně se vpozdvečer šířila po celém domě, arkády však neposkytovaly dost místa pro tak velké množství tak velkých

jmen. Rozhodli tedy, že se oběd bude pořádat v rodinném venkovském domě s patiem, kde bylo místa habaděj, a s obrovitými indickými vavříny a lekníny domácího původu v krotkém proudu řeky, kam se autem dalo dorazit za pouhých deset minut jízdy po královské silnici. Muži z hostince dona Sancha natáhli podle příkazů paní de Olivellové na nezastíněných místech stříšky z pestrobarevné plachtoviny a na obdélném prostranství pod vavříny rozestavěli stolky pro sto dvaadvacet osob, prostřené jeden jako druhý lněnými ubrusy, s kyticí čerstvých růží nádavkem na stole čestných hostů. Vystavěli i pódium, na němž měla koncertovat jednak dechovka s repertoárem omezeným pro tuto příležitost výhradně na čtverylky a valčíky domácí provenience, jednak smyčcové kvarteto z Akademie krásných umění, překvapení, které paní de Olivellová

uchystala pro ctihodného učitele svého manžela, jenž měl slavnostnímu obědu předsedat. Datum sice přesně neodpovídalo výročí

promoce, ale Svatodušní neděli zvolili záměrně, aby svátek dodal oslavám lesku.

Přípravy zahájili s tříměsíčním předstihem v obavě, aby se nedostali do časové tísně a třeba pak nestihli něco důležitého zařídit. Z bažinatých krajů Ciénaga de Oro objednali živé slípky, vyhlášené po celém pobřeží jednak svou velikostí a lahodným masem, jednak tím, že za časů kolonizace klovaly v naplaveninových půdách a ve volátkách mívaly valounky ryzího zlata. Paní de Olivellová, doprovázena vždy několika svými dcerami a služebnictvem, osobně

vystupovala na palubu luxusních zaoceánských parníků, aby uctila zásluhy svého chotě nejlepším z tohoto nejlepšího, co skýtaly nejrozličnější končiny světa. Pamatovala na všechno, krom jedné

jediné věci: že totiž oslavy připadnou na červnovou neděli v roce, kdy se zpozdílo období dešťů. Nebezpečí si uvědomila až onoho památného rána cestou na mši; polekalo ji, jak je vzduch vlhký, jak nebe ztěžklo a visí nízko, a horizont moře že se nedá rozeznat. Navzdory těmto známkám nevěstícím nic dobrého jí připomněl ředitel hvězdárny, kterého na mši potkala, že celé, a to značně smolné

dějiny města nepamatují případ, že by na Svatodušní neděli zapršelo, dokonce ani v nejdrsnějších zimách ne. Právě když odbíjela dvanáctá

a četní hosté už pod širým nebem popíjeli aperitiv, práskl zčistajasna hrom, až se země zachvěla, z rozbouřeného moře přisvištěl vítr, pokácel stolky, serval plátěné stříšky, nebe se roztrhlo a spustil se katastrofální lijavec.

Doktor Juvenal Urbino dorazil na poslední chvíli už ve zmatku způsobeném bouřkou spolu s posledními hosty, které potkal cestou, a původně hodlal jako ostatní přeskákat od vozu po kamenech přes zaplavené patio, avšak nezbylo mu než strpět pokoření a dát se přenést v náručí

muži dona Sancha s baldachýnem ze žluté plachtoviny nad hlavou. Pokácené stolky se jakžtakž podařilo rozestavit uvnitř v domě po všech místnostech včetně ložnic. Nikdo z hostů se nesnažil zastírat ztroskotaneckou náladu. Okna se musela zavřít, poněvadž

vítr hnal provazce deště nakoso, a uvnitř bylo jako v lodní kotelně. U stolů v patiu bylo ještě před bouřkou označeno místo každého hosta kartičkou se jménem, a to tak, aby ženy podle obyčeje seděly na jedné straně a muži na druhé, avšak v domě se jmenovky pomíchaly a hosté se rozsadili, jak se dalo, vytvářejíce promiskuitní

společenství vzešlé z vůle vyšší moci, která se alespoň tentokrát vzepřela našim společenským předsudkům.

Uprostřed této spouště

poletovala Aminta de Olivellová, jako by současně byla všude. Účes jí zmokl a přepychové šaty měla zastříkané od bláta, nepřízni osudu však čelila s nezdolným úsměvem, jemuž se přiučila od svého muže: nehodlala udělat závistivcům radost. S pomocí dcer, ukutých v téže výhni, se jí zčásti podařilo udržet místa u čestného stolu. Doprostřed byl usazen doktor Juvenal Urbino, po jeho pravici arcibiskup Obdulio y Rey a Fermina Dazová si jako obvykle sedla vedle svého manžela, obávajíc se, aby během oběda neusnul či nepobryndal si polévkou klopý. Naproti usedl doktor Lácides Olivella, výtečně zachovalý padesátník poněkud zženštilého vzezření, jehož sklon k vtipkování nikterak nesouvisel s jeho přesnými diagnózami. Zbývající místa obsadili představitelé městské a provinční správy, jakož i loňská královna krásy, které guvernér nabídl rámě, aby ji usadil po svém boku. Na pozvánkách se sice společenský oděv zpravidla nevyžadoval, tím méně k obědu pod širým nebem, ale všechny ženy se dostavily ve večerních toaletách, ověšeny pravými šperky, a muži byli většinou v tmavých oblecích s černou vázankou, někteří i v soukenných kabátech. Jenom největší znalci světa, mezi nimi doktor Urbino, přišli ve všedním. Každý host měl před sebou tištěný jídelní lístek ve francouzštině, ozdobený

zlacenou vinětou.

Paní de Olivellová, obávající se zhoubných následků vedra, oběhla celý dům s naléhavou prosbou, aby pánové před jídlem odložili saka, nikdo si však netroufl jít příkladem. Arcibiskup se naklonil k doktoru Urbinovi a poznamenal, že tento oběd je svého druhu historický: poprvé se tu sešly u jednoho stolu - rány zhojeny a stará zášť rozptýlena - obě znepřátelené strany z občanských válek, které od vyhlášení nezávislosti zalévaly zemi krví. Tato myšlenka se shodovala s entuziasmem liberálů, především mladých, jimž se po

pětačtyřicetileté nadvládě konzervativců právě podařilo prosadit volbu nového prezidenta. Doktor Urbino nesouhlasil: liberál v prezidentském křesle mu nepřipadal o nic horší ani lepší než

konzervativec, leda že se hůře oblékal. Nechtěl však arcibiskupovi odporovat, ačkoli by mu rád naznačil, že nikdo z hostí nebyl na tento oběd pozván kvůli svému smýšlení, nýbrž díky svému výtečnému původu, a ten je vždycky nadřazen jak hazardům politiky, tak hrůzám války. Takto viděno skutečně nikdo nechyběl.

Pršet přestalo právě tak rychle, jak začalo a na čistém nebi bez mráčku okamžitě vzplálo slunce, avšak prudká bouřka vyvrátila několik stromů a krotká řeka se rozvodnila, takže se patio změnilo v močál. Největší pohroma postihla kuchyni. Vařit se mělo za domem, na cihlových ohništích zbudovaných k tomuto účelu, a kuchaři stěží

stačili zachránit pánve před deštěm. Než vybrali vodu ze zatopené

kuchyně a jakžtakž zhotovili nová ohniště na zadní verandě, ztratili drahocenný čas, ale v jednu hodinu odpoledne se podařilo tísnivou situaci zvládnout. Chyběl jen moučník, objednaný u jeptišek od svaté

Kláry. Slíbily sice, že ho dodají před jedenáctou, ale mohlo se stát, že se potok u královské cesty rozvodnil a vylil se z břehů, jak se přiházelo i v mírnějších zimách, a právem tudíž panovaly

obavy, že v takovém případě by se dalo se zákusky počítat nejdříve za dvě hodiny. Sotva se vyčásilo, pozotvírali všechna okna a do domu zavál osvěžující vzduch, pročištěný sirnatým pachem bouřky. Hned nato byl vydán příkaz, aby dechovka na vstupní terase spustila první

číslo svého valčíkového programu, avšak břeskný zvuk plechů jen znásobil všeobecný pocit tísně, poněvadž pro

vřavu nebylo slyšet vlastního slova a hosté na sebe museli křičet. Aminta de Olivellová, zmořená čekáním, přikázala s úsměvem na rtech a s pláčem na krajíčku, aby začali servírovat.

Komornímu ansámblu z konzervatoře se podařilo vydobýt si chvilku zdvořilostního ticha pro úvodní takty Mozartova Loveckého kvartetu. Přestože zmatená a hlučná konverzace nabývala na síle a černí

sluhové dona Sancha, obtížně se prodírající s kouřícími podnosy mezi natěsnanými stoly, ustavičně vyrušovali, doktor Juvenal Urbino dokázal jedním uchem poslouchat hudební produkci až do konce. Rok od roku se sice hůř soustředil, dokonce i každý tah na šachovnici si musel zapisovat na papírek, aby nezapomněl, kudy postupuje, dosud si ale podržel schopnost věnovat se vážnému rozhovoru a současně

poslouchat hudbu, aniž by ztrácel její nit, ačkoli se mu nikdy nezdařilo dospět k vrcholnému mistrovství jednoho německého dirigenta, s nímž se spřátelil za svého pobytu v Rakousku: pročítat si partituru Dona Giovanniho a poslouchat přitom Tannh(usage jako on, to nedokázal.

Provedení druhého čísla programu, Schubertovy skladby Smrt a dívka, mu připadalo poněkud lacině dramatické. Obtížně lovil tóny z nového hluku, způsobeného tentokrát cinkáním talířů a příborů, a nespouštěl přitom oči z uzardělého mladíka, který ho pozdravil úklonem hlavy. Někde už ho určitě viděl, ale kde, to si nedokázal vybavit. Tohle se doktoru Urbinovi často přiházelo, hlavně se jmény, ba i se jmény lidí, které víc než dobře znal, anebo s nějakou melodií z dřívějšíka, a vyvolávalo to v něm úzkost tak nestvůrnou, že si jednou v noci přál raději umřít, než snášet ta muka až do rána. Neměl daleko k tomuto stavu, když se mu milosrdně rozbřesklo v paměti: Ioni toho mládence učil. Poněkud ho překvapilo, že se s ním setkává tady, v

království vyvolenců, doktor Olivella mu však připomněl, že je to syn ministra hygieny, který si u nich připravuje disertační práci z oboru soudního lékařství. Doktor Juvenal Urbino mu vesele zamával a mladý lékař povstal a uklonil se. Ani teď, ani kdy jindy se doktor Urbino nedovtípil, že je to onen praktikant, s nímž se ráno setkal v domě Jeremiaha de SaintAmour. Ulevilo se mu, že zas jednou dokázal zvítězit nad stářím, a plně

se oddal průzračně plynoucímu lyrismu poslední skladby, nedovedl si ji však zařadit. Mladý cellista souboru, který se nedávno vrátil z Francie, mu později řekl, že hráli smyčcový kvartet Gabriela Fauré; doktor Urbino tohoto skladatele neznal ani podle jména, ačkoli vždycky velmi bděle sledoval všechny evropské novinky. Fermina Dazová, stále pozorná ke všem hnutím svého muže, zejména pokud se na veřejnosti zahloubal do sebe, odložila příbor a položila svou pozemskou dlaň na jeho ruku. "Už na to nemysli," řekla. Doktor Urbino se na ni usmál z druhého břehu extáze a v tom okamžiku začal zase myslet na to, čeho se jeho žena obávala. V duchu před sebou spatřil Jeremiaha de SaintAmour ve falešné uniformě válečníka, hrud'

ověčenou metály z divadelních rekvizit, jak touhle dobou leží v otevřené rakvi, vydán napospas žalujícím pohledům dětí z podobenek. Obrátil se k arcibiskupovi, aby ho zpravil o sebevraždě, ale ten už

novinu znal. Hodně se o tom mluvilo na hrubé a plukovník Jerónimo Argote se na něj dokonce jménem karibských utečenců obrátil se žádostí, aby byl nebožtík uložen do svěcené půdy. "Už jen ta žádost sama svědčí o nedostatku úcty," řekl a pak se poněkud lidštějším tónem zeptal, zda je známa příčina sebevraždy. Gerontofobie, odpověděl mu doktor Urbino správným slovem,

domníváje se, že je právě vynalezl. Doktor Olivella se na okamžik přestal věnovat svým nejbližším hostům a vmísil se

do dialogu svého učitele: "Smutná věc, setkat se ještě se sebevraždou, spáchanou z jiné příčiny než z lásky," řekl. Doktora Urbina nepřekvapilo, že rozpoznává své vlastní

myšlenky v myšlenkách svého oblíbeného žáka.

"A co horšího," řekl. "Otrávil se cyankáli." Sotva to vyslovil, pocítil, jak nad hořkostí, kterou v něm dopis vyvolal, převládá opět soucit, avšak nevzdal za to dík své ženě, nýbrž zázračné moci hudby. Začal arcibiskupovi vyprávět o laickém světci, kterého kdysi poznal za zdlouhavých podvečerů u šachovnice, o muži spartánských zvyků, jenž zasvětil veškeré své umění dětskému štěstí, o učenci, jehož kromobyčejné vědomosti zahrnovaly všechno na světě, a sám užasl, s jak čistým srdcem pojednou dokázal úplně a rázem oddělit Jeremiaha de SaintAmour od jeho minulosti. Starostu pak přesvědčoval, že by bylo záhodno odkoupit všechny desky s negativy, aby se zachoval obraz generace, v jejíž rukou spočívá

budoucnost města a která třeba už nikdy nebude tak šťastná jako na oněch portrétech. Arcibiskupa hluboce pobouřily opovážlivé úvahy vzdělaného praktikujícího katolíka o svatosti sebevraha, schvaloval však podnětnou myšlenku, že by se negativy měly archivovat. Starosta chtěl vědět, od koho je má odkoupit. Doktora Urbina pátil na jazyku řeřavý uhlík tajemství, ale vydržel a tajnou dědičku fotografického archivu neprozradil. "O to se postarám," řekl a v tu chvíli pocítil, že dodržením závazku vůči ženě, kterou ještě před pěti hodinami zavrhoval, došel konečně spásy. Fermina Dazová si toho všimla a šeptem ho přiměla ke slibu, že půjde na pohřeb. Ovšemže půjde, řekl s úlevou, jak by ne.

Krátké projevy lehce přešuměly. Dechovka spustila nějakou lehkou skladbu mimo program a hosté zatím promenovali po terasách, čekajíce, až muži z hostince dona Sancha vymetou z patia vodu pro případ, že by se někdo

vzchopil k tanci. Salon se vyprázdnil, jen společnost u čestného stolu setrvávala na místě a hlučně oslavovala nevídaný čin doktora Urbina, který při závěrečném přípitku do sebe obrátil půl skleničky brandy. Kam paměť sahala, nikdo ho jaktěživ neviděl pít, leda sklenku prvotřídního vína k nějakému zvláště

vybranému pokrmu, avšak jeho srdce si toho dne doušek žádalo a tato slabost měla být odměněna: po mnoha letech dostal chuť si zazpívat. Bezpochyby by byl podlehl naléhavým prosbám mladého cellisty, který

se nabídl, že ho doprovodí, kdyby se pojednou nestalo cosi nečekaného: do zabláceného patia se vřítil vůz posledního typu, pocákal muzikanty blátem, kachním zvukem klaksonu rozkejhál kačeny v posadách a zabrzdil přímo před sloupovým průčelím domu. Z jeho dvířek vystoupili doktor Marco Aurelio Urbino Daza a jeho manželka, oba schvácení smíchem, v každé ruce tác pod krajkovým ubrouskem. Další stejné tácy ležely na sklápěcích sedačkách, ba i na podlaze vedle šoféra. Teprve když se hosté, vítající příjezd opožděného moučníku dobrosrdečným hvízdáním a potleskem, konečně utišili, mohl doktor Urbino Daza teď už s vážnou tváří vysvětlit, co se přihodilo: klarisky ho ještě před bouřkou požádaly, aby vzal moučník s sebou, a skutečně už byl na královské cestě, když tu dal otočit a vrátil se, poněvadž na něho někdo volal, že v domě jeho rodičů hoří. Doktor Juvenal Urbino se ulekl, ani nevyčkal, až syn domluví, avšak jeho žena mu včas připomněla, že on sám dal přece povolat hasiče kvůli papouškovi. Rozzářená Aminta de Olivellová rozhodla, že se moučník bude podávat na terase, až po kávě, avšak doktor Urbino s ženou odjel dřív, než ho mohli okusit: měl nejvyšší čas, chtěl-li si před pohřbem dopřát svou posvátnou siestu.

Zdříml si sice, ale spal jen kratičce a špatně; po návratu totiž

zjistil, že hasiči napáchali v domě škody srovnatelné téměř s požárem. Při pokusu vystrnadit papouška z koruny mangovníku plným proudem vody z hasičské stříkačky odrali ze

stromu všechno listí a ke všemu se strefili tak nešťastně, že oknem napumpovali vodu do hlavní ložnice a nenapravitelně poškodili nábytek i portréty neznámých předků, rozvěšené po stěnách. Na poplašné vyzvánění zvonu na hasičském voze se v hojném počtu dostavili sousedé, aby pomohli hasit domnělý požár, a k nejhoršímu nedošlo jen proto, že v neděli se ve školách nevyučovalo. Po marných pokusech dostat se k papouškovi pomocí přídavných žebříků se hasiči vrhli na mangovník s mačetami, a kdyby se v pravý čas nedostavil doktor Urbino Daza, zbyl by ze stromu jen zmrzačený pahýl. Vzkázali, že se vrátí po páté, zeptat se, jestli smějí větve osekát, a cestou rozšlapali bláto po terase i saloně a potrhali turecký koberec, právě ten, který měla Fermina Dazová nejraději. Veškeré škody byly navíc zhoľa zbytečné, neboť papoušek, jak se zdálo, využil zmatku a zmizel někde v sousedství. Doktor Urbino se pokusil vypátrat ho v listí, nedostal však odpověď v žádném jazyce, ani hvizdem, ani zpěvem; usoudil tedy, že se pták ztratil, a šel se krátce před třetí na chvilku prospat, pokochav se ještě předtím prchavou vůní své moči pročištěné vlahým chřestem.

Ze spánku ho probudil smutek. Nebyl to týž smutek, který ho přepadl ráno tváří v tvář mrtvému tělu přítele, nýbrž neviditelná

mlha, která mu po siestě mžila v duši a kterou si sám pro sebe vykládal jako zvěstování Boží, že mu do konce života zbývá několik posledních odpolední. Až do padesátky si nikdy neuvědomoval rozměry, tíhu a stav svých útrob, ale jak při každodenní siestě polehával, oči zavřené, začal si postupně uvědomovat každický orgán ve svém těle, jeden

za druhým; vycíťoval i tvar svého nespavého srdce, vnímal svá tajemná játra, vnímal hermetickou dílnu své slinivky břišní a postupně se dobíral zjištění, že i starci nejpožehnanějšího věku jsou mladší než on, poslední pozůstalý z legendárních skupinových portrétů své generace. Jakmile zjistil, že začíná

zapomínat, uchýlil se k prostředku, o němž se kdysi zmínil jeden z jeho učitelů na lékařské fakultě: "Komu chybí paměť, ten si ji udělá

z papíru." Jak se však ukázalo, víra ve spolehlivost této pomůcky byla jen iluze jepičí životnosti, neboť zakrátko dospěl tak daleko, že zapomínal, co znamenají všechny ty poznámky pro upamatování, které nosil rozstrkané po kapsách, že hledal po celém domě brýle, a měl je na nose, že znovu otáčel klíčem ve dveřích, přestože právě

zamkl, a při četbě ztrácel souvislost, poněvadž si nepamatoval, jaké

premisy předcházely závěrům, a zapomínal, odkud se bere ta či ona postava. Nejvíce ho trápila ztráta důvěry ve vlastní rozum: cítil, že ztrácí soudnost, a dobře si uvědomoval, že toto ztroskotání je neodvratné.

Z pouhé zkušenosti, byť vědecky nepodložené, doktor Urbino věděl, že většinu smrtelných chorob provází typický pach, ale žádná že nepáchne tak osobitě jako stáří. Číchal ten pach z otevřených těl na pitevním stole, cítil ho z pacientů sebelépe zastírajících svůj skutečný věk, cítil ho z vlastního propoceneného prádla i z bezbranného dechu své spící ženy. Nebýt tím, kým v jádru byl, totiž

křesťanem staré ražby, snad by i dal za pravdu Jeremiahovi de SaintAmour, že staroba je nedůstojný stav, kterému je nutno včas zabránit. Jedinou útěchu stáří, i pro člověka, který jako on býval v posteli vždycky při chuti, nacházel v pomalém a milosrdném vyhasínání pohlavní

žádostivosti, v sexuálním míru. Ve svých jedenaosmdesáti letech měl dost jasnozřivosti, aby si uvědomoval, že je s tímto světem svázán tenkými vlákny, která se mohou bezbolestně přetrhnout pouhou změnou polohy ve spánku, a snažil-li se tato vlákénka všemožně zachovat, pak ze strachu, že se v temnotě

smrti nesetká s Bohem.

Fermina Dazová se postarala o to, aby ložnice poničená zásahem hasičů byla jakžtakž uvedena do původního stavu; krátce před čtvrtou dala manželovi donést každodenní sklenici

limonády s ledovou drtí a připomněla mu, že má načase převléknout se na pohřeb. To odpoledne měl doktor Urbino po ruce dvě knihy: Tajemství člověka od Alexise Carrela a dosud

nerozřezanou Knihu o životě a smrti Axela Muntha. Požádal kuchařku Dignu Pardovou o slonovinový nůž na papír, který

nechal v ložnici, ale když mu ho přinesli, byl už začtený do Tajemství člověka na stránce, kterou si minule založil obálkou od nějakého dopisu: do konce mu zbývalo jen pár stránek. Četl pomalu, prodíraje se labyrintem bodavých bolestí v hlavě, které přičítal oně

poloviční sklenice brandy. V přestávkách mezi četbou tu a tam usrkl limonády, anebo pomalu cucal kousek ledu. Byl v ponožkách, límeček u košile měl odepnutý a elastické zeleně proužkované šle mu plandaly podle boků; obtěžovalo ho pouhé pomyšlení, že se má převlékat na pohřeb. Zanedlouho přestal číst, knihy složil na sebe a pomaličku se začal pohupovat v proutěném houpacím křesle; s myslí zacloněnou smutkem pozoroval houštinu banánovníků v rozbahněném patiu, oškubaný

mangovník, létající mravence, kteří se po dešti vyrojili, prchavost dalšího zářiového odpoledne, které, odečteno, odplývalo navždycky pryč. Už zapomněl, že kdysi míval nějakého papouška z Paramariba, jehož miloval jako lidskou bytost, když tu ho najednou uslyšel:

“Papoušíček král.” Připadalo mu, že ptáka slyší docela blízko, někde vedle sebe, a vzápětí ho uviděl na nejspodnější větvi mangovníku.

“Styd’ se, hanbáři,” zavolal na něj.

Papoušek mu odpověděl jeho vlastním hlasem:

“Ty jsi hanbář hanbatá, doktore.”

Pomalu a opatrně, aby ho nevyplašil, si obul polobotky, navlékl si šle a stále k ptáku promlouvaje a nespouštěje ho z očí sešel do patia; poněvadž ve dvoře bylo pořád plno bláta, raději ohledával půdu pod nohama holí, aby neklopýtl o tři schůdky na terase. Papoušek se nehýbal z místa. Seděl nizoučko, a tak mu doktor Urbino nastavil hůl, avšak pták, místo aby se jako obvykle usadil na stříbrnou rukojeť, přeskočil na vedlejší větev, sice trochu vyšší, ale poměrně snadno dostupnou, poněvadž k ní ještě před příjezdem hasičů někdo přistavil žebřík. Doktor Urbino si v duchu odhadl výšku: stačí vylézt na druhou příčku, řekl si, a má ho. Vystoupil na první příčku a přitom spiklenecky pobrukoval nějaký popěvek, aby rozptýlil pozornost vzpurného opeřence; pták po něm opakoval slova, ne však nápěv a bočními krůčky se sunul na vzdálenější konec větve. Doktor Urbino bez potíží vylezl na druhou příčku, přidržuje se oběma rukama žebříku, a papoušek po něm začal opakovat celou písničku, ale z místa se nehýbal. Vystoupil tedy na třetí příčku a vzápětí nato, poněvadž špatně odhadl výšku, i na čtvrtou; levičkou se držel žebříku a pravičkou se natahoval po papouškovi. Digna Pardová, stará

služka, která za ním přispěchala se vzkazem, že má nejvyšší čas vydat se na pohřeb, spatřila zezadu nějakého muže, jak stojí nahoře na žebříku, a kdyby neviděla zeleně proužkované šle, nevěřila by, že je to ten, koho vskutku měla před sebou.

“Pro umučení boží!” vykřikla. “Vždyť si srazíte vaz!” Doktor Urbino popadl papouška pod krkem a vítězoslavně si vydechl: (a y est. V tu ránu však ptáka pustil, poněvadž žebřík mu ujel pod nohama a on zůstal viset mezi nebem a zemí na okamžik sice prchavý, avšak dostatečně dlouhý k tomu, aby si stačil uvědomit, že v této chvíli, v neděli na svátek Ducha svatého přesně ve čtyři hodiny sedm minut odpoledne je v Pánu, aniž se mu dostalo svátosti oltární či špetky času čehokoli zalitovat a s kýmkoli se rozloučit. Fermina Dazová právě ochutnávala v kuchyni polévku k večeři, když

zaslechla zděšený výkřik Digny Pardové a vzápětí nato zmatený povyk a nářek služebných z domu i ze sousedství. Upustila ochutnávací

lžíci a tak rychle, jak jí dovolovala nepřekonatelná tíže věku, se rozběhla na dvůr, křičíc,

jako by přišla o rozum, ačkoli dosud nevěděla, co se pod mangovníkem přihodilo. Srdce se jí rozskočilo, když spatřila svého muže, jak leží v blátě na zádech, už nebožtík, ač dosud živ, neboť vší mocí oddaloval konečný šleh smrti, aby dal své ženě čas doběhnout. Dokázal ještě ve shluku kolemstojících rozeznat její tvář skrze slznou clonu neopakovatelné bolesti, že umírá bez ní; naposledy, provždy a na nikdy víc se na ni zadíval pohledem tak zjasnělým, truchlivým a vděčným, jaký u něho za půl století jejich společného života nikdy nepoznala, a posledním dechem jí stačil říct:

“Jen Pánbůh ví, jak jsem tě miloval.”

Bylo to pamětihodné úmrtí, a nikoli bez důvodu. Sotva dokončil lékařská studia ve Francii, proslavil se doktor Urbino po celé zemi svým včasným zásahem proti epidemii asijské cholery, poslední, která

provincii postihla, jejíž smrtelné nebezpečí zažehnal drastickými novátorskými metodami. Předešla epidemie, která vypukla v době, kdy ještě pobýval v Paříži, zdecimovala za necelé tři měsíce čtvrtinu městského obyvatelstva a její obětí se stal i otec doktora Urbina, rovněž věhlasný lékař. Díky své bleskově nabyté reputaci a se značným přispěním rodinného jmění založil doktor Juvenal Urbino první a nadlouho také jedinou Lékařskou společnost v provinciích na karibském pobřeží a stal je jejím doživotním předsedou. Zasloužil se o výstavbu prvního vodovodu, prvního kanalizačního systému a zastřešeného tržiště, což umožnilo asanovat onen hnojník, zvaný

Zátoka dušiček. Zastával dále úřad prezidenta Akademie španělského jazyka i Akademie historických věd, za služby poskytnuté katolické

církvi byl latinským patriarchou Jeruzaléma pasován na rytíře Řádu Svatého hrobu a francouzská vláda mu udělila hodnost komandéra Čestné legie. Byl hybným duchem veškerých náboženských a občanských spolků ve městě, především Vlasteneckého výboru, sdružujícího vlivné

občany bez politického přesvědčení, kteří tlačili na vlády a na místní obchod s pokrokovými, na svou dobu přespříliš odvážnými podněty. Nejpmětihodnějším z těchto průkopnických podniků se stal pokus s aerostatem, na jehož palubě byla u příležitosti

zahajovacího letu přepravena dopisnice až do San Juanu de la Ciénaga, a to dávno předtím, než se vážně začalo uvažovat o možnosti letecké pošty. Z

podnětu doktora Urbina vznikla i Krasoumná společnost, jejímž

příčiněním byla založena Akademie krásných umění, v domě, kde dosud sídlí, a po dlouhá léta se pod záštitou této instituce každý rok v dubnu konaly Květinové hry.

Jedině doktoru Urbinovi se zdařil čin, který se po celé století

jevil nemožným, totiž opravit a vrátit původnímu účelu Divadlo komedie, z něhož se po skončení koloniální nadvlády stala aréna kohoutích zápasů a kurník. Tímto počinem vyvrcholilo nezměrné

občanské úsilí, do kterého se zapojily veškeré společenské vrstvy městského obyvatelstva bez výjimky, horlivě přikládající ruku ke zdaru společné věci se zápalem, který byl podle mínění nemála jedinců hoden lepšího cíle. Snahy byly korunovány úspěchem a nové

Divadlo komedie konečně otevřeno; při slavnostní inauguraci však dosud chyběla křesla i osvětlení, takže divákům nezbylo, než donést si z domova něco k sedění a ke svícení, aby o přestávkách nezůstali potmě. V divadelním svatostánku se podařilo prosadit tutéž etketu jako na velkolepých evropských premiérách, čehož dámy využily, aby mohly v karibském vedru předvádět dlouhé večerní róby a přepychové

kožichy, zároveň však bylo nutno povolit přístup i služebnictvu, neboť někdo musel nosit židle, lampy i nejrozličnější poživatiny, bez nichž by se návštěvnictvo podle svého mínění neobešlo, mělo-li přečkat nekonečně dlouhá představení, končící jednou až ráno o jitřní. Sezónu

zahájil jeden francouzský operní ansámbl, který

oslnil nezvyklým užitím harfy v orchestru, především se však nezapomenutelně vepsal do myslí diváků hlasem bez

poskvrnky a dramatickým nadáním turecké sopranistky, jež zpívala bosky, majíc prsty na nohou ozdobeny prsteny s drahým kamením. Množství lampiček s kokosovým olejem sice čadilo tak mocně, že už po prvním jednání se stěží dalo rozeznat, co se na jevišti děje, a pěvci osípěli, avšak městští kronikáři se horlivě přičinili o smazání těchto drobných nedostatků a v plném lesku dali naopak zazářit tomu, co zasluhovalo být zvěčněno. Myšlenka na obnovu divadelního života se nepochybně

stala nejnakažlivějším iniciátorským činem doktora Urbina, neboť

operní horečka zachvátila celé město bez výjimky včetně vrstev, od kterých by se to nejméně čekalo, a přivedla na svět celou generaci Othellů a Isold, Aid a Siegfriedů. Věci bohužel nikdy nedospěly tak daleko, aby, jak si přával, směl někdy o přestávce na vlastní oči spatřit, kterak wagneriáni kříží hole s vyznavači italské školy podle všech šermířských pravidel.

Doktor Juvenal Urbino nikdy nepřijal žádný oficiální úřad, ačkoli mu to bylo vícekrát a bez jakýchkoli podmínek nabízeno. Vždycky nemilosrdně tepal lékaře, kteří si odbornou reputací posluhovali ke šplhání po politických postech. Odjakživa se mělo za to, že je liberál, a obyčejně také hlasoval pro kandidáty této strany, jeho liberalismus byl však spíše věcí tradice nežli přesvědčení a patrně

jako poslední příslušník význačných rodin ještě poklekal na ulici před arcibiskupským kočárem. Sám se definoval jako rodilý pacifista, přívrženec definitivního smíru mezi

konzervativci a liberály pro dobro vlasti, ve veřejném životě však zaujímal postoje natolik nezávislé, že ho nikdo nepovažoval za svého: liberálové ho měli za konzervativistickou vykopávku, podle konzervativců mu chybělo leda být zednářem a zednáři jím opovrhovali jakožto

zakukleným klerikálem ve službách Svaté stolice. Kritikové nejméně lačníci po krvi doktora Urbina mínili, že je prostě jen aristokratický estét, který se vyžívá v Květinových hrách, zatímco národu pouští žilou občanská

válka bez konce.

Pouze dva činy doktora Urbina jako by nezapadaly do tohoto obrazu: jednak to, že vyměnil starobylý palác markýze z Casalduera, rodinné sídlo Urbinových po dobu delší jednoho sta let, za novostavbu ve čtvrti čerstvých zbohatlíků, jednak sňatek s kráskou z nízkých kruhů, bez rodového jména a majetku, nad kterou dámy sáhodlouhých příjmení po straně ohrožovaly nos, dokud nemusely vzít na vědomí, že je vysoko převyšuje charakterem i vybranými způsoby. Doktor Urbino měl vždycky na paměti, jak jeho obraz v očích veřejnosti utrpěl těmito i mnoha dalšími šrámy, a sám si nejlépe uvědomoval, že mu připadl los posledního protagonisty příjmení

odsouzeného k zániku. Jeho rod končil dvěma bezbarvými výhonky: syn Marco Aurelio, rovněž lékař podle rodové tradice předávané na prvorozence po meči, se za celý život nezmohl na nic významného, dokonce ani na vlastního potomka, a to už měl abrahámoviny za sebou. Jediná dcera Ofelia, provdaná za zdatného bankovního úředníka z Nového Orleansu, dospěla ke klimakteriu jako matka tří dcer, avšak bez syna. Doktor Urbino bolestně nesl, že tok jeho krve v proudu dějin ustane; mnohem větší starosti, co se smrti týče, mu však dělalo pomyšlení, jak si Fermina Dazová poradí se životem, až tu zůstane sama, bez něho.

Buď jak buď, tragédie způsobila otřes nejen v rodinném kruhu, nýbrž nakažlivě se přenesla i na sprostný lid, a ten v plané

představě, že se něčeho dopídí či cosi sezná, byť jen blyskotavou září legendy, se vyhrnul do ulic. Městské úřady

vyhlásily třídení

smutek, vlajky na veřejných budovách zavlály na půl žerdi a všechny kostelní zvony nepřetržitě vyzváněly, dokud se neuzavřela krypta v rodinném mauzoleu. Skupina odborníků z

Akademie krásných umění sňala nebožtíkovi posmrtnou masku, podle níž měla být odlita bysta v životní velikosti, později se od tohoto záměru nicméně upustilo, poněvadž převládla obecná mínka, že maska zachycuje děs posledního okamžiku přespříliš věrně, než aby to vypadalo důstojně. Jistý

věhlasný mistr štětce, který se ve městě náhodou zastavil cestou z Evropy, vytvořil obrovité plátno pojednávající s patetickým realismem klíčový výjev smutné historie, totiž doktora Urbina na žebříku, jak se v okamžiku smrti napřahuje po papouškovi. Syrové

pravdivosti příběhu odporoval pouze drobný detail: doktor Urbino neměl na obraze košili bez límečku a zeleně proužkované kšandy, nýbrž byl zpodobněn v černém soukenném kabátci a s tvrděákem na hlavě

jako na novinových rytinách v dobách cholery. Obraz byl několik měsíců po tragédii vystavován v rozlehlých prostorách obchodu s importovaným uměleckým zbožím Zlatý drát, aby nikomu neušla možnost dílo zhlédnout, a zde před ním defilovalo celé město. Poté byl střídavě vyvěšován v kdejaké veřejné či soukromé instituci, která

pokládala za svou povinnost uctít památku věhlasného patricije, a nakonec byl s druhými pohřebními obřady zavěšen v Akademii krásných umění, aby ho odtud po mnoha letech studenti malířství vlastnoručně

vynesli a spálili na Univerzitním náměstí jakožto symbol zpuchřelé

estetiky a nenáviděných časů.

Sotva Fermina Dazová ovdověla, vycházelo od první chvíle najevo, že zdaleka není tak bezmocná, jak se její muž kdysi strachoval. Neochvějně trvala na tom, že nebožtíkových ostatků nesmí být zneužito k jakémukoli účelu, a v tomto rozhodnutí ji nezviklal ani kondolenční telegram prezidenta republiky, prikazující k poctě

zesnulého vystavit rakev s jeho ostatky uprostřed planoucích svící v jednacím síni provinčního zastupitelství. Se stejnou věcností se vzepřela i osobní žádosti samotného arcibiskupa, aby se u nebožtíkova těla držely vigilie v katedrále, a souhlasila pouze s tím, že jeho ostatky budou vystaveny po dobu zádušní mše. Její syn, poněkud vyvedený z míry tolikerými protichůdnými požadavky, se pokusil prostředkovat, avšak Fermina Dazová pevně lpěla na svém venkovanském přesvědčení, že nebožtík patří výhradně vlastní rodině, u mrtvého že se bude bdít doma, s neslazenou kávou a sýrovými koláči, a že každý, kdo chce, ho může přijít oplakat podle libosti. Ani tradiční, devět nocí trvající modlitby za duši zemřelého se neměly konat: domovní dveře se po pohřbu zavřely a žádné návštěvě s výjimkou nejbližších členů rodiny se už neměly otevřít. V domě zavládl řád smrti. Veškeré cennosti byly řádně uloženy do bezpečí a na zdech zůstaly jen stopy po svěšených obrazech. Podél stěn všech místností od přijímacího salonu až k ložnicím rozestavilo služebnictvo veškeré židle z domácnosti, i další vypůjčené v sousedství; holé a pusté místnosti, ze kterých byly vystěhovány všechny větší kusy nábytku až na klavír, odpočívající v obvyklém koutě pod bílým prostěradlem, jako by se obrovitě zvětšily a hlasy se v nich přízračně rozléhaly. V knihovně na psacím stole po otci ležel jen tak bez rakve ten, kdo býval Juvenalem Urbinem de la Calle, na sobě černý plášť a v rukou válečný meč rytířů Svatého hrobu, ve tváři vepsán děs posledního okamžiku. U jeho těla stála Fermina Dazová, celá v černém; chvěla se

sice, avšak plně se ovládala a kondolence přijímala téměř bez hnutí, bez jakýchkoli dramatických projevů až do jedenácti hodin dopoledne příštího dne, kdy z portiku dala manželovi šátečkem poslední sbohem. Nebylo pro ni snadné získat tuto sebevládu od chvíle, kdy z patia zaslechla výkřik Digny Pardové a spatřila starého muže, s nímž

spojila život, jak leží v blátě, smrt na jazyku. V první vteřině jí

svitla naděje, poněvadž měl oči dokořán a třpytila se v nich záře tak jasná, jakou v jeho pohledu nikdy neviděla. Prosila Boha, aby jí

daroval aspoň zlomeček času a její muž aby neodcházel nevěda, jak hluboce ho celý život milovala bez ohledu na veškeré oboustranné

pochyby, a neodolatelně zatoužila začít s ním život znovu od začátku, aby si mohli dopovědět vše, co mezi nimi zůstalo nevyřčeno, a znovu a tentokrát dobře udělat to, co v minulosti zpackali. Tváří

v tvář neúprosné smrti však musela složit zbraň. Její bolest se vybila ve slepém vzteku na celý svět, ba i na sebe, a to jí vrátilo sebevládu i odvahu čelit sama vlastní samotě. Od té chvíle nepřestala ani na okamžik zápasit se svou bolestí, chránila se však vystavit ji sebemenším hnutím na odiv. Jediné poněkud patetické

gesto bezděky učinila, když v neděli v jedenáct hodin v noci do domu přinesli biskupskou rakev páchnoucí dosud loďařským dehtem, opatřenou měděnými držadly a měkce vypolstrovanou hedvábím. Doktor Urbino Daza přikázal, aby ji neprodleně zatloukli, poněvadž uvnitř

bylo k zalknutí z pachu květin vadnoucích v pekelném vedru a jemu připadalo, že na otcově krku zpozoroval první nafialovělé stíny. Nějaký nepozorný hlas pronesl do ticha: "V tomhle věku je člověk poloviční shnilotina už zaživa." Než

přiklopili víko, stáhla si Fermina Dazová snubní prsten, navlékla ho svému zesnulému manželi a položila dlaň na jeho ruku, jak dělávala, kdykoli ho na veřejnosti přistihla, že je nepřítomný duchem.

Florentino Ariza, neviditelný v davu významných osobností, pocítil, jak mu pod žebry projel hrot kopí. Fermina Dazová ho ve zmatku prvních kondolencí nevzala na vědomí, ačkoli nikdo neměl být přítomnější než on, nikdo neměl užitečněji přispět na pomoc ve všech naléhavých záležitostech oné noci. To on zavedl pořádek v kuchyních plných shonu a zmatku a postaral se, aby nechyběla káva. On obstaral další židle, když už nestačily ani ty vypůjčené v sousedství. Právě

on dal v patiu ukládat věnce, které se už dovnitř nevešly, a osobně

se postaral o přísun brandy pro hosty doktora Lácidese Olivelly, zastižené neblahou zvěstí právě v okamžiku, kdy slavnostní oběd vrcholil, a o překot dorazivší do domu smrti, aby v kroužku pod oholeným mangovníkem pokračovali v pitce. Jedině on dokázal v pravý

čas zasáhnout, když se v jídelně o půlnoci objevil papouščí

uprchlík, hlavu vztyčenou, křídla rozestřená, a vyvolal mezi přítomnými zimničné rozechvění, poněvadž to vypadalo, jako by se na čísi příkaz dostavil k pokání. Florentino Ariza popadl ptáka pod krkem právě včas, než stačil zakrákorat nějaké to své pošetilé

heslo, a v zakryté kleci ho odnesl do stáje. Všechno, co učinil, konal tak nevtíravě a účinně, že nikdo jeho jednání nepovažoval za zásah do cizích záležitostí, nýbrž za neocenitelnou pomoc v neblahé

hodině, která domácnost postihla.

Florentino Ariza byl právě takový, jak vypadal: úslužný a vážný

starý pán. Měl vzpřímenou kostnatou postavu, hnědou pleť bez chloupků, za kulatými brýlemi v rámečku z bílého kovu mu probleskovaly dychtivé oči a pod nosem se mu špičatil navoskovaný

romantický knír z byvších časů. Poslední zbytky kudrn si vyčesával nahoru a lípal si je pomádou doprostřed lebky jinak blýskavě holé, čímž se nadobro vypořádal s úplnou plešatostí. Přirozenou jemností a unylými způsoby si okamžitě získával pozornost, také se však soudilo, že u tak zarytého starého mládence jsou to dost podezřelé

ctnosti. Stálo ho spoustu peněz, úsilí a důvtipu nevypadat na těch šestasedmdesát let, které dovršil v březnu, a v hloubi duše byl přesvědčen, že smlčel tolik lásky jako nikdo druhý, co svět světem stojí.

Večer toho dne, kdy zemřel doktor Urbino, byl oblečený tak, jak ho zpráva zastihla, to jest jako vždycky, navzdory pekelnému červnovému parnu: měl na sobě tmavý soukenný oblek,

celuloidový

límeček převázaný hedvábnou pentlí, na hlavě měl plstěný klobouk a na předloktí zavěšený černý saténový deštník, který používal i jako hůl. Sotva se však začalo rozednívat, vytratil se ze smutečního shromáždění a za dvě hodinky se objevil s východem slunce svěží, oholený, navoněný toaletní vodičkou. Převlékl se do kabátce z černého sukna, jaké se už nosily jen na pohřeb a o Velikonocích do kostela, pod vysoký límec s přehnutými růžky si místo kravaty uvázal kumštýřskou mašli a na hlavě měl tvrděák. Nesl i deštník, tentokrát nejen ze zvyku; byl si jist, že před polednem zaprší, a tohle také

sdělil doktoru Urbinu Dazovi pro případ, že by se dal pohřeb uspořádat. Skutečně se pokusili obřad přeložit na časnější hodinu: Florentino Ariza jednak pocházel z loďařské rodiny, jednak byl prezidentem Karibské říční paroplavby, a dalo se tudíž důvodně

předpokládat, že se v povětrnostních předpovědích opravdu vyzná. O

změně hodiny, původně stanovené na jedenáctou, se však nestačili včas domluvit se všemi civilními a vojenskými hodnostáři, veřejnými i soukromými spolky, vojenskou kapelou a hudbou z Akademie, školami a církevními sdruženími, takže pohřeb, který měl podle očekávání

vstoupit do dějin, skončil bezhlavým úprkem v průtrži mračen. Jen hrstka smutečních hostů se dočvachtala blátem až k rodinné hrobce, zaštitěné seibou z koloniálních dob, jejíž koruna se prostírala až

za hřbitovní zeď. Pod korunou téhož stromu, ale už za zdí, na pozemku vyhrazeném pro sebevrahy, pochovali karibští utečenci předešlého večera Jeremiaha de SaintAmour a tělo jeho psa pohřbili po jeho boku, jak si přál.

Florentino Ariza byl v onom skrovném hloučku, který na pohřbu vytrval až do konce. Promokl až na spodní prádlo a domů se vrátil celý polekaný, že po tolika letech puntičkářské péče o vlastní

zdraví a přehnaných preventivních opatření nakonec chytne zápal plic. Dal si připravit horkou limonádu s brandy, vypil ji v posteli, spolkl dvě tablety aspirinu, zabalil se do vlněné přikrývky a potil se jako kůň, dokud znovu nenabyl správné tělesné teploty. Když se opět připojil ke smutečnímu shromáždění, cítil, že je v pořádku. Fermina Dazová se mezitím znovu ujala vlády v domě, vysmýčeném a připraveném přijmout hosty, a na oltář knihovny postavila pastelovou podobiznu svého zvěčnělého manžela s černým

flórem přes okraj rámečku. V osm hodin ráno nebylo v domě k hnutí a vedro bylo jako v noci před pohřbem, ale po růženci dal někdo kolovat prosbu, aby všichni brzy odešli, poněvadž vdova si od nedělního odpoledne ještě

neodpočinula.

Fermina Dazová se rozloučila s většinou hostí u oltáře, ale poslední skupinu blízkých přátel doprovodila až k domovním dveřím, aby jako obvykle sama zamkla. Právě se k tomu z posledních sil chystala, když vtom uviděla uprostřed pustého salonu postávat Florentina Arizu ve smutečních šatech. Zaradovala se, protože ho ze svého života dávno vymazala a teprve teď, po letech, se na něj poprvé podívala pohledem, kterým ho plně vzala na vědomí, očištěného zapomněním. Chtěla mu poděkovat za návštěvu, ale než to mohla udělat, Florentino Ariza si přitiskl klobouk k místu, kde mu bušilo srdce, a rozechvěn sice, ale s veškerou důstojností, jaké byl schopen, rozřízl onen vřed, který ho po celá ta léta udržoval při životě:

“Fermino,” řekl jí, “víc než půl století jsem čekal na tuto příležitost, abych vám znovu odpřisáhl věčnou věrnost a lásku navždycky.”

Kdyby neměla důvod věřit, že z něj promluvil Duch svatý, domnívala by se, že se pomátl. Na jazyk se jí už drala slova zatracení, neboť muž, který takto znesvětil dům, když tělo jejího manžela dosud nevychladlo v hrobě, zasluhoval být proklet, avšak zadržela je, poněvadž jí v tom zabránilo důstojenství hněvu. “Táhni odtud,” řekla. “A neopovažuj se v tomhle domě ukázat po

všechn čas, co ti ze života zbývá.” Otevřela dokořán domovní dveře, které se předtím chystala zamknout, a dodala:

“Doufám, že bude co nejkratší.”

Počkala, dokud na osamělé ulici nedozněly jeho kroky; pak pomaličku zavřela, zajistila dveře závorou, otočila klíčem ve všech zámcích a o samotě se střetla tváří v tvář se svým osudem. Až do této chvíle si nikdy plně neuvědomila tíhu a velikost dramatu, které

sama vyvolala jako osmnáctileté děvče a které ji mělo pronásledovat až do smrti. Poprvé od nedělního odpoledne, kdy došlo k neštěstí, se rozplakala, beze svědků, neboť jen tak dokázala plakat. Plakala, protože jí zemřel muž, plakala, protože zůstala sama, plakala ze vzteku na celý svět, a když vešla do prázdné ložnice, rozplakala se sama nad sebou, poněvadž od chvíle, kdy přestala být pannou, jen málokdy spala v téhle posteli sama. Všechno, co bylo kdysi jeho, živilo její pláč: pantofle s bambulkami, pyžama pod polštářem, prázdnota v zrcadle na toaletce, kde dřív vídala jeho tvář, pach jeho těla na její vlastní kůži. Otřásl jí, když si neurčitě

pomyslela: "Koho má člověk rád, ten by měl umřít se všemi svými věcmi." Nechtěla, aby jí někdo pomohl uložit se k spánku, nechtěla před spaním nic sníst. Zármutek na ni dolehl tak drtivě, že prosila Boha, aby na ni ještě této noci ve spaní seslal smrt, a upínajíc mysl k této představě, natáhla se oblečená na postel, jen střevice si zula, a okamžitě se propadla do spánku. Spala nevědouc, že spí, avšak ve spaní si uvědomovala, že žije, že jí přebývá polovina lůžka a jako každou noc že leží na boku u levého kraje, chybí jí však protiváha druhého těla u druhé pelesti. Přemýšlejíc ve spánku si pomyslila, že od nynějška už nikdy nebude spát, jak spávala, a ve spaní se rozvzlykala, vzlykajíc spala dál ve stejné poloze, stále na kraji lůžka, spala, ačkoli kohouti už dávno dokokrhali, spala, dokud ji neprobudilo nežádané slunce rána bez něho. Teprve teď si uvědomila, že spala dlouho, vzlykajíc ze sna, aniž ji zastihla smrt, a že po celý ten čas, co spala vzlykajíc, myslela víc na Florentina Arizu než na svého mrtvého muže.

Florentino Ariza na ni naopak nepřestal ani na okamžik myslet od chvíle, kdy mu po dlouhotrvající lásce plné protivenství dala neodvolatelně košem, to jest jedenapadesát let, devět měsíců a čtyři dny. Nemusel si vést účetní knihu zapomnění, nemusel každý uplynulý

den značit rýhou na zdech kobky, neboť neminulo dne, aby mu ji něco nepřipomnělo. Když se rozešli, bylo mu dvaadvacet a žil sám se svou matkou Tránsito Arizovou v pronajaté polovině domu ve Okenné ulici, kde si Tránsito Arizová už zamlada zavedla obchůdek s galanterním zbožím; krom toho tu vyráběla ze starých hadrů a košil cupaninu, a tu pak prodávala na obvazy pro raněné z války. Florentino Ariza byl její jediný syn, plod chvilkového svazku se známým loďářem donem PiemPátým Loayzou, nejstarším ze tří bratrů, kteří založili Karibskou říční paroplavbu a zasloužili se tak o rozmach parolodní

dopravy po řece Magdaleně.

Don Pius Pátý Loayza zemřel, když bylo jeho synovi deset let. Potají se sice vždycky staral o chlapcovy potřeby, avšak nikdy ho před zákonem neuznal za vlastního ani mu nezajistil budoucnost, a tak Florentinu Arizovi zůstalo jen jedno příjmení po matce, ačkoli bylo od počátku veřejným tajemstvím, z čí krve pochází. Po otcově

smrti musel zanechat studií a nastoupil jako učedník k poštovnímu úřadu, kde dostal za úkol otvírat poštovní pytle, třídit dopisy a vyvěšováním vlajky té či oné země nad vchodem poštovního úřadu dávat veřejnosti na vědomost, odkud přišla pošta.

Jeho bystrost vzbudila zájem telegrafisty Lotaria Thuguta, německého emigranta, který krom svého povolání hrával o význačných svátcích v katedrále na varhany a živil se jako domácí učitel hudby. Naučil Florentina Arizu Morseově abecedě, zasvětil ho do obsluhy telegrafního přístroje a

poskytl mu několik úvodních lekcí hry na housle, postačujících, aby jeho žák hrál

podle sluchu jako profesionál. V osmnácti, kdy poznal Ferminu Dazovou, byl Florentino Ariza nejvyhledávanější mladý muž ve své společenské vrstvě; nejlépe tančil na poslední šlágry, dovedl z paměti recitovat sentimentální

veršíky a vždycky rád vyhověl, když ho někdo z kamarádů požádal, aby zahrál jeho vyvolené pod oknem houslovou serenádu. Už tenkrát byl hubený jako tyčka, indiánské kučery krotil parfémovanou pomádou a nosil brýle na dálku, které ho dělaly ještě osiřelejším, než byl. Kromě oční vady trpěl chronickou zácpou, takže se celý život musel pročišťovat klystýrem. Na převlečení měl jen jedny božíhodové šaty po nebožtíku otci, Tránsito Arizová je však dokázala udržovat v takovém stavu, že každou neděli vypadaly jako nové. Přestože vypadal nedomrle, strojí se jako na funus a odjakživa měl uzavřenou povahu, dívky z jeho společenské vrstvy potají losovaly, která ho dostane, a také Florentino Ariza si rád pohrával s myšlenkou, kterou dostane on, až do dne, kdy poznal Ferminu Dazovou a dobám nevinných her jednou provždy odzvonilo.

Poprvé ji uviděl, když ho Lotario Thugut jednou odpoledne poslal s telegramem za nějakým Lorenzem Dazou, adresátem bez známého bydliště. Vypátral ho v parčíku Evangelistů. Dům, patřící k nejstarším v okolí, byl na spadnutí; na záhonech v patiu, které se podobalo rajskému dvoru nějakého kláštera, bujelo býlí a kamenná

kašna byla dočista vyschlá. Florentino Ariza nezaslechl jediný zvuk svědčící o lidské přítomnosti, když procházel za bosou služkou po chodbě s arkádami, kde se vršily dosud neotevřené krabice po stěhování a zednické náčiní se povalovalo mezi hromádkami vápna a nakupenými pytli cementu, neboť dům byl od základů přestavován. Vzadu v patiu se nacházelo cosi jako provizorní kancelář a tam

klimbal po obědě u psacího stolu jakýsi tlustoch s kudrnatými licousy, které mu srůstaly s knírem. Skutečně se jmenoval Lorenzo Daza, avšak ve městě nebyl příliš znám, protože se tu usadil teprve před necelými dvěma roky a na nějaké přítelíčkování si nepotrpěl. Po telegramu sáhl, jako by patřil do nějakého osudného snu na pokračování. Florentino Ariza s úředním soucitem pozoroval, jak mu vybledly duhovky a jak se roztřesenými prsty snaží roztrhnout nálepkou; s podobně stísněným srdcem, jak si všiml, brala telegram do ruky většina lidí, neboť ve spojitosti s telegrafickou depeší se jim dosud vybavovala pouze zpráva o úmrtí. Jakmile si Lorenzo Daza přečetl text, vzpamatoval se. "Dobré zprávy," oddychl si, vtiskl Florentinu Arizovi obvyklých pět reálů a na tváři se mu rozhostil úlevný úsměv, naznačující, že v opačném případě by posel nedostal nic. Na rozloučenou potřásl mladíkovi pravicí, ačkoli telegrafním poslíčkům se zpravidla ruka nepodávala, a služka mládence vyprovodila až k domovním dveřím, spíš aby ho hlídala než vedla. Znovu prošli chodbou s arkádami, tentokrát opačným směrem, teď ale zjistil, že v domě ještě je někdo další, poněvadž patio zalité

prudkým světlem zabydlel nějaký ženský hlas, předčítající ze slabikáře. Cestou kolem šicího kabinetu zahlédl zralou ženu a mladičkou dívku; seděly těsně vedle sebe na židlích a obě hlasitě

četly z knihy, kterou žena držela rozevřenou na klíně. Pomyslí si, že je svědkem nezvyklého výjevu: dcera učí matku číst. Jeho úsudek byl jen zčásti nesprávný, neboť žena nebyla dívčinou matkou, nýbrž

tetou, ačkoli ji vychovávala tak, jako by ji sama porodila. Lekce pokračovala bez přerušení, dívka však pozvedla zrak a podívala se, kdo to jde kolem okna. Tímto náhodným pohledem započalo milostné

vzplanutí, nikoli nepodobné živelní pohromě, které neskončilo ještě

o půl století později.

Florentinu Arizovi se podařilo vypátrat jen to, že Lorenzo Daza přijel do města ze San Juanu de la Ciénaga s jedinou dcerou a neprovdanou sestrou brzy po té velké epidemii cholery.

Nikdo z očitých svědků v přístavišti nepochyboval, že se ve městě hodlá

usadit natrvalo, protože lodí s sebou dovezl všechno, co patří k dobře vybavené domácnosti. Žena mu umřela, když děvče bylo ještě

maličké. Sestra se jmenovala Escolástica, bylo jí čtyřicet, ven vycházela ve

františkánském hábitu, poněvadž složila slib, ale doma nosila jen šňůru v pase. Dívce bylo třináct a jmenovala se jako její

nebožka matka: Fermina.

Soudilo se, že Lorenzo Daza je majetný muž; žil si dobře, ačkoli nikdo nevěděl, že by se něčím zaměstnával. Dům, který koupil poblíž

parčíku Evangelistů, zaplatil v hotovosti a přestavba ho musela přijít přinejmenším na dvojnásobek kupní ceny dvou set peso ve zlatě. Děvče studovalo na lyceu Obětování Panny Marie, kde se jemnostslečny z lepších rodin už dvě stě let vzdělávaly v umění a řemeslu, jak se stát pilnými a poslušnými manželkami. Za koloniálních dob, a ještě i v prvních letech republiky, lyceum přijímalo výhradně dědičky vznešených příjmení. Staré rody, které

nezávislost přivedla na mizinu, se však nakonec musely podříditi realitě nových časů a lyceum otevřelo své brány

všem zájemkyním, které si je mohly zaplatit. O starobylost jejich papírů se už nikdo nestaral, musely však splňovat základní podmínku: prokázat se původem z katolického manželského lože. Ať tak či onak, lyceum Obětování Panny Marie byl drahý ústav a už jen to, že na něm Fermina Dazová studovala, dokazovalo, jak si na tom její rodina stojí

finančně, byť ne společensky. Tyto zprávy Florentina Arizu povzbudily; naznačovaly totiž, že mladistvá kráska mandlových očí je na dosah jeho snů. Brzy však vyšlo najevo, že přísný řád, nastolený

v domácnosti jejím otcem, představuje nepřekonatelnou překážku: zatímco ostatní studentky chodily do školy ve skupinkách či v doprovodu starší služebné, Ferminu Dazovou vždycky doprovázela teta a z jejího chování vyplývalo, že dívka nedovoluje žádné rozptýlení. Byly to právě tyto prosté důvody, které způsobily, že Florentino Ariza začal vést tajný život lovce samotáře. Každé ráno už od sedmi vysedával zcela sám na nejzastrčenější lavičce v parku a předstíral, že si ve stínu pod mandloněmi čte v knížce veršů, dokud neuviděl nedosažitelnou dívčinu vycházet z domovních dveří v modře proužkovaném školním stejnokroji, chlapeckých šněrovacích botkách, punčochách s podvazky až ke kolenům, vlasy spletené do jediného tlustého copu s mašlí na konci, který jí spadal po zádech až k pasu. Nesla se od přirozenosti zpříma, šla rychlým krokem, hlavu vztyčenou, špičatý nosík vytrčený vpřed, pohled zabodnutý přímo před sebe, brašnu s učebnicemi tiskla zkříženýma rukama k hrudi a pohybovala se s lehkostí srny, jako by nepodléhala zákonům zemské

tíže. Teta v hnědém hábitu přepásaném františkánskou šňůrou rázovala těsně po jejím boku, stěží udržujíc s dívkou krok, a nenechávala sebemenší mezírku pro toho, kdo by se chtěl k dívce přiblížit. Florentino Ariza je takhle vídal cestou tam a zpátky čtyřikrát denně

a jedenkrát každou neděli, když po mši vycházely z kostela, a úplně

mu stačilo, že dívku vidí. Postupem času si ji začal idealizovat, obmýšlel ji málo pravděpodobnými ctnostmi a vyfantazírovanými city a za čtrnáct dní už nedokázal myslet na nic jiného než na ni. V té

době se rozhodl, že jí pošle kartičku krasopisně popsanou z obou stran jeho písářským rukopisem. Lístek však několik dní nosil v kapse, hledaje způsob, jak ho odevzdat, a zatímco to vymýšlel, připsal každý večer před spaním několik dalších listů, takže se původní dopis se rozrůstal v jakousi slovníkovou příručku lichotek a poklon inspirovaných knížkami, které při čekání v parku přečetl tolikrát, že je znal nazpaměť.

Ve snaze najít způsob, jak by dopis předal, se pokusil seznámit s několika žačkami lycea

Obětování Panny Marie, avšak ty byly však příliš vzdálené jeho světu. Čím déle o tom přemýšlel, tím víc se také utvrzoval v přesvědčení, že by nebylo prozíravé zasvětit do svých plánů cizí osobu. Přesto se mu podařilo zjistit, že Fermina Dazová krátce po příjezdu do města obdržela pozvání na sobotní ples, otec jí však k návštěvě nedal svolení a případné námítky smetl ze stolu výrokem: "Dočkej času jako husa klasu." Když dopis přesáhl sedmdesát aršíků popsaných z obou stran, Florentino Ariza klesl pod břemenem svého tajemství a do poslední kapky si vylil srdce před matkou, jedinou bytostí, které se občas s něčím svěřil. Tránsito Arizová, dojatá synovým horoucím milostným výlevem až k slzám, užila veškeré zkušenosti a moudrosti svého věku, aby do jeho temnot vnesla něco světla. Předpokládajíc, že děvče je v srdečních záležitostech právě tak nezkušené jako její syn, rozmluvila mu hned zkraje úmysl předat dívce svých snů onen lyrický tlustospis, který by ji leda vylekal. V první řadě musí dosáhnout toho, řekla

mu, aby si dívka všimla, že se o ni zajímá, stačila si všechno promyslet a nebyla pak jeho vyznáním zaskočena.

“Hlavně si ale pamatuj,” řekla, “že ta, kterou si musíš získat jako první, není ona, ale její teta.”

Obě tyto rady byly bezpochyby moudré, přišly však pozdě. Co na Ferminu Dazovou tenkrát udělalo dojem, když sedíc s tetou nad slabikářem kratičce odhlédla od knížky, aby se podívala, kdo to jde po chodbě, byla ve skutečnosti jakási aura siroby, která Florentina Arizu obklopovala. Později u večeře se otec zmínil o telegramu; tak se dozvěděla, co k nim mladíka přivedlo i jaké má povolání. Tyto zprávy její zájem jen přiživily, poněvadž jako nemálo jejích současníků pokládala telegrafii za vynález mající co činit s čarami a kouzly. Tak se stalo, že Florentina Arizu poznala na první pohled, jakmile ho poprvé spatřila v parčíku pod stromem, zahloubaného do knížky; jeho přítomnosti však nepřičítala žádný zvláštní význam, dokud ji teta neupozornila, že mladík tam takhle vysedává už hezkých pár týdnů. Když ho potom potkávaly i v neděli po mši před kostelem, dospěla teta k názoru, že tato opětovná setkání nemohou být dílem náhody. “Kvůli mně by se takhle nenamáhal,” řekla. Navzdory strohým způsobům a hábitu kajícnice měla teta Escolástica Dazová smysl pro konspiraci a instinktivní cit pro věci života, což byly její

nejlepší přednosti, a neodolatelně ji vzrušovalo pouhé pomyšlení, že se o její neteř zajímá nějaký muž. Fermině Dazové však dosud nehrozilo ani nebezpečí pouhopouhé milostné zvědavosti; probouzel-li v ní Florentino Ariza nějaký cit, pak leda slabou lítost, poněvadž

jí připadal churavý. Teta Escolástica ji nicméně řekla, že člověk musí hodně prožít, aby dokázal rozpoznat pravou povahu muže, a byla přesvědčena, že onen mladík vysedávající v parku, jen aby je zahlédl jít kolem, mohl ochořet toliko jedinou nemocí, totiž láskou. Pro osamělou

dceru z manželství bez lásky představovala teta Escolástica útočiště plné pochopení a něhy.

Vychovávala ji od matčiny smrti a vůči Lorenzu Dazovi vystupovala spíše jako dívčina spojenkyně než teta. Florentina Arizu, který se v jejich životě

zčistajasna objevil, braly obě ženy jako jedno z mnoha důvěrných povyražení, která si navzájem vymýšlely pro ukrácení dlouhé chvíle. Čtyřikrát denně cestou parčíkem Evangelistů se předháněly, která

dřív dokáže letmým pohledem vypátrat toho přepadlého, ostýchavého mládenečka na vartě, tu nicku, navzdory vedru skoro pokaždé

navlečenou v černých šatech, předstírající, že pod stromem hloubá v knížce. "Támhle je," hlásila s potlačovaným smíchem ta, která ho první objevila, dřív než stačil zvednout oči a uviděl už jen dvě

odměřené, jeho životu nedostupné ženy, jak kráčejí parkem, aniž mu věnovaly jediný pohled.

"Chudáček," řekla teta. "Neodvažuje se přiblížit, protože jdu s tebou. Ale jestli to myslí

vážně, tak to jednou zkusí, a v tom případě ti dá dopis."

Předvídavě pamatujíc na všemožné překážky, naučila neteř prstové

abecedě, nezbytné pomůcce zakázaných lásek. Tyto nepředložené, poněkud dětinské nezbednosti sice probouzely ve Fermině Dazové zatím nepoznanou zvědavost, avšak vystačily jí na několik měsíců, aniž

zatoužila zajít o něco dál. V jakémisi neznámém okamžiku se však to, co dosud považovala za pouhou kratochvíli, proměnilo v neodbytnou touhu, krev se jí zpěňovala

nesnesitelným přáním okamžitě mladíka spatřit a jednou v noci se probudila leknutím, poněvadž jasně

viděla, že stojí v nohách postele a dívá se na ni. Od té doby si horoucně přála, aby se tetiny předpovědi splnily, a v modlitbách prosila Boha, ať se mládenec vzchopí a dá jí ten dopis, aby se konečně dozvěděla, co v něm stojí.

Její prosby však nebyly vyslyšeny. Florentino Ariza se právě

tenkrát svěřil matce, dal si domluvit a upustil od úmyslu předat dívce onen

osmdesátiařchový soupis milostných výlevů a lichotek, takže Fermina Dazová marně pročekala celý zbytek roku. Jak se blížily prosincové prázdniny, měnilo se její dychtivé očekávání víc a víc v zoufalství, neboť si s rostoucím neklidem kladla otázku, jak to zařídí, aby ho během tříměsíčních prázdnin uviděla a on aby spatřil ji. Tyto pochybnosti, pro které nenacházela řešení, ji sužovaly až do štědrovečerní noci, kdy ji v kostele na půlnoční

roztrásl tušení, že ji mladík pozoruje z davu, a srdce se jí splašeně rozběhlo. Protože seděla mezi otcem a tetou, neodvážila se potočit a musela vynaložit nezměrné úsilí, aby před nimi skryla svůj zmatek. V davu lidí valících se z kostela však mládence zřetelně vytušila v nejtěsnější blízkosti, jakási nepřekonatelná

síla jí při východu z hlavní chrámové lodi potočila hlavu přes rameno, a v tom okamžiku na dvě pídě od vlastních očí spatřila ty zledovatělé druhé oči, sinalou tvář, rty zkamenělé bázní lásky. Z

vlastní odvahy se jí zatočila hlava a musela se chytit tety Escolástiky, aby neupadla; teta ucítila skrz krajkovou rukavičku bez prstů ledový pot její dlaně a povzbudila neteř

nepostřehnutelným stiskem ruky na znamení bezvýhradného spojenectví. Florentino Ariza se celou noc až do svítání motal po městě jako náměsíčník, bloumal nazdařbůh v kraválu ohňostrojů a víření bubnů mezi barevnými lucernami v loubích domů a skandováním davů toužících po míru, a vnímal tu slávu rozmazanou clonou slz, zmámený pocitem, že ne Bůh, nýbrž on sám se této noci narodil.

O týden později se stalo něco, co způsobilo, že propadl ještě

většímu třestění: jednou v době siesty zašel bez jakékoli naděje k domu Fermíny Dazové a zjistil, že dívka sedí s tetou pod mandloněmi před domem. Pod širým nebem se opakoval týž výjev, jaký onoho prvního odpoledne zahlédl v šicím kabinetu: dívka dávala tetě hodinu čtení. Tentokrát však Fermina Dazová vypadala docela jinak; neměla na sobě školní uniformu, ale bavlněnou tuniku, na ramenou zřasenou a splývající jako říza, a ve vlasech měla věnec z čerstvých gardenií, takže vyhlížela jako korunovaná bohyně. Florentino Ariza si vybral v parku lavičku, na které nemohl zůstat neviděn, a tentokrát nepředstíral, že čte, nýbrž seděl nehnutě jako socha, rozevřenou knížku na kolenou, a očima visel na oné neskutečné dívčině, která mu ani z pouhopouhého milosrdenství nevrátila jediný pohled. Zpočátku se domníval, že hodina čtení pod mandloněmi znamená jen nahodilou změnu, vynucenou snad nekonečnými stavebními pracemi v domě, avšak v následujících dnech pochopil, že Fermina Dazová bude před domem vysedávat každé odpoledne ve stejnou dobu po celé

tříměsíční prázdniny, jemu na očích, a tato jistota mu dodala novou odvahu. Nevěděl sice, zda je viděn, nedostalo se mu ani žádné známky zájmu nebo odmítní, avšak z dívčiny netečnosti

tentokrát vyzařovalo něco nového, co ho podněcovalo k vytrvalosti. Jednou odpoledne koncem února teta náhle odložila ruční práci na židli a nechala neteř v podloubí samotnou, v tratolišti opadaného žlutého listí

mandloní. Blesklo mu hlavou, že je to smluvená příležitost, a bez dalšího uvažování se vzchopil, přešel ulici a stanul přímo před Ferminou Dazovou tak blízko, že ucítil trhliny v jejím dechu i květinový opar, s nímž si ji měl ztotožňovat až do konce svých dnů. Když k ní promluvil, měl hlavu vztyčenou a v hlase mu zněla odhodlanost, jaká se mu měla znovu vrátit až o půl století později, a to v téže věci.

“žádám vás jen o jedno: abyste přijala můj dopis,” řekl dívce. Hlas mu zněl jinak, než čekala; byl jasný a zračila se v něm rozhodnost na hony vzdálená jeho unylým způsobům. “Nemohu si ho vzít, pokud mi tatínek nedá svolení,” řekla, aniž zvedla oči od vyšívání. Florentina Arizu ohromila horoucnost onoho hlasu, jehož

zastřený odstín neměl zapomenout do konce života. Opanoval se však a neprodleně opáčil: “Získejte to svolení.” Potom rozkaz poněkud zjemnil prosbou: “Je to otázka života a smrti.” Fermina Dazová se na něj nepodívala ani neodložila vyšívání, učinila však rozhodnutí

pootvírající dvířka, za nimiž se prostíral celý širý svět.

“Přijďte sem každé odpoledne,” řekla, “a čekejte, dokud si nepřesednu.”

Florentino Ariza nechápal, co tím myslí. Dovtípil se teprve příštího pondělka, kdy z lavičky v parku uviděl totéž co vždycky, nicméně v jistou chvíli doznal tento obraz změny: jakmile teta Escolástica zašla do domu, Fermina Dazová se zvedla a přesedla si na druhou židli. Florentino Ariza s bílou kamélií zatknutou v knoflíkové dírcce kabátu přešel ulici a zastavil se přímo před dívkou. “Tohle je nejdůležitější chvíle v mém životě,” řekl. Fermina Dazová k němu nezvedla oči,

místo toho kruhem zapátrala vůkol a ubezpečila se, že na ulicích vylištěných suchým vedrem není živáčka, jen vítr po nich prohání kotouče suchého listí.

“Dejte mi ho,” řekla.

Florentino Ariza jí původně hodlal přinést onen osmdesátářský

tlustospis, který po sobě tolikrát přelouskal, že by ho dokázal odrecitovat z paměti, nakonec se však rozhodl pro stručný a jasný

lístek, v němž dívce přislíbil jen to nejpodstatnější: věrnost za každých okolností a lásku navždycky. Sáh pro psaníčko do náprsní

kapsy kabátu a podržel je před očima bázlivé vyšíváče, která se dosud neodvážila podívat se mu do tváře. V roztřesených prstech ztuhlých strachem se před ní zatřepetala modrá obálka a Fermina Dazová, nemohouc připustit, aby zpozoroval, že i jí se třesou ruce, nastavila vyšívací rám, aby na něj mohl dopis položit. Vtom se to stalo: z koruny mandloně skápl ptačí hovínko a dopadlo přímo na výšivku. Fermina Dazová sebou trhla, chvatně strčila rám za židli, aby si ničeho nevšiml, a poprvé se na něj podívala, tvář v jednom ohni. “To bylo pro štěstí,” řekl Florentino Ariza, který před ní

stál s dopisem v ruce, nehnutý jako socha. Místo poděkování za ta slova se na něj poprvé usmála, čapla po psaníčku, přeložila ho a zastrčila za živůtek. Mladík vyndal z klopky květ kamélie a podával jí ho, avšak Fermina Dazová si ho nevzala. “To je zasnubní květina,” řekla a uvědomujíc si, že jí co nevidět vyprší čas, opět se uchýlila k rozšafnému chování.

“Teď odejděte,” řekla, “a nevracejte se, dokud vám nedám vědět.” Když Florentino Ariza poprvé spatřil Ferminu Dazovou, nemusela Tránsito Arizová čekat na synovo

doznání, aby se dovtípila, kolik uhodilo: mladík ztratil řeč, nejedl a celé noci se beze spánku převaloval na posteli. Od té doby, co začal čekat odpověď na svůj první dopis, mu však úzkostné rozechvění přivodilo nové obtíže: dostal běhavku, zvracel zelenkavou tekutinu, ztratil smysl pro orientaci a zčistajasna ho přepadaly mdloby. Tránsito Arizovou synův zdravotní stav vylekal; tyto příznaky

totiž nasvědčovaly ani ne tak milostnému zmatku jako spíše pustošivému dílu cholery. I kmotra Florentina Arizy, starého homeopata, který byl důvěrníkem Tránsito Arizové už v dobách jejího tajného milostného poměru, znepokojil stav nemocného na první pohled: puls měl sotva hmatatelný, dech mu šelestil, jako by se mu v plicích přesypával písek, a celý se opocoval bledým potem člověka v posledním tažení. Vyšetřením však zjistil, že pacient nemá horečku ani bolesti a že nepociťuje žádné

určité obtíže kromě výrazné potřeby umřít. Stačilo, aby nejprve chlapci a poté i jeho matce položil pár záludných otázek, a znovu si potvrdil, že láska i cholera mají stejné projevy. Předepsal nemocnému odvar z lipového květu, blahodárně působící na nervy, a naléhavě radil ke změně povětrí, poněvadž odloučení, jak známo, udělá svoje; Florentino Ariza si však nepřál nic než pravý opak a domáhal se jen toho, aby se směl ve svých mukách po libosti vyžívat. Tránsito Arizová byla neprovdaná čtyřicátnice, jejíž cit pro štěstí zmrzčila chudoba. V synových útrapách si hověla, jako by vychutnávala své vlastní hoře. Když blouznil, napájela ho lipovým thé, při třesavce ho balila do vlněných přikrývek, ale současně ho ponoukala, aby si svoje trápení pořádně užil.

“Hled’ využít toho, že jsi mladý, a pěkně si protrp, co můžeš,” říkala mu. “Tyhle trampoty netrvají celý život.” Nadřízení na poště pochopitelně tento názor nesdíleli. Florentino Ariza propadl naprosté netečnosti a z roztržitosti

si pletl vlajky, kterými oznamoval příjezd pošty; kterousi středu kupříkladu vyvěsil vlajku německou, ačkoli v přístavu zakotvila parolod' Leylandovy společnosti s poštou z Liverpoolu, kdežto jindy, když dorazil parník Compagnie Générale Transatlantique s poštou ze Saint-Nazaire, vztyčil zase vlajku Spojených států. Tyto milostné mýlky vyvolávaly značný zmatek v odbavování poštovních zásilek a přivodily ze stran veřejnosti takové množství stížností a výtek, že se Florentino Ariza neocítl na dlažbě jen díky Lotariu Thugutovi, který si ho vzal k telegrafní přepážce a brával ho na kůr v katedrále jako houslistu. Mezi oběma muži vzniklo spojenectví těžko pochopitelné vzhledem k věkovému rozdílu, neboť jeden druhému mohli být dědečkem a vnukem, výtečně si však rozuměli jak v práci, tak v přístavních krčmách, kde bez nějakých společenských předsudků končili jízdu všichni flamendři od mazavků s prázdnou kapsou, kterým nějaký dobrodinec zaplatil skleničku, po frajírky ve večerním, kteří sem prchali ze slavnostních večírků Společenského klubu na pečenou rybu s kokosovou rýží. Lotario Thugut sem chodíval po poslední službě u telegrafu a rozbřesk ho častokrát zastihl u sklenice jamajského punče anebo s harmonikou v náručí, jak vyhrává potrhým posádkám z antilských goloet. Byl obtloustlý, vlekl se líně jako želva, brada mu obrůstala zlatavými vousisky, a když si večer někam vyrazil, nasazoval si na hlavu frygickou čapku; mít tak ještě svazek zvonečků, vypadal by úplně jako svatý Mikuláš. Přinejmenším jednou týdně končil ve společnosti některé z početných nočních holubiček, jak jim říkával, které prodávaly nouzovou lásku v jednom námořnickém hodinovém hotelu. Sotva se s Florentinem Arizou seznámil, začal ho s potěšením učitele zasvěcovat do tajemství svého ráje. Vybíral pro něho nejlepší holubičky, dohadoval se s nimi o způsobu a ceně, nabízel, že mu zálohovanou službu uhradí z vlastní kapsy, jenomže Florentino Ariza zůstával k jeho svodům netečný; byl panic a předsevzal si, že o panictví přijde jen z lásky.

Hotel vznikl z koloniálního paláce, jehož původní majitel přišel na buben; rozlehlé salony a pokoje s mramorovými obklady byly rozparcelovány na jednotlivé kamrlíky oddělené přepážkami z lepenky tu i onde provrtané špendlíkem, a ty se pronajímaly jak k dílu, tak ke šmírování. Hotelem kolovaly pověsti o nejednom slídilovi, kterému vypíchl oko pletací drát, o jistém muži, co poznal svou zákonitou manželku v ženštině, kterou šmíroval, o vznešených pánech, kteří si to sem v převleku za trhovkyně chodili rozdat s projíždějícími lodmistry, a tolik jiných hrůzostrašných historek o lapálich, jejichž oběťmi se stali šmírující i šmírovaní, že

Florentina Arizu při pouhé představě, že by snad měl nakouknout do vedlejšího kamrlíku, mrazilo v zádech a nadarmo se do něj Lotario Thugut něco nahučel, že vidět a být viděn je rafinovaná prostopášnost evropských knížat.

V rozporu s tím, co naznačovala jeho tělnatost, byl Lotario Thugut obdařen cherubínským vrabečkem zvíci růžového poupěte; musela to však být zdárná vada, poněvadž nejprotřelejší holubičky se draly o šťastný los, která ho dostane do postele, a jejich ryk masakrovaných obětí otrásal nosnými sloupy paláce a rozechvíval jeho přízraky děsem. Vykládalo se, že používá mastičku ze zmijího jedu, která ženským rozpaluje rajskou úžlabinku, avšak Lotario Thugut se zapřísahal, že zachází jen s tím, co mu pánbu dal. “To dělá čistá

láska, pánové,” říkal a říčel přitom smíchy. Muselo uplynout hodně

času, aby Florentino Ariza pochopil, že nejspíš nepřeháněl. Nadobro se o tom přesvědčil až mnohem později, už v pokročilých dobách své

citové výchovy, když poznal jistého muže, který si dopomohl ke královskému bydlu tím způsobem, že využíval

tři ženy současně. Ráno mu všechny tři skládaly účty, poníženě se doškemrávaly odpuštění za hubenou tržbu a netoužily po jiném vděku, než aby se pomiloval s tou, která přinesla nejvíc. Florentino Ariza si myslel, že takhle hluboko může klesnout jen ten, kdo je k tomu dohnán terorem. Jedna z těch tří mladých žen mu však vyrazila dech opačnou pravdou.

“Takovéhle věci,” řekla, “se dají dělat jen z lásky.” Co se týče Lotaria Thuguta, nebyly to ani tak schopnosti zdatného korouhevníka jako spíš jeho osobní kouzlo, co způsobilo, že se stal jedním z nejváženějších hotelových zákazníků. I Florentino Ariza si svou zamlklostí a nezařaditelností získal u majitele hotelu jistou vážnost a v době, kdy na něj milostné zmatky doléhaly nejkrušněji, se zavíral v některém tom dusném kamrlíku, četl si básničky a slzavé

románky a snil, a jeho sny hřadovaly na balkonech jako temné

vlaštovičky a zůstával po nich šum polibků a tláskání křídel v marasmu siesty. Kvečeru, když vedro polevilo, nemohl neslyšet, co vykládají muži, kteří sem zašli po práci rozptýlit se chvatným milkováním. Vyslechl tak spoustu velezrádných řečí a dozvěděl se i několik státních tajemství, jež význační klienti včetně místních hodnostářů svěřovali svým efemérním

milostnicím, nedbajíce, že je odvedle může někdo slyšet. Touto cestou se mezi jiným doslechl, že čtyři námořní míle severně od Sotaventa leží od XVII. století na mořském dně španělská galeona s nákladem čistého zlata a drahých kamenů za víc než pět set miliard peso. Vyprávění ho ohromilo, avšak zapomněl na ně a znovu se na ten příběh rozpomněl až o pár měsíců

později, kdy v milostném poblouznění zatoužil vyzvednout onen potopený poklad z mořských hlubin a

složit jej Fermině Dazové k nohám, aby se mohla koupat v rybnících zlata.

Když se o mnoho let později pokoušel vybavit si skutečnou podobu oné dívky, zidealizované transmutací poezie, nedokázal ji vydělit z tehdejších podvečerů, jakoby vytržených z času. I tenkrát, kdy plný

úzkosti čekal odpověď na svůj první dopis a potají, sám neviděn, ji sledoval, proměňovala se mu před očima v jakousi tetelivou záři, v chvějivé zrcadlení druhé hodiny s poledne pod sprškou svatebních květů snášejících se z korun mandloní, kde v kteroukoli roční dobu ustavičně panoval dubnový čas. Hra na housle ho zajímala jen potud, aby se mohl s Lotariem Thugutem dostat na kůr a z této jedinečné

vyhlídky pozorovat, jak van chrámových hymnů čeří dívčinu tuniku. O

tento požitek se však sám připravil vlastní nehorázností. Poněvadž

mu v duševním rozpoložení, v jakém se nalézal, připadala mystick á

hudba příliš bezbarvá, pokusil se ji rozpálit vášnivými valčíky a Lotariu Thugutovi nezbylo, než vyhodit ho z kůru. Tou dobou podlehl nepřekonatelnému nutkání pojídat gardénie, které Tránsito Arizová

pěstovala na záhonech v patiu, a takto poznal chuť Fermíny Dazové. Krátce poté v matčině kufru náhodou objevil litrovou láhev kolínské, kterou pašovali námořníci z Hamburg American Line, a v touze dopídit se dalších chutí milované ženy neodolal a ochutnal ji. Až do svítání

se pak zpíjel Ferminou Dazovou doušky, které mu spalovaly útroby, nejdřív v přístavních krčmách a potom o samotě s mořem, u vlnolamu, kam se chodívaly muchlovat

párky bez přístřeší, až se zpil do bezvědomí. Tránsito Arizová na něj s tísní v srdci čekala do šesti do rána; když se nedočkala, prohledala kdejakou skrýš včetně zhola nepravděpodobných úkrytů a krátce po poledni objevila syna v ohbí

zátoky, kam moře vyvrhovalo utopence, jak se svíjí v kalužině

parfémovaných zvratků.

Využila krátkého příměří, kdy se zotavoval, a vytkla mu, proč

čeká na odpověď tak trpně. Připomněla mu, že slaboši nikdy nevzkročí

do království lásky, neboť je to království nelaskavé a drsné a ženy se oddávají výhradně mužům rozhodného ducha, poněvadž pouze ti jim mohou poskytnout kýžený pocit jistoty, bez něhož žádná žena nedokáže čelit životu. Florentino Ariza si tuto lekci vzal k srdci možná víc, než bylo nutné. Při pohledu na syna, vycházejícího ze dveří

galanterního obchodu v černém soukenném obleku s lyrickou pentlí pod celuloidovým límečkem a s tvrdákem na hlavě, nedokázala Tránsito Arizová potlačit pýchu spíše smyslnou nežli mateřskou a žertem se ho zeptala, jestli se chystá na pohřeb. "Tak nějak," odpověděl a uši mu zrudly. Všimla si, že strachy sotva dýchá, vyzařovalo z něj však nezlomné odhodlání. Dala synovi několik posledních rad, udělala mu křížek na čelo a se smíchem mu přislíbila další láhev kolínské na společnou oslavu úspěšné zteče.

Od té doby, co před měsícem odevzdal Fermině Dazové psaníčko, Florentino Ariza vícekrát porušil slib, že se v parčíku neukáže; pokaždé si ale dával dobrý pozor, aby zůstal neviděn. Všechno pokračovala jako dřív. Výuka čtení končila kolem druhé odpoledne, kdy se město probouzelo ze siesty, a Fermina Dazová s tetou pak seděly nad

vyšíváním, dokud vedro nepolevilo. Tentokrát však nečekal, až teta zajde do domu, a rázně k nim zamířil přes ulici vojenským krokem, aby se mu nepodlomila kolena. Neobrátil se však k Fermině Dazové, nýbrž na její tetu.

“Nechte nás, prosím, se slečnou chvíli o samotě,” řekl. “Musím jí něco důležitého povědět.”

“Troufáte si, mládenče,” řekla teta. “Všechno, co se jí týká, mohu slyšet i já.”

“V tom případě to slečně neřeknu,” opáčil, “ale musím vás upozornit, že odpovědnost za následky ponesete vy.” Jeho chování sice neodpovídalo způsobům, jaké by teta Escolástica očekávala od ideálního nápadníka, polekaně však vstala, poprvé

zmatena pocitem, že z toho mladíka zahovořil Duch svatý, a zašla si dovnitř pro nějaké jiné jehly, nechávajíc oba mladé lidi samotné pod mandloněmi před domem.

Fermina Dazová ve skutečnosti pramálo věděla o tom zasmušilém nápadníku, který se v jejím životě objevil zčistajasna jako zimní

vlaštovka; kdyby dopis nepodepsal, nevěděla by ani, jak se jmenuje. Od té doby si stačila zjistit, že nemá otce, nýbrž že je synem svobodné matky s pověstí ženy sice pracovité a solidní, poznamenané

však ohnivým cejchem jediného mladistvého klopýtnutí. Dozvěděla se rovněž, že Florentino Ariza není telegrafní poslíček, jak si původně

myslela, ale kvalifikovaný asistent se slibnou budoucností, a domnívala se, že s telegramem tenkrát přišel, jen aby měl záminku, jak ji uvidět. Tato domněnka ji dojala. Věděla

také, že hrává na kůru, a přestože se při mši nikdy neodvážila pozvednout oči a sama se o tom přesvědčit,

jednou v neděli jí cosi jasně řeklo, že zatímco ostatní nástroje hrají pro všechny, housle hradou jen pro ni. Florentino Ariza nebyl typ muže, jakého by si sama vybrala. Jeho okuláry nalezenice, velebníčkovský šat a tajnosnubné chování v ní

vzbuzovaly neodolatelnou zvědavost, nikdy ji ale nenapadlo, že by právě zvědavost mohla být jedním z nespočetných osidel lásky. Sama si nedovedla vysvětlit, proč dopis přijala. Nevyčítala si to, ale povinnost odpovědět, která se hlásila stále naléhavěji, na ní ležela jako závaží. V každém otcově slově, v každém náhodném pohledu, ba i v jeho nejobyčejnějších gestech viděla samé nástrahy, jak odhalit její tajemství. Byla tak vystrašená, že u stolu raději vůbec nemluvila, aby se z nepozornosti nepodřekla, a začala se dokonce stranit i tety Escolástiky, přestože ta její skrývanou úzkost prožívala jako svou vlastní. V kteroukoli denní i noční dobu mizela bezdůvodně v koupelně, zavírala se na klíč a zas a znovu psaníčko pročítala s nadějí, že v něm objeví nějaký tajný kód, magickou formulku, zašifrovanou v některém z tří set čtyřiceti písmen oněch osmapadesáti slov, doufala, že z nich vydoluje ještě

nějaký další smysl; neobjevila však nic než to, co z dopisu vyčetla hned napoprvé, když s bušícím srdcem doběhla do koupelny a nedočkavě

roztrhla obálku v představě, že uvnitř najde objemné a horečné

psaní, a našla jen navoněný lístek, jehož rozhodný tón jí nahnal strach.

Původně nebrala vážně, že by musela odpovídat, jenomže dopis zněl příliš jednoznačně, než aby se mohla odpovědi vyhnout. Jak se tak soužila pochybami, co má či nemá udělat, přistihla se znenadání, že na Florentina Arizu myslí častěji a s hlubším zájmem, než si původně

hodlala povolit; dokonce se trápila otázkou, proč ho v obvyklou hodinu nevidá v parčíku, zapomínajíc, že mu sama přikázala, aby se neobjevoval, dokud si nerozmyslí odpověď. Nikdy v životě ji nenapadlo, že by se na někoho dalo myslet tak často a silně, jak na něj nakonec myslela; tušila ho tam, kde nebyl, přála si ho tam, kde být nemohl, a znenadání se budívala ze sna s hmatatelnou jistotou, že stojí ve tmě u postele a pozoruje ji ve spánku. Onoho odpoledne, kdy zaslechla jeho rozhodný krok, blížící se k ní tratolištěm žlutého listí v parčíku, nemohla tudíž uvěřit, že ji znovu neoklamala vlastní představivost. Teprve když uslyšela, jak se domáhá odpovědi energickým hlasem, který se s jeho obvyklou unylostí

vůbec neshodoval, vzchopila se, přemohla leknutí a pokusila se vykličkovat z úzkých pravdou: nevěděla, co mu má odpovědět. Florentino Ariza však nepřekonal jednu propast, aby před další

pozbyl odvahy.

“Pokud jste dopis přijala,” řekl, “není zdvořilé, abyste na něj neodpověděla.”

A tím dospěli na konec bludiště. Fermina Dazová se vzpamatovala, omluvila se za prodlení a závazně přislíbila, že do konce prázdnin od ní dostane odpověď. Slib dodržela. Poslední pátek v únoru, tři dny před začátkem dalšího pololetí, se v telegrafní úřadovně

objevila teta Escolástica s dotazem, nač by přišla depeše do osady Piedras de Moler, která se v tarifním seznamu ani nevyskytovala. Dala se Florentinem Arizou obsloužit, jako kdyby se v životě

neviděli, ale když odcházela, jakoby náhodou na pultě zapomněla breviář vázaný v ještěrčí kůži, v jehož deskách byla zastrčena obálka ze lněného papíru se zlatou ořízkou.

Florentino Ariza se štěstím pomátl na rozum: celý zbytek odpoledne strávil tím, že pojídal růže a pročítal dopis písmeno po písmeni od začátku do konce a zase nazpátek, a čím častěji ho četl, tím nenasytněji růže pojídal, takže k půlnoci byl tak učený a přejedený růží, že matce nezbylo, než povalit ho násilím na zem jako značkové dobytče a vpravit do něj dávku bobřího oleje. Byl to rok zběsilé zamilovanosti. Ani on, ani ona nežili ničím jiným než

myšlenkami na toho druhého, ustavičně o sobě snili a na dopis čekali s touž rozdychtěností, s jakou psali odpověď. Toho delirického jara ani po celý následující rok se jim nenaskytla jediná příležitost, aby spolu promluvili slovíčko, a nejen to: od chvíle, kdy se poprvé uviděli, až do onoho okamžiku o půl století

později, kdy jí Florentino Ariza znovu stvrdil své rozhodnutí, se nikdy nemohli setkat o samotě ani si o své lásce promluvit. První

tři měsíce si však psali každý den a po jistý čas i dvakrát denně, až se teta Escolástica zděsila nenasytného plamene oné hranice, kterou sama pomohla zažehnout.

Poté co na telegrafní úřad zanesla první psaníčko, v srdci řeřavý

uhlík odplaty za vlastní osud, přivolila k takřka každodenní výměně

dopisů, které si předávali při zdánlivě náhodných setkáních na ulici, ale neodvažovala se svou přítomností zaštitit jakoukoli rozmluvu, byť sebekratší a docela banální. Po třech měsících nicméně

pochopila, že to, co cloumá její neteří, není nějaké dětinské

poblouznění, jak se zpočátku domnívala, a uvědomovala si, že onen milostný požár ohrožuje její vlastní život.

Escolástica Dazová byla bez prostředků, ve skutečnosti zcela závislá na bratrově útrpnosti, a protože znala jeho tyranskou povahu, dobře věděla, že takovéhle zneužití důvěry by jí nikdy nepardonoval. V hodině konečného rozhodování však neměla to srdce, aby neteři přivodila totéž

nenapravitelné zoufalství, jaké od mladých let živila ve svém nitru, a umožnila jí uchýlit se k prostředku, který jí samotné ponechával zdání čistých rukou. Šlo o prostičkou metodu: někde na každodenní

trase mezi domovem a školou Fermina Dazová vždycky schovala dopis s pokynem, kde má Florentino Ariza nechat odpověď, a mladík postupoval stejně. Tím se tetě Escolástice po zbytek roku dařilo přenášet spory svého svědomí na chrámové křtitelnice, stromové dutiny a škvíry rozkotaných koloniálních pevností. Občas nacházeli dopisy rozmočené

deštěm, zašpiněné blátem, potrhané nepřízní počasí a některé se z různých příčin ztratily, ale pokaždé zase našli způsob, jak dopisování obnovit.

Florentino Ariza propasal každíčkou noc, nemaje se sebou slitování; písmeno po písmeni se v přístěnku za galanterním krámkem přiotravoval čoudem palmového oleje v lampičkách a čím víc se snažil napodobovat své oblíbené básníky z Lidové knihovny, která tou dobou čítala téměř osmdesát svazků, tím obšírnější a blouznivější traktáty sepisoval. Tránsito Arizové, která syna zpočátku horlivě

povzbuzovala, aby si svoje soužení pořádně užil, začal dělat starosti jeho zdravotní stav. "Zavaří se ti mozek," pokřikovala na něj z ložnice za prvního kuropění. "žádná ženská na světě za tohle nestojí." Nepamatovala, že by kdy poznala člověka, který takhle propadl zhoubné vášni. Florentino Ariza však na matku nedbal. Do úřadu chodil s kruhy pod očima z nevyspání, vlasy roztřápacené

láskou, jak předtím schovával na smluveném místě dopis, aby si ho Fermina Dazová mohla cestou do školy vyzvednout. Dívka bděle hlídána otcem a vydaná všanc neřestné slídivosti jeptišek naopak stěží

dokázala zaplnit půl stránky ze školního sešitu v kradených chvilkách, kdy se zamykala na záchodě anebo přestírala, že si při vyučování dělá poznámky. Její dopisy se však vyhýbaly jakýmkoli citovým úskalím, nejen kvůli spěchu a obavám z prozrazení, nýbrž i díky její povaze, a omezovaly se na drobné příhody každodenního života, jež popisovala věčným slohem palubního deníku. Psala spíš

pro vlastní zábavu, tak, aby přiživovala plamínek, aniž sama vkládala ruku do ohně, kdežto

Florentino Ariza se v každém řádku spaloval na popel. V touze přenést na ni horečku vlastního šílenství

posílal dívce miniaturní veršovánky vyškrábané špičkou špendlíku na okvětní plátky kamélie a byl to on, ne ona, kdo se odvážil přiložit k dopisu pramen svých vlasů; nikdy se však nedočkal vytoužené

odpovědi, totiž celého dlouhého pramene z copu Ferminy Dazové. Dosáhl tak alespoň toho, že učinila další krok, neboť od té doby mu začala posílat žebra listů vylisovaných mezi deskami slovníků, motýlí křídla, pera magických ptáků a k narozeninám mu darovala centimetrový čtvereček látky z roucha svatého Petra Klavera, relikvii, která se právě tehdy prodávala pod rukou za nehoráznou cenu, nedostupnou studentce jejího věku. Jednou v noci ji k jejímu úleku probudilo nečekané zastaveníčko; byl to pouze valčík a hrály jej sólové housle. Rozechvěla ji jasnozřivá jistota, že každý

jednotlivý tón je díkůvzdáním za vylisované květy z jejích herbářů, za čas, který ukrádala aritmetice, aby mohla psát dopisy, za strach ze zkoušení, při němž víc než na

přírodovědu myslela na něho, neodvažovala se však uvěřit, že by se Florentino Ariza mohl dopustit takové nerozvážnosti.

Nazítří u snídaně Lorenzo Daza popustil uzdu své zvědavosti: jednak nevěděl, co v mluvě zastaveníček značí jediný kousek, jednak, ačkoli pozorně poslouchal, nedokázal přesně určit, u kterého domu se hrálo. Teta Escolástica neztratila hlavu; s chladnokrevností, jež

Fermině Dazové vrátila dech, bratra ujistila, že osamělý houslista, kterého zahlédla mezi záclonkami z ložnice, stál na druhé straně za parčíkem a jediný kousek, jak řekla, značí zcela určitě rozchod. Ještě téhož dne Florentino Ariza v dopise potvrdil, že zastaveníčko hrál on, valčík že složil sám a nazval ho tak, jak v srdci nazýval Ferminu Dazovou: Korunovaná bohyně. Od té doby už ho v parku nezahrál, ale za měsíčných nocí si vždycky našel nějaké příhodné

místo, odkud ho mohla v ložnici bez obav poslouchat. Nejvíce si oblíbil chudinský hřbitov, vystavený slunci a dešti na spoře zarostlém kopci, kde nocovali supi a odkud se tóny houslí rozléhaly jako hudba z onoho světa. Později se naučil znát směr větrů a nabyl tak jistoty, že jeho hlas se donese tam, kam se donést měl. V srpnu toho roku vyvstalo nebezpečí, že nová občanská válka, další z řady těch, které už přes půl století pustošily zemi, nabude obecné povahy, a vláda vyhlásila ve státech na karibském pobřeží

výjimečný stav a zákaz vycházení od šesti večer. Tu i tam už sice vypukly nepokoje a vojsko se při trestních výpravách dopustilo nejružnějších přehmatů, ale Florentino Ariza nadále žil v oblacích, aniž bral na vědomí stav okolního světa; tak se přihodilo, že byl jednou na úsvitě přistižen vojenskou patrolou, jak svými milostnými provokacemi ohrožuje mravopoctnost nebožáků. Popravčí četa unikl jen zázrakem, když se mu na poslední chvíli podařilo vyvrátit

nařčení, že v houslovém klíči předává špionážní zprávy plavidlům liberální strany, brázdícím přilehlé vody.

“Čerta starého špión,” prohlásil, “prostě jsem se zabouchnul.” Tři noci strávil v okovech ve vězeňské cele místní posádky. Když

ho propustili, byl zklamán, že si poseděl tak krátce, a ještě k stáru, kdy se mu všechny ty nesčetné války pletly v paměti, setrval v přesvědčení, že je jediný muž ve městě a možná i v celé

zemi, jenž vlácel pětiliberní okovy za věc lásky. Krátce předtím, než zběsilá

korespondence završila dvouleté

trvání, napsal Florentino Ariza Fermině Dazové dopis o jediném odstavci s formální nabídkou sňatku. Během předchozích šesti měsíců

jí několikrát poslal bílou kamélii, ale dívka mu květinu v příštím dopise vždycky vrátila, aby nepochyboval, že v dopisování chce pokračovat, avšak bez břemene závazku. Ve skutečnosti

brala toto putování kamélie tam a zpátky jako milostné škádlení a nikdy ji nenapadlo položit si otázku, zda se nenachází na osudové křižovatce svého života. Když ale obdržela formální nabídku, poprvé pocítila, jak se jí do srdce začal spár smrti. V panice se svěřila tetě

Escolástice, a ta se ujala úlohy rádkyně s odvahou a jasnozřivostí, které jí chyběly ve dvacíti, kdy musela rozhodovat o vlastním osudu.

“Odpověz mu, že ano,” řekla neteři. “Nerozpakuj se, i kdybys umírala strachy, i kdybys toho měla později litovat, poněvadž jestli mu napíšeš, že ne, určitě budeš litovat celý život.” Fermina Dazová byla nicméně tak zmatená, že si

vyžádala čas na rozmyšlenou. Nejdřív požádala o měsíc, potom o další a další, a když

nechala uplynout čtvrtý měsíc bez odpovědi, přišla jí další bílá

kamélie, tentokrát však nebyla v prázdné obálce, nýbrž byl k ní

přiložen lístek, který rozhodným tónem oznamoval, že tento květ je poslední: buď teď, anebo nikdy. Tentokrát to byl Florentino Ariza, kdo pohlédl smrti do tváře, a to ještě týž den odpoledne, kdy obdržel obálku s proužkem papíru odtrženým od okraje školního sešitu a na něm jednořádkovou, tužkou napsanou odpověď: Tak dobře, vdám se za vás, ale pod podmínkou, že mě nebudete nutit jíst lilky. Florentino Ariza nebyl na takovou odpověď připraven, jeho matka však přichystána byla. Od té doby, co se jí před šesti měsíci poprvé

svěřil s úmyslem, že by se chtěl oženit, začala Tránsito Arizová

jednat o pronájmu celého domu, obývaného ještě dvěma dalšími rodinami. Majitelé této jednoposchodové měšťanské budovy ze XVII. století, v níž za španělské nadvlády sídlil tabákový monopol, přišli na mizinu, a protože neměli prostředky na údržbu, museli dům po částech pronajmout. V traktu do ulice bývala kdysi trafika, v zadním traktu ve vydlážděném patiu se dřív zpracovával tabák a bývalou rozlehlou konírnu současní nájemníci společně užívali jako prádelnu a sušárnu. Tránsito Arizová měla pronajatý přední trakt, nejlépe situovaný a zachovalý, ale také nejmenší. Z bývalé trafiky zřídila galanterní obchod, kam se vcházelo z ulice, a sousední přístěnek, kdysi skladiště, větratelný jen střešním okénkem, si zařídila jako vlastní ložnici. Místnost za krámem dala přepažit dřevěnou příčkou. V obytné polovině

stál stůl se čtyřmi židlemi, u kterého se jedlo i psalo a Florentino Ariza si tady zavěšoval spací síť, pokud ho časné

ráno zastihlo nad rozepsaným dopisem. Pro dva lidi tu bylo místa dost, pro dalšího však málo; platilo to tím spíše, měla-li tou další

být slečna studující na lyceu Obětování Panny Marie, jejíž otec měl na to, aby z polorozpadlé barabizny udělal dům jako nový, zatímco rodiny se sedmi tituly uléhaly na lože s obavou, že jim v noci spadne na hlavu strop. Nakonec se Tránsito Arizové podařilo s majitelem dojednat, že jí přenechá i pavlač v patiu pod podmínkou, že bude po dobu pěti let dům udržovat v dobrém stavu. Prostředky na to měla. Z galanterního obchodu a hemostatické

cupaniny jí plynuly příjmy postačující ke skromnému živobytí, na jaké byla zvyklá, a navíc se jí podařilo značně znásobit své úspory tím, že z nich půjčovala početné a stydlivé klientele z řad zchudlé

aristokracie, která brala vysokou úrokovou sazbu jako výraz vděku za její diskrétnost. Z kočárů před galanterním krámem vystupovaly dámy královsky vnešených způsobů, tentokrát bez doprovodu kojných a nevíтанého služebnictva, a pod záminkou, že si jdou prohlédnout holandské krajky a ozdobné prýmky, svěřovaly mezi dvěma vzlyky Tránsito Arizové do zástavy poslední cetky svého ztraceného ráje. Tránsito Arizová ovládala umění, jak je projevy nebetyčné úcty k jejich urozenému původu dostat z úzkých, takže dámy většinou krámek opouštěly spíše s povděkem za projevenou čest nežli za prokázanou úsluhu. Za necelých deset let znala všechny ty nesčetněkrát vyplácené a v slzách znovu zastavované šperky jako své vlastní boty; co vydělala, proměnila na mincovní zlato a v době, kdy Florentino Ariza přišel s řečmi o ženitbě, měla ho pod

postelí zakopaný plný

džbán. Spočetla výlohy a příjmy a dospěla k závěru, že má dost, aby se mohla zavázat k pětileté údržbě cizího domu, a navíc, bude-li mít i nadále v obchodních věcech dost filipa a popřeje-li jí trochu štěstí, mohla by možná, ještě než umře, koupit celý dům pro těch dvanáct vnoučat, po kterých toužila. Florentino Ariza byl mezitím dočasně jmenován prvním telegrafním asistentem a Lotario Thugut chtěl, aby po něm převzal přednostensství, až se sám ujme řízení

Školy telegrafie a elektromagnetismu, která měla být následující rok zřízena.

Praktická stránka manželství byla tedy vyřešena. Tránsito Arizová

však považovala za vhodné stanovit dvě poslední podmínky: za prvé

zjistit, kdo je ve skutečnosti Lorenzo Daza, jehož přízvuk sice nezavdával nejmenší důvod k pochybám, odkud pochází, ale o jehož

totožnosti a způsobu obživy nikdo nic jistého nevěděl. Za druhé, jak mínila, by zasnoubení mělo trvat dostatečně dlouho, aby se oba mladí

lidé v osobním styku dobře poznali, a mělo se držet v naprosté

tajnosti, dokud si nebudou svými city úplně jisti. Navrhovala, aby počkali do konce války. Co se týče naprostého utajení, byl Florentino Ariza s matkou zajedno jak kvůli důvodům, které

přdestřela, tak proto, že sám byl uzavřený tajnůstkář; souhlasil i s tím, aby zasnoubení dlouho trvalo, avšak konečný termín považoval za nereálný, poněvadž země za více než půl století nezávislosti nezažila jediný den občanského míru.

“To bychom se dočkali leda jako stařečkové,” řekl. Jeho kmotr homeopat, který byl rozmluvě náhodou přítomen, soudil, že války nejsou na překážku. Prostě do sebe řežou chudáci, kterými statkáři ořou jako voly, říkal, a vojáci bez bot, kterými ořou páni od vlády.

“Válka se vede v horách,” řekl. “Co jsem živ, nás v městech dokážou vyřídit bez munice, na to jim stačí dekrety.” Podrobnosti zasnoubení byly následující týden dohodnuty obvyklou písemnou cestou. Na radu tety Escolástiky souhlasila Fermina Dazová

s dvouletou lhůtou a naprostým utajením a navrhla, aby Florentino Ariza požádal o její ruku o vánočních prázdninách, kdy dokončí

střední školu. V příhodný čas se měli dohodnout na zásnubních formalitách, podle toho, nakolik se Fermině Dazové podaří přimět otce k souhlasu. Mezitím si psali právě tak horlivě a často jako dřív, ale už bez obav a napětí, a jejich dopisy nabývaly důvěrného, takřka manželského rázu. Nebylo nic, co by kalilo jejich sny. Život Florentina Arizy se proměnil. Opětovaná láska mu dodala dosud nepoznanou jistotu a sílu a v práci si vedl natolik zdatně, že Lotario Thugut lehce prosadil, aby byl jmenován jeho stálým zástupcem. Z chystaného zřízení Školy telegrafie a elektromagnetismu mezitím sešlo a německý emigrant zasvěcoval veškerý volný čas jediné

činnosti, kterou dělal ze srdce rád: pobýval v přístavu, hrál v krčmách na harmoniku, popíjel pivo s námořníky a končil v hodinovém hotelu. Dlouho trvalo, než se Florentino Ariza dovtípil, že za své

vlivné postavení v tomto stánku rozkoše vděčí Lotario Thugut tomu, že se nakonec stal jeho majitelem, jakož i impresáriem přístavních bludiček. Za dlouholeté úspory postupně odkoupil celý hotel, ne však přímo, nýbrž pomocí

prostředníka, jednookého hubeňoura s vlasy na ježka, tak měkkosrdcatého, že nikdo nechápal, jak může být tak dobrý

správce. Dobrým správcem však byl. Alespoň Florentino Ariza si to pomyslel, když mu ten človíček oznámil, že má v hotelu trvale k dispozici vlastní pokojík, ačkoli sám o nic takového nežádal, a to nejen k řešení problémů od pasu dolů, až se rozhodne je mít, nýbrž

aby měl nějaký klidný koutek ke čtení a sepisování milostných psaníček. Tak se stalo, že během těch nekonečně dlouhých měsíců, jež

zbývaly do zásnub, tady Florentino Ariza pobýval častěji než v úřadě

a doma a Tránsito Arizová ho někdy vídala, jen když se zaskočil domů

převléknout.

Četba se mu stala neukojitelnou neřestí. Sotva ho matka naučila číst, kupovala mu ilustrované knížky severských autorů, které se prodávaly jako pohádky pro čtenáře dětského věku, ačkoli krutější a zvrácenější četbu by čtenář jakéhokoli věku nenašel. Florentino Ariza je jako pětiletý zpaměti odříkával při vyučování a na školních akademiích, ale důvěrná znalost těchto příběhů jeho hrůzu nijak neumenšovala, bál se jich naopak čím dál tím víc. Když objevil poezii, pohroužil se do ní jako do tišiny úlevy. Už jako dospívající

mladík šhlal v pořadí, jak vycházely, všechny svazky Lidové

knihovny, které Tránsito Arizová kupovala u antikvářů v Písařské

dvoraně; tisklo se v nich všechno možné, od Homéra až po nejupachtěnějšího místního veršotepce. Florentino Ariza však nedělal mezi autory rozdíl: hlal svazek za svazkem, jak

mu je osud přihrával do ruky, a za celá dlouhá léta vášnivé četby se nikdy nenaučil rozeznat, která z té spousty přečtených knih je anebo není

dobrá. Jasně měl jenom v jedné věci: měl-li volit mezi prózou a poezií, dával přednost básním, a z básní měl nejraději verše milostné. Stačilo, aby si je dvakrát přečetl, a samy se mu ukládaly do paměti, tím snáz, čím lépe se rýmovaly, a hlavně když byly hodně

srdcervoucí.

Básně byly také prvotním zdrojem jeho raných dopisů Fermině

Dazové, seštrikovaných z citací básníků španělského romantismu, které bral, jak stály a ležely, a živily jeho milostnou korespondenci, dokud ho skutečnost života nepřiměla zabývat se věcmi pozemštějšími, než jsou útrapy srdce. Tou dobou už přešel k sladkobolným románekům a podobným světským dílkům tehdejší prozaické

produkce. Slzel s matkou nad veršíky místních poetů, které se v brožovaném vydání prodávaly na náměstích a v podloubích po dvou centavech za kus, zároveň však dokázal zpaměti recitovat nejvybranější španělskou poezii Zlatého věku. Četl prostě všechno, co mu přišlo do ruky, v pořadí, jak mu to do ruky přicházelo, a jeho čtenářská vášeň měla dospět do takové krajnosti, že jako člověk už

ne mladý, který měl dávno za sebou ony nelehké roky první lásky, přelouskal od první do poslední stránky všech dvacet dílů Pokladu mládí, světové klasiky podle souborného katalogu nakladatelství

bratří Garnierů, jakož i čtenářsky přístupnější díla, která don Vicente Blasco Ibáñez vydával v edici Prometheus. Jeho čas mládí a malin nezralých v hodinovém hotelu nicméně

neuplýval jen četbou a sepisováním horečných dopisů, nýbrž přinesl mu i zasvěcení do tajů lásky bez lásky. Jeho přítelkyně bludičky vstávaly až po poledni, jak je pánbu stvořil, a teprve pak začal dům ožívat. Když Florentino Ariza přicházel z práce, poletovaly po paláci nahaté nymfy a na celé kolo si vykládaly všechna tajemství

držená ve městě pod pokličkou, která jim v noci proradně svěřili sami hrdinové oněch příběhů. Nejedna z nich předváděla na nahém těle stopy minulosti: břicha zjizvená po ráně dýkou, hvězdice střelných ran, kůži, kterou z lásky zbrázdil nůž, stehy po řezniččině

císařských řezů. Některé si k sobě přes den braly svá robátka, neblahé plody mladistvého zklamání či neopatrnosti, a hned jim sundávaly šatičky, aby se v tomto ráji nahoty necítila cize. Každá

si pro sebe něco kuchtila, a když ho pozvaly, nikdo se nepoměl lépe než Florentino Ariza, poněvadž si od každé kuchačky vybíral to nejlepší. Tato denní slavnost trvala až do pozdního odpoledne, kdy se nahotinky v zástupu odebraly do koupelny a tam se s prozpěvováním ráchaly ve vodě, pokřikovaly na sebe, půjčovaly si navzájem mýdlo, kartáčky na zuby, nůžky,

přistřihovaly jedna druhé vlasy, oblékaly se do vzájemně vypůjčovaných hadříků a zmalované jako žalostní

paňácové se vydávaly na lov první kořisti večera. Od této chvíle nabýval život v domě neosobní, odlidštěný ráz a sdílet ho mohl jenom ten, kdo zaplatil.

Od chvíle, kdy poznal Ferminu Dazovou, nemohlo být mladíkovi nikde lépe než tady, neboť jen tady se necítil sám, ba co víc: jedině tady měl pocit, že je s ní. Snad z podobných důvodů v hotelu přebývala i jakási postarší elegantní žena s krásnou, stříbrem prokvetlou hlavou, neúčastnící se přirozeného životního běhu nahotinek, které

k ní však chovaly úctu přímo posvátnou. V mládí ji sem přivedl nějaký časný amant, a když se jí nabažil, zanechal ji jejímu osudu. Přestože nesla cejch nevěstky, časem se dobře provdala. Když v pozdním věku ovdověla, oba synové i tři dcery se div nepopraly o potěšení vzít si ji k sobě, ale jí žádné místo nepřípadalo pro život důstojnější než onen hotel něžných bludiček. Měla tu nastálo vyhrazený pokoj, svůj jediný příbytek, a to ji hned sblížilo s Florentinem Arizou, o němž prohlašovala, že z něj bude světově proslulý učenec, poněvadž se v ráji vilnosti dokáže duševně

obohacovat četbou. Florentino Ariza k ní pojal hlubokou náklonnost; chodíval s ní na tržiště, pomáhat s nákupem, a občas k ní odpoledne zašel na kus řeči. Dospěl k názoru, že tato žena má velké vědomosti o lásce, neboť mu osvětlila leccos, co se týkalo jeho vlastního citu, aniž jí musel odhalit cokoli ze svého tajemství. Jestliže neupadl do osidel přemnohých pokušení na dosah ruky v době, kdy si láskou Fermíny Dazové nebyl ještě jistý, tím méně se mu to mohlo přihodit, jakmile se oficiálně stala jeho vyvolenou. Žil s děvčaty, sdílel s nimi jejich slasti i strasti, ale ani jeho, ani žádnou z dívek nikdy nenapadlo zajít dál. Nečekaná příhoda potvrdila, jak pevně trvá na tom, co si umínil. Jednou odpoledne kolem šesté, kdy se dívky oblékaly k uvítání nočních zákazníků, vešla do jeho pokojíku mladá, ale předčasně zestárlá a vychrtlá žena podobná oblečené kajícínici na výsostech nahoty, která na poschodí

uklízela. Vídal ji každý den, s pocitem, že sám zůstává neviděn: obcházel pokoje vyzbrojena košťaty, kbelíkem na odpadky a zvláštním hadrem na sbírání použitých prezervativů z podlahy. Vešla do kamrlíku, kde Florentino Ariza jako vždycky ležel v rozečtené

knížce, a jako vždycky zametla, dávajíc bedlivý pozor, aby ho nevyrušila. Najednou přešla k posteli a vtom ucítil, jak se mu doprostřed břicha položila něžná a vlahá ruka,

cítil, jak pátrá, cítil, jak našla, jak mu rozepíná knoflíky a jak ženin dech zaplňuje celý pokojík. Předstíral, že čte, až to dál nevydržel a musel uhnout tělem.

Lekla se, poněvadž než ji přijali za uklízečku, nejdřív ze všeho ji důrazně varovali, aby se nepokoušela spát se zákazníky. Ani jí to nemuseli říkat; patřila k ženám, které se domnívají, že prostitute neznamena vyspat se s někým za peníze, nýbrž spát s neznámými muži. Měla dvě děti, každé s jiným, ne proto, že by šlo o náhodná

dobrodružství, ale protože se s nikým nedokázala pomilovat víc než

tříkrát. Dlouho žila bez potřeb, neboť měla v povaze doufat a nezoufat, ale život, jaký se v tomto domě vedl, byl silnější než

její ctnosti. Do práce přicházela v šest odpoledne a celou noc smýčila jeden pokojík za druhým, zas a znovu: čtyřikrát přejet podlahu koštětem, sebrat prezervativy, vyměnit prostěradla. Těžko si představit, co všechno po sobě muži po milování nechávali. Zůstávaly po nich zvratky a slzy, což jí připadalo pochopitelné, ale i mnoho záhadných stop jejich intimity: kalužiny krve, flekance lejna, skleněné oči, zlaté hodinky, falešné chrupy, medailonky s blondátými kadeřemi, milostné dopisy, obchodní dopisy, soustrastné dopisy, dopisy všeho druhu. Někteří zákazníci se pro ztracené věci vraceli, ale většinou se o nálezy nikdo nehlásil a Lotario Thugut je choval pod klíčem, obíraje se potají myšlenkou, že dříve či později lesk domu pohasne a palác plný tisícerych zapomenutých osobních předmětů

se stane muzeem lásky.

Práci měla těžkou a špatně placenou, vykonávala ji však pečlivě. Vydržela všechno, jen vzlyky, sténání a vrzání postelových per nemohla snést; usazovaly se jí v krvi jako palčivá a bolestivá

sedlina a k ránu ji pokaždé stravovala nesnesitelná touha jít do postele s prvním žebrákem, kterého potká na ulici, anebo s nějakým zapomenutým ochmelkou, který by jí tu službu udělal bez dalších nároků a bez vyptávání. Připadalo jí, že takového čistého mládenečka bez ženy, jako byl Florentino Ariza, jí seslalo samo nebe, poněvadž

si hned napoprvé všimla, že je na tom stejně jako ona: potřebný

lásky. Florentino Ariza však zůstal k jejím dotykům netečný. Uchovával si panictví pro Ferminu Dazovou a nebylo na světě moci ani příčiny, která by mohla jeho rozhodnutí zvíkat.

Takhle tedy vypadal jeho život v době, kdy do chystaných oficiálních zásnub chyběly čtyři měsíce a kdy se na telegrafní

stanici ráno o sedmé objevil Lorenzo Daza a ptal se po něm. Protože se mladík dosud nedostavil, usedl na lavici a čekal do osmi deseti, přičemž si střídavě stahoval a navlékal z prstu na prst masivní

zlatý prsten, v jehož středu trůnil ušlechtilý opál; jakmile se Florentino Ariza objevil ve dveřích, okamžitě v něm poznal zaměstnance telegrafního úřadu a popadl ho za loket.

“Pojďte se mnou, mládenečku,” řekl. “My dva si musíme pět minut promluvit jako chlap a chlapem.”

Florentino Ariza zezelenal jako nebožtík a nechal se odvést. Nebyl na toto setkání připraven, poněvadž Fermina Dazová nenašla způsob ani příležitost, jak ho upozornit. Stalo se to, že minulou sobotu se sestra Franca de la Luz, představená Lycea Zasvěcení Panny Marie, vplížila neslyšně jako had do hodiny kosmogonie a slídíc žákyním přes rameno, načapala Ferminu Dazovou, jak místo poznámek do sešitu píše milostné psaníčko. Podle ústavního řádu

zavdával takovýto prohřešek důvod k vyloučení. Lorenzo Daza, narychlo povolaný na rektorát, objevil ono netěsné místo, kde se drolil jeho železný řád. Co se týče dopisu, Fermina Dazová se s vrozenou poctivostí k provinění doznala, ale svého tajného snoubence odmítla jmenovat a odmítla tak učinit i před kázeňskou komisí, která proto výrok o vyloučení potvrdila. Otec však vykonal důkladnou prohlídku v dívčině ložnici, která byla do té doby nedotknutelným svatostánkem, a v kufru s dvojitým dnem objevil svazky dopisů ze tří let, ukrývaných s touž láskou, s jakou byly psány. Podpis vyvracel veškeré pochybnosti, ale ani tenkrát, ani kdy jindy Lorenzo Daza neuvěřil, že jeho dcera neví o svém tajném snoubenci nic víc než to, že je telegrafista a rád hraje na housle.

Přesvědčen, že tak choulostivý vztah se nemohl obejít bez sestřiny spoluúčasti, neposkytl Escolástice Dazové ani příležitost se omluvit a bez možnosti odvolání ji dal posadit na škuner do San Juanu de la Ciénaga. Ferminu Dazovou nepřestala do konce života tížit poslední vzpomínka na tetu, jak se jí vryla do paměti onoho odpoledne, kdy se s ní loučila v domovních dveřích. Escolástica Dazová, popelavá, kost a kůže v hnědém hábitu, žhnula horečkou a navždy se jí ztratila z očí v drobném dešti, který mžil parčíkem, odnášejíc si to jediné, co jí v životě zbylo: raneček osamělé ženy a v hrsti peníze na měsíc živobytí, svázané do kapesníku. Sotva se Fermina vymanila z otcovské nadvlády, dala ji hledat po všech provinciích na karibském pobřeží, poptávala se všude a všech, kdo ji případně mohli znát, nevypátrala však jedinou tetinu stopu; teprve o třicet let později se dozvěděla z dopisu, který musel projít mnoha rukama, než k ní dorazil, že teta Escolástica umřela v lazaretu v Agua de Dios ve věku téměř sta let. Lorenzo Daza nepočítal s tím, že dceřina reakce na nespravedlivé potrestání tety Escolástiky bude tak bouřlivá; Fermina Dazová v ní celý život viděla matku, na niž se stěží dokázala upamatovat. Dívka se

zavřela v ložnici na závoru, nejedla, nepila, a když ji konečně přiměl, aby mu otevřela, zprvu hrozbami a pak špatně hraným doprošováním, setkal se s poraněnou panteřicí, které navždycky přestalo být patnáct.

Přemlouval ji, lichotil se jí, pokoušel se ji přesvědčit, že láska v jejím věku je jenom fata morgána, po dobrém se jí snažil domluvit, aby dopisy vrátila a zašla do školy na kolenou prosit o odpuštění, zapřísahal se, že bude první, kdo jí pomůže dospět ke štěstí s nápadníkem hodným její ruky, bylo to však, jako by hrách na stěnu házel. Nakonec to vzdal; v pondělí u oběda se nadobro přestal ovládat a zatímco ze sebe na pokraji nepřičetnosti chrlil urážky a kletby, div se neudávil, Fermina Dazová popadla dranžírovací nůž a bez nějakého dramatizování, zato však pevnou rukou si ho přiložila ke krku, v očích vytržení, jemuž Lorenzo Daza nedokázal čelit. Následkem této události se odhodlal promluvit si pět minut jako chlap s chlapem s tím neblahým vetřelcem, na nějž se vůbec nepamatoval a který v hodině tak nešťastně zkřížil jeho životní

cestu. Před odchodem z domova si vzal čistě ze zvyku revolver, byl však natolik obezřelý, že ho aspoň zastrčil pod košili. Florentino Ariza ještě nepopadl dech, a Lorenzo Daza si ho už za loket odváděl přes Katedrální náměstí k arkádovému loubí kavárny U

fary a usedal s ním na terase. V tuhle hodinu tu kromě nich nikdo nebyl, jen nějaká černá matrona drhla dlaždicovou podlahu rozlehlého sálu s popraskanými a zaprášenými vitrážemi a židlemi dosud naskládanými vzhůru nohama na mramorových stolcích. Florentino Ariza tady Lorenza Dazu častokrát vídal vysedávat s asturskými trhovci, popíjet sudové víno a vést horkokrevné dišputace kvůli jiným chronickým válkám, tentokrát nikoli našim. Vědom si osudovosti lásky, častokrát se sám sebe ptal, jak asi bude vypadat jejich vzájemné setkání, k němuž dříve či

později muselo nevyhnutelně dojít a nebylo v lidské moci mu zabránit, neboť bylo odevždy vepsáno do jejich osudů. Představoval si je jako nerovný spor a měl k tomu dobré důvody: jednak ho Fermina Dazová v dopisech upozorňovala na otcovu prudkou povahu, jednak si sám všiml, že Lorenzu Dazovi kouká

z očí prchlivost, i když u hracího stolku vyje smíchy. Ve všem všudy vypadal jako ztělesněný hold ordinérnosti: od chrapounského panděra, přepjatého způsobu řeči a rysích licousů až po hrubé ruce s malíčkem osedlaným těžkou obroučkou opálu. Nic dojímavého na něm nebylo, až

na chůzi; byl to, jak si Florentino Ariza všiml hned napoprvé, laní

krok jeho dcery. Když ho ale Lorenzo Daza pokynem vybídl, aby se posadil, mladík si řekl, že třeba nebude takový krobián, jak vypadá, a pozvání na sklenku anýzovky mu konečně vrátilo dech. Sice jaktěživ anýzovku nepil v osm ráno, ale s povděkem přijal, protože se potřeboval napít jako sůl.

Lorenzu Dazovi opravdu stačilo pouhých pět minut, aby vyložil všechny své důvody. Učinil tak s odzbrojující upřímností, která

Florentina Arizu vyvedla z konceptu. Když mu umřela žena, předsevzal si jediný cíl: udělat z dcery dámu velkého světa. Pro handlíře s mulami, který neuměl číst ani psát a po celé provincii San Juan de la Ciénaga se těšil ani ne tak potvrzené, jako všude rozšířené

pověsti zloděje koní, byla cesta k této metě zdlouhavá a plná

úskalí. Zapálil si mezkařské cigáro a postýskl si: “Horší než špatné

zdraví je už jenom špatná pověst." Skutečné tajemství jeho jmění, jak řekl, spočívalo nicméně v tom, že šel paličatě za svým a sám se nadřel víc než kdekterý jeho mezek, dokonce i v nejtrpčích válečných časech, kdy svítalo nad městy obrácenými v popel a dým a zpustošenými poli. Jeho dcera se sice nikdy nedozvěděla, jaký osud jí předurčil, ale vždycky se chovala tak, jako by se s jeho záměry nadšeně ztotožňovala. Byla natolik bystrá a metodická, že dokonce sama naučila otce číst, jakmile to sama uměla, a ve dvanácti ovládala praktické stránky života tak

dobře, že by sama dokázala vést domácnost i bez pomoci tety Escolástiky. "Ta holka je zlatá

mula," povzdychl si. Obecnou vychodila se samými jedničkami a s vyznamenáním; když školu dokončila, pochopil, že v San Juanu de la Ciénaga je pro jeho vysněné plány příliš těsno. Prodal tedy pozemky i tažná zvířata a s novým elánem a sedmdesáti tisíci zlatých peso v kapse se přestěhoval do tohoto města památných rozvalin a někdejší

zčervotočivělé slávy, kde ale krásku se starosvětským vychováním mohla ještě potkat příležitost ke znovuzrození v podobě výhodného sňatku. Vpád Florentina Arizy do těchto vášnivě kutých plánů

představoval zádrhel, se kterým se nepočítalo. "Takže jsem vás přišel o něco požádat," řekl Lorenzo Daza. Smočil špičku doutníku v anýzovce, nasucho potáhl a ztrápeně dopověděl:

"Ustupte nám z cesty."

Florentino Ariza pomalu upíjel anýzovku a naslouchal tomuto odhalení minulosti Fermíny Dazové tak zaujatě, že si nestačil položit otázku, co řekne, až bude muset promluvit. Když ale ta chvíle nastala, uvědomil si, že ať řekne cokoli, rozhodne o svém osudu.

"Mluvil jste s ní?" zeptal se.

“To se vás netýká,” řekl Lorenzo Daza.

“Ptám se na to,” řekl Florentino Ariza, “protože si myslím, že rozhodnout musí vaše dcera.”

“Co vás vede,” řekl Lorenzo Daza. “Tohle je chlapecká záležitost a mezi muži se taky rozhodne.”

V hlase mu zazněl výhružný tón a nějaký host od nedalekého stolu se po nich otočil. Florentino Ariza přitlumil hlas, ale vložil do něj nejvyšší rozhodnost, jaké byl schopen:

“V žádném případě nemohu odpovědět, pokud neznám její názor,” řekl. “To by se rovnalo zradě.”

Lorenzo Daza se zvrátil do židle, víčka mu zrudla a zvlhla, levé

oko opsalo kruh, stočilo se k vnějšímu koutku a zůstalo tak. I on ztišil hlas.

“Nenuťte mě, abych to do vás napálil,” řekl. Florentinu Arizovi se ve střevech udělala ledovatá pěna, ale hlas se mu ani nezachvěl, poněvadž také on pocítil, že na něj sestoupil Duch svatý.

“Palte,” řekl a položil si ruku na hrud'. “Není slavnější smrt, než umřít pro lásku.”

Lorenzo Daza musel natočit hlavu jako papoušek, aby ho dostal do zorného pole šilhajícího oka, a nevyřkl, nýbrž slabiku po slabice ze sebe vyplil dvě slova:

“Ty-par-chan-te!”

Ještě týž den odvezl dceru na cestu zapomnění. Nic jí nevysvětloval, jednoduše vrazil do ložnice, knír potřísněný

žlučovitou směsicí vzteku a rozžvýkaného doutníku, a nařídil, aby si sbalila kufry. Zeptala se, kam jedou. “Na smrt,” opáčil. Vylekána touto odpovědí, která se příliš

podobala pravdě, pokusila se s odvahou předešlých dnů otci vzdorovat, avšak Lorenzo Daza odepjal opasek s těžkou měděnou přezkou, omotal si ho kolem pěsti a švihl jím o stůl, až to domem zaprásklo jako výstřel z pušky. Fermina Dazová příliš dobře znala dosah i příčinu jeho síly, takže srolovala dvě rohože a síť na spaní a do dvou velkých kufrů si sbalila všechno šatstvo, přesvědčena, že z této cesty nebude návratu. Než se oblékla, zamkla se v koupelně a na lístek vytržený ze sešitku toaletního papíru spěšně naškrábala Florentinu Arizovi dopis na rozloučenou. Pak vzala zahradnické nůžky, v týle si odstříhla celý

cop, svinula jej do sametového pouzdra vyšívaného zlatým dracounem a poslala ho mladíkovi spolu s dopisem.

Byla to šílená cesta. Jen počáteční etapa s karavanou andských mezkařů se protáhla na

jedenáct denních pochodů; harcovali se na hřbetech mul po kamenných římsách Sierry Nevady ztupělí žárem nahého slunce, promáčení vodorovnými říjnovými dešti, se srdcem ustydaajícím v uspávavém dechu propastí, který k nim stoupal z hlubin. Třetího dne putování se zjančila jedna mula utýraná střečky a zřítila se i s jezdce do propasti, přičemž s sebou strhla celý houfec zvířat na laně; řev onoho muže a jeho sedmi navázaných mezků se otloukal o stěny soutěsek a srázů celé hodiny po neštěstí a v paměti Ferminy Dazové nepřestal znít ještě dlouhé a dlouhé roky. S mulami se zřítila do propasti i všechna její zavazadla, avšak po onen celou věčnost trvající okamžik mezi pádem a chvílí, kdy v hlubině pohasl výkřik děsu, nepomyslela ani na nebohého mezkaře, ani na stádo roztříštěné napadrť, nýbrž s trpkostí zavyčítala osudu, že její mula nebyla k houfci přivázána.

Poprvé sice cestovala v sedle, ale veškeré hrůzy strastiplného putování by jí tolik neztrpčovaly život, nebýt jistoty, že Florentina Arizu už nikdy neuvidí a nebude se

moci utěšit ani jeho dopisy. Od chvíle, kdy se vydali na cestu, nepronesla k otci jediné

slovo a znejistělý Lorenzo Daza na ni sem tam promluvil leda v nevyhnutelných případech, anebo jí po mezkařích posílal vzkazy. Když

jim popřálo štěstí, občas při stezce narazili na nějakou tu hospodu, kde jim předkládali horalská jídla, která Fermina Dazová odmítala jíst, a pronajímali jim postele s povlečením čpícím zatuchlinou moče a potu. Nejčastěji však přespávali v indiánských osadách, ve veřejných noclehárnách pod širým nebem, zbudovaných u cesty z řady kůlů překrytých nahoře listy hořké palmy, kde mohl přenocovat každý

příchozí. Fermině Dazové se ani jednou nepodařilo prospat celou noc; budila se strachy, zbrocená potem, a třeštila oči do tmy, ve které

se ustavičně pohybovali nějakí mlčenliví pocestní, uvazovali ke kůlům svá zvířata a rozvěšovali si hamaky, kde se dalo. Navečer, kdy začínali dorážet první poutníci, tu bylo prázdno a klid, ale za rozbřesku noclehárna vypadala jako jarmareční tržiště: všude se tísnili spáči v hamakách rozvěšených nad sebou i pod sebou, na zemi spali na bobku araukánští indiáni z hor a mezi tím vším trucovitě pobekávali uvázaní kozli, kohoutí zápasníci se čepýřili ve svých laťových sarkofázích a němě funěli horští psi, naučení

neštěkat kvůli nebezpečnostvím války. Pro Lorenza Dazu, který se po tomto kraji trmácel za obchodem půl života, nebyly tyto strasti nijak nové a poránu mezi spáči vždycky objevil nějakou známou tvář. Jeho dcera naopak cestu prožívala jako nekonečnou agonii. Věčný puch nákladu solených sumecků a nechutenství stesku způsobily, že si odvykla jíst, a nepřišla-li zoufalstvím o rozum, pak jen proto, že ve vzpomínce na Florentina Arizu vždycky nalezla úlevu. Nepochybovala, že putuje končinami země zapomnění. Další

ustavičná hrozba visela nad poutníky v podobě války. Od počátku cesty se mluvilo o nebezpečné možnosti, že narazí na roztroušené hlídky, a mezkaři je poučili, jak se dá z různých známek vyčíst, ke které patří straně, a podle toho se zachovat. Nebylo vzácností potkat v horách skupinu vojáků na koni v čele s důstojníkem, kteří verbovali do vojska tím způsobem, že v plném trysku chytali muže do lasa jako mladé býčky. Zdeptána tolikerými hrůzami, Fermina Dazová pozapomněla na tu, která jí připadala spíše vybájená nežli bezprostřední, dokud jedné noci nějaká hlídka neznámé

příslušnosti neodvlekla z karavany dva cestující a nepověsila je na stromě půl míle od osady. Lorenzo Daza neměl s nešťastníky nic společného, ale odřízl je a křesťansky je pochoval jako výraz díků, že nedopadl stejně. Moc si neposloužil. V noci ho probudil šťouchanec puškou, jejíž hlaveň se mu zavrtávala do břicha, a velitel útočníků v hadrech, s tváří začerněnou sazemi, si na něj posvítíl lucernou a zeptal se, jestli je liberál anebo konzervativec.

“Ani to, ani ono,” odpověděl Lorenzo Daza. “Jsem španělský
poddaný.”

“Máte kliku!” řekl velitel a rozloučil se s ním se zvednutou pravicí: “Ať žije král!”

O dva dny později sestoupili do světlem zalité roviny, v níž se rozkládalo veselé městečko Valledupar. Ve dvorech se pořádaly kohoutí zápasy, na nárožích vyhrávali harmonikáři, po ulicích projížděli jezdci na koních s ušlechtilou krví a všude se rozléhalo třaskání rachejtlí a vyzvánění zvonů. Chystal se velký ohňostroj. Fermina Dazová si vší té zábavy ani nevšímalá. Ubytovali se v domě

strýce Lisímaka Sáncheze, bratra její matky, který je přišel uvítat až na královskou silnici v čele hlučné jízdní

družiny mladých mužů z příbuzenstva na nejohnivějších hřebcích z celé provincie, a ti je s jásotem, povykáním a rachejtlemi doprovodili městečkem až domů. Dům stál přímo na hlavním náměstí vedle několikrát opravovaného koloniálního kostela, měl prostorné a stinné místnosti, krytou chodbu sousedící s ovocným sadem, v níž to vonělo teplou třtinovou šťávou, a připomínal spíše faktorskou usedlost.

Málem ani nestačili odsedlat a všechny hostinské místnosti už

překypovaly spoustou neznámých příbuzných, jejichž bouřlivé citové

výlevy působily Fermině Dazové pravá muka: nedokázala mít na tomto světě ještě někoho ráda, pálily ji opruzeniny, umírala ospalostí, trápilo ji nadýmání a toužila jedině po nějakém klidném místěčku v ústraní, kde by se mohla vyplakat. Jediná bytost, která na první

pohled pochopila, v jakém stavu se nachází, byla její sestřenice Hildebranda Sánchezová, o dva roky starší a právě tak císařsky hrdopyšná, neboť i ji stravoval plamen povážlivé lásky. Navečer zavedla Ferminu Dazovou do ložnice, kde oběma ustlala, a když

uviděla sestřenčiny hýždě poseté palčivými boláky, nechápavě užasla, jak to dokázala přežít. S pomocí své matky, vlídné a laskavé ženy, podobné manželovi jako dvojče dvojčeti, připravila sestřence sedací

lázeň a zatímco venku řachaly rachejtle a vybuchovala ohnivá kola, až se dům otřásal v základech, přikládala jí na zmírnění palčivosti arnikové náčinky.

Kolem půlnoci návštěvníci odešli a také slavnost pomalu dohasínala, jen tu a tam ještě ve městě vybuchlo veselí; sestřenice Hildebranda půjčila Fermině Dazové noční košili z bílého kartounu, pomohla jí do postele a ta, když ucítila

dotyk hladkých prostěradel a prachových polštářů, rázem podlehla náporu blaha. Když konečně v ložnici osaměly, Hildebranda zavřela na závoru, zalovila pod svou matrací a vytáhla zapečetěnou obálku se znakem Zemské telegrafní

společnosti. Fermině Dazové stačil pohled na sestřenčinu poťouchle rozzářenou tvář a paměť jejího srdce se okamžitě rozlila zamyšlená

vůně bílých gardenií ještě dřív, než stačila zuby odtrhnout pečetní

vosk, aby se pak až do svítání rozplývala v mokřině slz nad jedenácti plamennými telegrafickými výlevy.

Teprve teď se jí rozbřesklo. Lorenzo Daza se dopustil té chyby, že o chystané cestě telegraficky uvědomil svého švagra Lisímaka Sáncheze, a ten zase zprávu rozšířil mezi veškerým početným a spleťtí rozvětveným příbuzenstvem, rozsetým po nesčetných městečkách a koutech celé provincie. Florentino Ariza si tak zjistil nejen celý plán cesty, nýbrž zapojil do věci i rozsáhlé bratrstvo telegrafistů a s jeho pomocí sledoval stopu Ferminy Dazové až k poslední indiánské osadě na mysu De la Vela. Tímto způsobem s ní

dokázal udržovat intenzivní spojení od chvíle, kdy dorazila do Valleduparu, kde pobyla tři měsíce, až do konce cesty, kterou Lorenzo Daza o půldruhého roku později ukončil v Riohache, a maje za to, že dcera konečně zapoměla, rozhodl se k návratu. Sám si patrně

neuvědomoval, jak polevil v bdělosti, rozptýlen projevy přízně

nevlastního příbuzenstva, které po tolika letech odložilo kmenové

předsudky a přijalo ho s otevřenou náručí za svého. Návštěva vyzněla jako pozdní

usmíření, ačkoli kvůli tomu Lorenzo Daza cestu nepodnikal. Věci se měly tak, že rodina Fermíny Sánchezové se kdysi tvrdošíjně postavila proti tomu, aby se dědička jejich jména provdala za přivandrovalce bez přijatelného původu, neotesance a mluvku, který se ustavičně harcoval od čerta k ďáblu kvůli nějakým obchodům s divokými mulami, na první pohled příliš snadným, než aby mohly být počestné. Lorenzo Daza tehdy všechno vsadil na jednu kartu: dívka, o kterou usiloval, byla přímo výkvětem typické rodiny tohoto kraje, rozvětveného klanu nezkrotných žen a mužů s něžným srdcem a lehkým prstem na spoušti, posedlých smyslem pro čest až k zblbnutí. Fermina Sánchezová si však postavila hlavu; trvala na svém se zaslepeností milenců, kterým je bráněno v lásce, a proti vůli celé rodiny se za Lorenza Dazu narychlo a tajně provdala, jako by se ani nevzdávala z lásky, nýbrž snažila se rouškou svátosti zastříti nějaké předčasné klopýtnutí.

O pětadvacet let později se Lorenzo Daza nedovtípl, že tím, jak neoblomně brání lásce své dcery, opisuje bludný kruh vlastního příběhu, a chodil si na svoje trápení postýskat týměž švagrům, kteří

se proti němu kdysi postavili, zrovna tak, jako si oni svého času stýskali svým švagrům na něho. Čas, který promarnil lamentacemi, si jeho dcera naopak připisovala na konto lásky. Zatímco na žírných pozemcích svých švagrů kastroval býčky a krotil divoké muly, Fermina Dazová se s povolenou uzdou proháněla s houfem sester pod velením Hildebrandy Sánchezové, ze všech nejkrásnější a nejúslušnější, jejíž

beznadějná vášeň k muži o dvacet let staršímu, ženatému otci rodiny, se vybíjela v kradmých pohledech.

Po delším pobytu ve Valleduparu vyrazili dál; tentokrát cestovali podhůřím, po rozkvetlých loukách a snových náhorních planinách, a v každém dalším městečku je čekalo

stejně uvítání jako v tom prvním, s hudbou a rachejtlemi, a čekaly tu také nové sestřenice zasvěcené do spiknutí a další dochvilné telegramy na telegrafních stanicích. Fermina Dazová brzy zjistila, že sláva, kterou zažili při příjezdu do Valleduparu, nebyla nijak výjimečná, ale že v této žírné

provincii se každý všední den žije jako ve svátek. Hosté nocovali tam, kde je zastihl soumrak, a jedli, kde dostali hlad, poněvadž ve zdejších pohostinných domech s dveřmi dokořán se vždycky našla volná

síť na spaní a na ohni ustavičně bublala dušenina z trojího druhu masa pro případ, že by nějaká návštěva dorazila dřív než depeše s avízem o příjezdu, jak ostatně bývalo pravidlem. Hildebranda Sánchezová doprovázela sestřenku po zbytek cesty a pevně a zvesela ji provedla spletitou houštinou spřízněné krve až k jejím prvotním zdrojům. Fermina Dazová se našla; poprvé zažila pocit, že je svou paní, že má někoho, kdo je jí nablízku a drží nad ní ochrannou ruku, a zhluboka vdechovala ovzduší svobody, které jí vrátilo klid a chuť

do života. Ještě v posledních letech svého života si měla vybavovat onu cestu, která jí vyvstávala v paměti stále blíž, nasvícena perverzní jasnozřivostí stesku.

Jednou večer se vrátila z každodenní procházky omráčena nenadálým objevem, že člověk může být šťastný nejen bez lásky, ale i lásce navzdory. Toto poznání ji znepokojilo, poněvadž jedna sestřenice nedávno zaslechla Lorenza Dazu v řeči s jejími rodiči nadhodit, že by chtěl dceru provdat za jediného dědice pohádkového majetku Cleofáse Moscota. Fermina Dazová věděla, o koho jde. Častokrát ho vídala producírovat se v sedle na ztepilých koních s nádhernými čabráky, které vypadaly jako mešní ornáty. Byl to elegantní a obratný mladík s řasami snílka, pro které by i kámen zavzdychal, avšak Fermina Dazová ho porovnávala se vzpomínkou na Florentina Arizu, jak vysedával v parčíku pod mandloněmi s knížkou veršů na klíně, přepadlý a hodný soucitu, a nenašla v srdci ani stín pochybnosti. Hildebranda Sánchezová se tou dobou vznášela v oblacích, hlavu plnou slibných vidin po návštěvě u věstkyně, jejíž jasnovidné

schopnosti ji dočista ohromily. Fermina Dazová, vylekána otcovými záměry, se rozhodla

zajít k ní také pro radu. Karty jí pověděly, že v jejím příštím životě není nic, co by stálo v cestě dlouhému a šťastnému manželskému svazku; tato věštba jí vrátila ztracenou odvahu, neboť si byla jistá, že tak šťastná budoucnost může být spojena pouze s milovaným mužem. Oslněna touto jistotou vzala osud do vlastních rukou. Díky tomu pozbyla telegrafická korespondence s Florentinem Arizou dosavadního rázu, totiž vzájemného notování si v planých slibech a lichých představách, nabyla metodické a praktické

povahy a rozvinula se s nebývalou intenzitou. Dohodli spolu termín, určili, kdy a jak, a podřídili své životy společnému rozhodnutí, že se nikoho nebudou ptát a vezmou se, jakmile se znovu sejdou, a to kdekoli a jakkoli. Fermina Dazová brala svůj závazek se vší

vážností: když od otce dostala svolení zúčastnit se v městečku Fonseca svého prvního dospělého bálu, považovala za nevhodné pozvání

přijmout bez souhlasu svého vyvoleného. Florentino Ariza seděl toho večera s Lotariem Thugutem v hodinovém hotelu u karet, když mu oznámili, že má na telegrafní stanici spěšnou výzvu. Telegrafista z Fonseky musel propojit sedm stanic na lince, aby si Fermina Dazová mohla vyžádat svolení k návštěvě plesu. Dostala je, avšak nespokojila se s pouhou souhlasnou odpovědí, nýbrž

dožadovala se důkazu, že ten, kdo na druhém konci linky tiskne telegrafní klíč, je opravdu Florentino Ariza a nikdo jiný. Mladík, spíše ohromený než polichocený, dal dohromady větu, která měla osvědčit jeho totožnost: Povězte, že jí to mohu odpřisáhnout na korunovanou bohyni. Fermina Dazová poznala známé heslo a protancovala na svém prvním dospělém bále celou noc až do sedmi do rána, kdy se jen taktak stačila bleskově převléknout, aby nezmeškala mši. Tou dobou přechovávala na dně kufru víc dopisů a telegrafických depeší, než kolik jich otec kdysi zabavil, a osvojila si způsoby provdané ženy. Lorenzo Daza si její změněné chování vyložil jako jasný důkaz, že čas a odloučení vykurýrovaly jeho dceru z mladistvého poblouznění, nikdy však nepadla ani zmínka o plánech na dohodnutý sňatek. Přestože v jejich stycích nadále vládla jistá

odměřenost, kterou Fermina Dazová vůči otci zachovávala od té doby, co vyhnal tetu Escolástiku, napětí mezi nimi povolilo a vytvořili si pohodlný způsob soužití, o němž by nikdo nepochyboval, že pramení z lásky.

Někdy v té době jí Florentino Ariza napsal, že podniká kroky, aby pro ni vyzvedl poklad z potopené galeony. Nevymýšlel si. Inspirace na něj přišla jednoho odpoledne, kdy se moře v oslnivém světle blyštělo jako potažené

hliníkem, jak barbaskový jed vyvrhl na hladinu spousty omámených ryb. Nad místem masakru se srotilo veškeré

ptactvo nebeské a rybáři museli ptáky odhánět vesly, aby pro sebe uhájili plody onoho zakázaného zázraku. Používání barbaska, které

ryby jenom uspávalo, trestal sice zákon už v dobách španělské

kolonizace, ale mezi karibskými rybáři se tento způsob rybolovu nadále a běžně praktikoval za bílého dne, dokud barbasko nenahradil dynamit. V době, kdy Fermina Dazová pobývala na cestách, chodíval Florentino Ariza občas k vlnolamu zabavit se pohledem na rybáře, jak soukají do loděk veliké sítě plné uspaných ryb. Opodál vždycky bylo vidět bandu děcek, které plavaly jako žraloci a pokřikovaly na zevlouny, ať jim hodí minci, že ji vyloví ze dna. Byly to právě ty děti, které za stejným účelem plavaly naproti zaoceánským parníkům a jejichž neobyčejné potápěčské umění vylíčili v cestopisných črtách mnozí severoameričtí i evropští cestovatelé. Florentino Ariza je znal odedávna, mnohem déle než lásku, ale nikdy nepomyslel na to, že by třeba dovedly vylovit i poklad z galeony. Tento nápad mu bleskl hlavou až onoho odpoledne a na celý následující rok, příští nedělí

počínaje a návratem Ferminy Dazové konče, měl dodatečný důvod ke ztrátě rozumu.

Nemusel mluvit víc než deset minut a Euclides, jak se jmenoval jeden z těch malých potápěčů, zahořel pro myšlenku podmořského průzkumu s nemenším nadšením. Skutečný cíl chystaného podniku mu Florentino Ariza neprozradil, zato si ho důkladně oťukal ohledně

jeho mořeplaveckých a potápěčských schopností. Otázal se ho, jestli by se na jedno nadechnutí dokázal ponořit do dvacetimetrové hloubky, a Euclides řekl, že jo. Otázal se,

zda svede sám, bez přístrojů, čistě jen citem vést rybářskou loďku za bouře na širém moři, a Euclides řekl, že jo. Otázal se, jestli by uměl najít místo vzdálené

přesně šestnáct námořních mil severozápadně od hlavního ostrova v souostroví Sotavento, a Euclides řekl, že jo. Otázal se, jestli se dovede plavit v noci podle hvězd, a Euclides řekl, že jo. Otázal se, jestli by to vzal, když mu zaplatí tolik, kolik mu dávají rybáři za pomoc při rybolovu, a Euclides řekl, že jo, ale v neděli že chce pět reálů navrch. Otázal se ho, jestli se dovede ubránit žralokům, a Euclides řekl, že jo, poněvadž má kouzlo, před kterým žraloci utečou. Otázal se, jestli dokáže mlčet jako hrob a neceknout ani na mučidlech, co jsou k vidění v Inkvizičním paláci, a Euclides prohlásil, že jo, protože na nic neodpovídal ne a svoje jo uměl říkat s přesvědčivostí předem vyvracející veškeré pochyby. Nakonec vypočetl výdaje: za pronájem loďky, za pronájem pádla, za rybářskou síť, kterou si musejí vypůjčit, aby někdo nevyčtenichal, co mají ve skutečnosti za lubem. Kromě toho s sebou musejí vzít jídlo, demižon se sladkou vodou, olejovou lampu, otýpku lojových svíček a lovecký

roh, aby se v případě nouze dala přivolat pomoc.

Bylo mu asi tak dvanáct let, byl mrštný a všemi mastmi mazaný, pusa mu jela jako šlejf a měl úhoří tělo přímo stvořené k tomu, aby se protáhlo okrouhlým lodním okénkem. Kůži měl vyčiněnou vodou a sluncem, takže se její původní barva nedala odhadnout, zato tím jasněji mu z pleti zářily veliké žlutavé oči. Florentino Ariza okamžitě dospěl k závěru, že pro dobrodružný podnik této ráže nemůže sehnat dokonalejšího společníka, a oba se do věci pustili bez dalšího otálení hned následující neděli.

Z rybářského přístavu vypluli už za rozbřesku, dobře opatření všemi náležitostmi a ještě lépe odhodláním. Euclides skoro nahý, jen se zástěrkou kolem boků jako vždycky, a Florentino Ariza v soukenném kabátci, zásvětním

klobouku, lakovkách, s poetickou pentlí pod krkem a s knížkou v ruce, aby se měl během plavby k ostrovům čím zabavit. Hned první neděli si ověřil, že si Euclides počíná v mořeplavbě

právě tak zdatně jako při potápění, a užasl, co všechno ten chlapec neví o povaze moře i železném šrotu v zátocě. Dokázal do netušených podrobností vylíčit příběh kdekeré rzí prožrané lodní skořepiny, znal stáří každé bóje, původ kdejakého vraku, věděl, z kolika článků

sestával řetěz, kterým Španělé uzavírali vjezd do přístavu. Obávaje se, že snad zná i účel výpravy, položil mu Florentino Ariza několik záludných otázek a s úlevou zjistil, že o potopené galeoně nemá ani potuchy.

Od té doby, co v hodinového hotelu poprvé vyslechl historku o pokladu, pídil se Florentino Ariza po všem, co nějak souviselo se zvyklostmi galeon. Z toho, co se dozvěděl, vyplývalo, že San José

neleží na dně mezi korály sám. Skutečně šlo o vlajkovou loď

pevninské flotily, která sem připlula někdy po květnu 1708 z legendárního výročního trhu v panamském Portobelu, kde naložila část bohatství, jež převážela v podpalubí: tři sta truhlic stříbra z Peru a Veracruzu a sto deset truhlic perel shromažďovaných a sčítaných na ostrově Contadora. Během onoho dlouhého měsíce, kdy lodě kotvily ve zdejším přístavu, zatímco město slavilo nepřetržitý svátek a v ulicích zábava střídala zábavu, naložily zbytek onoho pokladu, který

měl španělské království vytrhnout z bídy: sto šestnáct truhlic po okraj naplněných smaragdy z Muza a Somondoka a třicet milionů

zlatých mincí.

Pevninskou flotilu tvořilo nejméně dvanáct korábů různé velikosti; lodě vypluly ze zdejšího přístavu v doprovodu francouzské

eskadry, sice výtečně vyzbrojené, nicméně neschopné konvoj ochránit před přesně mířícími děly anglické eskadry pod velením Carlose Wagera, která si na něj počkala v souostroví Sotavento, tam, kde se ze zálivu vyplouvá na širé moře. San José tedy nebyla jediná

potopená loď, ačkoli se nedalo přesně zjistit, kolik plavidel anglické kanonáďe podlehlo a kolika se naopak podařilo z palby vyváznout. S určitostí se vědělo jen tolik, že vlajková loď šla ke dnu jako jedna z prvních, s celou posádkou a kapitánem v pozoru na můstku, a že převážela největší díl nákladu.

Florentino Ariza si už dříve na dobových námořních mapách prostudoval, kudy se galeony plavívaly, a měl za to, že dokázal určit místo, kde lodě klesly ke dnu. Jejich rybářská loďka vyplula ze zálivu úžinou mezi oběma pevnostmi Boca Chica a po čtyřhodinové

plavbě se dostali do vnitřních klidných vod souostroví, z jejichž

korálového dna se daly rukou sbírat spící langusty. Vzduch byl tak nehmotný a moře tak průzračné a klidné, že si Florentino Ariza připadal jako svůj vlastní obraz na hladině. Dvě hodiny plavby od hlavního ostrova, tam, kde tišina končila, se nacházelo místo ztroskotání.

Florentino Ariza, v té výhni napolo uškvařený ve svém funebráckém oblečení, vybídl Euclida, aby se zkusil potopit do dvacetimetrové

hloubky a přinesl mu odtamtud cokoli, co na dně najde. Voda byla úplně průzračná, takže viděl, jak se dole pohybuje podoben matnému žraloku mezi modrými žraloky, kteří se s

ním křižovali, avšak nedotkli se ho. Pak se ztratil z dohledu v korálovém houští, a právě

když si pomyslel, že chlapci musel dojít vzduch, uslyšel, jak na něj zezadu volá. Euclides stál na dně, ruce zdvižené a vodu po pás. Vydali se tedy dál, stále na sever, pátrající po nějakém hlubším místě, a proplouvali nad vlahými rejnoky, bázlivými sépiemi, růžovými sady temnot, až Euclides pochopil, že zbytečně ztrácení

čas.

“Jestli mi neřeknete, co vám vlastně mám najít, tak namouduši nevím, jak to najdu,” řekl.

Florentin Ariza neřekl nic. Euclides tedy navrhl, ať shodí šaty a potopí se pod vodu s ním, kdyby pro nic jiného, tak aspoň proto, aby jednou na vlastní oči uviděl, jak vypadá to druhé nebe dole pod světem, totiž korálové dno. Jenže Florentino Ariza odjakživa tvrdil, že pánbu stvořil moře leda k tomu, aby se na ně dalo koukat z okna, a plavat se nikdy nenaučil. Brzy poté se odpoledne podmračilo, ochladilo se, vzduch nasákl vlhkem a tma se snesla tak rychle, že cestu do přístavu museli hledat podle majáku. Krátce předtím, než

vpluli do zálivu, minul je v těsné blízkosti zaoceánský parník z Francie, obrovitá běloskvoucí loď zářící všemi světly, a zanechal za sebou vlečku do křehka podušené hověziny a vařeného kvěťáku. Podobným způsobem promarnili i další tři neděle a byli by marnili i všechny další, kdyby se Florentino Ariza nakonec neodhodlal podělit se s Euclidem o své tajemství. Chlapec pozměnil celý plán pátrání a přesunul průzkumné plavby do míst, kudy kdysi vedla stará

plavební dráha galeon, to jest o více než dvacet námořních mil na východ od místa, kde se podle původních předpokladů Florentina Arizy měl poklad nacházet. Jednoho deštivého odpoledne o necelé dva měsíce později, když zase

pátrali na moři, zůstal Euclides pod hladinou tak dlouho, že loďku mezitím odnesl proud a chlapci trvalo skoro půl hodiny, než k ní doplaval, protože Florentino Ariza k němu nedokázal doveslovat. Když Euclida konečně vtáhl do loďky, chlapec zalovil prsty v ústech a jako triumfální důkaz, že pevná víra přináší ovoce, mu předložil dvě ženské ozdůbky.

To, co vzápětí vylíčil, bylo natolik fascinující, že Florentino Ariza pojal rozhodnutí naučit

se plavat a potopit se tak hluboko, kam až to půjde, jen aby se o tom na vlastní oči přesvědčil. Vyprávěl, že dole mezi korály, pouhých osmnáct metrů pod hladinou, leží na boku spousta starých plachetnic, kolik, to že se vůbec nedá

odhadnout, a že jsou roztroušené na rozloze tak veliké, že člověk konce nedohlédne. Vyprávěl, že nejzvláštnější na tom je, že žádný ze všech těch plechových křápů, co brázdí vody zálivu, není v tak dobrém stavu jako ty potopené lodi. Vyprávěl, že několik karavel, co tam leží, má úplně neporušené plachty a všechny ty lodě jsou na dně

dobře vidět, poněvadž to vypadá, že se snad potopily i se svým prostorem a časem, takže tam dole v hloubce na ně pořád svítí to samé slunce ze soboty 9. června v jedenáct hodin dopoledne, kdy šly ke dnu. Vyprávěl, zalykaje se prudkým rozletem vlastní

představivosti, že nejlíp rozeznatelná je galeona San José, jejíž

jméno září na zádi zlatými písmeny, ale zároveň je nejvíc poškozená

anglickou kanonádou. Vyprávěl, že vevnitř viděl na vlastní oči sedět nejmíň tři sta let starou chobotnici, která dělovými střílnami prostrkává chapadla ven z lodi, ale v jídelně tak narostla, že kdo by ji chtěl vystrnadit, musel by nejdřív loď rozštípat. Vyprávěl, že viděl tělo velitele ve válečné uniformě, jak se vznáší na boku v akváriu kastela, a

níž, do skladišť s pokladem, že nesestoupil jen proto, že mu v plicích docházel vzduch. Tadyhle jsou důkazy: smaragdová náušnice a medailonek s Pannou Marií na řetízku rozežraném solí.

Tuto událost vypsali Florentino Ariza a Ferminé Dazové v dopise, který jí poslal do Fonseky krátce před jejím návratem, a bylo to poprvé, co se o pokladu zmínil. Příběh o potopené galeoně dobře znala; častokrát o něm slýchala od Lorenza Dazy, který vynaložil mnoho času a peněz ve snaze přimět jisté sdružení německých potápěčů, aby se spojenými silami pokusili potopený poklad vyzvednout. V tomto záměru by byl dozajista pokračoval, kdyby se mu od několika učených dějepisců, členů Akademie, nedostalo rozhodného ujištění, že celou tu bajku o ztroskotané galeoně si vymyslel nějaký

loupeživý místokráľ, který si takto přisvojil majetek španělské

koruny. V každém případě věděla, že galeona leží v hloubce dvou set metrů, kam se nikdo nemůže dostat, a ne dvacet metrů pod hladinou, jak tvrdil Florentino Ariza; natolik si však už zvykla na jeho básnické ústřely, že dobrodružnou výpravu za galeonou potěšeně

kvitovala jako jeden z nejzdařilejších. Když jí však i v následujících dopisech vytrvale líčil další, ještě fantastičtější

podrobnosti, a to stejně vážným tónem, jakým ji ujišťoval o lásce, musela se Hildebrandě Sánchezové svěřit s obavou, že její blouznící

ženich přišel o rozum.

Tou dobou už Euclides vynesl z hlubin tolik předmětů

dosvědčujících věrohodnost jeho vyprávění, že o nějakém dalším paběrkování prstýnků a náušnic tu a tam roztroušených mezi korály už

nemohlo být řeči; teď šlo o to, sehnat někde peníze a vrazit je do pořádného podniku, čímž se rozuměl pokus o vyzvednutí půl stovky lodí, v jejichž útrobách se skrývalo závratné bohatství. Stalo se, co se dříve či později muselo stát: Florentino Ariza se obrátil na matku s žádostí, aby mu pomohla dovést podnik ke zdárnému konci. Tránsito Arizová skousla šperky v zubech, prohlédla si skleněné

kameny proti světlu a okamžitě jí bylo jasné, že někdo využil prostoduchosti jejího syna a mastí si kapsu na jeho účet. Euclides se Florentinu Arizovi na kolenou zapřísahal, že s ním žádnou nekalou hru nehraje, ale ani příští neděli ani kdy jindy se už v rybářském přístavu neobjevil.

Z této prohry nezůstalo Florentinu Arizovi nic než láskyplné

útočiště, jakým se pro něho stal maják. Jednou v noci se tam s Euclidem uchýlili, když je

na širém moři překvapila bouřka, a Florentino Ariza od té doby chodíval skoro každé odpoledne za strážcem majáku popovídat si o nesčíslných divech souše i moře, které strážce znal. Vzniklo tak přátelství, jež mělo přetrvat veškeré proměny světa. Florentino Ariza se naučil živit světlo majáku, zprvu dřívím a později, než se k nám dostala elektřina, doléváním petroleje z kanystru. Naučil se, jak směřovat jeho paprsky a jak je zesilovat pomocí zrcadel, a když strážce nemohl, častokrát místo něj zůstával na věži a strážil noční moře. Naučil se poznávat lodi po hlasu i podle velikosti lodních světél na obzoru a vnímat cosi nezřetelného, co se mu od nich vracelo v záblescích majáku. Za dne, hlavně v neděli, skýtal pobyt na majáku jiné slasti. V

Místokrálovské čtvrti, kde žily zámožné rodiny ze starého města, byly ženské a mužské pláže odděleny zdí: jedna se rozkládala vpravo a druhá vlevo od majáku. Jeho strážce tudíž nahoře instaloval dalekohled a za poplatek jednoho

centavu bylo možno přiložit k přístroji oko a pozorovat ženskou pláž. Zvědavcům se tak naskýtala znamenitá podívaná na slečinky z lepší společnosti, které netušíce, že jsou sledovány, se všelijak vykrucovaly a předváděly v koupacích úborech s mohutnými kanýry, s cvíčkami na nohou a klobouky na hlavě, tedy v odění zahalujícím tělo skoro právě tak jako šaty, v nichž se promenovaly po ulici, a navíc podstatně méně přitažlivém. Na břehu, přímo na slunci, vysedávaly v proutěných houpacích křeslech jejich matinky, vyparáděné v tom, v čem si předtím vyrazily do kostela na hrubou, s klobouky s peřím a organtýnovými slunečníčky, a bdělým zrakem střežily své dcery v obavě, aby je nějaký chlap ze sousední

pláže pod vodou nesvedl. Dalekohledem se ve skutečnosti nedalo uvidět nic rajcovnějšího, než co bylo k vidění na ulici, ale i tak byl každou neděli na majáku nával a zákazníci si rvali dalekohled z ruky, čistě proto, aby si dopřáli požitek okusit mdlé plody z cizí

zahrady.

Florentino Ariza k nim patřil spíš z nudy než pro potěšení, avšak tato doplňková atrakce nebyla důvodem, proč se tak blízce spřátelil se strážcem majáku. Skutečná příčina tkvěla v tom, že nikde neprožil šťastnější chvíle, nikde než tady, na majáku, nenašel hojivější

útěchu na své strasti poté, co mu Fermina Dazová dala košem a on se horečně vrhal do kdejakého milostného troškaření. Tohle místočko miloval jako žádné jiné a dokonce dlouhá léta naléhal na matku a později i na strýce Lva XII., aby mu pomohli maják zakoupit. Za tehdejších časů bývaly majáky na karibském pobřeží majetkem soukromníků, kteří vybírali poplatek za právo průjezdu do přístavu, odstupňovaný podle velikosti lodi. Florentino Ariza mínil, že tohle je jediný počestný způsob, jak slušně zpeněžit

poetično, avšak matka ani strýc jeho názor nesdíleli a v době, kdy na to měl, přešly už

majáky do vlastnictví státu.

žádná z těchto planých nadějí nebyla nicméně bez užitku. Jak bajka o potopené galeoně, tak pozdější nová vášeň, totiž zaujetí

majákem, ulehčovaly Florentinu Arizovi břímě nepřítomnosti Fermíny Dazové a zpráva o jejím návratu ho zastihla v nejneočekávanější

chvíli. Lorenzo Daza se po dlouhém pobytu v Riohache skutečně

rozhodl se vrátit. K plavbě po moři nezvolil nejprůhodnější čas, poněvadž už začalo období prosincových pasátů a snadno se mohlo stát, že se pamětihodný škuner, jediná loď, která se této riskantní

plavby odvažovala, ocitne druhý den ráno zase tam, odkud vyplul, zahánán nazpátek protivětre. Což se i stalo. Fermina Dazová strávila tu noc v předsmrtném tažení, zvracejíc žluč, připoutána k lůžku uzoučké kajuty tak těsné, smrduté a rozpálené vedrem, že připomínala spíš latrínu nějaké špeluňky. Co chvíli jí připadalo, že se závěsné

řemeny musejí přetrhnout pod náporem otřesů a kymácení, z paluby k ní doléhaly útržky

srdcervoucích výkřiků, jako by už šli ke dnu, a do toho všeho, jako kdyby té hrůzy nebylo dost, se odvedle ozývalo otcovo tygří chrápání. Poprvé za poslední tři roky probděla noc, aniž si na Florentina Arizu vzpomněla jedinou myšlenkou, kdežto Florentino Ariza v hamace za krámkem nezamhouřil oka a minutu po minutě odpočítával celou věčnost, která ho dělila od chvíle jejího návratu. Na úsvitě vítr rázem ustal, moře se zklidnilo a Fermina Dazová si uvědomila, že navzdory mukám, která jí působila mořská

nemoc, nakonec přece jen usnula, neboť ji probudilo řinčení

kotevního řetězu. Odpoutala se tedy a vyhlédla z kajutního okénka, doufajíc, že v davu na molu objeví Florentina Arizu; místo toho však uviděla budovy celních skladišť, palmy zlátnoucí v prvních slunečních paprscích a prohnílé fošny přístavního můstku v Riohache, odkud vypluli minulého večera.

Zbytek dne byl jako nějaká přízračná vidina. Strávila ho v témže domě, kde pobývala do včerejška, znovu přijímala tytéž návštěvy, které se s ní už rozloučily, vedla stejné řeči jako předtím, zmatena pocitem, že znovu prožívá už prožitou část života. Všechno se opakovalo tak věrně, že se roztrásla při pouhé představě, že by se stejně věrně mohla zopakovat i plavba na škuneru, na kterou se bála jen vzpomenout. Jiná možnost zpáteční cesty však nebyla, leda by se celé dva týdny harcovali na hřbetech mul po horských stezkách za okolností ještě

nebezpečnějších, než když tudy cestovali poprvé, poněvadž nová občanská válka se z andského státu Cauca začínala šířit už i do karibských provincií. V osm hodin večer ji tedy znovu doprovodila k přístavišti táž suita hlučného příbuzenstva jako předešlého dne, byly prolity tytéž slzy posledního sbohemdání a do kajuty se právě tak jako předtím nepodařilo vecpat všechna zavazadla přeplněná dárky na poslední chvíli. V okamžiku, kdy škuner zvedl kotvy, muži z příbuzenstva vypálili na pozdrav salvu do vzduchu a Lorenzo Daza jim z paluby odpověděl pěti ranami z revolveru. Ferminu Dazovou brzy přešla úzkost, poněvadž celou noc vál příznivý vítr a moře vydechovalo květinovou vůni, která ji zkolébala do klidného spánku, tentokrát bez toho, že by se musela připoutat. Zdálo se jí o Florentinu Arizovi: ve snu si sňal tvář, kterou znala, neboť ve skutečnosti to byla jen škraboška, a pod ní uviděla jeho

pravou tvář, která však byla naprosto stejná. Vstala časně, znepokojena tímto záhadným znamením, a otce našla v kajutě kapitána u šálku hořké kávy s brandy; měl v sobě tolik alkoholu, že šilhal na levé

oko, ohledně návratu však nejevil nejmenší známku nejistoty. Vplouvali do přístavu. Škuner tiše prokluzoval mezi plachetnicemi kotvícími v zátoce nedaleko tržiště, jehož puch se šířil nad mořem na míle daleko; úsvit bobtnal vlhkem, jak hustě a hebce mrholilo, ale znenadání se rozpršelo naplno a spustila se vydatná průtrž. Florentino Ariza, hlídkující na balkoně telegrafního úřadu, škuner poznal, právě když pod zplihlými plachtami přeploval Zátoku dušiček a o chvíli později zakotvil nedaleko rampy tržiště. Den předtím vyhlížel až do jedenácti dopoledne, kdy se teprve z náhodného telegramu dozvěděl, že loď kvůli nepříznivému větru nedoplula, a teď, od čtyř od rána, čekal znovu. Čekal a ani na vteřinu nespouštěl oči ze člunů přepravujících na břeh hrstku cestujících, kteří se navzdory bouři rozhodli vylodit. V půli cesty museli většinou vystoupit, poněvadž čluny uvízly na mělčině, a dobrodit se k přístavišti bahnem. V osm ráno po marném čekání, že se vyčásí, převzal Ferminu Dazovou z paluby škuneru černý nosič, stojící po pás ve vodě, a v náručí ji přenesl na břeh; byla tak promočená, že ji Florentino Ariza nepoznal.

Sama si neuvědomila, jak během cesty dospěla, dokud nevzkročila do uzamčeného domu a s pomocí Galy Placidiové, černé služky, která

ihned opustila palisády bývalé čtvrti otroků a vrátila se, sotva ji o příjezdu zpravili, se nepodjala hrdinského úkolu udělat z něj zase obyvatelné místo. Fermina Dazová už nebyla dceruška jedináček, zároveň hýčkaná i tyranizovaná otcem, ale stala se z ní vládkyň a paní království pavučin a prachu, jehož zakletí mohlo být zlomeno pouze silou nepřemožitelné lásky.

Nezalekla se, neboť cítila, že je prodchnuta odvahou, která ji pozvedá ze země a stačila by pohnout světem. Ještě týž večer, když u velkého kuchyňského stolu pili čokoládu a přikusovali sýrový koláč, předal jí otec vládu nad domem, a to tak obřadně, jako by vykonával nějaký posvátný rituál.

“Touto rukou,” řekl, “ti odevzdávám klíče k tvému životu.” Fermina Dazová, dovršivši sedmnáct let, chopila otěže svého života pevně do rukou, s vědomím, že každíčkou píd’ svobody, kterou vydobude, dobývá pro lásku. Nazítří po noci, kdy ji pronásledovaly zlé sny, otevřela okno na balkoně a při pohledu na parčík stopený v truchlivém mrhnutí, na sochu bezhlavého reka, na mramorovou lavičku, na které Florentino Ariza vysedával s knížkou veršů, poprvé

ucítila přiboudlou pachut’ návratu. Už na něj nemyslela jako na nápadníka, který nemůže být její, nýbrž jako na toho, kdo bude jejím mužem a komu náleží tělem i duší. Dolehla na ni tíha onoho zpronevěřeného času, který uplynul od jejího odjezdu, změřila, kolik úsilí a bolesti stálo být naživu, a uvědomila si, jak mnoho lásky bude potřebovat, aby svého muže milovala, jak přikazuje Bůh. Překvapilo ji, že ho nevidí v parčíku, kde kdysi tak často vysedával i za deště, a že o sobě ještě vůbec nedal vědět, a jako blesk ji zasáhlo pomyšlení, že umřel. Tuto zlou myšlenku však vzápětí

vyloučila, poněvadž si uvědomila, že se v zápalu telegrafické

korespondence v posledních dnech před návratem zapomněli dohodnout, jak spolu po jejím příjezdu navážou spojení.

Florentino Ariza ve skutečnosti žil v přesvědčení, že se Fermina Dazová nevrátila. V této jistotě setrval až do

chvíle, kdy mu telegrafista z Riohachy potvrdil, že se v pátek nalodila na stejný

škuner, který den předtím kvůli protivětru nedoplul. Koncem týdne tedy slídl kolem jejího domu, doufaje, že se mu podaří zpozorovat nějakou známku života, a v pondělí navečer zahlédl za okny jakési bludné světélko, které krátce po deváté zhaslo v ložnici s balkonem. Nespál, neboť ho z rozrušení postihly tytéž dávicí obtíže, které ho připravovaly o spánek v počátečním období zamilovanosti. Tránsito Arizová vstala za prvního kuropění, silně

znepokojená, poněvadž v noci zaslechla, jak syn vyšel na dvůr, a ačkoli od půlnoci napínala sluch, neslyšela, že by se vracel. Hledala ho po celém domě, ale nikde ho nenašla: v noci se vytratil z domova a do rána se toulal kolem vlnolamu, křičel proti větru verše o lásce a vyplákal se z bezbřehého štěstí, dokud se úplně nerozednilo. V osm ráno seděl pod arkádami kavárny U fary, obluzený nevyspáním, a přemýšlel, jak poslat Fermině Dazové vzkaz na uvítanou, když vtom se s ním zhoupla země a on ucítil, jak jím projela zemětřasná vlna a rozpoltila mu útroby.

Byla to ona. Kráčela přes Katedrální náměstí, doprovázena Galou Placidiovou s nákupními košíky, a poprvé na sobě venku neměla školní

stejnokroj. Vyrostla, zesílila, postava se jí ztvarovala a její

krásu pročistila sebejistota dospělosti. Cop jí znovu narostl, nesplýval jí však volně po zádech, nýbrž měla ho přehozený přes levé

rameno a tato prostá změna ji zbavila všech dětských rysů. Florentino Ariza, omráčený úžasem, seděl jako přikovaný, dokud ono dívčí zjevení, nehledíc vlevo vpravo, nepřešlo přes náměstí, nezahnulo kolem katedrály a nezmizelo v ohlušující vřavě a tlačenci křivolakých uliček obchodní čtvrti; teprve pak ho vymrštila ze židle táž

nepřemožitelná síla, která ho předtím ochromovala, a Florentino Ariza vyrazil za ní.

Sledoval ji, sám neviděn, a objevoval pro sebe všední gesta, půvab i předčasnou zralost bytosti, kterou na celém světě nejvíce miloval a teď ji poprvé viděl v jejím přirozeném stavu. Užasl, jak lehce si razí cestu davem. Zatímco Gala Placidiová ustavičně do někoho vrážela,

zaplétala se košíky a musela dívku dobíhat, nechtěla-li ji ztratit, Fermina Dazová proplouvala pouličním zmatkem jako netopýr tmou, plynule, aniž o někoho zavadila, obestřena vlastním prostorem a jiným časem. S tetou Escolástikou častokrát do obchodní čtvrti zašly, ale vždycky jen pro maličkost, poněvadž otec sám nakupoval všechno, co bylo v domácnosti potřeba, od nábytku a jídla až po ženské ošacení, a teď, když si poprvé vyrazila na nákupy, prožívala to jako okouzující dobrodružství, o kterém jako děvče vždycky snila.

Nevšímal si šejdířů, vemlouvajících se s lektvary věčné lásky, ani úpěnlivého žadonění žebráků, předvádějících v průjezdech mokvajících rány, ani falešného indiána, který se jí snažil vnutit cvičeného kajmana. Pomalu a nazdařbůh přecházela od krámků ke krámkům, všechno si podrobně prohlížela, zastavujíc se tu i onde bez nějakého určitého záměru, aby se poklidně a beze spěchu mohla pokochat samou duší všech těch věcí. S rozkoší vdechovala vetiverovou vůni látek v truhlicích, halila se do potištěného hedvábí, smála se tomu, jak se musela rozesmát, když se v galerii Zlatý drát uviděla ve vysokánském zrcadle v přestrojení za madridskou krásku s vysokým hřebenem v účesu, v ruce vějíř

pomalovaný květy; v koloniálu nadzvedla víko sudu s naloženými slanečky a vybavila si dávné noci dětství v San Juanu de la Ciénaga, když foukalo od severovýchodu. Dali jí okošťovat uzenky z Alicante, chutnající po lékořici; koupila

dvě na sobotu k snídani a dala si přibalit trs dužnatých plátů tresky a skleničku rybízových bobulí v pálenice. V kořenářství rozemnula v dlaních lístky šalvěje a dobromysli, čistě pro rozkoš z té vůně, poručila si hrst hřebíčku, hrst badyánu a po hrsti zázvoru a jalovce a ze dveří vyšla plačíc smíchy ze záchvatu kýchavky, ke které ji vydráždila štiplavost cayennského pepře. Ve francouzské parfumerii, zatímco nakupovala mýdla od Reutera a benzoovou vodičku, jí ťukli za ucho kapičku parfému, který byl v Paříži právě v módě, a dali jí pastilku osvěžující po cigaretě dech.

Hrála si na nákupy, to ano, ale všechno, co skutečně potřebovala, kupovala rovnou a bez váhání, s jistotou ženy, která se vyzná a dozajista není na nákupech poprvé, poněvadž ustavičně myslela na to, že nenakupuje jenom pro sebe, ale i pro něj, dvanáct metrů lněného plátva na ubrusy, kterými bude prostírat jejich společný stůl, perkál na svatební prostěradla, ráno zrosená vláhou obou těl, ode všeho brala to nejlepší, aby se tím v domě lásky společně těšili. Smlouvala o slevu a dovedla to, půvabně a důstojně se dohadovala s prodavači, dokud jí nesnesli nejvybranější zboží, platila zlatými mincemi a kupci je hned prubovali, jen tak pro radost, že na mramorovém pultě slyší zpívat zlato.

Florentino Ariza ji celou tu dobu špehoval jako očarovaný, bez dechu za ní slídl, párkrát přitom drcnul do služčinných košíků, omluvil se a služka se usmála, a v jednu chvíli ho Fermina Dazová

minula tak těsně, že ho ovanula voňavá bríza; nebýt toho, že se jako vždycky nesla hrdopysně, hledíc přímo před sebe, musela ho upozorovat. Připadala mu nepopsatelně krásná a žádoucí a tak odlišná

od všech ostatních obyčejných smrtelníků, že nechápavě žasl, čím to, že jen jeho připravují o rozum kastaněty jejích podpatků na dláždění, že jiným nevynechává srdce, když je ovane povzdech jejích kanýrů, že z vlání jejího copu, letu

jejích paží, zlata jejího smíchu nejančí láskou celý svět. Nenechal si ujít jediné její gesto, jediný projev její povahy, přiblížit se však neodvažoval ze strachu, aby nezrušil kouzlo zázraku. Teprve když dívku pohltil tartas a vřava Písařské dvorany, uvědomil si, že riskuje ztrátu příležitosti, po které toužil několik let.

Fermina Dazová sdílela spolu s ostatními chovankami lycea tradovanou představu, že Písařská dvorana je místo zatracení, kam dívka z dobré rodiny nemůže vkročit. Tady, v loubí naproti náměstíčku s postávajícími nájemnými vozy a nákladními dvoukoláky s oslím spřežením, kypěl obchodní ruch ještě živěji a hlasněji. Název místa pocházel z koloniálních dob, kdy tu

vysedávali zasmušilí

kaligrafové v soukenných kabátcích s klotovými rukávy k loktům a na požádání za lidovou cenu sepisovali nejrůznější písemnosti: stížnosti a žádosti, právníkové rozklady, blahopřání a kondolence, jakož i milostná psaníčka ze všech údobí lásky. Nebyli to pochopitelně oni, kdo se přičinil o nevalnou pověst tohoto hlučného tržiště, nýbrž novodobější kšeftaři, nabízející pod pultem všemožná

obmyslná šidítka pašovaná na lodích z Evropy, od obscénních pohlednic a povzbuzujících mastiček až po proslulé katalánské

prezervativy s leguáními šupinami, které se v pravou chvíli zježily, anebo zakončené květy, jejichž lístky se rozvíraly po libosti uživatele. Fermina Dazová, málo zběhlá v užívání veřejné ulice, sem zašla, hledajíc v palčivém žáru jedenácté hodiny dopolední úlevný

stín, a nevšimla si ani, kam vlastně vstupuje.

Vnořila se do lidského chumlu, kde to vřelo brebentěním a pokřikováním čističů bot a ptáčníků, antikvářů a mastičkářů a prodavaček sladkostí, které do toho rámusu z

plna hrdla nabízely ananasové tyčinky pro jemnostslečinky, cuc z kokosu, dejte si, panstvo, do nosu, cuc z karamelu pro Micaelu, ale jako by tu vřavu ani nevnímala, poněvadž hned zůstala očarovane zírat na jakéhosi papírníka, který obecenstvu právě předváděl kouzelné inkousty: rudé, vřelé jako krev, měňavé do smutna pro truchlivá oznámení, světélkující, aby se daly číst ve tmě, i neviditelné, jejichž písmo vyvstávalo nad září plamene. Chtěla je všechny, aby si mohla z Florentina Arizy trochu vystřelit, uvést ho v úžas svým důvtipem, a dlouho jeden po druhém zkoušela, ale nakonec si vybrala lahvičku se zlatým inkoustem. Potom zašla k cukrárkám, rozsazeným za velikými skleněnými příklopy, a od všech sladkostí koupila po šesti kouscích, ukazujíc na ně prstem přes sklo, poněvadž ji v tom rámusu nebylo slyšet: šest andělských pusinek, šest indiánků, šest sezamových kostiček, šest jukových marcipánů, šest ježků v papírových košíčkách, šest kousků rolády s rýžovou náplní, šest žlutkových věnečků, šest od tohotohle a šest od támhletoho, šestkrát ode všeho, a s neodolatelným půvabem ukládala cukrovinky služce do košíku, naprosto nedotčena dotěrným trapičstvím much, které se v mračnech rojily nad sladkou šťávou, ustavičným kraválem, zatuchlým pachem zpocených těl, lesknoucích se ve vražedném vedru. Z očarování ji vytrhla jakási macatá a krásná černoška s barevným hadrem kolem hlavy, zářící štěstím, která jí na špičce řeznického nože nabídla trojúhelníček ananasu. Dívka po něm sáhla, celý kousek si strčila do úst a sála, a jak tak nazdařbůh bloumala pohledem v davu a cucala ananas, přihodilo se najednou cosi, co způsobilo, že ztuhla na místě

jako přibitá. Zezadu, tak zblízka, že to nikdo jiný nemohl v té

vřavě uslyšet, pronesl těsně u jejího ucha známý hlas:

“Tohle není to pravé místo pro korunovanou bohyni.”
Pootočila hlavu a na dvě pídě od vlastních očí spatřila ty

zledovatělé druhé oči, sinalou tvář, rty zkamenělé bázní jako tenkrát na půlnoční, kdy se k ní v davu poprvé tak těsně přiblížil; na rozdíl od tehdejška však nepocítila otřes lásky, nýbrž propastné

zklamání. V jediném okamžiku prohlédla nezměrnost vlastního sebeklamu a zhrozila se, jak mohla tak dlouho a tak bolestně hýčkat v srdci takovouhle chiméru. "Prokrista, takový ubožák!" stačila si stěží pomyslet. Florentino Ariza se na ni usmál, pokusil se něco říct, pokusil se za ní vykročit, avšak Fermina Dazová ho jediným pohybem ruky vymazala ze svého života.

"Ne, prosím vás," řekla mu. "Zapomeňte na to." Téhož odpoledne, zatímco její otec vyspával siestu, poslala Florentinu Arizovi po Gale Placidiové dopis o dvou řádcích: Když

jsem vás dneska uviděla, uvědomila jsem si, že to, co mezi námi bylo, byla jen iluze. Služka mu zároveň přinesla všechny jeho telegramy, všechny jeho verše, všechny uschlé kamélie a požádala ho, aby vrátil dopisy a dárky, které mu Fermina Dazová kdysi poslala: modlitební

knížku tety Escolástiky, nervatury listů ze svých herbářů, centimetrový čtvereček látky z hábitu svatého Petra Klavera, medailonky světců a cop s hedvábnou maší školního stejnokroje z doby, kdy jí bylo patnáct. V následujících dnech, které prožil na pokraji šílenství, napsal dívce řadu zoufalých dopisů a všemožně na služku dotíral, aby jí je odevzdala; ta však dostala výslovnému příkazu nepřijímat nic kromě vrácených dáreků. Trvala na tom tak úporně, že Florentino Ariza všechny vydal až na cop, který odmítal vrátit, leda přímo Fermině Dazové, aby si s ní

mohl promluvit, i kdyby na okamžik. Jeho žádosti nebylo vyhověno. Tránsito Arizová, obávajíc se, aby syn neučinil nějaký osudný krok, potlačila hrdost a požádala Ferminu

Dazovou o pětiminutový rozhovor. Dívka ji krátce přijala u domovních dveří, vstojе, dovnitř ji nepozvala a nedala se v nejmenším obměkčit. O dva dny později Florentino Ariza po hádce s matkou kapituloval: zašel do ložnice, sundal ze zdi zaprášenou vitrínu, ve které měl cop Fermíny Dazové

vystavený jako posvátnou relikvii, a Tránsito Arizová jej vlastnoručně vrátila do sametového pouzdra vyšívaného zlatým dracounem. Florentinu Arizovi se už nikdy nenaskytla příležitost setkat se s Ferminou Dazovou o samotě ani si s ní o samotě

promluvit, přestože se v průběhu svých dlouhých životů vícekrát potkali; dostavila se teprve za jedenapadesát let, devět měsíců a čtyři dny, první večer jejího vdovského života, kdy jí znovu odpřisáhl věčnou věrnost a lásku navždycky.

V osmadvaceti letech byl doktor Juvenal Urbino, muž dosud svobodný, považován za partii k pohledání. Vrátil se právě z dlouhého pobytu v Paříži, kde studoval medicínu a chirurgii, a od chvíle, kdy stanul na pevné zemi, podával jeden pádný důkaz za druhým, že na studiích nepromarnil ani minutu času. Pobýtem v cizině

dozrál a obrousil se a vrátil se jako hotový, společensky zběhlý

muž; ve svém oboru si vedl svědomitě a znale jako žádný z jeho vrstevníků, také však nejlépe ovládal nejnovější tance a na klavír dovedl improvizovat jako nikdo jiný. Dívkám z jeho společenské

vrstvy natolik učarovaly jeho výtečné přednosti, jakož i záruka jeho rodinného jmění, že potají losovaly, která ho asi dostane, a také

doktor Juvenal Urbino si rád pohrával s myšlenkou, kterou z nich dostane on, avšak dokázal setrvávat v tomto milostiplném stavu, zachovávaje si nedotčenost a

žádoucnost, dokud nepotkal Ferminu Dazovou a nepodlehł jejímú plebejskému kouzlu, aniž se zmohl na odpor.

S oblibou říkával, že tato láska byla plodem klinického omylu. Sám nechápal, jak se to stalo, tím méně v době, kdy se veškeré jeho vášně upínaly výhradně k osudu rodného města, o kterém příliš často prohlašoval, aniž si to dvakrát rozmýšlel, že se mu žádné na světě

nevyrovná. Tenkrát v Paříži, když se v pozdním podzimu procházel ulicemi, zavěšen do příležitostné snoubenky, nedovedl si představit svrchovanější štěstí než blaženost těch zlatavých odpolední

provoněných divokou vůní pečených kaštanů, s táhlými tóny harmonik a nenasytnými milenci donekonečna se líbajícími na otevřených terasách, a přece, měl-li k sobě být upřímný, nevyměnil by za tohle všechno jediný okamžik svého Karibského moře v dubnu. Byl příliš

mladý a ještě nevěděl, že paměť srdce smazává vzpomínky na to, co bylo zlé, a dobré zveličuje, neznal ten trik, díky kterému dokážeme unést minulost. Teprve později, když opřen o palubní zábradlí

vyhlížel město a pojednou před sebou znovu spatřil bělostnou vyvýšeninu koloniální čtvrti, nehybné supy na střechách, balkony s nuzáckou vlajkoslávou sušících se hadříků, pochopil, jak snadno naletěl na milosrdnou vějičku stesku po domově.

Lod' si razila cestu z álivem mezi zdechlinami zv ířat, které

pokrývaly hladinu v souvislé vrstvě, a většina cestujících utekla před morovým puchem do kajut. Mladý lékař sešel po můstku v dokonalém obleku z alpakové vlny s vestou, na sobě lehký převlečník; měl plnovous mladistvého Pasteura, vlasy rozdělené přesnou a bledou pěšinkou a dost sebevlády, aby nedal znát, že má hrdlo stažené

nikoli dojetím, nýbrž zděšením. Na molu téměř liduprázdném, strážném bosými vojáky bez uniforem, na něj čekaly sestry s matkou a nejbližšími přáteli. Vypadali sešle a bez budoucnosti, i když si počínali světácky, o krizi a občanské válce mluvili jako o něčem, co je daleko a jich se netýká, ale všem se chvěla v hlase nějaká

uhýbavost a oči měli nejisté, zrazující to, co říkali. Nejvíce se mu sevřelo srdce nad matkou, ženou dosud mladou, která si kdysi udělala jméno přísllovečnou elegancí a horlivým společenským životem, a teď

pomaličku uvadala ve vdovském smutku načichlém kafrem. V synových rozpacích se nejspíš uviděla jako v zrcadle, poněvadž si v sebeobraně pospíšila s otázkou, kde si uhnal tu průsvitnou barvu, že vypadá jako z vosku.

“To dělá život, máti,” řekl. “V Paříži se člověk teprve vybarví.” O chvíli později, když seděl vedle matky v uzavřeném kočáře a zalykal se vedrem, přepadl ho zčistajasna pocit, že to prostě dál nevydrží, že není schopen unést syrovou skutečnost, která se na něj valila okénkem. Moře vypadalo jako popeliště, starobylé paláce koloniální šlechty jako by měly co nevidět padnout v plen rozbujelému množství žebráků a po horoucí vůni jasmínů, zcela překryté mrtvolnou esencí otevřených stok, nebylo ani stopy. Všechno mu připadalo nějak menší, než když odjížděl, nuznější a žalostnější, na ulicích bylo plno neřádstva a kočároví koně co chvíli uskakovali leknutím před hladovými krysami, jimiž se to všude jen hemžilo. Během celé dlouhé cesty od přístavu až k rodinnému domu v samém srdci Místokrálovské čtvrti neobjevil nic, co by zasluhovalo, aby se mu po tom zastesklo. Tohle zjištění ho porazilo. Odvrátil hlavu, aby ho matka neviděla, a potichu se rozplakal.

Starý palác markýze z Casalduera, historické sídlo Urbinů de la Calle, se v onom obraze všeobecného úpadku nevyjímal právě

nejpyšněji. Doktor Juvenal Urbino to s bolestí v srdci zaznamenal, sotva prošel ponurým vestibulem do vnitřní zahrady a uviděl, že kašna je zanesená prachem, na místě květinových záhonů že bují

houští zabydlené leguány a na širokém schodišti s měděným zábradlím, které vedlo k hlavním místnostem, chybí mnoho mramorových dlaždic a další jsou otlučené nebo rozbité. Jeho otec, lékař spíše obětavý nežli kapacita ve svém oboru, zemřel při epidemii asijské cholery, která před šesti lety město zdecimovala, a s ním zemřel i duch domu. Jeho matka do((ňa)) Blanca, umořená

smutkem za nebožtíka, majícím trvat navždycky, nahradila proslulé

básnické večírky a komorní koncerty zesnulého manžela devaterými večerními modlitbami a z obou jeho sester se proti jejich přirozené

povaze a smyslu pro radosti života staly hotové klášternice. Noc po svém příjezdu doktor Juvenal Urbino probděl až do rána, stísněný tichem a tmou; třikrát se pomodlil růženec k Duchu svatému a potom si přeříkal všechny modlitbičky proti pohromám, ztroskotání

a nástrahám noci, na které si dokázal vzpomenout, zatímco v ložnici mu nějaký bukač, který se dovnitř dostal nedovřenými dveřmi, chraplavým hlasem na minutu přesně odzpíval každou celou hodinu. Celou noc ho mučily pomatené skřeky chovanek sousedního blázince Boží pastýřky, neúprosná kapka pravidelně skapávající ze džbánu do umývadla, až se to rozléhalo po celém domě, ťapkání zbloudilého bukače v ložnici, jeho vlastní vrozený strach ze tmy,

neviditelná

přítomnost mrtvého otce v rozlehlém obydlí, ponořeném do sna. Když

bukač zároveň s kohouty v sousedství odzpíval pátou, doktor Juvenal Urbino se poručil do vůle Boží prozřetelnosti, cítě, že nemá sílu prožít jediný další den v těchto troskách, jež byly jeho vlastí. Láskyplná pozornost, kterou ho zahrnuli jeho nejbližší, neděle strávené na venkově a žádostivé lichotky neprovdaných dívek z jeho společenské vrstvy však udělaly svoje a nakonec zahladily trpkou pachuť prvních dojmů. Postupně si zase zvykal na říjnová vedra, na příliš výrazné vůně, na ukvapené soudy svých přátel, na zítra je přece taky den, pane doktore, tak jakýpak spěch, až konečně podlehl šalbě zvyku. Zanedlouho si našel snadné ospravedlnění, proč to vzdal. Tohle je prostě jeho svět, řekl si, svět tísnivý a smutný, který mu Bůh přidělil, a tomuhle světu on patří.

Nejdřív ze všeho se ujal vlády v otcově ordinaci. Tvrdý a přísný

anglický nábytek, jehož dřevo povzdychávalo v předjitřním chladu, nechal stát, kde byl, zato poslal na půdu veškeré traktáty místokrálovské učenosti a romantické medicíny a do zasklených polic narovnal pojednání nové francouzské školy. Svěsil vyšisované

barvotisky kromě hippokratovské přísahy vytištěné gotickým písmem a obrázku lékaře zápasícího se smrtkou nad nahým tělem pacientky a namísto nich rozvěsil vedle jediného otcova diplomu svá vlastní

početná a rozmanitá osvědčení, která s výtečným prospěchem získal na různých evropských školách.

Ve špitále u Milosrdných se snažil uplatnit nejnovější poznatky; nešlo to však tak snadno, jak si kdysi v mladickém zápalu představoval, poněvadž zatuchlý dům zdraví tvrdošíjně lpěl na svých přežilých pověrách, vyžadujících kupříkladu stavět nohy postelí do nádobek s vodou, aby se tak nemocem zabránilo vyšplhat se nahoru, či operovat ve

společenském úboru a jelenicových rukavičkách podle uznávané zásady, že základní podmínkou asepse je elegance. Nemohli vystát, když před nimi ten právě přivandrovalý mladík ochutnával moč

pacienta, aby zjistil, jestli neobsahuje cukr, když citoval Charcota a Trousseaua, jako by s nimi bydlel v jednom kvartýru, nelíbilo se jim, že v přednáškách důrazně varuje před smrtelnými riziky očkování

a naopak chová podezřelou důvěru k nejnovějšímu vynálezu čípků. Narážel vším: jeho renovátorský duch, nezdolné občanské zaujetí, smysl pro suchý humor v zemi nesmrtelných taškářů, všechno, co ve skutečnosti byly jeho nejcennější vlohy, budilo u jeho starších kolegů nedůvěru a u mladých postranní úsměšky.

Věc, kterou byl přímo posedlý, byl nebezpečný stav městské

hygieny. Naléhal na nejvyšší místa s požadavkem dát zasypat španělské otevřené stoky, to nesmírné semeniště krys, a vybudovat na jejich místě krytou kanalizaci, která by neústila do mořského chobotu u tržiště, kam odjakživa splašky odtékaly, nýbrž do nějaké

jiné jímky. Dobře vybavené koloniální domy měly latríny se žumpou, ale dvě třetiny městského obyvatelstva, které se těsnalo v barácích na břehu bažiny, konaly potřebu venku, kde se dalo. Výkaly usychaly na slunci, rozpadaly se v prach a kolem vánoc, kdy zčerstva foukala prosincová bríza, je šťastně a vesele vdechovalo celé město. Doktor Juvenal Urbino se snažil v městské radě prosadit povinný vzdělávací

kurs pro chudé, aby se naučili stavět si vlastní latríny. Marně

bojoval o to, aby se odpadky nevyhazovaly do mangrovových porostů u pobřeží, ze kterých se za ta staletí

staly tůně plné hniloby, nýbrž

aby se alespoň dvakrát týdně svážely na odlehlé místo a tam se spalovaly.

Byl si vědom smrtelné nástrahy, jakou představovala pitná voda. Pouhá myšlenka na

vybudování vodovodu se jevila jako čirá fantazie, poněvadž ti, kteří by s věcí dokázali pohnout, vlastnili podzemní

cisterny, v nichž se pod tlustým škraloupem žabince schraňovala letitá dešťová voda. K nejcennějším kouskům tehdejší výbavy domácností patřily cisterny z hlazeného dřeva s kamennými filtry, skrze něž dnem i nocí prokapávala voda. Aby se nikdo nemohl napít z hliníkového džbánu, kterým se voda nabírala, měl obrubu zubatě

rozstříhanou jako koruna šaškovského krále. V přítmí vypáleného jílu byla voda skelně čirá a svěží a na patře zanechávala luční příchut'. Doktor Juvenal Urbino se však těmihle čistírenskými triky nedal oklamat: dobře věděl, že navzdory všem těm přepečlivým opatřením je dno těchto kádí svatostánkem červíků. Mnoho nespěchavých hodin svého dětství strávil pozorování těch potvůrek, na něž zíral s úžasem takřka mystickým, přesvědčen jako většina jeho současníků, že jsou to nadpřirozené bytůstky, skřítki hospodářičci, kteří se z kalu stojatých vod dvorů pannám a z lásky se dovedou strašlivě mstít. Jako malý chlapec viděl spoušť v domě Lázary Condové, učitelky, která se opovážila skřítky urazit, viděl ulici posetou skleněnými střepy a horu kamení, které jí lidé tři dny a tři noci házeli do oken. Muselo tedy uplynout hodně času, než se poučil, že tihle červíci jsou ve skutečnosti komáří larvy; toto poznání si však měl zapamatovat navždycky a od té doby věděl, že našimi prostoduchými kamennými filtry mohou bez úhony proniknout nejen tihle, ale i mnozí

jiní zhoubní skřítkové.

Vodě z cisteren se dlouho a s velkou hrdostí přičítala šourková

kýla, kterou tolik mužů ve městě snášelo nejen beze studu, nýbrž i s jistou vlasteneckou okázalostí. Když ještě chodil do obecné, nikdy nedokázal bez zamrazení projít kolem kýlařů, vysedávajících za parných odpolední na zápraží svých domů a ovívajících si obrovité

varle jako robátko, které jim usnulo mezi nohama. Vykládalo se, že kýla za noční bouřky kvílí jako pták, který věští neštěstí, a kroutí

se nesnesitelnou bolestí, pokud se někde nablízku pálí supí brko, ale nikdo si na tyhle nepříjemnosti nestěžoval, poněvadž pořádně

veliká, dobře pěstěná šourková kýla se považovala za mužnou ozdobu a chloubu. Když se doktor Juvenal Urbino vrátil z Evropy, dobře už

věděl o vědecké neopodstatněnosti těchto smyšlenek, avšak ty se v místních pověrách zakořenily tak hluboce, že se mnoho lidí postavilo proti obohacování vody v cisternách minerály z obavy, aby neztratila schopnost přivodit poctivou kýlu.

Neméně než nečistoty ve vodě alarmoval doktora Juvenala Urbina hygienický stav veřejného tržiště, které se rozkládalo pod širým nebem na rozlehlé prostoře u Zátoky dušiček, kde přistávaly plachetní lodi z Antil. Podle líčení jednoho význačného soudobého cestovatele patřilo k nejpestřejším na světě. Tržiště to bylo vskutku bohaté, rušné a oplývající hojností zboží, ale patrně i nejpovážlivější. Sedělo na smetišti vlastních odpadků, vydáno na pospas vrtkavosti vzdušného moře, právě v místě, kam záliv vyřihával zpátky na souš splašky z otevřených stok. Sem se také vyvážely odpadky ze sousedních jatek, rozčtvrcené

hlavy, shnilé vnitřnosti i celé mršiny, a v krvavé bařině tu zůstávaly ležet ve dne v noci. Supi se o ně ustavičně přetahovali s krysami a psy přímo mezi vyloženou zvěřinou a šťavnatými kapounky ze Sotaventa, zavěšenými na stříškách trhoveckých bud, a jarní zeleninou z Arjony, rozloženou na zemi na rohožích. Doktor Juvenal Urbino chtěl to místo ozdravit, chtěl, aby se jatky přemístily jinam, aby se postavila zastřešená

tržnice s kopulemi z barevných skel, jak to viděl v Barceloně, kde všechny poživatiny vypadaly tak skvostně a čistounce, že bylo škoda je jíst, jenomže i ti nejpřístupnější z jeho vysoce postavených přátel mu nanejvýš soucitně poklepávali na rameno, co že se žene za takovým

přeludem. To byli celí oni: celý život prožvanili proklamacemi o hrdé příslušnosti ke svému rodišti, řečněním o dějinných zásluhách města, jeho neocenitelných pamětihodnostech, hrdinství a kráse, ale k červotočině času byli slepí. Na rozdíl od nich měl doktor Juvenal Urbino město dost rád, aby je dokázal vidět pravdivýma očima.

“Jakou noblesu v sobě musí mít tohle město,” říkával, “když se ho čtyři sta let pokoušíme zničit, a ještě se nám to nepovedlo.” Moc k tomu ale nechybělo. Epidemie asijské cholery, která

bleskově skosila první oběti v bahnisku tržiště, si za jedenáct týdnů vyžádala nejvyšší počet obětí v našich dějinách. Do té doby bylo zvykem pochovávat význačné nebožtíky pod kostelní dlažbou ve lhostejném sousedství arcibiskupů a kanovníků, a jiné, méně bohaté, pohřbívat na nádvořích klášterů. Chudí putovali na koloniální

hřbitov na větrném kopci, odděleném od města vyschlým vodním příkopem se zděným můstkem, na jehož stříšce se skvěl nápis, který

tam dal vytesat nějaký jasnozřivý starosta: Lasciate ogni speranza voi ch'entrare. Koncem druhého týdne cholery nebylo na hřbitově kam pohřbívát a v kostelích nezbývalo volné místo, přestože zpuchřelé

ostatky mnoha bezejmenných velikánů byly mezitím přemístěny do společné kostnice. V katedrále se vznášel podivný pach z nedbale zapečetěných krypt a dveře domu se znovu otevřely až o tři roky později, někdy tou dobou, kdy Fermina Dazová na půlnoční poprvé

zblízka uviděla Florentina Arizu. Třetí týden se ambit kláštera svaté Kláry naplnil až ke stromořadí, takže se z řádové zahrady, dvakrát tak veliké, musel udělat hřbitov. Hroby se tam kopaly hluboké, aby se dalo pohřbívát ve třech vrstvách nad sebou, narychlo a bez rakví, ale po nějakém čase se toho muselo nechat, poněvadž

přeplněná půda se proměnila v jakousi houbovitou masu, která při každém šlápnutí vypocovala odpornou hnilobnou šťávu. Bylo tedy rozhodnuto pohřbívát další nebožtíky necelou míli za městem na statku Ruka Páně, kde se choval dobytek na žír; farma byla později vysvěcena jako obecní hřbitov.

Od chvíle, kdy byla vydána nařízení o choleře, se městem každou čtvrt hodinu ozývala rána z pevnostního kanonu v souladu s civilní

pověrou, že střelný prach pročišťuje povětrí. Nemoc zvlášť krutě

řádila mezi černošským obyvatelstvem, které bylo nejpočetnější a nejchudší, avšak v podstatě nebrala ohledy na barvu pleti ani na původ. Epidemie ustala tak náhle, jako začala, a nikdy nevyšlo najevo, kolik obětí si vyžádala, ne snad proto, že by se počet mrtvých nedal zjistit, ale protože jednou z našich nejrozšířenějších národních vlastností odjakživa bylo stydět se za vlastní neštěstí. Doktor Marco

Aurelio Urbino, Juvenalův otec, se stal civilním hrdinou oněch neblahých dnů, jakož i jejich nejvýznačnější obětí. Z

pověření úřadů vypracoval a osobně řídil sanitární strategii, nakonec se však sám ujal iniciativy a zasahoval do všech věcí

obecného pořádku natolik významně, že se v nejkritičtějších dnech morové rány zdálo, jako by nad něj nebylo svrchovanější authority. Když doktor Juvenal Urbino po letech listoval kronikou oněch dnů, zjistil, že otcova metoda byla spíše charitativní nežli vědecká a v nejednom směru se přičila rozumu, takže značnou měrou podpořila nenasytnou hltavost nákazy. Zjistil to se soucitem synů, ze kterých život krok po krůčku postupně udělá otce jejich vlastních otců, a poprvé ho zamrzelo, že tehdy nestál svému otci po boku v samotě jeho omylů. Jeho skutečné zásluhy mu nicméně neupíral: za neúnavnou píli, obětavost a především osobní statečnost právem zasluhoval všechny pocty, jimiž ho město zahrnuje, jakmile se vzpamatovalo z té rány, a jeho jméno se po zásluze připojilo k dlouhému výčtu velikánů, kteří

se vyznamenali na jiných, méně chvalitebných válčích. Své slávy se nedožil. Když na

sobě shledal tytéž nenapravitelné

změny, které do té doby s lítostí shledával na jiných, ani se nepokusil bojovat, vědom si toho, že tato bitva je předem prohraná, a stáhl se do ústraní, aby nikoho nenakazil. Zamkl se v lékařském pokoji ve špitále u Milosrdných, hluchý k naléhání kolegů i k prosbám rodiny, netečný k úděsným výjevům na přecpaných chodbách, kde nemocní umírali na podlaze, a psal ženě a dětem horečné vyznání

lásky, díkůvzdání za to, že byl, odhalující, jak silně a dychtivě

lpěl na životě. Bylo to dvacet drásavých listů sbohemdání, z jejichž

horšícího se písma se dalo vyčíst, jak nemoc postupovala, a člověk nemusel pisatele znát, aby pochopil, že ten, kdo tohle psal, načáral podpis s posledním vydechnutím. Jeho popelavě šedé tělo se ztratilo v anonymitě společného hrobu, jak si přál, a nespátlil je nikdo z těch, kdož ho milovali.

Doktora Juvenala Urbina zastihl telegram o tři dny později v Paříži, právě když večeřel s přáteli. "Byl to dobrý člověk," řekl a připil otcově památce sklenkou šampaňského. Později si měl vyčítat, jak nezrale se tehdy zachoval: uhnul před skutečností, aby se nerozplakal. Za tři neděle však dostal opis otcova dopisu na rozloučenou a pravda ho složila na lopatky. Naráz se mu v celé

úplnosti osvětlil obraz toho muže, prvního, kterého v životě znal, který ho vychoval a učil, který dvaatřicet let spal a souložil s jeho matkou, a přece se před ním nikdy dřív neprojevil takový, jaký

skutečně byl, a to jen z čirého ostychu. Doktor Juvenal Urbino i jeho nejbližší brali až do té doby smrt jako smutnou událost, která

postihuje ty druhé, která těm druhým, cizím, bere otce, sourozence či manžele, ale jejich rodiny se netýká. V jejich rodě se žilo pomalu, nikoho nebylo vidět stárnout, churavět či umírat, jenom se postupně vytráceli, odplývali ve svém čase, proměňující se pozvolna ve vzpomínku, ve stíny někdejšíka, dokud je nepohltilo zapomnění. Otcův dopis na rozloučenou mnohem víc než telegram se zlou zprávou na něj zapůsobil jako čelná srážka s jistotou smrti. A přece v jedné

z jeho nejstarších vzpomínek, snad z devíti, snad z jedenácti let, jako by se smrt skrze otce předčasně ohlásila. Pršelo tenkrát a oba to odpoledne zůstali v domácí ordinaci; kreslil si barevnými křídami na dlaždicovou podlahu

skřivánky a slunečnice, zatímco otec v rozepjatém šosatém kabátě, kaučukové šle sešoupnuté na rukávy košile, seděl u ozářeného okna a četl proti světlu. Najednou knížku odložil, aby se poškrábal na zádech drbátkem s dlouhou rukojetí, opatřeným na konci stříbrnou ručičkou. Nemohl ale dosáhnout, kam potřeboval, a požádal synka, aby ho podrbal nehty; chlapec to udělal a přišlo mu divné, že škrábe, a na vlastním těle přitom nic necítí. V jednu chvíli se po něm otec ohlédl přes rameno a posmutněle se usmál.

“Kdybych teď umřel,” řekl mu, “sotva se na mě upamatuješ, až

budeš v mém věku.”

Řekl to bez jakékoli viditelné příčiny a chladivým přítmím pracovny kratičce proplachtil anděl smrti a zase vyletěl oknem ven, utrousiv cestou pár pírek, ale hoch je neviděl. Od té doby uplynulo přes dvacet let a Juvenalu Urbinovi mělo být zakrátko tolik, kolik bylo jeho otci tenkrát to odpoledne. Dobře věděl, že je docela stejný jako on, a k tomuto vědomí se teď připojilo zneklidňující

poznání, že je právě tak smrtelný.

Cholera se mu stala přímo posedlostí. Nevěděl o ní o mnoho víc, než co zběžně pochytil v nějakém okrajovém kurzu, a připadalo mu neuvěřitelné, že před pouhými třiceti lety skosila ve Francii, ba přímo v Paříži, přes sto čtyřicet tisíc lidí. Po otcově smrti však prostudoval všechno, co se o různých formách cholery prostudovat dalo, skoro jako by si chtěl pokáním usmířit jeho památku, a stal se žákem nejvýznačnějšího epidemiologa té doby, profesora Adriena Prousta,

tvůrce sanitárních kordonů a otce slavného romanopisce. Když při návratu do vlasti už z moře ucítil morový puch tržiště a později uviděl krysy v otevřených stokách a nahé děti, válející se v kalužích na ulici, pochopil jednak, že rána

musela dopadnout, a jednak si jasně uvědomil, že se kdykoli může opakovat. Dlouho to netrvalo. Neuplynul ani rok a jeho žáci ze špitálu u Milosrdných se na něj obrátili s prosbou, zda by se nepodíval na jednoho charitního pacienta, který má celé tělo podivně zmodralé. Doktoru Juvenalu Urbinovi stačil jediný pohled ode dveří a ihned nepřítele rozpoznal. Mohli ale děkovat osudu: nemocný připlul před třemi dny na škuneru z Curaçaa, do ordinace mimo špitální budovu se dostavil po svých a nebylo tedy pravděpodobné, že by stačil někoho nakazit. Doktor Urbino přesto na případ upozornil ostatní lékaře, postaral se, aby městské úřady uvědomily sousední přístavy, poněvadž

bylo nutné zamořený škuner vypátrat a uvalit na něj karanténu, a nakonec musel uklidnit místního vojenského velitele, který chtěl vyhlásit stanné právo a neprodleně nasadit terapii čtvrt hodinové

kanonády.

“Šetřte prachem na liberály, až přitáhnou,” řekl mu v dobrém rozmaru. “Středověk už máme za sebou.”

Nemocný zemřel čtvrtého dne, udušen bílými granulózními zvratky, ale v následujících týdnech, přestože pohotovost trvala, nebyl žádný

další případ zaznamenán. Krátce nato otiskly Obchodní listy drobníčku, že v různých čtvrtích města zemřely na cholera dvě děti. Jak se zjistilo, jedno mělo obyčejnou úplavici, ale v případě

druhého dítěte, pětileté holčičky, šetření nasvědčovalo, že skutečně

šlo o cholera. Její rodiče a sourozenci byli každý zvlášť umístěni do karantény a celá čtvrť podrobena přísnému lékařskému dohledu. Jedno dítě na cholera onemocnělo, ale brzy se z ní dostalo, a jakmile nebezpečí pominulo, celá rodina se vrátila domů. Za tři měsíce bylo podchyceno

jedenáct dalších případů, z nichž pátý, zvláště těžký, vyvolal znepokojení, ale koncem roku bylo možno uzavřít, že nebezpečí epidemie se podařilo zažehnat. Nikdo nepochyboval, že důsledná hygienická opatření doktora Juvenala Urbina se na tomto zázraku podepsala mnohem víc než jeho schopnost hlasitě bít na poplach. Od té doby až hluboko do našeho století se cholera sice endemicky vyskytovala jak ve městě, tak na celém karibském pobřeží i v poříčí řeky Magdaleny, ale nikdy už nevypukla v podobě epidemie. Událost nicméně způsobila, že úřady začaly brát varovná slova doktora Juvenala Urbina na větší váhu. Na lékařské

fakultě se začalo povinně přednášet o choleře a žluté zimnici a představitelé města konečně pochopili, že je nutné bez dalších průtahů zasypat otevřené stoky a vybudovat tržiště dostatečně daleko od míst, kde se hromadil veškerý odpad a splašky. Nicméně doktor Urbino měl tou dobou jiné starosti než domáhat se vavřínů, ba nedostávalo se mu ani chuti a vůle vytrvat v úkolech, jichž se podjal na společenském poli; křídla měl tehdy pochroumaná, na nic se nedokázal soustředit a byl ochoten vyměnit všechnu světskou slávu i svoje životní zájmy za jedinou jiskřičku lásky Ferminy Dazové. Onen cit byl vskutku plodem klinického omylu. Jistý kolega, jeho známý, pojal podezření, zda se za potížemi jedné osmnáctileté

pacientky neskrývají zlověstné příznaky cholery, a požádal doktora Urbina, aby nemocnou prohlédl. Za pacientkou se vydal ještě téhož

dne odpoledne; dělalo mu starosti pomyšlení, že by nákaza, dosud zaznamenaná jen v okrajových čtvrtích téměř výhradně mezi černošským obyvatelstvem, mohla proniknout i do posvátného hájemství starého města. Čekala jej však jiná, méně nepříjemná překvapení. Zvenčí

nevypadal onen dům stíněný mandloněmi v parku Evangelistů o nic lépe než ostatní zchátralé budovy koloniálního města, zato uvnitř, jak zjistil, panoval řád krásy a chvělo se tam

užaslé světlo jakoby z jiného světa. Průjezdem se vcházelo přímo do čtvercového sevillského patia s rozkvetlými pomerančovnicemi, čerstvě nalíčeného vápnem a vydlážděného kachli, jejichž vzor se opakoval i na obložení zdi. Tichem nepřetržitě zurčela neviditelná voda, na římsách stály květináče s karafiáty a v arkádách visely klíčky s podivuhodnými ptáky, z nichž nejzvláštnější byli tři vlhovci ve veliké kleci, kteří při každém máchnutí křídel zaplavovali dvůr jakousi mnohoznačnou vůní. Několik psů, uvázaných kdesi v domě na řetězy, se jako na povel zuřivě rozštěkalo, sotva zvětřili cizí pach, ale nějaký ženský hlas je okřikl a zmlkli, jako když utne, a odevšad, polekány rázností onoho hlasu, seskakovaly kočky a hbitě mizely mezi kořenáči. Rozhostilo se ticho tak průzračné, že skrze rozruch ptactva a slabikování vody na kameni se dal postřehnout sklíčený

dech moře.

Doktora Juvenala Urbina obešla bázeň: byl si jist, že pobývá v hmatatelné přítomnosti Boží, a pomyslel si, že takovýhle dům je vůči nákaze imunní. Následoval Galu Placidiovou po arkádové chodbě, prošel kolem okna šicího kabinetu, za nímž kdysi, když patio bylo ještě v rozvalinách, Florentino Ariza poprvé spatřil Ferminu Dazovou, vystoupal po novém

mramorovém schodišti do druhého patra a před ložnicí pacientky posečkal, až ho služka ohlásí. Gala Placidiová se ale vrátila se vzkazem:

“Slečna dává vyřídit, že teď dovnitř nemůžete, poněvadž tatínek není doma.”

Vrátil se tedy v pět odpoledne, jak mu poradila. Domovní dveře mu otevřel Lorenzo Daza osobně a sám ho také doprovodil do dceřiny ložnice. Tam se usadil v šerém koutě, založil ruce a funěl, marně se pokoušeje tajit dech, dokud vyšetření neskončilo. Těžko říct, kdo byl víc nesvůj, zda úzkostlivě taktní lékař, anebo panensky cudná

pacientka v hedvábné noční košili, ale jeden druhému se do očí

nepodívali; on neosobním tónem kladl otázky, ona roztřeseně

odpovídala a oba viseli na muži, který je z tmavého kouta sledoval. Nakonec doktor Juvenal Urbino nemocnou vyzval, aby se posadila, a delikátně jí rozhalil noční košili až k pasu: vysoká nedotčená ňadra s dětskými bradavkami kratičce zasvítily v přítmí ložnice jako vyšlehlý plamen, než na nich stačila zkřížit ruce. Lékař zachoval ledový klid; odtáhl jí paže, aniž se na ni podíval, a poslechl si ji, přikládaje dívce ucho přímo na kůži, napřed na hrud' a potom na záda.

Doktor Juvenal Urbino obyčejně vyprávěl, že v něm první setkání s ženou, s níž měl žít až do konce svých dnů, nezanechalo žádné

zvláštní pocity. V paměti mu utkvěla blankytně modrá noční košile obroubená krajkami, horečnaté oči, dlouhé, po ramenou rozpuštěné

vlasý, ale pomyšlení na vpád nákazy do koloniální čtvrti ho natolik zaslepovalo, že nevzal na vědomí nic z mnoha půvabných znaků, kterými ji obdařil rozpuk dospívání, a pídil se toliko po sebemenším příznaku, kterým ji mohla obdařit cholera. Fermina Dazová se vyslovovala jednoznačněji: onen mladý lékař, o kterém se v souvislosti s cholerou tolik navykládalo, jí tehdy připadal prostě

jako pedant neschopný někoho milovat, nanejvýš sebe sama. Diagnóza zněla jako střevní infekce alimentárního

původu, odeznívající po třídní domácí léčbě. Lorenzu Dazovi spadl kámen ze srdce, když se mu dostalo ujištění, že dcera nemá choleru; doprovodil doktora Juvenala Urbina až ke dvířkám kočáru, zaplatil mu za návštěvu zlaté

peso, částku, která mu připadala přehnaně vysoká i pro doktora, který kurýruje boháče, ale při loučení jej zahrnul nestřídmými projevy vděku. Neskrýval, že je oslněn leskem lékařových příjmení, a byl by udělal cokoli, aby se s ním mohl znovu setkat, a to za okolností méně formálních.

Tím měl být případ uzavřen. Hned příští úterý se však doktor Juvenal Urbino v jejich

domě objevil znovu, nevolán a neohlášen, a ještě ke všemu přišel ve zcela nevhodnou dobu, totiž ve tři odpoledne. Fermina Dazová právě pobývala v šicím kabinetu, kde se spolu s dvěma přítelkyněmi učila zacházet se štětcem a barvičkami, když se v bělostném šosatém kabátě bez poskvrnky objevil za oknem, na hlavě cylindr rovněž bílé barvy, a kývl na ni, aby přistoupila blíž. Odložila rám na židli a po špičkách zamířila k oknu, nadzvedávajíc si kanýry až ke kotníkům, aby sukní nezametala podlahu. Měla čelenku se závěskem, který jí spadl do čela a jehož

svítivý kámen měl plachou barvu jejích očí, a byla svěžest sama. Doktora Urbina zaujalo, že se k domácímu malování vyfintila jako na slavnost. Oknem jí změřil tep, dal si ukázat jazyk, hliníkovou špachtličkou se jí podíval do krku, stáhl jí spodní víčko a podíval se pod ně, a pokaždé souhlasně pokývl hlavou. Tentokrát nebyl tak rozpačitý jako minule, zato dívka byla ještě víc nesvá: nechápala, čemu vděčí za tu neočekávanou prohlídku, zvláště když posledně sám prohlásil, že už nepřijde, leda by ho v případě nějakých nových potíží sami zavolali, a hlavně už toho člověka nechtěla v životě

vidět. Když byl s prohlídkou hotov, uložil špachtličku do kufříku napěchovaného lékařskými nástroji a lahvičkami s léky a suše zaklapl zámek.

“Jste jako růžička,” řekl jí.

“Díky.”

“Pánubohu,” doplnil a špatně ocitoval svatého Tomáše: “Pomněte, že vše dobré, ať odkudkoli pochází, pochází z Ducha svatého. Máte ráda hudbu?”

Zeptal se na to jakoby mimochodem a zářivě se usmál, ale Fermina Dazová mu neoplatila stejnou mincí.

“Proč se ptáte?” odpověděla otázkou.

“Hudba je pro zdraví důležitá,” řekl.

Skutečně tomu věřil a Fermina Dazová se měla zakrátko dozvědět, aby to pak věděla po celý zbytek života, že zmínka o hudbě je pro doktora Urbina cosi jako zaklínací formulka, kterou používá, když

chce někomu nabídnout přátelství; tehdy se ale domnívala, že si z ní

střílí. Obě přítelkyně, které po celou dobu rozmluvy u okna předstíraly, že zaujatě malují, ještě ke všemu chichotavě vypískly jako myšky a zakryly si obličej rámečky. Tohle Ferminu Dazovou dorazilo. Zatmělo se jí před očima a vztekle přirazila okno, až to suše třesklo. Doktor Urbino zůstal zmateně zírat na krajkové

záclonky; chtěl pozpátku vycouvat k hlavnímu vchodu, ale špatně si to odhadl a jak byl popletený, vrazil do klece s vlhovci. Ptáci odporně zavřeštěli, polekaně zaplácali křídly a skropili doktora Urbina od hlavy k patě ženským parfémem. Odněkud zaburácel hlas Lorenza Dazy a přibíhl ho na místě.

“Počkejte tam na mě, pane doktore.”

Shora všechno viděl a teď, dopínaje si košili, scházel po schodech, napuchlý a brunátný v obličeji, a licousy se mu ještě

ježily z nějakého zlého snu, který ho potrápil o siestě. Lékař se chabě pokusil zakrýt zahanbení.

“Říkal jsem vaší dceři, že je jako růžička.”

“To taky je,” řekl Lorenzo Daza. “Jenomže má moc trnů.” Ani ho nepozdravil a vykročil po jeho boku k šicímu kabinetu. Rozrazil přivřené okno a hrubě křikl na dceru:

“Pojď sem. Omluvíš se tady panu doktorovi.” Lékař se snažil zasáhnout, aby tomu zabránil, ale Lorenzo Daza si jej nevšímal. “Tak bude to?” naléhal. Fermina Dazová skrytě vrhla k přítelkyním pohled žádající o pochopení a opáčila, že nemá proč se omlouvat: jenom zavřela okno, aby dovnitř tak nepražilo. Doktor Urbino se pokusil poznamenat, že to je víc než dobrý

důvod, ale Lorenzo Daza trval na tom, co přikázal. Přikráčela tedy k oknu, zbledlá zlostí, předsunula pravou nohu před levou a nadzvedajíc si sukně špičkami prstů, složila lékaři divadelní pukrle.

“Přijměte mé nejponíženější omluvy, vzácný pane,” řekla. Doktor Juvenal Urbino ji rozverně napodobil a po mušketýrsku před ní zametl cylindrem, ale laskavého úsměvu, který očekával, se nedočkal. Lorenzo Daza jej na odškodněnou pozval do kanceláře na kávu a lékař pozvání rád přijal, aby nebylo pochyb, že v něm nezůstala ani špetka nevole.

Doktor Juvenal Urbino ve skutečnosti kávu nepil, nanejvýš jediný

šálek nalačno. Nepil ani alkohol, nanejvýš jedinou sklenku vína při slavnostní tabuli, teď však vypil nejen nabízenou

kávu, ale neodmítl ani štamprličku anýzovky. Rovněž tak neodmítl další kávu a další

skleničku, a potom další a další, jak mu je Lorenzo Daza vydatně

doléval, přestože měl před sebou ještě několik lékařských návštěv. Zprvu pozorně poslouchal omluvy, které na něj Lorenzo Daza chrlil jménem své dcery, o níž prohlašoval, že je to chytrá a slušná dívka, která by si zasloužila za ženicha prince, jestli odtud anebo odjinud, na tom nesejde, a která má jen jednu jedinou vadu: je totiž

paličatá jako mula. Při druhé skleničce se ale doktoru Urbinovi zazdalo, jako by z patia zaslechl hlas Fermíny Dazové, a jeho představivost se za ní rozběhla: sledovala dívku krok za krokem po domě, na který se právě snesl večer, slídila za ní, zatímco rozsvěcela světla na chodbě a rozprašovala v ložnicích prostředek proti hmyzu, kreslila si ji, jak nadzvedá pokličku na hrnci s bublající polévkou, kterou budou mít s otcem k večeři, on a ona sami u stolu, ale neomočí v ní ani lžíci a upřeně bude zírat do talíře, aby nezlomila kouzlo zášti, dokud otec nepodlehne a neodprosí ji za to, jak tvrdě se k ní odpoledne zachoval.

Doktor Juvenal Urbino věděl o ženách dost, aby mu bylo jasné, že dokud sám neodejde, Fermina Dazová se v kanceláři neobjeví. Přesto zůstával; cítil totiž, že po všech pohanách, které to odpoledne utrpěl, by mu zraněná hrdost nedopřála klidu. Lorenzo Daza už měl pořádně v hlavě a zřejmě si vůbec nevšiml, že ho lékař neposlouchá: sám si docela vystačil s vlastní nezkrotnou žvanivostí. Mlel o sto šest, v zubech žmoulal konec nezapáleného doutníku, nezřízeně

chrchlal, odplivoval a namáhavě hledal co nejpohodlnější pozici v otáčivém křesle, jehož pružiny při každém pohybu bekly jako jelen v říji. Než jeho host vyprázdnil skleničku,

obrátil do sebe tři štamprlata; pauzu si dal jenom ve chvíli, kdy si uvědomil, že už na sebe navzájem nevidí, a zvedl se, aby rozžal lampu. Doktor Juvenal Urbino se na něj ve světle podíval, a když uviděl, že jedním okem zírám stranou jako ryba a pohyb jeho rtů že se neshoduje se slovy, která pronáší, pomyslel si, že přebírá a má alkoholické vidiny. Zvedl se tedy ze židle, fascinován pocitem, že vězí v těle, které

nepatří jemu, nýbrž komusi, kdo zůstal sedět tam, kde ještě před chvílíčkou sám seděl, a musel vyvinout nezměrné úsilí, aby se z toho nezbláznil.

Když za Lorenzem Dazou vyšel z kanceláře, bylo už po sedmé. Svítíl úplněk. Patio se mu pod vlivem anýzovky jevilo neskutečně

krásné, jako by se vznášelo u dna akvária, a klece zakryté kusy látky mu připadaly jako přízraky zkolébané do dřímoty horoucí vůní

čerstvě rozkvetlých pomerančovníků. Okno do šicího kabinetu bylo otevřené, na pracovním stole svítila lampa a rozmalované obrázky byly rozestaveny na stojanech jako na nějaké výstavě. "Kde jsi, že nejsi," pronesl doktor Urbino cestou kolem okna, ale Fermina Dazová

ho neslyšela, nemohla ho slyšet, poněvadž brečela vzteky v ložnici, natažená na břicho na posteli, a čekala na otce, aby se na něm odškodnila za to, jak ji odpoledne ponížil. Lékař se nechtěl vzdát představy, že se s ní bude smět rozloučit, avšak Lorenzo Daza nic takového

nenavrhl. Stýskalo se mu po nevinosti jejího pulsu, po jejím jazyku kočky, po jejích něžných krčních mandlích, ale vzápětí

si pomyslel, že ho už nikdy nebude chtít vidět a nedovolí, aby se o to sám pokusil, a zmalomyslněl. Lorenzo Daza vešel do vstupní

chodby, vlhovci se probudili a pohřebně zakrákorali zpod prostěradel. “Vykvovou ti oči,” hlasitě řekl doktor Urbino, pomysliv na dívku, a Lorenzo Daza se na něj otočil s otázkou, co že to povídal.

“Já nic,” odpověděl. “To anýzovka.” Lorenzo Daza ho doprovodil a ž ke kočáru. Pokoušel se mu vnutit zlaté peso za druhou návštěvu, ale doktor Urbino si nic nevzal. Zdařilo se mu správně říct kočímu adresu dvou pacientů, které měl ještě navštívit, a bez cizí pomoci nastoupit do kočáru. Jak se ale vůz rozkodrcal po dláždění, začalo se mu dělat zle a dal vozkovi znamení, aby obrátil domů. Uviděl se v kočárovém zrcadle a zjistil, že i jeho obraz myslí na Ferminu Dazovou. Pokrčil rameny. Nakonec říhnul, jako by se v něm přesypal písek, hlava mu spadla na prsa a usnul. Do snu mu začal vyzvánět umíráček, napřed z katedrály a pak z ostatních kostelů, až se rozklinkaly zvony v celém městě, dokonce i prasklé křapáče od svatého Juliána Špitálního.

“Jsme v prdeli,” zabručel ze spaní, “umřeli nám nebožtíci.” Jeho matka a obě dvě sestry právě seděly u slavnostní tabule ve velké jídelně a večeřely sýrové koláče s bílou kávou, když se objevil ve dveřích, tvář divně sešklebenou a znectěný od hlavy k patě ptačí voňavkou, poněvadž smrděl jak coura. Velikou nádrž domu se rozléhalo dunění hlavního zvonu ze sousední katedrály. Matka se s viditelným znepokojením zeptala, kamže se to proboha poděl, že ho nikde nemohli najít, ačkoli ho celé odpoledne hledali kvůli generálu Ignaci Maríovi, poslednímu vnuku markýze z Jaraízu de la Vera, kterého po poledni sklátila mrtvička. To za něho teď zvonili hranu. Doktor Juvenal Urbino matku sice pozorně poslouchal, křečovitě se přidržuje dveřního rámu, ale neslyšel nic; když domluvila, udělal půlobrat ve snaze dostat se do ložnice a v explozi badyánových zvratků se odporoučel na podlahu.

“Nejsvětější rodičko,” vykřikla jeho matka. “To se muselo něco moc zvláštního stát, že se doma ukazuješ v takovémhle stavu.” Cíci zvláštního se však mělo teprve přihodit. Doktor Juvenal Urbino využil hostování známého pianisty Romea Lussiche, který do města zavítal s cyklem Mozartových klavírních sonát, sotva se vzpamatovalo z žalu po generálu Ignaciu Maríovi, dal po koncertě

naložit klavír z hudební akademie na povoz tažený mezkou a dopravil Fermině Dazové zastaveníčko, které způsobilo senzaci. Probudila se při prvních taktech a nemusela ani rozhrnout krajky na balkoně: beztak věděla, kdo je strůjcem té neslýchané pocty. Litovala jedině

toho, že nemá dost kuráže, aby jako jiné rozhněvané slečny vylila nežádoucímu ctiteli na hlavu obsah noční vázy. Lorenzo Daza se naopak během serenády co nejrychleji oblékl a po produkci pozval doktora Juvenala Urbina i klavíristu, oba ve večerním, jak přijeli rovnou z koncertu, do salonu na sklenku znamenité brandy s poděkováním za zastaveníčko.

Fermina Dazová hodně brzy zjistila, že se jí otec pokouší zpracovat. Druhý den po zastaveníčku prohodil jakoby mimochodem:

“Představ si, jak by asi mamince bylo, kdyby věděla, že máš ctitele z rodiny Urbinů de la Calle.” “Umřela by v hrobě ještě jednou,” opáčila suše. Přítelkyně, v jejichž společnosti si krátila dlouhou chvíli u malířského stojanu, vyprávěly, že doktor Juvenal Urbino pozval Lorenza Dazu na oběd do Společenského klubu a byl za to přísně pokárán, poněvadž porušil klubové stanovy. Teprve v této souvislosti se dozvěděla, že Lorenzo Daza o přijetí do Společenského klubu už několikrát požádal, ale pokaždé byl zamítnut tolika černými kuličkami, že další pokus nepřicházel v úvahu. Lorenzo Daza však přestál tato pokoření s hroší kůží a

nadále neúnavně snoval jakoby nečekaná setkání s Juvenalem Urbinem, aniž si uvědomil, že Juvenal Urbino dělá všechno pro to,

aby se nechal potkat. Někdy spolu celé

hodiny rozprávěli v kanceláři a v domácnosti jako by se po tu dobu zastavoval čas, neboť Fermina Dazová nepřipustila, aby se život v domě ubíral svou obvyklou cestou, dokud v něm pobýval doktor Urbino. Dobrým přestupním přístavem byla kavárna U fary. Právě tam Lorenzo Daza udělil Juvenalu Urbinovi základní lekce šachové hry a lékař se projevil jako žák natolik horlivý, že propadl šachům jako nevyléčitelné neřesti, která ho ovládala až do dne jeho smrti. Jednoho večera krátce po onom sólovém klavírním zastavení našel Lorenzo Daza ve vstupní chodbě dopis v zapečetěné obálce; byl adresován jeho dceři a opatřen pečetí s iniciálami J.U.C.. Cestou kolem Fermininy ložnice podstrčil dopis pode dveřmi a dívka užasla, jak se dovnitř dostal, poněvadž jí připadalo nemyslitelné, že by se otec natolik změnil, aby jí sám doručil dopis od ctitele. Odložila psaní na noční stolek, nevědouc, co si s ním počít, a tam nerozlepené zůstalo ležet několik dní až do jednoho deštivého odpoledne, kdy měla zvláštní sen: zdálo se jí, že k nim Juvenal Urbino přišel a daroval jí špachtličku, kterou se jí tenkrát díval do krku. Špachtlička v tom snu nebyla z hliníku, nýbrž z jakéhosi lahodného kovu, na kterém si už dříve pochutnávala v jiných snech, takže ji rozlomila na dva nestejně díly a jemu podala ten kratší. Po probuzení dopis otevřela. Byl krátký a vybraně napsaný a obsahoval pouze prosbu, aby mu dovolila požádat jejího otce o svolení ji navštívit. Prostota a vážnost dopisu na ni udělaly dojem a rázem z ní vyprchal vztek, který v sobě po mnoho dní s takovou láskou pěstila. Uložila dopis do nepoužívané skříně na dno kufru, ale vzápětí si vzpomněla, že právě tam kdysi přechovávala i navoněná

psaníčka Florentina Arizy, zastyděla se, zase dopis vyndala a chtěla ho dát někam jinam. Pak ji napadlo, že nejlepší bude dělat, jako by ho nedostala, a spálila psaní nad lampičkou, pozorujíc, jak se kapky pečetního vosku rozprskávají nad plamenem v modrých bublinkách.

“Ubožák,” vzdychla si. Vtom jí došlo, že za poslední rok a pár měsíců říká tohle slovo už podruhé, letmo pomyslíla na Florentina Arizu a samotnou ji překvapilo, jak vzdálený je jejímu životu: ubožák.

V říjnu přišly s posledními dešti další tři dopisy; k prvnímu byla přiložena krabička fialkových cukrátek z opatství ve Flavigny. Dva odevzdal u domovních dveří kočí doktora Juvenala Urbina a lékař

osobně pozdravil z okénka Galu Placidiovou, jednak aby nebylo pochyby, že dopisy jsou od něho, jednak aby mu nikdo nemohl tvrdit, že nebyly doručeny. Oba byly kromě toho opatřeny pečetí s iniciálami a nadepsány nerozluštitelnými klikyháky, které už Fermina Dazová

znala: doktorským písmem. V obou stálo v podstatě totéž co v prvním a byly koncipovány v podobně pokorném duchu, ale z jejich zdvořilého tónu začínala prosvítat žádostivost, jaká ve zdrženlivých dopisů

Florentina Arizy nikdy nebyla znát. Fermina Dazová si je přečetla, hned jak došly, druhý za čtrnáct dní po prvním, a sama nechápala, co jí v poslední chvíli zadrželo ruku, když už se je chystala hodit do ohně. Ať tak či onak, odpovídat na ně rozhodně nemínila. Třetí říjnový dopis byl podstrčen pod domovními dveřmi a od předešlých se ve všech směrech lišil. Okatě dětské písmo prozrazovalo, že pisatel musel psát levičkou, jenomže tohle si Fermina Dazová uvědomila, teprve když z textu vyplynulo, že jde o hanebný anonym. Pisatel pokládal za hotovou věc, že doktora Juvenala Urbina očarovala nápojem lásky, a z tohoto předpokladu vyvozoval

závěry nevěstící pranic dobrého. Končil výhružně: jestli okamžitě

nepřestane usilovat o to, aby pro sebe urvala nejžádoucnějšího muže ve městě, neujde veřejné potupě.

Cítila se těžce ukřivděná, ale dopis v ní nevzbudil touhu po pomstě, právě naopak: přála si jedině zjistit, kdo jej psal, aby mohla pisateli všechno dopodrobna vysvětlit a vyvést ho z omylu, poněvadž si byla naprosto jistá, že Juvenal Urbino u ní nemá a nebude mít nejmenší naději, i

kdyby jí nadbíhal sebevíc. V

následujících dnech dostala další dva dopisy, zase nepodepsané a zrovna tak záštiplné, ale jak se zdálo, ani jeden z těch tří anonymů

nepsala stejná osoba. Buď se stala obětí nějakého spiknutí, anebo fámy o její tajné avantýře kolovaly kdovíjak daleko. Znepokojovalo ji pomyšlení, jestli za tím vším nakonec nevězí docela obyčejná

indiskrétnost Juvenala Urbina. Vypadá sice jako čestný muž, říkála si, ale třeba je ve skutečnosti docela jiný; na návštěvách u pacientů může všelicos vykládat a kdoví, jestli se neholedbá

bůhvíjakými smyšlenými úspěchy, jak to tihle mužští dělávají. Chtěla mu napsat a vyčinit mu, že potupil její čest, ale pak si to rozmyslela, poněvadž ji napadlo, že třeba právě o tohle usiluje. Pokusila se něco vytáhnout z přítelkyň, se kterými malovala v šicím kabinetu, ale k těm se nedoneslo nic, leda samé chvalozpěvy na to sólové klavírní zastaveníčko. Zuřila, a přitom se cítila bezmocná a pokořená. Vědět tak, kdo je ten neznámý nepřítel, už by ho nepřesvědčovala, že se mýlí, ale popadla by zahradnické nůžky a nadělala by z něj fašírku. V noci nezamhouřila oka a slovo po slově

rozebírala ty anonymní dopisy do všech podrobností, doufajíc, že narazí na nějakou úlevnou stopu. Doufala marně: vnitřnímu světu Urbinů de la Calle byla Fermina Dazová svou podstatou cizí, a stačila-li se ubránit tomu, co od nich pocházelo dobrého, proti jejich pletichám neměla zbraně.

Toto přesvědčení nabylo ještě trpčí chuti po děsivém zážitku s černou panenkou, která jí někdy tou dobou byla doručena. K dárku sice nebyl přiložen žádný dopis, ale jeho původce, jak se domnívala, nebylo těžké uhodnout: panenku mohl poslat jedině doktor Juvenal Urbino. Podle původní etikety byla zakoupena na Martiniku, měla kouzelné šatičky, kudrnaté vlásy protkané zlatými nitkami a vleže zavírala oči. Fermině Dazové připadala prostě rozkošná; dokonce přemohla zábrany a přes den si ji posazovala na polštář. Nakonec si zvykla s panenkou spát. Když se však jednou po nějakém čase probudila z vyčerpávajícího snu, zjistila, že loutka nějak roste: z původních skvostných šaticek jí vyčuhovala holá stehna a botičky pod nápořem chodidel praskaly ve švech. Slýchala kdysi o všelijakých afrických kouzlech, ale jaktěživa se nedoslechla o něčem tak hrůzostrašném. Na druhé straně jí nešlo na rozum, že by se někdo jako Juvenal Urbino mohl dopustit podobné ukrutnosti. Nemýlila se: loutku nepřinesl kočí, ale jakýsi příležitostný prodáváč krevet, o kterém nikdo nic jistého nevěděl. Jak se pokoušela přijít záhadě na kloub, pomyslela i na Florentina Arizu, jehož zasmušilá povaha jí

naháněla strach, ale život sám se postaral, aby se přesvědčila o tom, že se mýlí. Tajemství zůstalo navždy neobjasněno a při pouhé

vzpomínce na tu příhodu se pokaždé otrásla hrůzou ještě dlouho a dlouho potom, co se provdala a měla děti a věřila, že se stala vyvolenkyní osudu: tou nejšťastnější ženou pod sluncem. Posledním pokusem doktora Urbina byla

prostředkovací mise sestry Franky de la Luz, představené lycea Zasvěcení Panny Marie, která

nemohla nevyhovět žádosti příslušníka rodu podporujícího její

komunitu od té doby, co se v Americe usídlila. V doprovodu jedné

novicky se v domě objevila ráno o deváté a obě se musely půl hodiny zabavovat pozorováním ptactva v klecích, než Fermina Dazová

dokončila ranní koupel. Představená byla Němka, mužatka s plechově

řinčivým přízvukem a panovačným pohledem, což nikterak nesouviselo s dětinskými vášněmi, jež ji ovládaly. Jestli Fermina Dazová něco na světě opravdu nenáviděla, pak to byla právě tato žena a všechno, co s ní nějak souviselo. Stačilo, aby si jen vzpomněla na to její

pokrytecké svatouškovství, a jako by ji píchl šídlem. Když otevřela dveře koupelny a uviděla před sebou tu známou tvář, rázem v ní

nanovo ožila vzpomínka na muka lycejního života, na úmornou ospalost každodenních pobožností, na strach ze zkoušek, na servilní

příčinnost novic, na celý ten znetvořený život, sešněrovaný ve svěrací kazajce chudoby ducha. Sestra Franca de la Luz ji naproti tomu pozdravila s nadšením, které působilo upřímně. Divila se, jak dívka vyrostla a vyspěla, chválila, jak rozumně vede domácnost, rozplývala se nad vkusně upraveným patiem a žhnoucími květy pomerančovníků. Novicce nařídila, ať tu na ni počká, ale nepřibližuje se ke kleci s vlhovci, poněvadž by jí ve chvílce nepozornosti mohli vyklovat oči, a ohlížela se po nějakém

místě v ústraní, kde by si s Ferminou Dazovou mohla o samotě promluvit. Dívka ji pozvala do salonu.

Návštěva trvala krátce a zanechala přiboudlou pachut'. Sestra Franca de la Luz, neztrácejíc čas dlouhými úvody, nabídla Fermině

Dazové čestnou rehabilitaci. Ta záležitost, kvůli níž byla vyloučena ze školy, bude vymazána z úředních záznamů i z paměti komunity, čímž

se jí umožní dokončit studium a získat bakalářský titul. Fermině

Dazové vyrazilo toto oznámení dech a chtěla znát příčinu.

“Je to na žádost někoho, kdo si zaslouží všechno všecičko a přeje si jen to, aby tě udělal šťastnou,” řekla jeptiška. “Jestlipak víš, o koho jde?”

Ted' už rozuměla. V duchu si kladla otázku, jak si tahle žena, která zvrátila běh jejího života kvůli docela nevinnému dopisu, osobuje právo vyjednávat ve věci lásky, ale nahlas se to říct neodvážila. Místo toho řekla, že ano, toho muže zná a právě proto ví, že nemá žádné právo plést se jí do života.

“Prosí tě jedině o to, aby si s tebou směl pět minut pohovořit,” řekla jeptiška. “Jsem si jistá, že tvůj otec s tím bude souhlasit.” Pomyšlení, že otec má možná v této návštěvě prsty, přivedlo Ferminu Dazovou do varu.

“Viděli jsme se dvakrát, když jsem byla nemocná,” řekla. “Ted' už

není proč.”

“Pro každou ženu, která má za nehet rozumu, je tenhle muž hotový

dar z nebe,” řekla jeptiška.

Jala se vypočítávat jeho přednosti, pochvalovala si, jak je zbožný, jak zasvětil veškeré síly službě trpícím. Během řeči vylovila z rukávu zlatý křížek se slonovinovou řezbou Krista a zakomíhala jím Fermině Dazové před očima. Byla to staletá rodinná

relikvie, zhotovená jedním sienským zlatníkem a požehnaná Klementem IV.

“Je tvůj,” řekla.

Fermině Dazové se zpěnila krev v žilách. Teď už si troufla.

“Nechápu, že právě vy se k něčemu takovému propůjčujete,” řekla,

“když podle vás je láska hřích.”

Sestra Franca de la Luz dělala, že nic neslyšela, ale okraje víček jí zčervenaly. Dál pohupovala růžencem dívce před očima.

“Líp uděláš, když se domluvíš se mnou,” řekla. “Po mně může přijít pan arcibiskup, a ten ti zahraje jinou.”

“Jen ať přijde,” řekla Fermina Dazová.

Sestra Franca de la Luz schovala zlatý růženec do rukávu. Potom z druhého rukávu vylovila ušňupaný, do kuličky sežmolený kapesník, sevřela ho v pěsti a z velké dálky, útrpně se usmívajíc, se zahleděla na Ferminu Dazovou.

“Ubohá dcero,” povzdychla, “pořád ještě si myslíš na tamtoho.” Fermina Dazová

překousla tu neomalenost a beze slova, bez jediného mrknutí, pohybujíc bezhlesně čelistmi, se jeptišce zadívala přímo do očí, dokud s nekonečným zadostiučiněním nespatriła, jak se mužské oči sestry Franky de la Luz začaly zalévat slzami. Poťukla si je kuličkou kapesníku a vstala.

“Tvůj otec má pravdu,” řekla. “Jsi paličatá mula.” Arcibiskup se nedostavil. Obléhání by tedy bylo toho dne

skončilo, nebýt toho, že Hildebranda Sánchezová přijela strávit se sestřenkou Vánoce a život obou dívek doznal změny. Vyzvedli si ji v pět ráno na škuneru z Riohachy v davu cestujících tak zubožených mořskou nemocí, že sotva pletli nohama, ale Hildebranda Sánchezová

jen zářila a nadšeně vykládala, jak hrůzostrašnou noc na moři strávili. Přivezla s sebou krosny s živými krocany a koše vrchovatě

naložené nejrůznějšími pochutinami, jež rodily žírné roviny jejího kraje, aby během její návštěvy nikdo netrpěl hladem. Její otec Lisímaco Sánchez se dával ptát, jestli na svátky nepotřebují kapelu, poněvadž má k mání nejlepší muzikanty, a sliboval, že co nejdřív pošle pořádný balík rachejtlí. Krom toho vzkazoval, že dceru může vyzvednout nejdřív v březnu, a tak zbývalo dost a dost času, jak užívat života.

Obě sestřenky nic neodkládaly a hned se do toho daly. Od prvního večera se společně koupaly, jak je pánbůh stvořil, a jedna druhou polévaly vodou z kádě. Vzájemně se mydlily, vybíraly si hnidy, porovnávaly svoje hýždě a pevné prsy a jedna v druhé se zhlížely jako v zrcadle, aby posoudily, jak krutě s nimi naložil čas od té

doby, co se naposledy viděly nahé. Hildebranda byla velká, urostlá, s pletí zlatavé barvy, ale všechny chloupky na těle měla jako mulatka, kraťoučké a svinuté do kroužků jako hebká drátěnka. Bledá

nahota Fermíny Dazové se naopak vyznačovala dlouhými liniemi, světlou pletí, plihlými chloupky. Gala Placidiová jim dala do ložnice postavit dvě stejné postele, ale někdy obě zalezly pod jednu deku a potmě švitořily až do rána. Bánily přitom loupežnická

trabuka, která Hildebranda tajně propašovala v kufru pod podšívkou, a potom musely pálit arménské papírky na

pročištění vzduchu, poněvadž v ložnici načadily jako v knajpě. Fermina Dazová si to poprvé zkusila ve Valleduparu a později to zkoušela dál ve Fonsece i v Riohache, kde se v jednom pokoji zavíralo i deset sester, aby klábosily o mužských a tajně kouřily. Naučila se kouřit obráceně, s hořícím koncem cigára v ústech, jak v noci za války kouřili chlapi, aby je nevyzradil žhavý oharek doutníku. Nikdy ale nekouřila sama. S Hildebrandou pokuřovaly každou noc před spaním a od té doby kouřila pravidelně, vždycky jenom potajmu, skrývajíc to i před manželem a dětmi nejen proto, že se na ženu kouřící na veřejnosti pohlíželo skrz prsty, nýbrž i kvůli pocitu rozkoše, kterou v ní

vyvolávalo vědomí, že se dopouští něčeho zakázaného. Také Hildebranda byla vyslána na cestu z vůle rodičů, kteří se pokusili dceru vzdálit od nedosažitelného předmětu její lásky pod záminkou, že má Fermině pomoci rozhodnout se pro dobrou partii. Hildebranda souhlasila utěšujíc se představou, že pokusy o léčbu zapomněním přetrumfne po vzoru své sestřenky, a s telegrafistou z Fonseky si domluvila, že bude v největší tajnosti předávat její

depeše. Sdělení, že Fermina Dazová dala Florentinu Arizovi košem, vyslechla tudíž s hořkým rozčarováním, o to trpčím, že lásku pojímala univerzálně a soudila, že cokoli se přihodí jedinci, postihne tak či onak veškeré milostné vztahy na světě. Přesto neupustila od toho, co si usmyslela. S odvahou, která Ferminu Dazovou uvedla do stavu krajního zděšení, se sama vydala na telegrafní stanici, rozhodnuta získat Florentina Arizu na svou stranu.

Nebyla by ho poznala, poněvadž se ani v nejmenším nepodobal obrazu, jaký si o něm z vyprávění Ferminy Dazové utvořila. Na první

pohled jí připadalo nemožné, že její sestřenka div nepřišla o rozum kvůli tomuhle utápnutému úředníčkovi s vizáží zpráskaného psa, jehož

úbor zapšklého rabína a obřadné způsoby nemohly nikoho vzít u srdce. Zakrátko si ale měla první dojem poopravit, neboť Florentino Ariza se jí cele a bezvýhradně dal k službám, aniž o ní cokoli věděl, ba co víc: nikdy se ani nedozvěděl, kdo vlastně je. Nebylo člověka, který by jí mohl lépe rozumět; nežádal, aby mu prokazovala svou totožnost, nechtěl žádnou adresu. Věc vyřešil docela jednoduše: ona se každou středu odpoledne zastaví na telegrafní stanici a on jí do vlastních rukou předá odpovědi, to bylo vše. Když si ale přečetl koncept depeše, který si Hildebranda přinesla, zeptal se, zda by jí

nevadilo, kdyby text maličko upravil, a dívka souhlasila. Vepsal nejdřív několik oprav mezi řádky, vzápětí je přeškrtal, připsal jiné, došel mu papír a nakonec koncept roztrhal a od prvního do posledního písmene stvořil úplně nový telegram, který Hildebrandě

Sánchezové připadal prostě srdcervoucí. Když vyšla z telegrafní

stanice, měla slzy na krajíčku.

“Vypadá jako ošklivé a smutné kachňátko,” řekla Fermině Dazové,

“ale od hlavy k patě je samá láska.”

To, co Hildebrandu nejvíc překvapilo, byla sestřenčina osamělost. Vypadala, jak jí řekla, jako dvacetiletá stará panna. Sama byla zvyklá na početné, všude roztroušené příbuzenstvo, na domácnosti, kde se nikdy přesně nevědělo, kolik lidí je vlastně v domě a kolik jich přijde ke stolu, a nešlo jí na rozum, jak dívce jejího věku může vystačit takovéhle klášterní soukromí. Bylo tomu tak: od šesti ráno, kdy vstávala, až do chvíle, kdy zhasínala světlo v ložnici, se Fermina Dazová oddávala jen utrácení času. Život se jí vnucoval zvenčí. Když dokokrhali kohouti, jako první zabušil klepadlem na vrata mlékař a probouzel ji ze sna. Pak

zaklepala prodavačka ryb s bedýnkou pololeklých parg na lůžku z mořských řas, po ní kypré

venkovanky se zeleninou z Maríá la Baja a s ovocem ze San Jacinta. A potom celý den klepal jeden za druhým, žebráci, prodavačky tomboly, sestry z dobročinných spolků, brusič s píšťalou, chlapík vykupující

láhve, chlapík vykupující zlomkové zlato, chlapík vykupující staré

noviny, falešné cikánky nabízející, že budou hádat osud z karet, z čar ve dlani, z kávové sedliny, z vody ve škopku. Gala Placidiová

málem nedělala nic jiného, než že sedm dní v týdnu otvírala a zavírala domovní dveře a říkala ne, nechceme, přijďte jindy, anebo v mizerné náladě pokřikovala z balkonu ať přestanou otravovat, neřádi, my máme nakoupíno všechno, co potřebujeme. Zastoupila tetu Escolástiku a vedla si s takovou horlivostí a půvabem, že si ji Fermina Dazová ztotožnila s tetou natolik, až si ji zamilovala. Gala Placidiová měla obsese otrokyně. Sotva se jí naskytla volná chvíle, už se v komoře oháněla cihličkou nad kupou ložního prádla a vyrovnané do dokonalých štůsků je ukládala do skříní a prokládala květy levandule; žehlila a skládala nejen prádlo právě vyprané, ale přežehlovala i nepoužívané cíchy a prostěradla, aby zase dostaly lesk. Stejně pečlivě udržovala i šatník Ferminy Sánchezové, Fermininy matky, která byla už čtrnáct let nebožkou. Rozhodování

však příslušelo Fermině Dazové. Ona přikazovala, co se bude jíst, co se má nakoupit, co se má zařídit v té či oné věci, určujíc tak chod domácnosti, v níž ve skutečnosti nebylo co určovat. Když vyčistila ptačí klece, nasypala ptákům krmení a postarala se, aby kytičkám nic nescházelo, neměla čím se zabývat. Od té doby, co ji vyloučili z lycea, se jí častokrát stávalo, že o sestře usnula a probudila se až

následující den. Hodiny malování představovaly jen trochu zábavnější

způsob, jak zabít čas.

Přestože s otcem našli způsob, jak spolu žít a navzájem si nepřekážet, jejich vztahy postrádaly srdečnost. Když vstávala, Lorenzo Daza byl už z domova, někde za svými věcmi. Málokdy chyběl u obřadu poledního stolování, ale skoro nikdy nejedl, poněvadž se spokojoval s

aperitivy a galicijskými předkrmy v kavárně U fary. Rovněž tak nevečeřel: jeho porci mu vždycky nechávali na stole, všechno pohromadě na jednom talíři přiklopeném druhým talířem, ačkoli věděli, že jíst nebude a dá si to ohřát až nazítří k snídani. Jednou týdně odevzdával dceři peníze na domácnost; částku odpočítával velice uvážlivě a Fermina Dazová s ní přísně

hospodařila, ale přišla-li za ním kvůli nepředvídaným výdajům, vždycky jí rád vyhověl. Nikdy se nehandrkoval o čtvrták, nikdy po ní

nechtěl vyúčtování, ale Fermina Dazová se chovala, jako by měla účty skládat před tribunálem Svatého Oficia. Nikdy se před dcerou nezmínil o povaze a stavu svých obchodních věcí, nikdy ji nevzal do přístavu, aby jí ukázal své kanceláře, nacházející se v místech, kam dobře vychovaná slečna nemohla vkročit ani v doprovodu vlastního otce. Domů se nevracel dřív než před desátou, odkdy platil zákaz nočního vycházení v méně napjatých válečných časech. Do té doby vysedával v kavárně U fary a hrál, co se namanulo, neboť byl odborník na všechny společenské hry a krom toho dobrý učitel. Domů

se vždycky vracel v rozumném stavu a nikdy se nestalo, že by dceru vzbudil, přestože první anýzovku do sebe obrátil, sotva ráno otevřel oči, a od té chvíle až do večera žmoulal v zubech konec zhaslého cigára a popíjel jednu

skleničku za druhou. Jednou v noci však Fermina Dazová zaslechla na schodišti otcův kozácký krok, pak jeho funění na chodbě před svou ložnicí a vzápětí zabušila na dveře jeho dlaň. Otevřela, uviděla, jak mu jedno oko míří stranou, uslyšela, jak sotva plete jazykem, a poprvé dostala strach.

“Jsme na dně,” řekl. “Docela na dně, abys věděla.” Víc neřekl a nikdy později se k tomu nevrátil, a také se nestalo nic, co by naznačovalo, že tenkrát mluvil pravdu, ale Fermina Dazová

si po té noci uvědomila, že je na světě sama. Žila kdesi mimo. Bývalé spolužačky z lycea se pohybovaly na výsluní společnosti, ve výšinách, kam ona měla vstup zakázán, tím spíše po ostudném vyloučení ze školy; nebyla však ani sousedkou svých sousedů, kteří

ji znali bez minulosti, jako děvčátko ve školní uniformě lycea Zasvěcení Panny Marie. Svět jejího otce byl mužský svět, svět podloudníků, přístavních dělníků a válečných uprchlíků, jejichž

veřejným útulkem byla kavárna U fary. V posledním roce poněkud zmírnily její osamělost hodiny malování, poněvadž učitelka dávala přednost společné výuce a zvykla si vodit do šicího kabinetu i ostatní žáčky. Co se týkalo jejich společenského postavení, dívky představovaly dosti rozmanitou, ne zcela jasně vyhraněnou všehochuť

a pro Ferminu Dazovou to byly jen propůjčené družky, jejichž

přátelství končilo s koncem každé lekce. Hildebranda chtěla dům otevřít, provětrat, přitáhnout do něj otcovy muzikanty, rachejtle a ohnivá kola, uspořádat karnevalový bál, který by tuhle domácnost profoukl jako pořádná vichřice a vyvál sestřence z duše její

zčervivělost, ale brzy si uvědomila, že tyto plány k ničemu nejsou. Důvod byl nasnadě: nebylo s kým.

Ať tak či onak, byla to právě Hildebranda, kdo Ferminu Dazovou nakonec postrčil do života. Chtěla poznat město a odpoledne po hodinách malování se dávala vodit po ulicích. Fermina Dazová jí

ukázala, kudy každý den chodila s tetou Escolástikou, ukázala jí

lavičku v parku, kde na ni Florentino Ariza čekával předstíraje, že čte, ukázala jí uličky, kde ji tajně sledoval, skrýše, ve kterých si schovávali dopisy, ponurý palác bývalého inkvizičního vězení, v němž

se po přestavbě usídlilo lyceum Zasvěcení Panny Marie, ústav, který

z duše nenáviděla. Vylezly na kopec s chudinským hřbitovem, kde Florentino Ariza hrával na housle po směru větrů, aby ho Fermina Dazová mohla v posteli poslouchat, a rozevřel

se před nimi pohled na celé historické město, na jeho dřevěné střechy a zvetšelé zdi, na trosky pevností obrůstající býlím, na řadu ostrovů v zátoce, na chatrče bídy kolem bažin, na nesmírnost Karibského moře. Na Štědrý večer zašly do katedrály na půlnoční. Fermina Dazová se posadila tam, odkud bylo nejlépe slyšet důvěrnou hudbu Florentina Arizy, a přesně ukázala sestřenici místo, kde za podobné noci před lety poprvé zblízka uviděla jeho vystrašené oči. Samy se kurážně

vypravily až k Písařské dvoraně, nakoupily tam sladkosti, chvíli se zabavovaly v papírnictví prohlížením různých vystřihovánek a ozdobných papírů a Fermina Dazová ukázala sestřence místo, kde kdysi náhle zjistila, že její láska je pouhý klam. Sama si neuvědomovala, že každý krok, který tehdy udělala cestou z domova do školy, každý

kout ve městě, každý okamžik její nedávné minulosti jako by vděčily jedině Florentinu Arizovi za to, že byly.

Hildebranda ji na to upozornila, ale Fermina Dazová nic takového nepřipouštěla; nikdy si totiž nepřipustila ani skutečnost, že Florentino Ariza je to jedné, co se jí v životě přihodilo, ať v dobrém či zlém. Tou dobou se ve městě objevil belgický fotograf a zřídil si ateliér v prvním patře Písařské dvorany; hrnul se tam každý, kdo měl v kapse nějaký ten šesták, aby si dal udělat podobenku. Obě

sestřenice zavítaly do fotoateliéru jako jedny z prvních zákaznic. Vytahaly ze šatníku Ferminy Sánchezové všechno šatstvo, svorně se podělily o nejparádnější kousky, o paraplíčka, sváteční střevíčky a klobouky, a ustrojily se za dámy z poloviny století. Gala Placidiová

je ušněrovala do korzetů, předvedla jim, jak se mají pohybovat v drátěných obručích krinolín, jak natáhnout rukavičky, jak zapínat knoflíčky botek s vysokými podpatky. Hildebranda si vybrala ohromný

širák s chocholem pštrosích per, který jí spadl až na záda, kdežto Fermina Dazová si nasadila poněkud novější klobouček, ozdobený

pestrobarevným sádrovým ovocem a květy z mušelínu. Pitvořily se na sebe v zrcadle, k nerozeznání podobné daguerrotypům svých babiček, a celé šťastné a rozdováděné se vydaly k fotografovi dát si udělat svou životní podobenku. Gala Placidiová se za nimi dívala z balkonu, jak na vysokánských podpatcích šmajdají přes parčík, nad hlavou rozevřená paraplíčka, jak toporně postrkují krinolíny celým tělem jako děti, když se učí chodit v chodítku, a udělala za nimi křížek, aby se jim ty obrázky s Boží pomocí hezky vyvedly. Před Belgičanovým ateliérem byl nával: právě se fotografoval Beny Centeno, který krátce předtím vyhrál boxerský šampionát v Panamě. Borec byl v trenýrkách, na ruku měl boxerské rukavice a na hlavě

věmec vítěze; zhotovit podobenku nebylo snadné, poněvadž musel celou minutu setrvat ve střehu se zatajeným dechem, jenomže sotva zaujal střeh, diváci pokaždé zařvali nadšením a Beny Centeno se neudržel, aby jim pro radost nepředvedl, jak to dovede. Než se obě sestřenice dostaly na řadu, nebe se zatáhlo a bylo zřejmé, že se co nevidět rozprší, ale dívky si nechaly pomoučnit tváře a opřely se o alabastrový sloup tak přirozeně, že dokázaly vydržet bez pohnutí

déle, než se zdálo být rozumné. Vznikl z toho snímek na věčnost. Když Hildebranda ve věku takřka sto let na svém statku Mariánské

květy umřela, našla se v zamčené skříni v ložnici její kopie oné

podobenky, zastrčená ve štůsku voňavých prostěradel spolu se zkamenělinou macešky založené v nějakém dopise, jehož písmo smazal čas. Fermina Dazová uchovávala svou kopii po mnoho let na první

stránce rodinného alba, odkud neznámo kdy a jak zmizela a díky řadě

neuvěřitelných náhod se dostala do rukou Florentina Arizy v době, kdy už oba překročili sedmdesátku.

Když dívky vyšly z Belgičanova fotoateliéru, bylo prostranství

před Písařskou dvoranou obsypáno lidmi až po balkony. Zapomněly, že mají tváře

poprášené bílou moučkou a rty natřené čokoládově hnědou pomádou a že jejich oděv neodpovídá denní době ani dějinné epoše. Ulice je uvítala výbuchem posměchu. Přitiskly se do koutku ve snaze uniknout veřejnému zostuzení, když tu se na náměstí objevil landaur tažený dvěma nazlátlými ryzáky arazil si cestu davem. Posměšky

ustaly a nepřátelské hloučky se začaly rozcházet. Hildebranda si měla provždy uchovat v mysli onen mužný zjev, který tenkrát poprvé

uzřela na kočárovém stupátku, a v paměti jí nesmazatelně utkvěl jeho atlasový cylindr, brokátový šosatý kabát, vědoucí gesta, něha v očích, autorita, již vyzařovala pouhá jeho přítomnost. Nikdy dřív ho sice neviděla, ale okamžitě poznala, o koho jde. Fermina Dazová se o něm asi před měsícem zmínila, jen tak mimochodem a docela bez zájmu, když jednou odpoledne odmítla jít kolem paláce markýze z Casalduera, poněvadž u vchodu stál landaur se zlatými ryzáky. Řekla jí, komu vůz patří, a pokusila se sestřence vyložit, proč je jí ten člověk protivný, ale slůvkem se nezmínila, že se jí

doktor Urbino dvoří. Hildebrandě se to všechno vykouřilo z hlavy. Sotva se ale dovtípila, kdo je to pohádkové zjevení v kočárových dvířkách, stojící jednou nohou na zemi a druhou na stupátku, nechápala, co proti němu může Fermina mít.

“Udělejte mi tu laskavost a nastupte si,” řekl doktor Juvenal Urbino. “Zavezu vás, kam libo.”

Fermina Dazová už chtěla odmítavě zavrtět hlavou, ale Hildebranda stačila dřív přikývnout. Doktor Juvenal Urbino sestoupil i druhou nohou na zem a pomohl jí dovnitř, sotva se jí dotýká špičkami prstů. Fermině, zrudlé nevolí a hanbou, nezbylo než nastoupit za sestřenkou.

Domů to měly jen kousek, takových tři sta metrů. Nevšimly si, že by se doktor Urbino s kočím domlouval, ale nějak se ti dva domluvit museli, protože jízda trvala víc než půlhodinu. Dívky se uvelebily na hlavním sedadle a doktor Urbino usedl naproti nim, zády po směru jízdy. Fermina se otočila k okénku a propadla se do prázdna. Hildebranda naopak byla okouzlená a doktor Urbino ještě okouzlenější

jejím okouzlením. Sotva se rozjeli, zaznamenala teplou vůni sedadel potažených kůží, důvěrnost vypolstrované kabinky a řekla, že by se tu náramně dalo bydlet. Dlouho netrvalo a začali se smát a šprýmovat spolu jako staří známí a za chvíli se z legrace začali bavit dětinskou hatmatilkou, tak, že mezi každé dvě slabiky vkládali jinou, smluvenou. Dělali, jako by věřili, že jim Fermina nerozumí, přestože dobře věděli, že nejen rozumí, ale přímo jim visí na rtech, a právě proto se takhle bavili. Když se dosyta nasmáli, Hildebranda se svěřila, že ji botky tak tlačí, že už to nemůže vydržet.

“Snadná pomoc,” řekl doktor Urbino. “Uvidíme, kdo bude hotov dřív.”

Začal si rozvazovat tkaničky a Hildebranda v ýzvu přijala. Dalo jí

to práci, poněvadž se v korzetu s kosticemi nemohla ohýbat, ale doktor Urbino se schválně loudal, dokud s vítězoslavným výbuchem smíchu nevytáhla botky zpod sukně, jako by je vylovila z rybníka. Oba se současně podívali na Ferminu a na pozadí požáru podvečera uviděli její skvostný profil žluvy, špičatější než obvykle. Cloumal jí trojnásobný vztek: na to, že se nachází v nezasloužené situaci, na Hildebrandu kvůli jejímu zhýralému chování a do třetice kvůli jistotě, že se nazdařbůh kodrcají městem, jen aby oddálili chvíli příjezdu. Ale Hildebranda byla jako utržená ze řetězu.

“Už to mám,” řekla. “To nebyly střevíčky, co mi vadilo, ale tahleta drátěná klec.”

Doktor Urbino pochopil, že mluví o krinolíně, a popadl příležitost za pačesy. “Snadná pomoc,” řekl. “Sundejte to.” Podoban kouzelníku před diváky hbitě vyčaroval z kapsy šátek a zavázal si oči.

“Nedívám se,” řekl.

Obvazek na očích zvýraznil čistou linku jeho rtů, rýsujících se mezi okrouhlou černou

bradkou a ostře zašpičatělými kníry, a Hildebrandu zničehonic zachvátila panika. Podívala se na Ferminu a zjistila, že výraz zlosti na sestřenčině tváři vystřídalo zděšení, že by byla schopná svléknout si sukni. Zvážněla a prstovou abecedou se Ferminy zeptala: "Co uděláme?" Ta jí tímž způsobem odpověděla, že jestli okamžitě nepojedou domů, vyskočí za jízdy z kočáru.

"Já čekám," řekl lékař.

"Už se můžete podívat," řekla Hildebranda. Doktor Juvenal Urbino si sundal šátek, zjistil, že je jiná, a pochopil, že hra skončila, a to špatně. Zaťukal na kočího, ten otočil a do parku Evangelistů vjel právě v okamžiku, kdy lampář

rozsvěcel lucerny. Ze všech kostelů vyzvánělo klekání. Hildebranda honem vystoupila, poněkud zneklidněná pomyšlením, že si sestřenku pohněvala, a na rozloučenou docela neobřadně stiskla lékaři ruku. Fermina ji napodobila, ale když chtěla stáhnout ruku v saténové

rukavičce, doktor Urbino jí pevně zmáčkl prostředník.

"Čekám na vaši odpověď," řekl.

Ucukla a prázdná rukavička zůstala lékaři v ruce, ale dívka nečekala, až ji vrátí. Večeři odmítla a šla si rovnou lehnout. Hildebranda přišla do ložnice, jako by se nic nestalo, když předtím pojedla s Galou Placidiovou v kuchyni, a s půvabem sobě vlastním začala komentovat události uplynulého odpoledne. Nezastírala, že je doktorem Urbinem nadšená, horovala, jaký je to elegán a sympatický

člověk, a Fermina vyslechla její chvalozpěvy bez poznámek, ale rozladění už ji přešlo. Nakonec z Hildebrandy vypadlo přiznání: když

si doktor Juvenal Urbino zavázal oči a ona viděla, jak se mu mezi rty jako malina blýskají ty jeho skvostné zuby, nejradši by ho byla ulíbala k smrti. Fermina Dazová se otočila ke zdi a bez touhy zranit, spíš úsměvně, zato z celého srdce udělala za jejími výklady tečku.

“Ty jsi ale coura!” řekla.

Tu noc se každou chvíli budila ze sna a všude viděla doktora Juvenala Urbina: smál se, prozpěvoval, se zavázanýma očima blýskal zuby, až mu od nich odletovaly sírové jiskry, a v nějakém docela jiném kočáře, který si to šinul na kopec k chudinskému hřbitovu, si z ní utahoval jakousi hatmatilkou bez pravidel. Probudila se vyčerpaná dlouho před svítáním a usnout se jí už nepodařilo; ležela se zavřenýma očima a myslela na nekonečné roky, které jí zbývá

prožít do konce života. O něco později, zatímco se Hildebranda šplouchala v koupelně, napsala co nejrychleji dopis, co nejrychleji lístek složila, co nejrychleji ho zastrčila do obálky a než

Hildebranda vyšla z koupelny, poslala ho po Gale Placidiové doktoru Juvenalu Urbinovi. Byl to jeden z jejích příznačných dopisů, v němž

nestálo ani písmeno navíc, ale žádné také nechybělo; psala jen ano, pane doktore, smíte si s tatínkem promluvit.

Když se Florentino Ariza dozvěděl, že si Fermina Dazová bude brát bohatého lékaře z aristokratické rodiny, který vystudoval v Evropě a těší se na svůj věk neslýchané reputaci, ocitl se úplně na dně. Jakmile Tránsito Arizová zjistila, že ztratil řeč i chuť k jídlu a bezútěšně provzlyká celé noci, vynaložila nadlidské úsilí a uchýlivši se ke způsobům milenky chlácholící svého miláčka dosáhla toho, že po týdnu pozřel první sousto. Když viděla, jak se věci mají, obrátila se na dona Lva XII., posledního z trojice bratrů, který dosud byl

naživu, a bez vysvětlování ho požádala, aby jejímu synovi opatřil zaměstnání u paroplavby, cokoli, jen když to bude co nejdál, v nějakém ztraceném přístavu v džungli u řeky Magdaleny, kde není pošta ani telegraf a kde nepotká nikoho, kdo by mu něco vykládal o tomhle městě zkázy. Strýc jej u paroplavby nezaměstnal s ohledem na vdovu po bratrovi, která nemohla vystát, že je tenhle parchant vůbec na světě, ale zato mu obstaral místo telegrafisty ve Villa de Leyva, městečku jako ze sna, vzdáleném

víc než dvacet denních pochodů od Okenné ulice a dobré tři tisícovky metrů nad její

úrovní.

O průběhu cesty, která mu byla takto naordinována, neměl Florentino Ariza nikdy moc přesnou představu; po pravdě řečeno ji takřka nevnímal. Co si z ní měl zapamatovat, mělo neostré a rozvlněné obrysy jako všechno, co v té době prožíval, neboť svět se mu jevil, jako by se na něj díval skrz vadné sklo svého neštěstí. Telegram o svém jmenování zprvu nemínil vůbec brát na vědomí, dokud ho Lotario Thugut ryze německou argumentací nepřesvědčil, že se před ním otvírá skvělá budoucnost na poli veřejné správy. "Telegraf, toť

profese budoucnosti," řekl. Věnoval Florentinu Arizovi pár rukavic podšitých králíčinou, ušanku a svrchník s kožešinovým límcem, který

prošel zatěžkávací zkouškou krutých bavorských lednů. Strýc Lev XII. mu dal dva soukenné obleky a nepromokavé holínky po starším bratrovi, jakož i plavební lístek do kajuty na nejbližší loď. Tránsito Arizová šatstvo zkrátila a zabrala synovi na míru, poněvadž

byl hubenější než otec a zdaleka ne tak vysoký jako německý

emigrant, a zakoupila mu vlněné ponožky a spodní triko s nohavicemi, aby měl všechno, čeho si žádá drsné podnebí náhorní planiny. Florentino Ariza, zocelený tolikerým utrpením, přihlížel cestovním přípravám, jako by asi nebožtík přihlížel přípravě vlastního pohřbu. Nikomu neřekl, že odjíždí, s nikým se nerozloučil, zaťatý do sebe, uzavřený každému a všem, jenom matce dal nahlédnout do tajemství

vášně, kterou v sobě musel potlačovat. Večer před odjezdem se však při plném vědomí dopustil posledního ztřeštěného kousku srdce, ač ho to docela dobře mohlo stát život. O půlnoci se oblékl do svátečního a v samotě pod balkonem Fermíny Dazové zahrál onen milostný valčík, který pro ni kdysi složil, který znali jen oni dva a který byl po tři roky symbolem soudržnosti, s níž čelili všem protivenstvím. Přišeptával si slova, slzy mu kapaly na housle a smyčcem fídlal tak procítěně, že se už po prvních taktech rozštěkali psi v celé ulici a pak i ve městě, ale jak kouzlo hudby účinkovalo, postupně zase umlkali a valčík dozněl v nadpřirozeném tichu. Balkonové okno se neotevřelo, nikdo nevyhlédl na ulici, ba dokonce se neukázal ani ponocný, který skoro vždycky přispěchal s lucernou přiživit se na drobtech zastaveníčka. Tímto činem se mu ulevilo jako po nějakém zaříkávání; když uložil housle do pouzdra a mrtvými ulicemi odcházel pryč, neotáčeje se nazpátek, zbavil se pocitu, že ráno odjíždí, a místo toho mu připadalo, že je na odjezdu odedávna, neodvolatelně

rozhodnutý nikdy víc se nevrátit.

Parník, jedno ze tří plavidel téhož typu, jež vlastnila Karibská

říční paroplavba, byl svého času přejmenován na počest zakladatele podniku: Pius Pátý Loayza. Byl to plovoucí dvouposchodový dům ze dřeva, posazený na širokém a plochém kovovém trupu s maximálním ponorem pěti stop, což lodi poskytovalo dobré manévrovací schopnosti

vzhledem k proměnlivosti říčního dna. Starší lodi, postavené v Cincinnati kolem poloviny století po vzoru legendárních parníků, jež

brázdily vody Ohia a Mississippi, měly po každé straně jedno koleso, poháněné parou z kotle na dříví. Podobně jako na nich, i na parnicích Karibské říční byly parostroje a kuchyně umístěny na spodní palubě téměř v úrovni hladiny a tamtéž se nacházely i velké

ohrady podobné slepičárnám, kde si muži z posádky v několika řadách nad sebou zavěšovali hamaky. Na horní palubě bylo velitelské

stanoviště, kajuty kapitána a lodních důstojníků, odpočívárna a jídelní salon, kam byli význačnější pasažéři alespoň jedenkrát v průběhu plavby pozváni na večeři a na karty. Na prostřední palubě po obou stranách uličky, která sloužila jako společná jídelna, bylo šest kajut první třídy a na přídi společenský prostor s otevřeným výhledem na řeku, obehnaný dřevěným

prolamovaným zábradlíčkem s železnými sloupky, kde si na noc rozvěšovali hamaky řadoví pasažéři. Na rozdíl od starších lodí neměly tyto parníky kolesa po stranách, nýbrž jediné obrovité kolo s vodorovnými lopatkami na zádi, přímo pod rozpálenými záchodky paluby pro cestující. Florentino Ariza se ani neobtěžoval, aby se hned, jakmile oné červencové neděle v sedm hodin ráno vstoupil na palubu, vydal na prohlídku lodi, jak dělal téměř pudově každý, kdo se poprvé plavil. Novou skutečnost, jež ho obklopovala, vzal na vědomí teprve kvečer, když se šel na zád'

vymočit, zatímco proplouvali kolem osady Calamar, a otvorem latríny uviděl, jak se mu přímo pod nohama rachotivě otáčí obrovské kolo z fošen, soptící pěnu a vroucí páru.

Nikdy předtím necestoval. V papundeklovém kufru si vezl oblečení

do hor, ilustrované románky do kapsy, vycházející každý měsíc na pokračování, které si vlastnoručně sešíval do desek z tvrdého papíru, a několik svazečků milostných básní, zteřelých a ohmataných ustavičným pročitáním, přestože je už dávno uměl nazpaměť. Housle, tu příliš trpkou připomínku vlastního neštěstí, nechal doma; zato ho matka přiměla, aby s sebou vzal petate, velice oblíbenou a praktickou věcičku na spaní: sestávala z podušky, prostěradla, plechového nočníku a sítě proti hmyzu, to vše sbaleno do rohože a převázáno dvěma sisálovými provazy, aby se to v případě potřeby dalo zavěsit jako hamaka. Florentino Ariza s sebou nechtěl petate brát; připadalo mu to zbytečné, když v kajutě jsou přece palandy, ale od prvního večera musel znovu blahořečit matčině předvídavosti. V

poslední chvíli se totiž nalodil jakýsi pasažér v obřadném úboru, doprovázený samotným guvernérem provincie. Časně ráno připlul na lodi z Evropy a chtěl neprodleně pokračovat v cestě i s manželkou, dcerou, olivrejovaným sluhou a sedmi rozměrnými kufry se zlatým kováním, které se stěží podařilo vecpat na schůdky. Kapitán, obrovitý chlapík původem z Cura(aa, dokázal úspěšně zabrnkat na vlasteneckou strunu v srdci místních cestujících ve snaze zajistit nečekaným cestovatelům jakés takés pohodlí. Svéráznou hatmatilkou, skládající se dílem ze španělštiny, dílem ze smíšeného jazyka používaného na ostrově Cura(ao, Florentinu Arizovi vysvětlil, že ten pán ve fraku je nový anglický vyslanec, který cestuje do hlavního města republiky; připomněl, že zmíněná ostrovní říše rozhodnou měrou přispěla k naší nezávislosti na španělském dominiu, a tudíž vše, co obětujeme pro to, aby se tak velevážená rodina u nás cítila lépe než

doma, je pouhá maličkost. Florentino Ariza se pochopitelně kajuty vzdal.

Zpočátku toho nelitoval, poněvadž touto roční dobou řeka oplývala hojností vody a první dvě noci plavba pokračovala bez překážek. Po večeři, která se podávala v pět odpoledne, muži z posádky rozdělili mezi cestující skládací lehátka potažená plachtovinou; každý si to svoje rozložil, kde se právě dalo, rozestlal na ně lůžkoviny ze svého petate a nad lehátkem zavěsil moskytiéru. Kdo měl hamaku, pověsil si ji v saloně, a kdo neměl nic, natáhl se na stůl v jídelně

a zachumlal se do ubrusů, které se vyměňovaly nejvýš dvakrát během plavby. Florentino Ariza probděl skoro celou noc; zdálo se mu, že ve svěžím říčním vánku slyší hlas Fermíny Dazové, slyšel ji zpívat v supění parníku, který si kročejemi velkého živočicha razil cestu vpřed temnotou, a hýčkal si svou osamělost, zabydlenou vzpomínkou na ni, dokud na obzoru nevyvstaly první zarůžovělé pruhy a nad pustými pastvinami a bažinami v mlžném oparu se nerozpukl nový den. V tu chvíli si pomyslel, že tato cesta je jen dalším důkazem matčiny moudrosti, a pocítil, že je v jeho silách přežít zapomnění. Tři dny se plavili v dobrých vodách, potom však začaly plavbu znesnadňovat nepředvídané písečné naplaveniny a zrádné proudy. Řeka se zkalila a její tok se víc a víc úžil v pralesní spleti obrovitých stromů, mezi nimiž bylo jen čas od času vidět nějakou tu slaměnou chatrč vedle hranic dříví pro lodní kotle. Polední vedro jako by houstlo křikem papoušků a vřeštěním neviditelných opic. Na noc se ale loď musela uvazovat, aby se dalo spát, a tu se stávalo nesnesitelným už jenom být naživu. K vedru a komárům se přidával puch soleného masa, které se v pruzích sušilo na lodním zábradlí. Valná část

cestujících, hlavně Evropané, opouštěli smrduté kajuty a trávili noc přecházením po palubách, odhánějíce nejrůznější

polétavou havěť ručníky, kterými si utírali ustavičně prýstící pot, a ráno padali únavou, oteklí a pobodaní hmyzem.

Toho roku ještě ke všemu vypukla další epizoda střídavě

přerušované a obnovované občanské války mezi liberály a konzervativci, takže kapitán v zájmu pořádku na lodi a bezpečnosti cestujících učinil velmi přísná preventivní opatření. Ve snaze zabránit mýlkám a provokacím zakázal zábavu, která se tehdy na cestách s oblibou pěstovala, totiž střelbu na kajmany, slunící se na písčitých březích. Později, když se část pasažérů v průběhu jakési debaty rozdělila na dva zneprátelené tábory, dal všem zabavit zbraně, přičemž se zaručil čestným slovem, že je vrátí na konci cesty. Neoblomil ho ani britský velvyslanec, který se od prvního rána po vyplutí promenoval po palubě v loveckém obleku, vyzbrojen karabinou se zaměřovačem a dvouhlavňovkou na tygry. Ještě

drastičtější omezení však na ně dolehla za přístavem Tenerife, o něco výš proti proudu, kde minuli loď plující pod žlutou morovou vlajkou. Kapitánovi se nepodařilo získat žádné zprávy o tom povážlivém znamení, neboť míjená loď na jeho signalizaci neodpovídala. Ještě týž den však potkali jiné plavidlo s nákladem dobytka na Jamajku a z tohoto zdroje se dozvěděli, že se na palubě

lodi se žlutou morovou vlajkou nacházejí dvě osoby postižené

cholerou a epidemie že řádí na úseku řeky, který byl teprve před nimi. Kapitán tudíž zakázal opouštět loď nejen v následujících přístavech, nýbrž i na neobydlených místech, kde se zastavovalo kvůli nakládce dřeva. Tak se stalo, že si cestující po zbývajících šest dnů plavby do konečného přístavu osvojili vězeňské návyky včetně zvrhlé záliby prohlížet si paklík holandských pornografických pohlednic,

které kolovaly z ruky do ruky, aniž kdo věděl, odkud se vzaly, ačkoli žádnému říčnímu vlku nemohlo být utajeno, že představují pouze nepatrný zlomek kapitánovy pověstné sbírky. Avšak i tohle rozptýlení bez budoucnosti nakonec jen prohloubilo všeobecnou nudu.

Florentino Ariza snášel strasti cestování s touž neochvějnou odevzdaností, která jeho matce vnukala bezútěšné myšlenky a jeho přátele uváděla v zoufalství. S nikým nemluvil. Čas mu snáze uplýval, když vysedával u zábradlí a pozoroval nehybné kajmany, slunící se s otevřeným chřtánem na písčitých březích a lapající po motýlech, hejna volavek, zčistajasna se poplašeně zvedající z bažin, kapustňáky s mláďaty přísátými k jejich velkým mateřským prsům, kteří uváděli cestující v úžas svým ženským nářkem. Během jediného dne uviděl na vodě plavat tři nafouklá, zezelenalá lidská těla, na nichž posedávali supi. Nejdřív voda přinesla dvě mužská těla, z nichž jedno bylo bez hlavy, a potom tělíčko malého děvčete, jehož

dlouhé vlasy medúzy se odvlhnily ve zpěněné brázdě za lodí. Nikdo se nedozvěděl, zda šlo o oběti války nebo cholery, poněvadž tohle se nevědělo nikdy, ale odporný, ke zvracení nutící puch poskvřnil v jeho paměti vzpomínku na Ferminu Dazovou.

Takhle to bylo vždycky: každá událost, ať dobrá či zlá, se k ní

nějak vztahovala. V noci, když lodníci uvázali parník ke břehu a zmožení cestující povětšinou pendlovali po palubách sem a tam, uchyloval se pod karbidovou lampu v j ídelně, jedinou, která svítila až do rozbřesku, a spíš po paměti četl stokrát pročtené ilustrované

románky, jejichž důvěrně známá dramata znovu nabývala svého původního magického kouzla, když na místo

smyšlených hrdinů dosadil osoby, které znal ze skutečného života, přičemž sobě a Fermině

Dazové vyhradil role milenců, jimž je souzeno rozloučení. Jindy jí

za noci psával dopisy ztroskotance a jejich útržky pak trousil do vod, které bez ustání

běžely k ní. Takto ubíjel nejkrutější hodiny, převtělen tu v ostýchavého prince, tu v reka lásky, a jindy zase ve své vlastní opažené kůži zapomenutého milence, dokud se nezvedla časná ranní bríza, a teprve pak si šel sednout do lenošky u zábradlí, trochu si vsedě zdřímnout.

Jedné noci sklapl knížku dříve než obvykle a roztržitě se vydal k záchodkům; procházel právě liduprázdnou jídelnou, když vtom se otevřely dveře, které právě míjel, a jakási jestřábí ruka ho popadla za rukáv a vtáhla ho do kajuty. Sotva si stačil ve tmě uvědomit nějaké nahé ženské tělo bez věku, prudce oddechující a zbrocené

horkým potem, a neznámá ho povalila zády na palandu, rozepnula mu přezku opasku, rozepnula mu knoflíky a sama se nad ním rozčtvrtila, připravivši ho beze slávy o panictví. Oba se v agonii zřítili do prázdnoty bezedné propasti s vůní bažiny s mořskými ráčky. Padla pak na něj, popadajíc dech, jako by se dusila, a přestala ve tmě

existovat.

“Teď jděte a na tohle zapomeňte,” řekla. “Nikdy se to nestalo.” Nájezd byl natolik bleskurychlý a triumfální, že se nedal vysvětlit nějakým náhlým pominutím smyslů z nudy, nýbrž jedině jako plánovaný čin, dlouho promyšlený do nejmenších podrobností. Tato lichotivá jistota rozrušila Florentina Arizu o to víc, že jej na vrcholu rozkoše osvítilo poznání, jemuž nechtěl uvěřit, ba dokonce se vzpěchoval vůbec si je připustit: že totiž pomyslnou lásku Ferminy Dazové může nahradit pozemská vášeň. Umínil si, že musí

vypátrat, kdo je ta mistrná násilnice, jejíž pardálí pudovost by ho třeba dokázala vyhojit z trýzně. To se mu však nezdařilo. Čím usilovněji pátral, zkoumal a zvažoval možnosti, tím víc, jak cítil, se naopak vzdaloval od pravdy.

Přepad se odehrál v poslední kajutě, z níž se však spojovacími dveřmi dalo procházet do kajuty předposlední, takže obě kabiny tvořily rodinné apartmá se čtyřmi visutými lůžky. Obývaly je dvě

mladé ženy spolu s další ženou, sice podstatně starší, avšak výtečně

zachovalou, a s několikaměsíčním dítětem. Nalodily se v Barranco de Loba, přístavu, kde se nalodíval náklad a cestující z Mompoxu od těch dob, co se tohle město dostalo kvůli vrtochům řeky z dosahu lodních tras, a Florentino Ariza si jich všiml jen proto, že nesly spící dítě ve veliké kleci na ptáky.

Oblékaly se, jako by se plavily na luxusním zámořském parníku. Nosily honzíky pod hedvábnými sukněmi, velké krajkové límce, klobouky s širokou krempou, ozdobené látkovými květy, a obě mladší

ženy se několikrát za den kompletně převlékaly, takže vypadaly, jako by je ustavičně obestíral vlastní prostor jarní svěžesti, zatímco ostatní cestující lekali vedrem. Všechny tři dovedly obratně

zacházet se slunečníky a péřovými vějíři, jejich mluvy však užívaly s neproniknutelnými záměry někdejších koket. Florentino Arizo ani nedokázal přesněji odhadnout, v jakém jsou vzájemném vztahu, ačkoli nepochybně byly blízké příbuzné. Zpočátku si myslel, že by starší

žena mohla být matkou těch dvou mladších, ale potom si uvědomil, že na to nemá věk; kromě toho nosila polosmutek, který její mladší

družky nesdílely. Nevěřil, že by se některá z nich opovážila udělat to, co udělala, kdyby ostatní spaly vedle na lůžkách, a vycházel tedy z jediného rozumného předpokladu, že využila náhodného anebo snad i smluveného okamžiku, kdy zůstala v kajutě sama. Pozorováním si ověřil, že si občas ve dvou vyšly na palubu trochu se provětrat a zůstávaly tam dlouho do noci, zatímco třetí hlídala dole děťátko; jednou v noci, kdy bylo parno k zalknutí, se však na palubě objevily všechny tři a dítě nesly s sebou v proutěné kleci zakryté gázem. Přestože se z těchto matoucích indicií nedalo nic kloudného vysoudit, Florentino Ariza poněkud kvapně vyloučil možnost, že by přepadení bylo dílem nejstarší členky trojice, a vzápětí zprostil podezření i tu nejmladší, která z

nich byla nejkrásnější a nejtroufaleji se chovala. K tomuto závěru však nedospěl na základě

žádných pádných důkazů, nýbrž jedině toho, že čím dychtivěji trojici pozoroval, tím víc bral za hotovou věc své vroucí přání, aby onou chvilkovou milenku byla matka děťátka v ptačí kleci. Pod vlivem této přitažlivé domněnky na ni začal myslet silněji než na Ferminu Dazovou, aniž bral v potaz skutečnost, že očividně žila jen svým děťátkem. Nemohlo jí být víc než pětadvacet, byla štíhlá, měla nazlátlou pleť a víčka Portugalek, což ji činilo vzdálenější, a každý muž by se spokojil s pouhými drobty něhy, jíž zahrnovala své

maličké. Od snídaně až do chvíle, kdy chlapečka ukládala k spánku, obírala se ve společenské místnosti jen jím, zatímco její družky hrály čínskou dámu. Když dítě konečně uspala, zavěšovala proutěnou klec ke stropu u lodního zábradlí, tam, kde bylo nejsvěžeji, ale ani pak se od děťátka nehnula, kolébala klecí a broukala mu písničky jako nevěstinka, duchem povznesena nad strasti cestování. Florentino Ariza se upnul k představě, že se dříve či později

musí prozradit, i kdyby jen pouhým gestem. Nespouštěl ji z očí; aby nepropásl sebemenší změnu jejího dechu, ostřížím zrakem sledoval, jak se jí na batistové blůze pohupuje relikviář, který nosila zavěšený na šíji, bezostyšně na ni civěl přes knížku, ve které si naoko četl, a dokonce si s promyšlenou neomaleností v jídelně přisedal naproti ní. Nedostalo se mu však sebemenšího náznaku, že by vskutku byla držitelkou druhé poloviny jeho tajemství. Nezůstalo mu po ní nic než

křestní jméno bez příjmení, kterým na ni mladší družka jednou zavolala: Rosalba.

Osmého dne se parolod' namáhavě prodrala přejetou tísňinou mezi mramorovými útesy a po obědě zakotvila v Puerto Lare. Tady měli vystoupit cestující, kteří chtěli pokračovat dál do vnitrozemí

provincie Antioquia, jedné z těch, které nová občanská válka nejhůře postihla. Přístav sestával z půltuctu palmových chatrčí a dřevěného výčepu se střechou z pozinkovaného plechu a střežilo jej několik bosých a špatně vyzbrojených hlídek, poněvadž se proslýchalo, že se povstavci chystají rabovat lodě. Vzadu za domky se tyčil až k nebi hřeben nehostinných hor s užoučkou jezdeckou stezkou, vytesanou na okraji propasti. Nikdo na palubě nespal klidně, ale žádný útok se v noci nekonal a ráno to v přístavu vypadalo jako na jarmarku: všude bylo vidět plno indiánů, kteří nabízeli na prodej amulety z rostlinné slonoviny a kouzelné nápoje lásky a motali se mezi houfy nákladních zvířat, připravených vyrazit na šestidenní cestu vzhůru do hor, k orchideovým pralesům centrálního pohoří. Florentino Ariza zaujatě sledoval, jak černí nosiči vynášejí na hřbetě náklad z útrob lodi, díval se, jak přepravují na souš laťové

bedny s čínskou majolikou, fortepiana pro staré panny z Envigada, a příliš pozdě si všiml, že mezi cestujícími, kteří v

Puerto Lare vystoupili, se nachází i Rosalbina skupinka. Seděly bokem v sedlech, na nohou vysoké holínky amazonek, a nad hlavou třímaly slunečníky v barvách rovníkového pásma. Teprve teď sebral kuráž a odhodlal se k něčemu, na co si do té chvíle netroufal: zvedl ruku a zamával Rosalbě na rozloučenou. Všechny tři mu odpověděly týmž způsobem, natolik důvěrně, že se mu kvůli té pozdní odvaze až lítostí sevřelo srdce. Uviděl, jak jezdkyňe zabočily za výčep, následovány karavanou mul s nákladem kufrů, krabic na klobouky a klecí s děťátkem, a zakrátko mohl pozorovat, jak se jako procesí nákladem obtížených mravenečků šplhají k okraji propasti, kde se mu vytratily ze života. Pocítil, že je na světě docela sám, a vzpomínka na Ferminu Dazovou, číhající na svou chvíli, mu zasadila smrtící drásanec. Věděl, že její svatba, určitě hlučná a okázalá, se má odbyvat příští sobotu a že ten, kdo ji na celém světě nejvíc miluje a bude milovat navždycky, nemá ani právo umřít pro svou vyvolenou. Posedl ho běs žárlivosti, kterou dosud utápěl v slzách. Prosil Pánaboha, ať

blesk spravedlnosti boží sežehne Ferminu Dazovou, až se bude chystat odpřisáhnout lásku a poslušnost muži, který ji chce za ženu jen jako společenskou ozdobu, a v extázi si představoval, jak nevěsta, buď

jeho, anebo ničí, padá jako podťatá na dlažbu katedrály, vínek pomerančových květů sežehlý sněžným popraškem smrti, a pěna závoje jak kypí po mramorových náhrobních deskách čtrnácti biskupů, pohřbených před hlavním oltářem. Sotva však pomstu dokonál, zalitoval zlého skutku a nechával Ferminu Dazovou zase vstát a dýchat, sice cizí, ale živou, poněvadž si bez ní nedokázal představit svět. Znovu přestal spát, a pokud se občas dostavil do jídelny a v něčem se ponimral, pak jen proto, aby si mohl představovat, že s ním sedí u jednoho stolu, anebo naopak natruc, aby si nemyslela, že jí prokáže tu čest a bude kvůli ní držet hladovku. Někdy se utěšoval myšlenkou, že jednou, alespoň

jedinkrát, ale jednou dozajista nadejde ta chvíle, kdy v opojení svatebního veselí, a ještě spíše v horečnatých nocích líbánek, vyvstane ve svědomí Fermíny Dazové přízrak podvedeného, pošlapaného, poplivaného snoubence a po jejím štěstí bude veta.

Večer předtím, než vpluli do přístavu Caracolí, kde plavba končila, uspořádal kapitán tradiční slavnost na rozloučenou. Na palubě vyhrávala dechovka složená ze členů posádky a z kapitánského můstku se odpalovaly barevné světlice. Velvyslanec Velké Británie přečkal celou odyseu s příkladným stoicismem; objektivem fotoaparátu lovil zvířata, která mu nedovolili střílet z ručnice, a do jídelny přicházel každý večer ve společenském úboru. Na závěrečný večírek se však dostavil ve skotském kroji MacTavishova klanu, rozjařeně mačkal dudy, každého učil skotské národní tanečky a do kajuty ho krátce před svítáním museli málem dovézt. Florentino Ariza, zkrušený

bolem, zalezl na palubě do koutku co nejdál od míst, kde se odbývala pijatika, o které nechtěl nic vědět, a zachrul se do pláště Lotaria Thuguta, neboť ho mrazilo až v kostech. Vzbudil se v pět ráno s pocitem odsouzení, který se probouzí v den své popravy, a celou sobotu nedělal nic jiného, než že si minutu po minutě představoval, co se děje na svatbě Fermíny Dazové. Když později po návratu domů

zjistil, že si tenkrát popletl hodinu a že vůbec všechno proběhlo jinak, než si představoval, zbylo mu dost zdravého rozumu, aby se svému tehdejšímu fantazírování zasmál.

Buď jak buď, vypjaté sobotní vášně vyvrcholily novou krizí, doprovázenou horečkou: zimnice ho roztřásla v okamžiku, kdy, jak si vypočetl, nastala chvíle, aby se novomanželé vytratili tajnými dvířky ze slavnosti a oddali se rozkoším první noci. Kdosi zahlédl, jak v horečce drkotá zuby, upozornil kapitána, a ten v obavě, aby nešlo o choleru, nechal večírek večírkem a přivolal lodního felčara; lékař pro

jistotu poslal Florentina Arizu do karanténny kajuty, ale ještě předtím do něj vpravil koňskou dávku bromidu. Když se nazítrí

objevily na dohled útesy v Caracolí, Florentino Ariza se probudil bez teploty a s povznesenou myslí, poněvadž se v mátohách po sedativech jednou provždy a bez dalších okolků rozhodl, že veškerou zářnou budoucnost telegrafisty pošle k čertu a vrátí se stejnou lodí

do své staré a dobré Okenné ulice.

Nazpátek ho mohli bez potíží vzít na oplátku za to, že cestou tam přenechal kajutu zástupci královny Viktorie. Kapitán se ho zprvu pokoušel přemluvit; také on se oháněl tvrzením, že telegrafie je věda budoucnosti. Dokonce, jak řekl, se už pracuje na vynálezu, který by umožnil zřídit telegrafní spojení i na lodích. Florentino Ariza se však nedal zvíkat žádnými, byť sebeslibnějšími důvody, a kapitán ho nakonec s sebou vzal nazpátek, ne proto, že mu dlužil za kajutu, ale protože věděl, jaké pouto ve skutečnosti pojí tohoto pasažéra s Karibskou říční paroplavbou.

Plavba po proudu netrvala ani šest dní; sotva na úsvitě vpluli do laguny Las Mercedes a Florentino Ariza uviděl řádky světelek rybářských člunů, rozhoupaných vlnami parníku, cítil se zase jako doma. Byla ještě noc, když přistáli v zálivu Ni((n))o Perdido asi devět mil od zátoky, kde bývalo poslední přístaviště říčních parníků, než byl vybagrován a splavněn někdejší španělský plavební

kanál. Cestující museli počkat do šesti do rána na flotilu nájemných šalup, které je měly dopravit do konečného cíle. Florentino Ariza nemohl nedočkavostí vydržet, a tak odplul dávno předtím na poštovní

šalupě, jejíž osádka ho s sebou ráda vzala jakožto kolegu od fochu. Než sestoupil z paluby parníku, neodpustil si symbolické gesto: popadl petate, hodil je do vody a pak

pozoroval, jak mezi lucernami neviditelných rybářů vyplouvá z laguny ven, dokud nezmizelo v širém oceáně. Byl si jist, že je do konce svých dnů nebude potřebovat. Nikdy víc, poněvadž nikdy víc už neopustí město Ferminy Dazové. Záliv se za svítání podobal poklidné říční tišině. Nad oparem, který se převaloval nad hladinou, uviděl kupoli katedrály zlátnoucí

v prvních paprscích, uviděl holubí hejna na rovných střechách, a když se podle jejich obrysů zorientoval, našel balkon paláce markýze z Casalduera, kde, jak předpokládal, měla dosud podřimovat žena jeho neblahého osudu, hlavu opřenou o rámě nasyceného chotě. Byla to drásavá představa, ale Florentino Ariza ji nezapudil a naopak si v trýzni polebedil. Slunce už začínalo přehřívát, když poštovní šalupa prokličkovala bludištěm kotvících plachetnic, kde se nesčetné puchy tržiště slévaly s hnilobným pachem dna v hustou smrdutou clonu. Škuner z Riohachy právě přistál a přístavní nosiči, stojící po pás ve vodě, přebírali z paluby cestující a přenášeli je na břeh. Florentino Ariza seskočil z poštovní šalupy na zem jako první a od té chvíle přestal vnímat puch zátoky a cítil jedině vůni Ferminy Dazové, která ho provázela, kam se hnul. Vonělo po ní celé město. Na telegrafní stanici se už nevrátil. Jak se zdálo, nezajímalo ho nic než milostné romány do kapsy a svazky Lidové knihovny, které mu matka nadále kupovala a on je v hamace na břicho pročítal zas a znovu, dokud je neuměl nazpaměť. Po houslích se ani nezeptal. Znovu se začal stýkat s nejbližšími přáteli a někdy s nimi zašel na kulečník anebo na Katedrální náměstí poklábat si u kavárenských stolků v loubí, ale nikdy se už nevydal na sobotní taneční zábavu: bez ní to nešlo.

Ještě to ráno, co se vrátil z nedokončené cesty, dozvěděl se, že Fermina Dazová tráví líbánky v Evropě, a ve zmateném srdci pocítil jistotu, že v Evropě zůstane ne-li navždy, pak určitě mnoho let. Tato jistota mu poprvé vnukla

naději, že třeba dokáže zapomenout. Myslel na Rosalbu, jejíž připomínka žhnula tím víc, čím víc čas přitlumoval ty druhé vzpomínky. Tou dobou si nechal narůst knír, jehož špičky ztužoval pomádou a který si měl ponechat až do konce života; knírek ho změnil nejen co se vzhledu týče a myšlenka, že lásku lze nahradit, nasměrovala jeho život netušenou cestou. Vůně

Ferminy Dazové postupně slábla a už ji tak často necítil, a nakonec zůstala jen v bílých gardéniích.

Takhle žil, ztrativ směr a nevěda, kudy v životě pokračovat, když

jedné válečné noci zaklepala na jejich dveře slavná vdova Nazaretová

a ulekaně prosila, zda by u nich nemohla přespát, poněvadž její dům poškodila dělová kule povstaleckých oddílů generála Gaitána Obesa, obléhajícího město. Byla to Tránsito Arizová, kdo popadl příležitost za pačesy: pod záminkou, že ve svém pokoji nemá místo, poslala vdovu k synovi do ložnice, doufajíc v skrytu duše, že by se novou láskou mohl vykurýrovat z té, která mu nedovolovala žít. Florentino Ariza se s nikým nemiloval od té doby, co ho Rosalba v lodní kajutě

připravila o panictví, a připadalo mu docela přirozené, že za takovéhle noci nouze vdova přespí v posteli a on v hamace. Jenomže vdova už rozhodla za něj. Přisedla k němu na postel, kde bezradně

ležel, a vykládajíc mu, jak se nemůže utěšit ze zármutku po nebožtíku manželovi, zesnulém před třemi lety, stahovala ze sebe vdovské šláře a házela je po pokoji, dokud na ní nezůstal ani snubní

prstýnek. Svlékla taftovou blůzičku vyšívanou sekanými korálky a švihla s ní přes celou

místnost za lenošku v koutě, živůtkem mrskla přes rameno až na druhý konec postele, jediným rycnutím se zbavila dlouhé sukně i s nabíranou spodničkou, saténové bokovky s podvazky a hedvábných smutečních punčoch, a všechno to poházela po podlaze, dokud nebyla celá místnost vytapecírovaná posledními zbytky jejího smutku. Počínala si přitom s takovým citem pro přesnou chvíli, že pokaždé, když se vítězoslavně zbavila nějakého kousku textilu, zahřměla jakoby jí na počest povstalecká děla, pod jejichž kanonádou se město otřásalo v základech. Florentino Ariza se pokusil pomoci jí

s háčky na podprsence, ale vdova Nazaretová ho obratným manévrem předešla, poněvadž se za pět let manželské oddanosti naučila vystačit si sama ve všech řízeních lásky včetně preambule a obejít se bez cizí pomoci. Nakonec rychlým pohybem plavkyně setřepala krajkové kalhotky, nechala je sklouznout po nohou a zůstala, jak ji pánbu stvořil.

Bylo jí osmadvacet a třikrát rodila, ale její nahota si uchovávala nedotčenou závratnost neprovdané dívky. Florentino Ariza jaktěživ nepochopil, jak mohlo nějaké kajícnické roucho zastříti pravý žár téhle divoké klisničky spalované vlastní horečkou, která

ho svlékla, jak nikdy nemohla svléknout svého muže, aby si nemyslel, že je zkažená, a vrhla se na něj s veškerou prostomyslnou zbrklostí

pětileté manželské věrnosti, jako by si naráz chtěla vynahradit železnou abstinenci smutku. Až do té noci, počínaje šťastnou hodinou, kdy ji matka zrodila, se vdově Nazaretové nikdy nestalo, že by jen ležela v posteli s jiným mužem než s nebožtíkem manželem. žádné nevkusné výčitky si nepovolila, naopak. Nemohla spát, jak přes střechy ustavičně hvízdaly ohnivé kule, a tak brebentila až do svítání o manželovi, o kterém pěla samé chvály až na

jedinou zradu, kterou mu vytýkala, totiž tu, že umřel bez ní, osvobozena jistotou, že teď, dva metry pod zemí, v truhle zatlučené dvanácti třípalcovými hřeby, jí konečně patří, jak jí nikdy nepatřil.

“Jsem šťastná,” řekla, “poněvadž teprve teď bezpečně vím, kde je, když není doma.”

Té noci rázem odložila smutek, nezdržujíc se zbytečným mezidobím šedě kvítkovaných blůzek; život jí zaplnily písničky o lásce a vyzývavé šaty s pestrými květy a namalovanými motýly a začala se rozdávat každému, kdo ji chtěl. Po třiasedmdesátidenním obléhání

byli povstalci generála Gaitána Obesa poraženi a vdova Nazaretová

dala dům poškozený kulí opravit a přistavět k němu kouzelnou terasu nad mořem, přímo nad vlnolamem, kde za bouřky běsnily vlny příboje. To bylo její hnízdečko lásky, jak mu bez špetky ironie říkala; tady přijímala jen toho, v kom se jí zalíbilo, kdy chtěla a jak chtěla, a od nikoho nevzala ani groš, neboť mínila, že jsou to muži, kdo jí

prokazuje laskavost. Jen v několika málo případech přijala dáreček, pokud to nebylo nic ze zlata, a vedla si natolik obratně, že by ji nikdo nedokázal průkazně usvědčit z nepřístojností. Pouze jedenkrát se ocitla na samém pokraji společenského skandálu: to když se začalo šuškat, že arcibiskup Dante de Luna nepřišel o život nešťastnou náhodou, pozřev omylem krmi s prašivkami, ale že se houbami otrávil záměrně, když mu pohrozila, že se podřízne, jestli ji nepřestane pronásledovat hříšnými návrhy. Nikdo se jí nezeptal, jestli tomu tak skutečně bylo, nikdy o tom sama nemluvila a také nic nezměnila na svém životě. Byla, jak prohlašovala polomrtvá smíchy, jediná

svobodná ženská v celé provincii.

Florentinu Arizovi nikdy neodepřela příležitostnou schůzku ani v dobách, kdy byla nejvíc zaměstnána; scházela se s ním bez nároku milovat či být milována, ale pokaždé i s nadějí, že najde něco, co by se lásce podobalo, avšak obešlo by se bez jejích problémů. Někdy ji navštěvoval doma, a to se pak rádi nechávali smáčet slanou pěnou na terase k moři a pozorovali, jak na obzoru svítá nad světem. S

vynaložením veškerého úsilí, jakého byl schopen, ji učil akrobatickým prostocvikům,

kteřé kdysi v hodinovém hotelu vypožičoval skrz provrtanou přepážku, a pokoušel se jí vštípit poučky, jež mu při nočních flámech kázával Lotario Thugut. Ponoukal ji, aby se přitom nechali vidět, dožadoval se, aby místo obvyklé

misionářské polohy vyzkoušeli vodní bicykl, kuře na rožni anebo rozčtvrceného andělíčka, a při jednom novátorském pokusu si málem srazili vaz, když se s nimi utrhla hamaka. Byly to neplodné lekce. Vdova Nazaretová byla žačka sice smělá, ve skutečnosti však neměla špetky nadání pro řízenou soulož. Nikdy nepochopila kouzlo vážné

práce v posteli, nikdy ji neosvítla inspirace a její orgasmy byly nevčasné a povrchní: jen smutný prach. Florentino Ariza dlouho žil v klamně víře, že je jediný, a vdova Nazaretová jej v této domněnce ráda udržovala, dokud ke své smůle nezačala mluvit ze spaní. Z toho, jak ji slyšel spát, si po útržcích postupně složil námořní mapu vdoviných snů a prokormidloval mezi četnými ostrůvky jejího tajného života. Tak se dozvěděl, že se za něj nemíní provdat, ale cítí se k němu připoutána nesmírnou vděčností za to, že ji naučil neřesti. Sama mu to mnohokrát řekla.

“Zbožňuju tě, poněvadž jsi ze mě udělal couru.” Řečeno jinými slovy, nebyla daleko od pravdy. Florentino Ariza ji zbavil panenské nedotčenosti konvenčního manželství, škodlivější než

vrozená čistota i zdrženlivost vdovství. Naučil ji, že nic z toho, co se provádí v posteli, není nemravné, pokud to přispívá k trvání

lásky. A přiučil ji také něčemu, v čem měla od té doby spatřovat smysl svého života: přesvědčil ji, že člověk si přináší na svět jen pár schopností a pokud některou neužívá, ať vlastním či cizím zaviněním, dobrovolně či nuceně, ztratí ji navždycky. Poněvadž se domníval, že vdovu Nazaretovou zná lépe než kdo jiný, vrtalo mu hlavou, jak může být žena, která užívá prostředků tak prostičkových a ještě k tomu v posteli ustavičně brebentí o tom, jak se trápí pro nebožtíka muže, tak žádaná. Napadlo ho jediné vysvětlení, které

nikdo nemohl vyvrátit: že vdova Nazaretová bohatě vynahrazuje něhou to, čeho se jí nedostává na forteli válečném. Postupem času se začali vídat řidčeji v souladu s tím, jak vdova rozšiřovala své

državy a Florentino Ariza propátrával vlastní dominia, pokoušeje se v jiných porůznu rozsetých srdcích najít lék na staré neduhy, a nakonec jeden na druhého bezbolestně zapomněli.

Vdova Nazaretová byla jeho první postelová láska. Nevytvořili však spolu pevný svazek, jak o tom snila jeho matka, nýbrž využili svou známost k tomu, aby se každý po svém vrhli do života. Florentino Ariza se dopracoval k metodám, jakých by se u takového zasmušilého sušinky, který se navíc obléká jako staroch z někdejších časů, jaktěživ nikdo nenadál, avšak v jeho prospěch hrály dvě

výhody. Jednou z nich bylo, že na první pohled neomylně rozpoznal i v davu právě tu ženu, která na něj čekala, ale i tak se jí obezřele dvořil, cítě, že nic nezahanbí a nepokoří víc než odmítnutí. Druhá

výhoda spočívala v tom, že v něm ženy na první pohled rozpoznávaly osamělce potřebného lásky, který žebrá na

ulici pokorně jako zpráskaný pes, vzdává se na milost a nemilost, ničeho se nedomáhá a od nějž nečekají nic kromě klidného svědomí, že mu prokázaly laskavost. To byly jediné zbraně, s nimiž Florentino Ariza svedl historické bitvy, avšak držel je v naprosté tajnosti a s notářskou přesností si o nich vedl záznamy v šifrovaném notesu, jehož nadpis prozrazoval vše: Ony. První záznam do něj zanesl, když poznal vdovu Nazaretovou. O padesát let později, kdy z Ferminy Dazové spadly okovy svátostiny, čítal jeho archiv pětadvacet notesů se záznamy o šesti stech dvaadvaceti stálých milostných poměrech, nepočítaje nesčetné prchavé avantýry, jež nezasluhovaly ani poznámečku z milosti.

Po šesti měsících nenasytného mlkování s vdovou Nazaretovou dospěl k přesvědčení, že muka lásky k Fermině Dazové šťastně přežil. Nejenže tomu věřil, nýbrž vícekrát o tom s matkou

rozmlouval v průběhu oněch dvou let, kdy Fermina Dazová pobývala na svatební

cestě, a v této víře, jež mu dodávala neomezený pocit svobody, setrval i nadále, až do jedné neděle ve znamení své neblahé

hvězdy, kdy znenadání, aniž mu srdce cokoli ohlásilo, spatřil Ferminu Dazovou, jak zavěšena do svého muže vychází po hrubé z kostela, zahrnována dotěrnou pozorností a lichocením svého nového světa. Tytéž urozené dámy, které jí zpočátku opovrhovaly a posměšně

se o ní vyjadřovaly jako o té přivandrovalce beze jména, se mohly přetrhnout úsilím, aby se mezi nimi cítila jako doma, a Fermina Dazová jim připadala prostě kouzelná. V nové roli světaznalé

manželky si vedla tak přirozeně, že Florentino Ariza krátce zaváhal, než ji bezpečně poznal. Byl jiná: rozvaha dospělosti, střevíčky na vysokém podpatku, klobouk se

závojíčkem, ozdobený pestrobarevným peřím nějakého orientálního ptáka, jedním slovem vše na ní bylo jiné

a přitom jaksi snadné, jako by to k ní od narození patřilo. Připadala mu krásnější a mladistvější než kdy jindy, avšak provždy ztracená, ač nechápal proč, dokud si nevšiml vzduté křivky břicha pod hedvábnou tunikou: byla v šestém měsíci. Nejvíc však na něj zapůsobilo, že se svým mužem tvořili obdivuhodnou dvojici a svět si podřizovali plynně a lehce, jako by bezpečně pluli nad úskalími skutečnosti. Nepocítil žárlivost ani hněv, nýbrž hluboké opovržení k sobě samému. Zmocnil se ho pocit, že je ubohý, ošklivý, méněcenný, nehodný nejen Ferminy Dazové, ale kterékoli jiné ženy na světě. Takže se vrátila. Vracela se, nemajíc důvod litovat rozhodnutí, kterým dala svému životu nový směr. Důvodů bylo naopak stále méně, hlavně teď, kdy měla za sebou první roky manželství. V jejím případě

zasluhovala tato skutečnost tím větší ocenění, že ke svatební noci dospěla s myslí dosud zatemnělou nevinnou nevědomostí. Začala jí

pozbývat v době, kdy cestovala po provincii sestřenice Hildebrandy. Ve Valleduparu konečně pochopila, proč kohouti prohánějí slípky, přihlížela brutálnímu pojmání oslů, viděla, jak přicházejí na svět telátka, a slyšela sestřenice docela přirozeně rozprávět o tom, které manželské dvojice v příbuzenstvu spolu ještě spí a které s tím přestaly, kdy a proč, přestože spolu nadále žijí. Tou dobou se zasvětila v samotářských slastech, se zvláštním pocitem, že objevuje cosi, co její smysly znaly odjakživa, zprvu v posteli, s roubíkem prostěradla v zubech, aby se neprozradila před půltuctem sestřenic ve společné ložnici, a později obouruč, natažená v koupelně na podlaze s rozpuštěnými vlasy, pokuřujíc mezkařské cigáro. Nikdy se přitom nedokázala zbavit jistých pochybností svědomí, přes něž se přenesla teprve jako vdaná žena, a vždycky se těmito kratochvílím

oddávala v naprosté tajnosti, zatímco sestřenky se mezi sebou vychloubaly počtem orgasmů za jediný den, a dokonce i jejich způsobem a mohutností. Vzдор kouzlu oněch iniciačních obřadů však zůstávala zajatkyň vřy, že ztráta panenství je krvavá obětina. Svou svatbu, jednu z nejokázalejších v posledních letech minulého století, tedy prožila v očekávání hrůz. Obavy z líbánek ji trápily mnohem víc než společenský skandál, který vyvolal její sňatek s mužem, jakému v těch letech nebylo rovno. Sotva se v katedrále o hrubé začaly číst ohlášky, začaly jí zase chodit anonymní dopisy, v nichž se jí vyhrožovalo i smrtí, ale Fermina Dazová je pročítala nevidomým zrakem, poněvadž veškerá její schopnost pociťovat strach se upínala k hrozícímu znásilnění. I když jednala nezáměrně, byl to jediný správný způsob, jak se zachovat k anonymům, tím spíš, když

přicházely ze společenské vrstvy, kterou výsměch dějin naučil sklánět hlavu před dokonanými skutky. A tak nakonec všechno, co se k ní stavělo nepřátelsky, začalo postupně přecházet na její stranu, jak se neodvolatelně schylovalo ke svatbě. Pozorovala to podle toho, jak během doby víc a víc houstl zástup bledničkovitých žen, zpustošených podagrou a záští, které se jednoho krásného dne přesvědčily o marnosti svých intrik a bez ohlášení se s kupou kuchařských

receptů a augurských darů objevovaly v parčíku Evangelistů, jako by tu byly doma. Tránsito Arizová znala ten svět, ačkoli jenom tentokrát jej pocítila na vlastní kůži, a dobře věděla, že když je na obzoru nějaká velkolepá událost, její klientky se vždycky znovu objevují s prosíkem, aby vykopala ty svoje hliněné

džbány a jenom na čtyřiaadvacet hodin, déle rozhodně ne, jim půjčila jejich zastavené klenoty, že zaplatí úroky navíc. Už hodně dávno se nestalo, že by se džbány jako tentokrát

vyprázdnily, aby dámy dlouhých jmen mohly vystoupit z přízračného stínu svých svatostáneků

a v plné nádheře, ověšeny vlastními zapůjčenými šperky, se objevit na svatbě, jejímuž lesku se nevyrovnala žádná jiná do konce století

a jejímuž zlatým hřebem byla osobní záštita doktora Rafaela Nú((n))eze, trojnásobného prezidenta republiky, filozofa, básníka a autora textu státní hymny, jak později stálo v některých novějších encyklopediích. Fermina Dazová přikráčela k hlavnímu oltáři zavěšena do svého otce, jemuž společenský úbor vtiskl pro jeden den klamně

ctihodné vzezření. Navždy se provdala před hlavním oltářem katedrály v jedenáct hodin dopoledne na slavný svátek Nejsvětější Trojice při mši koncelebrované třemi biskupy, aniž věnovala jedinou slitovnou myšlenku Florentinu Arizovi, který tou dobou třeštil horečkou, zmíraje pro ni na nekryté palubě lodi, jež ho neměla dovést k zapomnění. Během obřadu a také potom při oslavě jí na tváři utkvíval úsměv jakoby napevno přimáznutý bělobou, bezživotná grimasa, kterou leckdo považoval za posměvačný úsměv vítězství, ve skutečnosti to však byla jen chatrná pomůcka, jak zamaskovat strach panenské

novomanželky.

Nenadálé okolnosti i manželovo porozumění našťěstí způsobily, že první tři noci se pro ni vyřešily bezbolestně. Vypadalo to, jako by zasáhla sama Boží prozřetelnost. Parník Compagnie Générale Transatlantique, jehož plavební řád narušila nepohoda v Karibském moři, oznámil s předstihem pouhých tří dnů, že uspíší odjezd o čtyřadvacet hodin, takže nevypluje směrem na La Rochelle den po svatbě, jak se s tím počítalo půl roku dopředu, nýbrž ještě téže noci. Nikdo nevěřil, že nejde než o další z mnoha elegantních překvapení svatební slavnosti, neboť oslavy skončily po

půlnoci na palubě osvětleného zaoceánského parníku za zvuků vídeňského orchestru, který při oné plavbě premiéroval nejnovější valčíky Johanna Strausse. A tak museli být čestní svatební svědci pobryndaní

šampaňským odvezení zoufalými manželkami na souš, když se už

lodních stevardů poptávali po nějaké volné kajutě, kde by se dalo v pitce pokračovat až do Paříže. Poslední, kdož palubu opouštěli, mohli nedaleko přístavních krčem zahlédnout Lorenza Dazu: seděl na zemi uprostřed ulice, frak měl potrháný a skučel žalem jako Arab oplakávající nebožtíka. Pod sebou měl loužičku potuchlé vody, a docela dobře to mohla být kalužina slz.

Ani tu první noc na neklidném moři, ani v následujících nocích poklidné plavby ani kdy jindy za předlouhého manželského života Fermíny Dazové nedošlo na barbarské plenění, jehož se obávala. Navzdory rozměrům zámořského parníku i přepychovému pohodlí kajuty se první noc plavby věrně zopakovaly veškeré hrůzy, které kdysi zažila na škuneru z Riohachy, a její choť se projevil jako nanejvýš

starostlivý lékař: aniž zamhouřil oka, utěšoval ji celou noc, což

byl jediný způsob, jak si jakožto věhlasný mistr medicíny dokázal poradit s mořskou nemocí. Bouře se utišila třetího dne, kdy za sebou nechali přístav Guayra, a to už spolu pobývali tak dlouho a tolik si toho napovídali, že si připadali jako staří přátelé. Čtvrtou noc se oba vrátili ke svým běžným zvyklostem a doktor Juvenal Urbino překvapeně zaznamenal, že jeho mladá choť se před spaním nemodlí. Byla k němu upřímná: dvojakost jeptišek v ní vzbudila odpor ke všem rituálům, avšak její víra zůstala nedotčena a naučila se žít ji v tichosti. "Raději se domlouvám

přímo s Bohem," řekla. Pochopil její

důvody a od té doby každý z nich praktikoval touž víru po svém způsobu. Jejich zasnuby trvaly krátce, ale na tehdejší dobu byly značně neformální, neboť doktor Urbino navštěvoval Ferminu Dazovou každý den kvečeru a nikdo je přitom nehlídal. Nebyla by dovolila, aby se dotkl třeba jen konečků jejích prstů, dokud jim biskup nepožehná, ale doktor Urbino se o nic takového ani nepokusil. S

prvními milostnými doteky začal tu noc, kdy se moře poprvé uklidnilo a oba už leželi na posteli, dosud ale oblečení; počínal si přitom tak obezřele, že Fermině Dazové připadalo docela přirozené, když ji požádal, aby si vzala noční košili. Odešla se do koupelny převléknout, ale předtím zhasla v kajutě světlo, a když se v dlouhé

košili vrátila, zakryla kusem látky štěrbinu ve dveřích a k posteli přišla v naprosté tmě. Přitom rozmarně prohodila:

“Co bys chtěl, doktore. Poprvé spím s neznámým mužským.” Cítil, jak k němu vklouzla jako vylekané zvířátko, snažíc se zůstat co nejdál od něj, ačkoli v kóji těžko mohli ležet dva a nedotknout se. Vzal ji za ruku, ustydlou a sevřenou strachem, propletl ji svými prsty a polohlasně jí začal vyprávět všelijaké

zážitky, na které si vzpomínal ze svých dřívějších plaveb po moři. Znovu byla napjatá; když se totiž vrátila do postele, zaznamenala, že se mezitím úplně svlékl, a zase v ní ožil strach z toho, co bude následovat. Následující krok však přišel na řadu až za několik hodin, poněvadž doktor Urbino si s vyprávěním dával na čas, a přitom se milimetr po milimetru zmocňoval důvěry jejího těla. Vyprávěl jí o Paříži, o lásce v Paříži, o milencích v Paříži, o tom, jak s líbají

na ulici, v omnibuse, na rozkvetlých terasách otevřených žhavému dechu léta a táhlým tónům harmonik a vstoje se milují na nábřeží

Seiny, aniž je někdo obtěžuje. Jak potmě hovořil, přejížděl jí

bříšky prstů po oblouku šíje, hladil její hedvábně ochmýřené paže, uhýbavé břicho, a když pocítil, že napětí pominulo, poprvé se pokusil poodhrnout jí noční košili, avšak Fermina Dazová mu v tom zabránila s impulzivností příznačnou pro její povahu. "Dovedu to sama," řekla. Svlékla se a vzápětí zůstala ležet tak nehybně, že kdyby ve tmě necítil žár jejího těla, věřil by, že nadobro zmizela. Chvilí počkal a pak ji znovu uchopil za ruku; shledal, že je vlháká a uvolněná, dosud však zvlhlá něžnou rosou. Zase leželi mlčky a bez hnutí, on na číhané, aby se chopil nejbližší příležitosti, ona v očekávání toho, co přijde, nevědouc kde a jak, zatímco tma se víc a víc vzdouvala jejím stále prudším dechem. Náhle jí pustil ruku a skočil do prázdna: zvlhčil na jazyku bříško prostředníku a zlehka se dotkl její nepřipravené prsní bradavky. Ferminou Dazovou projel smrtící výboj, jako by jí přitlačil na živý nerv. Byla ráda, že ve tmě nemůže vidět palčivý ruměnek, který ji sežehl až ke kořínkům vlasů. "Jen klid," řekl velice klidně doktor Urbino. "Nezapomeň, že je znám." Cítil, že se usmála, a její hlas zazněl ve tmě nově a něžně.

"Na to se moc dobře pamatuju," řekla, "a ještě teď mám zlost." Tak zjistil, že překonali mys dobré naděje, a znovu uchopil její

velkou a hebkou ruku a pokryl ji drobnými osiřelými polibky, nejprve hrbolaté kůstky zápětí, pak dlouhé jasnovidné prsty, průzračné nehty a nakonec hieroglyfy jejího osudu na zpocených dlani. Ani nevěděla jak, a její ruka se náhle ocitla na jeho hrudi a tam narazila na něco, co nemohla rozluštit. "To je škapulíř," řekl. Probírala se mu chloupky na prsou a pak do porostu zajela všemi pěti a popadla za něj, jako by ho chtěla vyškubnout z kořínků. "Přidej," řekl. Zkusila to a zatahala tak silně, jak nejvíc to

šlo, aniž by mu způsobila opravdovou bolest, a byla to pak její ruka, která zapátrala po jeho ruce ztracené v temnotě. Nedovolil však, aby mu propletla prsty, nýbrž uchoпил ji za zápěstí a řídě ji neviditelnou, avšak přesně

směřující silou, vedl jí ruku po celé délce svého těla, dokud ji neodýchl žhoucí dech

jakéhosi holého živočicha, který postrádal tělesný tvar, avšak dychtivě se vzpínal. Na rozdíl od toho, co očekával, ba i na rozdíl od toho, co by byla sama čekala, ruku neodtáhla ani ji nenechala mrtvě ležet tam, kam ji vložil, nýbrž

svěřila se tělem i duší do ochrany nejsvětější Panny, začala zuby, aby se nerozesmála vlastní ztřeštěnosti, a po hmatu začala ohledávat onoho nepřítele, který se vzpínal jako svíce, zkoumajíc jeho tvar, sílu jeho dříku, rozpětí jeho křídel, polekána jeho rozhodností, avšak soucítíc s jeho samotou, přivlastňujíc si ho do všech podrobností zvědavým průzkumem, který by si muž méně zkušený než

její manžel spletl s laskáním. Doktor Urbino sebral poslední síly, aby nepodlehł závratí oné zevrubné prohlídky, jež ho připravovala o život, a vydržel, dokud ho s dětinským půvabem neodstrčila, jako by ho odhazovala do smetí.

“Nikdy mi nešlo na rozum, jak to s tímhle nástrojem vlastně je,” řekla.

Doktor Urbino jí tedy podal vážný a metodický výklad, jako by přednášel svým žákům, veda jí ruku po místech, o nichž se zmiňoval, a Fermina Dazová se poslušně nechávala vést jako vzorná studentka. V

příhodné chvíli naznačil, že za světla by tohle všechno bylo snažší. Chtěl rozsvítit, ale zadržela mu ruku a řekla: “Já vidím líp rukama.” Ve skutečnosti si přála, aby bylo světlo, ale rozsvítit chtěla sama, aniž jí to někdo nařizoval, a tak to i učinila. V

náhlém světle spatřil, že leží v zárodečné pozici, navíc přikrytá

prostěradlem. Také ale uviděl, jak bez všeho ostychu znovu popadla onoho živočicha, který probouzel její zvědavost, jak ho převrací a prohlíží ze všech stran, a když ho dostatečně prozkoumala se zájmem, který už přestával být čistě vědecký a začínal se jevit slibněji, uzavřela: "Je to ale ošklivec, když je ještě ošklivější než ta ženská věc." Doktor Urbino souhlasil a upozornil na jeho další

nevýhody, závažnější nežli ošklivost. "Chová se jako prvorozený syn: člověk se kvůli němu dře celý život, všechno mu obětuje, a on, když

nastane hodina pravdy, si provede, co se mu zlíbí." Fermina Dazová

pokračovala v průzkumu, ptala se, nač je tohle a nač támhleto, a když dospěla k názoru, že je dostatečně informovaná, potěžkala ho v dlaních, aby se ujistila, že ani na váhu za moc nestojí, a s poněkud pohrdlivým ošklíbnutím ho nechala klesnout.

"Taky si myslím, že je na něm spousta zbytečností," řekla. Doktor Urbino byl ohromen. Původně navrhovaná teze jeho doktorské

práce zněla právě takto: potřeba zjednodušit lidský organismus. Připadal mu zastaralý, s mnoha zbytečnými anebo zdvojenými funkcemi, jež sice byly nepostradatelné v jiných údobích lidského druhu, ne však za našeho času. Ano: mohl být jednodušší, a tím i méně

zranitelný. "Něco takového samozřejmě může udělat jen Bůh, ale v každém případě by nebylo marné postavit tyhle věci na teoretický

základ," uzavřel. Pobaveně se rozesmála a její smích zazněl tak přirozeně, že využil příležitosti, objal ji a poprvé ji

políbil na ústa. Polibek mu vrátila a on ji jemně líbal dál, na tváře, na nos, na víčka, zatímco vsunul ruku pod prostěradlo a hladil jí klín, okrouhlý a vláčný jako u Japonky. Neodstrčila mu ruku, ale svou držela v pohotovosti pro případ, že by se vydal dál.

“Medicínu už studoval nebudeme,” řekla.

“Ne,” řekl. “Teď budeme studovat lásku.” Strhl z ní prostěradlo a Fermina Dazová nejenže se nebránila, nýbrž odkopla je daleko od lůžka, poněvadž už nemohla vedrem vydržet. Tělo měla zvlněné a pružné, mnohem pevnější, než se zdálo v šatech, a vydávalo příznačnou vůni lesního živočicha, podle níž byla rozeznatelná mezi všemi ženami na světě. Jak se ocitla bezbranná v plném světle, vlna vroucí krve jí stoupla do tváře a ve snaze skrýt ruměnek ji nenapadlo nic

lepšího než pověsit se svému muži na krk a zhluboka a pevně ho políbit, dokud jim nedošel poslední zbytek vzduchu v plicích.

Věděl, že ji nemiluje. Oženil se, protože se mu líbilo, jak zvysoka se nosí, zamlouvala se mu její vážnost a síla, a také pro špetku vlastní ješitnosti; když ho však poprvé líbala, nabyl jistoty, že nic nebude bránit tomu, aby spolu stvořili lásku, jak má

být. Nemluvili o tom té první noci, kdy si až do rána povídali o všem možném, a nikdy o tom mluvit neměli. Jak se ale časem ukázalo, ani jeden z nich se nemýlil.

Když za svítání usnuli, Fermina Dazová byla nadále pannou, ale dlouho jí zůstat neměla. Už příštího večera, poté, co ji pod vyhvězděným nebem Karibského moře učil tančit vídeňské valčíky, se do koupelny dostal až po ní, a když se vrátil do kajuty, uviděl, že ho nahá čeká na lůžku. Tentokrát to byla ona, kdo se ujal iniciativy; odevzdala se

mu bez bázně, bez bolesti, radostně, jako by prožívala dobrodružství na moři, a bez dalších pozůstatků krvavé

obětiny kromě čestné růžičky na prostěradle. Oba to provedli dobře, div ne zázrakem, a nadále to dobře a čím dál lépe prováděli v noci i ve dne po celý zbytek plavby, a když dorazili do La Rochelle, rozuměli si jako dávní milenci.

V Evropě zůstali šestnáct měsíců; hlavní stan rozbili v Paříži a odtud podnikali krátké cesty po sousedních zemích. Po celý ten čas se milovali každý den a vícekrát než jednou za zimních nedělí, kdy vyváděli v posteli až do oběda. Byl vždycky při chuti a kromě toho dobře trénovaný, a ona nebyla stavěná na to, aby se kýmkoli nechala předstihnout, takže v posteli se museli smířit s dělbou moci. Po třech měsících horečného milování pochopil, že jeden z nich je neplodný, a oba se podrobili přísnému vyšetření v nemocnici La Salpetrie, kde před lety konal internátní studia. Záležitost to byla krušná, nepřinesla však žádný výsledek. Když to nejméně

očekávali, stal se ale zázrak, a to bez jakékoli vědecké medicíny. Koncem následujícího roku, kdy se vrátili domů, byla Fermina v šestém měsíci a věřila, že je nejšťastnější ženou pod sluncem. Syn, oběma tolik vytoužený, přišel bez potíží na svět ve znamení Vodnáře a byl pokřtěn na počest děda, který zemřel na choleru. Nedalo se zjistit, zda to byla Evropa či láska, co je změnilo, neboť obojí se událo současně. Oba však byli zgruntu jiní jak vůči sobě, tak vůči všem a všemu, co je obklopovalo, jak Florentino Ariza zjistil oné neděle svého neštěstí čtrnáct dní po jejich návratu z Evropy, když je zahlédl vycházet z kostela. Vrátili se s novým názorem na život, nabití novinkami ze světa, připraveni rozhodovat a přikazovat. Doktor Urbino byl plný nových zážitků a poznatků z literatury, hudby a především ze své vědy. Přivezl si předplatné na Le Figaro, aby neztratil styk se skutečností, a také na Revue des Deux Mondes, aby

neztratil styk s poezií. Dále se dohodl se svým pařížským knihkupcem, že mu bude zasílat nejnovější díla autorů, kteří jsou právě v módě, mezi nimi Anatola France a Pierra Lotiho, i těch, které měl nejraději, mezi nimi Rémy de Gourmonta a Paula Bourgeta, ale v žádném případě Émila Zolu, který mu připadal nesnesitelný, přestože tak statečně vystoupil v Dreyfusově aféře. Týž knihkupec přislíbil, že mu bude poštou posílat nejsvůdnější

novinky z katalogu od Ricordiho, především komorní hudbu, aby mohl nadále udržovat titul prvního iniciátora koncertního života v městě, který si po zásluze získal jeho otec.

Fermina Dazová, jíž se vždycky protivily strohé příkazy módy, přivezla domů šest kufrů nabitých šatstvem z rozličných dob, neboť

proslulé módní značky ji nepřesvědčily. Navštívila sice Tullerie, kde v zimě předváděl svou novou kolekci Worth, neopomenutelný tyran haute couture, avšak odnesla si odtud pouze bronchitidu, která ji na pět dní sklátila na lůžko. Laferri((e))re jí připadal o něco méně

náročný a ne takový nenasyta, ale moudře se rozhodla skoupit do mrtě

všechno, co jí padlo do oka ve zbytkovém výprodeji, ač se jí zděšený

choť zapřísahal, že je to šatstvo po nebožtících. Tak se stalo, že domů přivezla celou hromadu italských botek bez značky, jimž dala přednost před vyhlášenou extravagantní obuví od Ferryho, a od Dupuye si přivezla slunečník rudý jak ohně pekelné, jenž našim úzkostlivým společenským kronikářům poskytl přehršli námětů. U madame Rebouxové

zakoupila pouze jediný klobouk, ale na druhé straně napěchovala celý

kufr hrozny umělých třešní, svazečky všemožných plstěných květín, na které připadla, chocholy pštrosích per, přilbicemi pavích brk, ocasy asijských kohoutů, celými bažanty, kolibříky a nevyčísitelnou rozmanitostí exotických ptáků, vypreparovaných za plného letu, za plného křiku, za plné agonie: vším, co v posledním dvacetiletí

sloužilo k tomu, aby tytéž klobouky vypadaly jinak. Přivezla si sbírku vějířů z rozličných zemí světa a jeden odlišný, vhodný pro každou příležitost. Přivezla vzrušující esenci, kterou vybrala z bohaté nabídky parfumerie na Bazar de la Charité, dřív než jarní

větry rozvály jeho popel, ale použila ji jen jedinkrát, poněvadž

samu sebe nepoznala se změněným parfémem. Přivezla také kazetu s kosmetickými přípravky, poslední to novinku na trhu svůdnosti, a byla první ženou, která ji s sebou brala na slavnosti v době, kdy pouhé přepudrování na veřejnosti bylo považováno za neslušnost. Kromě toho si z cesty přivezli tři nesmazatelné vzpomínky: na bezprecedentní pařížskou preméru Hoffmannových povídek, na hrůzostrašný požár u náměstí svatého Marka, při němž shořely téměř

všechny benátské gondoly a jemuž s bolestí v srdci přihlíželi z hotelového okna, a na prchavý zjev Oscara Wilda v první lednové

vánici. Mezi těmito a mnoha jinými vzpomínkami však doktor Juvenal Urbino uchovával jednu, kterou bohužel, jak vždycky litoval, nemohl sdílet se svou chotí, neboť pocházela z dob, kdy za svobodna studoval v Paříži. Byla to vzpomínka na Victora Huga, který se u nás bez ohledu na své knihy těšil dojemnému věhlasu, poněvadž se říkalo, že prý kdysi řekl, aniž to kdo skutečně slyšel, že naše ústava není

pro zemi lidí, nýbrž andělů. Od té doby se datoval zvláštní kult Victora Huga a většina krajanů, kteří houfně cestovali do Paříže, by byla udělala cokoli, jen aby ho spatřila. Půl tuctu studentů včetně

Juvenala Urbina po nějaký čas hlídkovalo u jeho rezidence na třídě

Eyleau, jakož i v kavárnách, ve kterých se prý s určitostí stavoval a kam nikdy nepřišel, a nakonec jej jménem andělů Ústavy z Rionegra písemně požádali o soukromé slyšení. Odpověď nikdy nedostali. Jednoho dne Juvenal Urbino náhodou procházel kolem Lucemburské

zahrady a tu spatřil Victora Huga vycházet z budovy senátu v doprovodu mladé ženy, která ho vedla pod paží. Připadal mu velice starý, ztěžka se belhal, vlasy a vousy neměl zdaleka tak skvoucí

jako na podobiznách a kabát na něm plandal, jako by ho zdědil po někom tělnatějším. Nechtěl si pokazit vzpomínku dotěrným pozdravem: spokojil se s onou téměř neskutečnou vidinou, která mu měla vystačit na celý život. Když do Paříže přijel znovu, už ženatý a v postavení, které by mu dovolilo setkat se s ním na oficiálnější úrovni, byl už

Victor Hugo po smrti.

Jako útěchu si Juvenal s Ferminou přivezli společně sdílenou vzpomínku na jedno zasněžené odpoledne, v němž vzbudil jejich pozornost hlouček lidí, obléhajících navzdory vánici jedno malé

knihkupectví na bulváru Kapucínů: uvnitř byl totiž Oscar Wilde. Když

konečně vyšel ze dveří, vskutku elegantní, ale možná přespříliš si toho vědomý, čekající ho obklopili s žádostí, aby jim podepsal své

knížky. Doktor Urbino se zastavil jen kvůli tomu, aby spisovatele uviděl, avšak jeho

impulzivní manželka hodlala přejít na druhou stranu bulváru a požádat Oscara Wilda o podpis na to jediné, co považovala za dostatečně vhodné, když s sebou neměla žádnou knihu: totiž na svou překrásnou rukavici z gazelí kůže, dlouhou, hladkou a heboučkou, ve stejném barevném odstínu jako její pleť novomanželky. Byla si jistá, že muž natolik rafinovaný dokáže takové gesto ocenit. Její manžel se však proti tomu pevně postavil, a když se, nedbajíc jeho důvodů, chystala učinit, co si umínila, pocítil, že takovou hanbu nepřežije.

“Jestli přejdeš na druhou stranu,” řekl jí, “až se vrátíš, najdeš

na tomhle místě mou mrtvolu.”

Takovéhle věci u ní byly běžné. Od svatby neuplynul ani rok a ona se po světě pohybovala s touž nenuceností, s jakou se v dobách dětství pohybovala v San Juanu de la Ciénaga, tom zapadákově, kde lišky dávaly dobrou noc, jako by se s tím už narodila; s neznámými lidmi se dávala do řeči tak snadno, že to jejímu muži vyráželo dech, a vládla tajemným nadáním dorozumět se španělsky s kýmkoli a kdekoli. “Cizí jazyky musí člověk znát, když chce něco prodávat,” tvrdila s uštěpačným smíchem. “Ale když člověk nakupuje, rozumí mu každý, i kdyby mluvil hotentotsky.” Stěží bylo možno představit si někoho, kdo by tak rychle a rozjařeně vplul jako ryba do každodenního života Paříže, města, které se ve vzpomínkách naučila milovat navzdory věčným pařížským deštům. Když se však vrátila domů, zavalená tou spoustou vzájemně se překrývajících vzpomínek, znavená

cestou a napolo utlumená těhotenstvím, a ještě v přístavu se jí hned první větou zeptali, jaké byly všechny ty

evropské divy, shrnula šestnáct měsíců štěstí do čtyř slov své karibské hantýrky:

“Je to děsnej virvál.”

Toho dne, kdy Florentino Ariza spatřil v atriu katedrály Ferminu Dazovou v šestém měsíci těhotenství, plně zabydlenou v její nové

roli ženy velkého světa, urputně si umínil, že si vydobude jméno a majetek, aby jí byl hoden. Na drobnou zábranu, spočívající v tom, že je provdaná, ani nepomyslel, poněvadž se současně rozhodl, jako by to na něm záleželo, že doktor Juvenal Urbino musí zemřít. Nevěděl kdy ani jak, avšak ustanovil se na tom jako na něčem, k čemu nezvratně musí dojít, a byl rozhodnut počkat si na to beze spěchu a bez nějakého velkého rozčilování, i kdyby to mělo trvat až do konce světa.

Začal od začátku. Neohlášen se dostavil do kanceláře strýce Lva XII., předsedy správní rady a generálního ředitele Karibské říční

paroplavby, a sdělil mu, že je připraven podříditi se všemu, co s ním zamýšlí. Strýc se na něj mrzel kvůli tomu, jak promarnil výhodné

místo telegrafisty ve Villa de Leyva, ale dal se vést svým osobním přesvědčením, že se člověk nezrodí jednou provždy toho dne, kdy jej matka porodila, nýbrž život sám ho znovu a vícekrát přinutí, aby porodil sám sebe. Vdova po nejstarším bratru ostatně před rokem zemřela, ztělesněná zášť, ale dědice nezanechala. A tak dal zbloudilému synovci zaměstnání.

Bylo to jedno z příznačných rozhodnutí dona Lva XII. Loayzy. Pod skořápkou kšeftsmana bez srdce se skrýval geniální podivín, jenž

dokázal dát právě tak vytrysknout pramenu limonády na Guajirské

poušti jako slzavé potopě na honosném pohřbu, když srdcervroucně

zanotoval In questa tomba oscura. Mít lyru a věnec vavřínových listů, vypadal by se svou kučeravou hlavou a faunskými pysky přesně

jako žhářský Nero z křesťanské mytologie. Každou volnou hodinku, kterou mu nezabraly stále zapeklitější problémy říční paroplavby anebo dohled nad zvětšelymi lodmi, jež se dosud

držely na vodě pouze a jedině díky roztržitosti osudu, věnoval obohacování svého lyrického repertoáru. Ze všeho nejraději zpíval na pohřbech. Jeho hlas galejníka měl sice daleko k akademické vytríbenosti, vyznačoval se však ohromujícím rejstříkem. Kdysi dávno mu někdo vyprávěl, že Enrico Caruso pouhou mohutností svého hlasu dokázal roztržít křišťálovou vázu na kousky, a Lev XII. Loayza se jej po dlouhá léta pokoušel napodobit v naději, že se mu podaří rozbít okenní tabulky. Přátelé mu z cest po světě přiváželi nejtenčí vázy, jaké se daly opatřit, a pořádali pro něj zvláštní večírky ve snaze pomoci mu, aby dosáhl naplnění svého životního snu, avšak nikdy se mu to nezdařilo. Kdesi na dně jeho pěveckého hromobití nicméně poblikávalo světélko něhy, způsobující, že srdce jeho posluchačů pukala právě tak jako skleněné amfory velikého Carusa, a právě proto byl na pohřbech tak ctěn. Kromě jediného, na němž ho napadlo zanotovat When wake up in Glory, nádhernou rozechvívající pohřební píseň z Louisiany, a byl umlčen kaplanem, který nechápavě vrtěl hlavou nad tímto luteránským vměšováním v državách své církve.

Takto tedy, srdcem prodlévaje mezi operou a neapolskými serenádami, stal se díky své tvůrčí vloze a

neutuchajícímu obchodnímu duchu velkou postavou říční paroplavby v časech jejího největšího lesku. Vyšel z ničeho, tak jako oba zemřelí bratři, a všichni dospěli tam, kam mířili, přestože nesli cejch nemanželského původu a jejich otcové je navíc nikdy neuznali za vlastní. Představovali výkvět toho, čemu se tehdy říkalo aristokracie od pultu, jejímž

svatostánkem byl Obchodní klub. I v dobách, kdy měl dost prostředků na to, aby si žil jako onen římský císař, jemuž se podobal, bydlel strýc Lev XII. s ženou a třemi dětmi dál na starém městě, kde měl blíž do práce, takřka mezi holými zdmi, a žil tak spartánsky, že se nikdy nezbavil nezasloužené pověsti skrblíka. Jeho jediným, ještě skromnějším přepychem byl domek u moře: nacházel se dvě míle od úřadu a jeho veškeré zařízení sestávalo z šesti taburetek řemeslné výroby, kádě na vodu a hamaky na terase, aby si člověk mohl v neděli vleže popřemýšlet. Nikdo ho nedefinoval lépe, než jak to učinil on sám, když mu někdo vmetl do tváře, že je boháč.

“Boháč nejsem,” řekl. “Jsem chudý člověk, který má peníze, což

není totéž.”

Díky těmto svým povahovým zvláštnostem, které kdosi jednou v nějakém proslovu pochvalně nazval lucidní demencí, dokázal ve Florentinu Arizovi na první pohled spatřit něco, co v něm nikdo dříve ani později nikdy neviděl. Ode dne, kdy před něj mladík truchlivého zjevu a zmarněných sedmadvaceti let předstoupil s žádostí, aby jej u sebe zaměstnal, dal mu Lev XII. Loayza projít ohněm tvrdých kasárenských zkoušek, jež by dokázaly zkrušit i nejsrdnatějšího chlapa, avšak Florentino Ariza se ničeho nezalekl. Strýc Lev XII. se nicméně nikdy nedovtípl, že zdrojem synovcovy houževnatosti není nutnost uživit se ani flegmatická nátura zděděná

po otci, nýbrž milostná ctižádost, kterou nemůže zlomit žádné

protivenství tohoto ani onoho světa.

Nejhorší byly první roky, které strávil jako písař na generálním ředitelství, v zaměstnání jakoby ušitém jemu na míru. Byl to Lotario Thugut, strýcův někdejší učitel hudby, kdo mu poradil, aby synovce dosadil na místo, které by nějak souviselo s psaním, poněvadž je neúnavný konzument literatury ve velkém, byť ani ne tak té dobré, jako spíše té nejhorší. Strýc Lev XII. pominul zpřesňující dodatek o kvalitě synovcovy četby, neboť i o něm samotném Lotario Thugut prohlašoval, že býval jeho nejhorším žákem ve zpěvu, a přesto dokázal rozslzet i náhrobní kameny na hřbitovech. Buď jak buď, německý přistěhovalec měl pravdu v něčem, co měl ze všeho nejméně na mysli, a to v tom, že ať psal Florentino Ariza cokoli, vkládal do toho tolik vášnivosti, že i úřední spisy zněly milostně. Celní

deklarace o naloděném zboží se mu rýmovaly, třebaže se tomu všemožně

snažil zabránit, a rutinní obchodní dopisy se v jeho podání nesly v lyrické tónině, což jim

ubíralo na vážnosti. Jednoho dne se v kanceláři objevil sám strýc, pod paží balík korespondence, k níž se svým podpisem netroufl přihlásit, a dal mu poslední příležitost, aby spasil duši.

“Jestli nedokážeš sesmolit obchodní dopis, půjdeš na molo sbírat odpadky,” řekl mu.

Florentino Ariza výzvu přijal. Vyvinul závratné úsilí ve snaze osvojit si pozemskou prostotu obchodní prózy a snažil se napodobit vzory z notářských archivů s touž pečlivostí a pílí, s jakou svého času napodoboval módní básníky. Volné chvíle trávil v Písařské

dvoraně, pomáhaje neopeřeným milencům sepisovat navoněná psaníčka, aby tak srdci odlehčil od tíhy všech těch milostných slov, jež mu přebývala, poněvadž je v celních prohlášeních nemohl uplatnit. Uplynulo však půl roku, a ať kroutil, jak kroutil, nedokázal své

nenapravitelné labuti zakroutit krk. Když ho strýc Lev XII. podruhé

pokáral, nezbylo mu než složit zbraň, nikoli však bez jisté pýchy.

“Mě zajímá jedině láska,” řekl.

“Smůla je,” opáčil strýc, “že bez říční paroplavby žádná láska není.”

Splnil pohrůžku a poslal Florentina Arizu na molo sbírat odpadky, ale vlastním slovem se mu zaručil, že mu umožní příčku po příčce postupovat po řádném služebním žebříčku, dokud nenajde své pravé

místo. Tak se i stalo. žádná práce, ať jakkoli tvrdá či ponižující, nedokázala mladíka zkrušit, nedal se demoralizovat bídným platem, nenechal se hrubiánstvím nadřízených ani na okamžik vyvést ze svého bytostného klidu. Také si ale nepočínal jako nějaké prostomyslné

neviňátko: každý, kdo mu zkřížil cestu, pocítil na vlastní kůži důsledky rozhodnosti schopné kdekdo srovnat se zemí, která se skrývala za nemohoucím zevnějškem. V souladu se záměry strýce Lva XII., který si přál, aby Florentinu Arizovi nezůstalo utajeno žádné

tajemství podniku, prošel za těch třicet let zasvěcování a zkoušek vytrvalosti prostě vším. Ve všech činnostech osvědčil pozoruhodné

schopnosti a poznal každou nitku onoho tajuplného přediva, které

mělo tolik společného se snovačským dílem poezie, nikdy si však nevysloužil válečnou medaili, po níž nejvíc prahl: napsat jeden jediný přijatelný obchodní dopis. Aniž o to usiloval, ba dokonce aniž o tom věděl, prokázal svým vlastním životem, že se jeho otec nemýlil, když tvrdil až do posledního dechu, že nikdo na světě, ani ta nejdubovější selská palice, ani ta nejmazanější mrcha podnikatelská nemá takový smysl pro praktické věci jako básníci. Tak mu to alespoň řekl strýc Lev XII., který v lenošných chvílích srdce Florentinu Arizovi občas o otci vyprávěl a poskytl mu o něm obraz podobný spíše snílku nežli podnikateli.

Vyprávěl, že Pius Pátý Loayza dovedl najít pro úřední místnosti lepší využití než práci a vždycky si to uměl zařídit, aby se v neděli vytratil z domova pod záminkou, že musí odbavit odplouvající

anebo připlouvající loď. Na dvůr mezi skladišti dal navíc dopravit vysloužilý kotel s parní sirénou a pokaždé někoho pověřil, aby zahoukal jako parník pro případ, že by manželka náhodou špicovala uši. Podle odhadu strýce Lva XII. byl Florentino Ariza nejspíše počat kteréhosi dusného nedělního odpoledne na psacím stole za přivřenými dveřmi nějaké kanceláře, zatímco choť jeho otce doma naslouchala táhlému sbohemdání parníku, který nikdy neodplul. Přišla na to příliš pozdě, než aby se manželovi za tu ničemnost mohla pomstít, poněvadž ten už byl po smrti. Přežila jej o mnoho let, usychajíc hořkostí, že neporodila syna, a prosíc v modlitbách Pánaboha, aby toho parchanta zatratil na věky věkův. Otcův obraz nenechával Florentina Arizu v klidu. Matka mu ho líčila jako velkého muže, který neměl obchodní vlohy a skončil u říčního podnikání jen proto, že jeho starší bratr byl kdysi blízkým spolupracovníkem německého komodora Juana B. Elberse, průkopníka říční dopravy. Všichni tři byli nemanželští synové jedné matky, povoláním kuchařky, která je zplodila s různými otci, a všichni nesli její příjmení za jménem toho či onoho

papeže, které namátkou vybrala ze seznamu svatých, až na strýce Lva XII., pokřtěného podle Svatého Otce, který v době jeho narození seděl na Petrově stolci. Florentino se jmenoval společný děd z matčiny strany, jehož jméno tak dospělo až k synovi Tránsito Arizové, když předtím přeskočilo celou jednu papežskou generaci.

Florentino Ariza stále uchovával sešitek, do nějž si jeho otec zapisoval milostné verše, některé inspirované Tránsito Arizovou, a jehož stránky krášlily malůvky proklátých srdcí. Dvě věci ho překvapily. Jednou z nich byl osobitý typ otcova kaligrafického písma, navlas stejný jako ten, který používal sám, přestože si jej vybral v předloze z mnoha jiných, neboť se mu nejvíce zalíbil. Druhé

překvapení zažil, když v sešitku narazil na sentenci, kterou považoval za svou, avšak otec ji tam zapsal dávno před jeho narozením: Jen to mě bolí na smrti, nezemřu-li z lásky. Kdysi také viděl jediné dvě otcovy podobenky. Na první, pořízené

v Santa Fe, spatřil mladíčka svého věku v době, kdy snímek viděl poprvé, v kabátě, který vypadal, jako by jinoch vězel v medvědí

kůži, opřené o podstavec pomníku, z jehož sochy byly vidět jen kamaše trupu odříznutého okrajem. Chlapec po jeho boku s čapkou lodního kapitána byl strýc Lev XII.. Na druhém snímku byl otec zpodoběn ve skupině bojovníků z bůhvíkeré z těch nespočetných válek, měl ze všech nejdelší ručnici a knír, který i z té fotografie čpěl střelným prachem. Byl liberál a zednář tak jako jeho bratři, a přesto chtěl, aby jeho syn vstoupil do semináře. Florentinu Arizovi nepřípadalo, že by si byli tak podobní, jak se říkalo, ale podle tvrzení strýce Lva XII. se vytýkalo i Piu Pátému, že sepisuje úřední

listiny jako lyriku. Buď jak buď, ani na fotografiích se mu otec nepodobal, ani se neshodoval s jeho vzpomínkami, ale také ne s oním obrazem zkresleným láskou, jak jej matka črtala, ani s tím, z něžž

strýc Lev XII. se svou roztomilou krutostí smýval barvy. Tuto podobnost objevil až o mnoho let později, když se jednou česal před zrcadlem, a teprve tehdy pochopil, že muž na sobě pozná, že začal stárnout, podle toho, že se začne podobat svému otci. V Okenné ulici si ho nepamatoval. Věděl, či alespoň se domníval, že ví, že tam otec nějaký čas přespával na samém počátku svého tajného poměru s Tránsito Arizovou, ale po jeho narození už ji nenavštívil. Křestní list býval po dlouhá léta jediným platným osvědčením naší totožnosti a křestní list Florentina Arizy, potvrzený farním úřadem svatého Toribia, uváděl pouze to, že je nemanželským synem neprovdané nemanželské dcery jménem Tránsito Arizová. Jméno otce se na něm neobjevilo, nicméně ten se o synovy potřeby potají staral až do posledního dne svého života. Okolnosti původu uzavřely Florentinu Arizovi dveře do semináře, ale vyvázl tak i z vojenské služby v nejkrvavějším období našich občanských válek, neboť byl jediným synem svobodné matky.

Každý pátek po vyučování vysedával před úřadovny Karibské říční

paroplavby a listoval v obrázkové knížce se zvířátky, tolikrát prolistované, že se stránky rozpadaly na kousky. Otec mizel uvnitř, ani se na něj nepodíval, na sobě jeden z těch šosatých soukenných kabátů, které pak měla Tránsito Arizová pro syna přešívát, a v obličeji vypadal navlas stejně jako svatý Jan Evangelista na oltářních obrazech. Když po dlouhých hodinách vyšel a přesvědčil se, že ho nikdo nevidí, ani jeho kočí, dával chlapci peníze na týden

útratu. Nemluvili spolu, nejen proto, že se o to otec nepokoušel, nýbrž poněvadž se ho chlapec bál. Jednoho dne, kdy se hoch načekał mnohem déle než obvykle, řekl mu otec, když mu peníze předával:

“Tohle si vezmi a už se nevracej.”

Tenkrát ho viděl naposledy. Časem se však měl dozvědět, že strýc Lev XII., o dobrých deset let mladší než jeho bratr, dál nosil Tránsito Arizové peníze a také on to byl, kdo se o ni postaral, když

Pius Pátý zemřel na špatně léčenou koliku, aniž zanechal nějaké

písemné pokyny či stačil zaopatřit svého jediného syna: syna ulice. Drama Florentina Arizy za jeho písařské kariéry u Karibské říční

paroplavby spočívalo v tom, že nedokázal potlačit své lyrické

puzení, neboť ustavičně myslel na Ferminu Dazovou, a nikdy se nenaučil psát a nemyslet přitom na ni. Když ho později přeřadili na jinou práci, překypovalo jeho nitro takovou láskou, že nevěděl, co si s ní počít, a tak ji štědře rozdával milencům, kteří nevládli perem, a zdarma jim v Písařské dvoraně sepisoval milostná psaníčka. Chodil tam vždycky po práci. Nejdřív si pomalu a obřadně svlékl kabát a pověsil ho na opěradlo židle, navlékl si klotové rukávy, aby si neumazal košili, rozepnul si knoflíky u vesty, aby se mu lépe myslelo, a potom častokrát až dlouho do noci obráběl a pulíroval výlevy k zešílení, vlévaje umdlévajícím novou odvahu do žil. Čas od času se na něj obrátila nějaká ta chudobná žena, která měla starosti s potomkem, válečný vysloužilce domáhající se příslibené penze či okradený občan, který si chtěl stěžovat u vlády, ale ať se snažil, jak se snažil, nedokázal jim vyhovět, neboť přesvědčivě uměl napsat pouze milostné dopisy. Nových zákazníků se ani

nemusel na nic vyptávat, stačilo mu podívat se jim na bělmo, aby zjistil, jak na tom jsou, a už chrлил archy roztouženého horování za pomoci jediného neselhávajícího zaklínadla: při psaní myslet vžd a pouze na Ferminu Dazovou. Koncem prvního měsíce musel přejít na systém předběžných objednávek, aby ho zamilovaní nedočkavci neumačkali. Z té doby pocházela jeho nejhezčí vzpomínka na jednu bázlívou dívku, skoro ještě dítě, která ho rozechvělým hláskem poprosila, zda by jí nenapsal odpověď na neodolatelné psaníčko, jež právě

obdržela, a Florentino Ariza v něm poznal dopis, který sám napsal předešlého odpoledne. Odpověď sesumíroval odlišným slohem tak, aby odpovídala věku a rozpoložení oné dívčiny, a také písmo připodobnil dívčímu rukopisu, neboť dovedl měnit písmo případ od případu podle povahy toho kterého zákazníka. Při psaní si představoval, co by asi Fermina Dazová odpověděla jemu, kdyby ho milovala tak vroucně, jak tohle bezbranné stvořeníčko milovalo svého chlapce. Jak se rozumí, o dva dny později musel napsat i mládencovu odpověď, a to týmž

rukopisem, slohem a v téže kvalitě milostného zanícení, jakou mu přiřkl v prvním dopise; tak se stalo, že nakonec vedl horečnou korespondenci sám se sebou. Neuběhl ani měsíc a každý zvlášt mu přišli poděkovat za to, co sám navrhl v mladíkově psaní a s čím oddaně souhlasil v dívčině odpovědi: chystali svatbu. Teprve když se jim narodilo první dítě, nějak se z řeči dovtípili, že dopisy obou psal týž písar, a poprvé se společně

vydali do dvorany požádat ho, aby šel jejich děťátku za kmotra. Tento důkaz, potvrzující, že jeho snění není odtrženo od praxe, Florentina Arizu natolik nadchl, že vyšetřil čas i tam, kde mu žádný

nezbýval, a pustil se do sepisování Sekretáře zamilovaných, příručky více oplývající poezií a šířeji pojaté

než ta, která se do té doby prodávala v podloubí po dvaceti centavech za kus a půl města ji znalo nazpaměť. Sestavil si pořadí veškerých představitelných situací, v nichž se on a Fermina Dazová mohli ocitnout, a pro každou vytvořil tolik vzorových dopisů, kolik alternativních řešení se podle jeho představ nabízelo. Dospěl asi k tisícovce dopisů ve třech svazcích téhož čtvercového formátu jako Covarrubiasův slovník, jenomže žádný tiskař ve městě se je neodvážil vydat, a tak časem skončily na půdě mezi jinými písemnostmi dob minulých, poněvadž

Tránsito Arizová s veškerou rozhodností prohlásila, že žádné džbány vykopávat nebude a neprošustruje své celoživotní úspory kvůli takové

šílenosti, jako je nějaké vydávání knížek. O mnoho let později, když

už měl Florentino Ariza dost vlastních prostředků a mohl si dovolit knihu vydat, dalo mu

hodně práce smířit se s tím, že zamilovaná psaníčka mezitím vyšla z módy.

Zatímco dělal první krůčky u Karibské říční paroplavby a bezplatně sepisoval dopisy v Písařské dvoraně, jeho přátelé z mládí

pochopili, že ho pomalu a jistě ztrácejí. Bylo to tak. Po návratu z cesty po řece se ještě s některými kamarády vídal, doufaje, že vzpomínka na Ferminu Dazovou zeslábně v jejich společnosti, hrál s nimi kulečník, chodil s nimi na své poslední taneční zábavy, podvoloval se hře, že o něj děvčata budou losovat v tombole, podvoloval se všemu, co mu podle jeho domněnky mohlo prospět, aby zas byl takový jako kdysi. Když jej později strýc Lev XII. zaměstnal v úřadě, chodil s kolegy z kanceláře zahrát si domino do Obchodního klubu, a ti ho začali brát jako sobě rovného, teprve když s nimi mluvil už jen o záležitostech podniku, kterému zkráceně říkal

Karibská říční a místo názvu používal jen inciály: káeřpé. Dokonce i v jídle změnil zvyky. Z dosud lhostejného a nepravidelného strávnicka se stal člověk, který až do konce svých dnů přísně dodržoval neměnný

jídelníček: velký šálek černé kávy k snídani, plátek vařené ryby s rýží k obědu a šálek bílé kávy s kouskem sýra před ulehnutím. Černou kávu popíjel kdykoli, kdekoli a za jakýchkoli okolností, až třicet koflíčků denně: nálev k nerozeznání podobný surovému petroleji si nejraději připravoval sám a termosku míval vždycky po ruce. Byl jiný, navzdory svému pevnému předsevzetí a usilovné snaze zůstat takový, jaký býval, než mu láska smrtelně podtrhla nohy. Pravdou je, že takovým už nikdy neměl být. Jediným životním cílem se mu stalo znovu si získat Ferminu Dazovou a byl tak skálopevně

přesvědčen, že se mu to dříve či později zdaří, že přesvědčil Tránsito Arizovou o nutnosti pokračovat v opravách, neboť dům měl být podle jeho názoru uveden do takového stavu, aby se mohla kdykoli nastěhovat, jakmile se ten zázrak stane.

Na rozdíl od své reakce na ediční návrh Sekretáře zamilovaných učinila tentokrát Tránsito Arizová mnohem dalekosáhlejší krok: prikoupila i budovu bývalé účtárny a zahájila celkovou přestavbu. Bývalou alkovnu přebudovali na přijímací salon, v patře zbudovali ložnici pro manželský pár a další pro děti, až přijdou, obojí

prostorné a dobře osvětlené, a tam, kde stávala někdejší faktorie, udělali zahradu, v níž rozkvétaly všechny druhy růží a Florentino Ariza jí osobně věnoval všechny své volné ranní chvíle. Nedotčen zůstal jen galanterní krámk jako důkaz vděčných vzpomínek na minulost. Přístěnek za krámkem, v němž Florentino Ariza přespával, ponechali, jak vždycky byl, i se zavěšenou hamakou a velkým stolem zavaleným kupou knih, ale on sám se přestěhoval do místnosti v patře, tam,

kde podle jeho plánů měla být manželská ložnice. Byla to největší a nejchladnější místnost v celém domě, s terasou do dvora, kde v noci zpříjemňovala pobyt bríza od moře a vůně růží, ale zároveň i nejvíce ladila s trapistickou strohostí Florentina Arizy. Hrubě omítnuté zdi byly jen obílené nehaseným vápnem a veškeré

zařízení sestávalo z vězeňského kavalce, nočního stolku se svíčkou zastrčenou do hrdla láhve, starodávného prádelníku a mycího stolku s mísou a džbánem.

Přestavba si vyžádala téměř tři roky a časově se kryla s dočasným vzkříšením, které město prožívalo díky rozmachu říční dopravy a oživení obchodu, činitelům, jež živily jeho velikost a slávu i v dobách španělské kolonizace a na dvě stě let z něj učinily bránu Ameriky. Byla to však i doba, kdy se u Tránsito Arizové začaly projevovat první známky beznadějné choroby. Její stálé zákaznice přicházely do galanterního krámků čím dál zchátralejší stářím, průsvitněly a vytrácely se jak pára nad hrncem a Tránsito Arizová je nepoznávala, ačkoli se s nimi stýkala půl života, anebo si pletla záležitosti jednotlivých klientek. V obchodním podnikání, jaké

vedla, při němž se nikdy nic nepodpisovalo kvůli ochraně cti, ať

vlastní nebo cizí, a čestné slovo považovaly obě strany za dostatečnou záruku, to ovšem byl kámen úrazu. Zpočátku to vypadalo na postupující ztrátu sluchu, ale brzy se ukázalo, že ji valem opouští paměť. Zlikvidovala tedy zastavárnu a ze zlata, které

přechovávala ve džbánech, stačila uhradit přestavbu domu, zařídit jej a ještě jí zůstalo nemálo nejcennějších rodinných klenotů

městské honorace, jejichž majitelé neměli dost prostředků na to, aby je mohli vyplatit.

Florentino Ariza se v té době musel věnovat příliš mnoha závazkům současně, ale nikdy neumdlél, když se mu naskytla příležitost trochu si zapytlačit a připsat si na vrub další úlovek. Po extravagantní zkušenosti s vdovou Nazaretovou, která mu otevřela cestu k pouličním láskám, následovaly roky, kdy lovil osiřelé noční

holubičky stále ještě v zajetí iluze, že tak najde lék na útrapy, jež mu způsobila Fermina Dazová. Později však už nedokázal říct, zda onen návyk smilnit bez naděje je dosud potřebou duše, anebo pouhou neřestí těla. Do hodinového hotelu zacházel stále řidčeji nejen proto, že se jeho zájmy ubíraly jinými cestami, ale i kvůli tomu, že tu nechtěl být viděn za jiných než za oněch značně domáckých a cudných okolností, za jakých ho znali z dřívějších. Ve třech nouzových případech nicméně použil snadné pomůcky z doby, kterou sám neprožil: přítelkyně, které se obávaly prozrazení, přestrojil za muže a do hotelu se družně vpotáceli jako dvojice mazavků, kteří si upili víc než zdrávo. Přinejmenším dvakrát však kdosi z přítomných zaznamenal, že Florentino Ariza nezamířil se svým domnělým společníkem k baru, nýbrž na pokoj, a jeho beztak pošramocená pověst utrpěla ránu z milosti. Nakonec do hotelu vůbec přestal docházet a pokud se tam v několika málo případech objevil, pak ne proto, aby se zapracoval v tom, co zameškal, ale aby se v klidném koutku zotavil z toho, co přehnal.

Nebylo divu. Sotva kolem páté skončil v úřadu, vyrážel na lov a počínal si jako krahulík ve slepičárně. Brousil za služkami v parcích, za černoškami na trhu, za Španělkami na plážích, za americkými turistkami na lodích z Nového Orleansu. Vodil si je k vlnolamu, kde se po západu slunce půl města oddávalo téže činnosti, vodil je, kam se dalo, a občas i tam, kde se nedalo, poněvadž leckdy mu nezbylo, než v rychlosti zapadnout někam do tmavého průjezdu a za vraty jakžtakž provést, co stačil stihnout.

Věž majáku vždycky poskytovala blažené útočiště a Florentino Ariza si je teskně připomínal ještě na prahu stáří, kdy už měl všechno vyřešeno: to místo bylo přímo stvořené k tomu, aby tam člověku bylo dobře, zvláště za noci, a on věřil, že s každým zábleskem majáku se aspoň díl jeho tehdejších milostných slastí

donesl ke všem, kdo se plavili po moři. Nadále tedy chodil na maják, častěji než jinde, a strážce majáku, jeho přítel, ho vřele vítal s přítroublým výrazem, který se lekavým holubičkám jevil jako nejlepší

záruka diskrétnosti. Dole pod věží, kde vlny s houráním bily do útesů, stál domek, a tam mělo milování zvlášť velkou sílu, poněvadž

v sobě obnášelo něco ze ztroskotání. Po setmění však Florentino Ariza dával přednost věži, odkud měl jako na dlani celé město včetně

rybářských světel, pohupujících se v řádkách na moři i na vzdálených bažinách.

Tou dobou se propracoval k poněkud zjednodušujícím teoriím o vztahu mezi tělesnou podobou žen a jejich vlohami k lásce. Neměl důvěru ke smyslnému typu, k těm, co vypadaly, že by samou vášní

spolkly i syrového kajmana, a v posteli se pak obvykle chovaly ze všech nejtrpněji. Jeho typ byly naopak takové ty vyhublé myšky, za kterými se nikdo ani neobtěžoval otočit se na ulici; když se svlékly, jako by z nich nezbylo nic a při prvním náporu jim praštěly kosti, až jich přišlo líto, a přitom dokázaly vyždímat i nejsvalnatějšího mluvku jako hadr na podlahu. Původně si o

těchto ukvapených pozorováních vedl záznamy, zamýšleje sepsat praktický

dodatek k Sekretáři zamilovaných, avšak i tento plán sdílel osud předešlého, a to poté, co jej Ausencia Santanderová se svou vědoucností zkušené harcovnice převrátila naruby i nalic, postavila ho na hlavu, vynesla vzhůru a svrhla do hlubin, znovu ho porodila, jako by teprve p řišel na svět, rozbila jeho teoretický důvtip napadrtě a naučila jej jediné věci, jíž se v záležitostech lásky musel přiučit: že životu nenaučí nikdo.

Ausencia Santanderová žila dvacet let v konvenčním manželství, ze kterého jí zůstaly tři děti; ty se provdaly a oženily a samy měly děti, takže se holedbala, že je babička s nejlepším vrhem ve městě. Nikdy se nevyjasnilo, jestli ona opustila manžela nebo zda manžel opustil ji, anebo jestli se oba opustili současně, když se odstěhoval ke své dávné milence a ona se cítila natolik svobodná, že mohla za bílého dne hlavním vchodem přijímat Rosenda de la Rosa, kapitána říční plavby, kterého předtím mnohokrát přijala v noci zadními vrátky. Právě on to byl, kdo k ní přivedl Florentina Arizu, aniž si to dvakrát promyslel.

Přivedl ho na oběd. Kromě mladíka přivlekl i demižon podomácku pálené kořalky a prvotřídní suroviny na přípravu vpravdě epického sancocha, jaké se dalo uvařit jediné z domácích slepic, masa od mladé kosti, čuníka chovaného na hnojišti a z luštěnin a zeleniny vypěstovaných v osadách u řeky. Jak se ukázalo, Florentino Ariza od prvního okamžiku nezahořel nadšením ani tak pro výtečnou krmi či kyprou velitelku domácnosti, jako spíše pro krásu domu. Líbil se mu sám o sobě: byl světlý a stinný, se čtyřmi velkými okny s vyhlídkou na moře a panoramatem celého starého města v pozadí. Líbilo se mu, kolik je tu nádherných věcí, vtiskujících salonu pečeť jakéhosi zmatku i řádu současně a představujících přehlídku mistrovských kousků řemeslné práce, které kapitán Rosendo de la Rosa postupně

přivážel z každé své plavby, až zaplnily dům do posledního místečka. Na terase k moři seděl na své soukromé obroučce malajský papoušek kakadu s neskutečně úbělovým peřím a výrazem myslitelského klidu, který vybízel k zamyšlení: byl to nejkrásnější živočich, jakého Florentino Ariza v životě viděl.

Kapitán Rosendo de la Rosa se nadchl hostovým nadšením a jal se mu podrobně líčit, kde a jak k jednotlivým předmětům přišel. Zatímco vykládal, usrkával pálenku sice malými doušky, ale bez přestání. Vypadal jako ze železobetonu: byl to obr zarostlý po celém těle s výjimkou hlavy, pod nosem se mu štěl knír, měl nezaměnitelný hlas, který rachotil jako kotevní rumpál, a vyznačoval se nejvybranějšími způsoby. žádné tělo však nemohlo vydržet jeho způsob pití. Ještě než

zasedl ke stolu, stačil vyprázdnit půl demižonu, načež se za bříinkotu povlovné demolice sesunul na podnos mezi skleničky a láhve. Ausencia Santanderová musela Florentina Arizu požádat, aby jí pomohl odtáhnout do postele to bezvládné tělo velryby uvíznuvší na mělčině

a ve spánku ho svléknout. Vzápětí nato, jako by je osvítilo vnuknutí, za něž poděkovali konjunkci svých planet, se v sousedním pokojíku oba svlékli, aniž se domluvili, požádali či alespoň si to navrhli, a od té doby se svlékali déle než sedm následujících let, kdykoli to šlo, zatímco kapitán pobýval na cestách. Nebezpečí, že budou přistiženi, jim nehrozilo, neboť kapitán po zvyku správného mořeplavce ohlašoval svůj návrat do přístavu lodní sirénou, dokonce i časně zrána, nejprve trojím dlouhým zahoukáním pro manželku a svých devět ratolestí, a pak dvojím, teskně přerývaným pro milenku. Ausencii Santanderové bylo málem padesát a bylo to na ní znát, zároveň však byla nadána natolik osobitým citem pro věci lásky, že jej nemohly otupit žádné vědecké či technické teorie.

Florentino Ariza věděl podle jízdního řádu lodní přepravy, kdy ji může navštívit, a chodil k ní bez ohlášení, kdykoli se mu zachtělo, v kteroukoli denní či noční dobu, ale jedinkrát se nestalo, že by ho neočekávala. Dveře mu otvírala tak, jak ji matka vychovávala do sedmi let: úplně nahá, avšak s organtýnovou mašlí ve vlasech. Nedovolila mu

udělat ani krok dál, dokud z něj nesvlékla všechno šatstvo, poněvadž vždycky věřila, že oblečený mužský v domě nosí

smůlu. Toto přesvědčení bylo příčinou trvalých rozepří s kapitánem Rosendem de la Rosa, který naopak věřil, že kouřit nahý je totéž

jako koledovat si o malér, a někdy raději oddaloval milování, než

aby uhasil své nezbytné havana. Florentino Ariza naopak holdoval kouzlu nahoty a Ausencia Santanderová ho se zřejmým potěšením svlékala, sotva za ním zavřela dveře, nedopřávajíc mu ani čas, aby ji pozdravil, aby si sundal klobouk a brýle, ozobávala ho polibky a nechávala se ozobávat, přičemž mu odzdola nahoru rozepínala knoflíky, napřed u poklopce, co polibek, to knoflík, pak přezku opasku a nakonec sako a košili, dokud nezůstal jako zaživa vykuchaná

ryba. Potom ho usadila v saloně, vyzula mu boty, popadla ho za lem nohavic a vysoukala ho z kalhot tak, aby mu současně svlékla i dlouhé spodky ke kotníkům, a nakonec mu odepnula gumové podvazky na lýtkách a stáhla mu ponožky. V tu chvíli ji Florentino Ariza přestal líbat a přestal se nechat líbat, aby provedl jediný úkon, který mu v tomto přísně dodržovaném rituálu příslušel: odepjal kapesní hodinky z kapsičky u vesty, sundal si brýle a obojí zastrčil do polobotek, aby měl jistotu, že věci nezapomene. Toto obezřetné opatření

dodržoval bez výjimky vždy a všude, kdykoli se svlékal v cizím domě. Nestačil to ani pořádně udělat a Ausencia Santanderová, nedopřávajíc mu času k čemukoli, ho vzala útokem, většinou rovnou na pohovce, kde ho právě svlékla, jenom zřídka v posteli. Prosmykla se pod něj a skrz naskrz si ho veskrze přisvojila, pohroužená sama do sebe, tápajíc se zavřenýma očima v neprostupných temnotách svého nitra, postupujíc tudy, tam na ústupu, poopravujíc své neviditelné

směřování, zkoušejíc jinou, slastiplnější cestu, jiný způsob, jak kráčet a neztroskotat v mokřadi slizkých šťáv, prýštících z jejího lůna, ptala se a sama sobě s bzučením čmeláka odpovídala ve své

rodné hantýrce, kde je to cosi v temnotách, které jen ona sama znala a po čem bažila jen sama pro sebe, dokud nepodlehla a na nikoho nečekajíc se sama nezřítila do své propasti v jásavém výbuchu naprostého vítězství, jenž otřásl základy světa. Florentino Ariza zůstával s pocitem neúplnosti vyčerpaně ležet v kalužině společného potu a připadal si jako pouhý nástroj rozkoše. “Zacházíš se mnou, jako bych byl jeden navíc,” říkával. Rozesmála se smíchem svobodné

samice a opáčila: “Naopak, jako bys byl o jednoho míň.” Zanechávala v něm pocit, že chce nenasytně ulakomit všechno jen pro sebe, a v něm se kroutil červ pýchy a odcházel rozhodnut, že už za ní

nepřijde. Potom se ale zničehonic probouzel s děsivě jasným vědomím samoty uprostřed noci a sobědajná láska Ausencie Santanderové se mu ve vzpomínce zjevovala jako to, čím byla: past štěstí, kterou si současně ošklivil i toužebně přál, ze které však nebylo úniku. Kterési neděle za dva roky po jejich seznámení ho Ausencia Santanderová nesvlékla jako obvykle, sotva k ní vkročil, nýbrž

sundala mu brýle, aby ho mohla lépe políbit; tímto způsobem se dozvěděl, že ho začala mít ráda. Přestože se od prvního dne tak dobře cítil v tom domě, který miloval jako svůj vlastní, nikdy se nezdržel déle než dvě hodiny, nikdy tam nepřespál a jenom jednou u ní povečeřel, poněvadž ho se vší formou pozvala. Ve skutečnosti k ní

chodil jen pro tu jednu věc, přinášeje pokaždé jako jediný dárek jednu osamělou růži, a pak mizel, aby se zas v jiné nevypočitatelné

chvíli objevil. Tu neděli, kdy mu Ausencia Santanderová sundala brýle, aby ho mohla políbit, však zčásti proto a zčásti kvůli tomu, že po klidném milování usnuli, proleželi nazí celé odpoledne v kapitánově obrovité posteli. Když se

probrali z dřímoty, Florentinu Arizovi dosud tkvěla v paměti vzpomínka na zavřeštění malajského kakadu, jehož zvukový projev, připomínající břeskné plechy, značně

protiřečil jeho líbeznému krásu. V parnu čtvrté hodiny odpolední však panovalo průzračné ticho a za oknem ložnice se rýsoval profil starého města s odpoledním sluncem v zádech, jeho kupole třpytící se zlatem, jeho moře, planoucí ohněm až k Jamajce. Ausencia Santanderová poslepu zapátrala svou rukou dobrodružky po ležícím živočichu, avšak Florentino Ariza ji zadržel. "Tedy ne," řekl. "Mám divný pocit, jako by nás někdo pozoroval." Ausencia Santanderová

znovu poplašila malajského papouška šťastným smíchem. "Tuhle záminku ti nespolkne ani Jonášova žena," řekla. Ani ona ji pochopitelně

nespolkla, ale připustila, že není špatná, a oba se dlouhou chvíli měli beze slova rádi, aniž se pomilovali. V pět, kdy slunce stálo ještě vysoko, Ausencia Santanderová vyskočila z postele, nahá až na věčnost a s organtýnovou mašlí ve vlasech, a vydala se do kuchyně

pro něco k pití. Nestačila však udělat první krok za práh ložnice a vykřikla zděšením.

Nemohla tomu uvěřit. V domě nebylo nic, jen lustry visely u stropu. Všechno ostatní, signovaný nábytek, indiánské koberce, sochy a gobelíny, nespočetné ozdůbky a tretky z drahých kamenů a kovů, všechno, co činilo z jejího příbytku jeden z nejpříjemnějších a nejlépe zařízených domů ve městě, všechno všecičko, včetně

posvátného kakadu, to všechno se vypařilo. Odnegli to po terase, aniž vyrušili lásku. Zůstaly jen pusté salony se čtyřmi okny dokořán a nápis načmáraný na protější stěně: To máte z toho, že furt šoustáte. Kapitán Rosendo de la Rosa jaktěživ nepochopil, proč

Ausencia Santanderová vydrancování svého příbytku neohlásila, ani se nepokusila spojit s překupníky kradených věcí a nedovolila, aby o nehodě ještě někdy padlo slůvko.

Florentino Ariza ji nadále navštěvoval ve vykradeném domě, jehož

zařízení se smrsklo na tři kožené taburetky, které lupiči zapomněli v kuchyni, a na ložnici, v níž tehdy pobývali. Nenavštěvoval ji však už tak často jako dříve, nikoli proto, že dům zpustl, jak se domnívala a také mu to řekla, nýbrž kvůli novotě, která se počátkem nového století objevila v ulicích, totiž tramvaji tažené mulami, která pro něj představovala štědré a originální hnízdo volně

poletujících holubiček. Používal ji čtyřikrát denně, dvakrát cestou do úřadu a dvakrát při jízdě domů, a tu a tam, když si skutečně

četl, a ve většině případů kdy jen předstíral, že čte, se mu dařilo přinejmenším navázat první kontakty k pozdější schůzce. Když mu později strýc Lev XII. dal k dispozici kočár tažený dvěma drobnými hnědými mulami se zlaceným postrojem, právě takovými, s jakými jezdil prezident republiky Rafael Nú((n))ez, měl si lítostivě

připomínat blahé časy tramvaje, neplodnější období svých sokolnických lovů. Měl proč: nic se tak neprotivilo tajným milostným poměrům, jako vůz čekající před vraty. Věc mu působila takové

nesnáze, že kočár skoro pokaždé nechával schovaný doma a vyrážel na své lovčí obchůzky pěšky, aby po sobě nezanechal ani rýhy kol v prachu. Proto tak tesklivě vzpomínal na staříckou tramvaj se ztrhanými mezkami se hřbety plnými odřenin, kde stačil jediný pohled úkosem a hned se vědělo, kde je láska. Choval v paměti množství

příběhů, při nichž jehlo srdce, a přece se nikdy neubráníl vzpomínce na jednu osamocenou holubičku, jejíž jméno mu

sice zůstalo utajeno a stihl s ní prožít sotva polovinu zběsilé noci, a přece to stačilo, aby mu po zbytek života zhořkly nevinné výstřelky karnevalového veselí.

Tenkrát v tramvaji vzbudila jeho pozornost tím, že po celou dobu jízdy v nevázané vřavě nehnula brvou. Víc než dvacet jí rozhodně

nebylo a nevypadala, že je v karnevalové náladě, nebýt toho, že byla maskovaná za chovanku ústavu pro postižené: měla hladké dlouhé

vlasý, hodně světlé, volně rozpuštěné po zádech, a plandavou košili z režného plátna bez jediné ozdoby. Ryčná hudba pouličních kapel ji nechávala naprosto netečnou, právě tak jako hrsti rýžového pudru a stříkance anilinových barev, kterými dav častoval pasažéry projíždějící tramvaje, jejíž spřežení bylo po tři bláznivé dny nabíleno škrobovou moučkou a ozdobeno květinovými chocholy. Florentino Ariza využil zmatku a pozval ji na zmrzlinu soudě, že na víc to nevydá. Podívala se na něj bez překvapení. "Ráda přijímám," řekla, "ale musím vás upozornit, že jsem cvok." Zasmál se, poněvadž

mu její odpověď připadala nápaditá, a vzal ji do cukrárny na balkon podívat se na průvod alegorických vozů. Potom si oblékl vypůjčený

plášť s kápí, oba se vmísili do kruhu tanečníků na Celním náměstí a užívali si spolu jako právě narozený párek, neboť její netečnost se v ryku a rámusu noční veselice proměnila v krajní opak: tančila, jako by nikdy nic jiného nedělala, a projevila se jako zdatná

flamendřice sršící nápady a strhujícím kouzlem.

"Ty nevíš, milánku, do čeho ses se mnou zaplet," vykřikovala polomrtvá smíchy v karnevalové horečce. "Jsem šílenec z blázince." Florentino Ariza prožíval tu noc jako návrat k nevinným ztřeštěnostem zelených let, než ho

postihla láska. Věděl ale, ani ne tak ze zkušenosti jako spíš ponaučen osudem, že tak snadné štěstí

nemůže mít dlouhé trvání. Ještě než noc začala vadnout, jak se vždycky stávalo po udělení cen nejlepším maskám, navrhl tedy dívce, aby zašli na maják podívat se, jak svítá. Potěšeně návrh přijala, ale předtím chtěla až do konce sledovat vyhlášení cen. Když o tom později přemýšlel, nabyl jistoty, že tohle zdržení mu zachránilo život. Dívka mu vskutku právě dala znamení, že půjdou, když tu se na ni vrhli dva kerberové s ošetřovatelkou z blázince Boží pastýřky. Šli po ní od tří odpoledne, kdy z ústavu uprchla, a s nimi veškerá městská policejní síla. Jednomu hlídači uřízla hlavu a další dva ošklivě posekala mačetou, kterou sebrala zahradníkovi, poněvadž si chtěla jít zatancovat na karneval. Nikoho ale nenapadlo, že by tančila na ulici, a předpokládali, že se schovává v některém z mnoha domů, které prohledali odshora dolů včetně střešních cisteren. Dala jim pořádně zabrat. V živůtku měla schovaný zahradnický nůž, zuřivě se jím bránila a bylo zapotřebí šesti mužů, než jí dokázali navléknout svěrací kazajku, zatímco dav natěsnaný na Celním náměstí

nadšeně tleskal a hvízdal v domnění, že toto krvavé dopadení

představuje pouze další z mnoha povedených karnevalových taškařic. Florentinu Arizovi tato příhoda rozdrásala srdce a od Popeleční

středy pendloval ulicí před Boží pastýřkou, pod paží krabici anglických čokoládových bonbonů pro dívku. Zastavoval se, pohledem pátral mezi chovankami, které na něj z oken pokřikovaly nejnemožnější hanebnosti a lichotky, a snažil se je navnadit bonboniérkou v naději, že tak k železným mřížím přiláká i hledanou dívčinu. Nikdy ji však nespatriil. Když o několik měsíců později vystupoval z tramvaje tažené mulami, poprosila ho nějaká holčička

vedoucí se s otcem za ruku o jednu čokoládovou kuličku z bonboniéry, kterou držel pod paží. Otec ji pokáral a omluvil se. Florentino Ariza však s pocitem vykoupení vrazil dívence do ruky celou krabici a tatínka pro uklidnění poplácal po rameni.

“Byly pro jednu lásku, kterou vzal čert,” řekl. Jakoby na usmířenou mu osud rovněž v tramvaji přihrál Leonu Cassianiovou, jež byla vpravdě ženou jeho života, ačkoli ani on, ani ona na to nikdy nepřišli a nikdy spolu nespali. Vycítil ji dřív než

ji spatřil, když se jednou v pět odpoledne vracel tramvají domů: její pohled byl tak hmotný, že se do něho zabodl jako prst. Zvedl oči a uviděl ji: byla až na druhém konci vozu, ale mezi ostatními cestujícími ji našel naprosto přesně. Neuhnula pohledem, naopak jej opětovala tak troufale, že si mohl pomyslet pouze to, co si pomyslel: mladá a fešná černoška, ale každopádně coura. Rovnou si ji vyškrtl ze života, poněvadž mu nic nepřipadalo tak ponižující jako platit za lásku: jaktěživ to neudělal.

Vystoupil na náměstí Fiakristů, kde měla tramvaj konečnou, a co nejrychleji se propletl bludištěm obchodů a krámků, poněvadž matka ho doma čekala v šest; když se vynořil na druhé straně davu, uslyšel klapot veselých ženských podpatků na dláždění a pohledem přes rameno se přesvědčil o tom, co beztak věděl: byla to ona. Strojila se jako otrokyně ze starých rytin: měla sukni se širokými volány, kterou nadzvedávala s tanečním gestem, když na ulicích překračovala kaluže, výstřih odhalující ramena, kolem krku celý věnec pestrobarevných korálků a hlavu obtočenou bílým turbanem. Znal tyhle krasotinky z hodinového hotelu. Většinou ještě v šest večer seděly u snídaně a pak jim nezbývalo, než vytasit svoje vnady, jako lapka u cesty tasí

na pocestné nůž, a prvnímu, koho potkaly na ulici, položit tu svou kudlu na krk: ptáka nebo život. Aby získal nezvratný důkaz, zamířil do liduprázdné Koukolové uličky a neznámá za ním, blíž a blíž. Zastavil se tedy, otočil se, podepřel se oběma rukama o rukojeť

deštníku a zastoupil jí cestu. Stanula proti němu.

“Jsi vedle, fešando,” řekl. “Já ho nedávám.”

“Dáváš, jakpak by ne,” opáčila. “Máš to napsané na obličejí.” Florentino Ariza si vzpomněl na větu, kterou jako malý chlapec slýchal od rodinného lékaře, svého kmotra, ohledně své chronické

zácpy: “Lidi se dělí na ty, co kadí dobře, a na ty, co kadí špatně.” Na základě tohoto dogmatu felčar zbudoval celou povahopisnou teorii, kterou považoval za mnohem zaručenější nežli hvězdopravectví. Vzhledem k tomu, co jej život za ta léta přiučil, ji však Florentino Ariza poněkud modifikoval: “Lidi se dělí na ty, co šoustají, a na ty, co nešoustají.” Posledně zmíněným nedůvěřoval; když vybočili z kolejí, stavěli lásku na odiv, jako by ji právě vynalezli. Ti, kteří

se jí věnovali často, žili naopak jenom pro tohle. Cítili se tak znamenitě, že se chovali jako zapečetěné hroby, poněvadž věděli, že na diskrétnosti závisí jejich život. Nikdy o svých hrdinských činech nemluvili, nikomu se nesvěřovali a dávali najevo tak okázalý nezájem o věc, že si často vysloužili pověst impotentů, studených patronů a hlavně teploušských podělanců, což byl právě případ Florentina Arizy. Zmýlená jim však byla vhod, poněvadž jim současně poskytovala ochranu. Představovali hermetickou lóži, jejíž členové se vzájemně

dovedli rozpoznat kdekoli na světě a nepotřebovali k tomu společný

jazyk. Tak se stalo, že dívčina odpověď Florentina Arizu nepřekvapila: byla jedna z nich, a tudíž věděla, že on ví, že i ona ví.

Byl to jeho životní omyl, jak mu svědomí mělo připomínat hodinu co hodinu a den co den až do dne posledního. To, oč ho chtěla požádat, nebyla láska, tím méně láska za peníze, nýbrž jakékoli zaměstnání, cokoli a jakkoli placené u Karibské říční paroplavby. Florentino Ariza se natolik styděl za to, jak se zachoval, že ji zavedl k personálnímu šéfovi a ten ji zaměstnal ve všeobecném odboru na nejnižším místě úředního žebříčku, jež po tři roky obětavě, skromně a dbale zastávala.

Úřadovny Karibské říční stály od založení podniku u říčního mola a neměly pranic společného s přístavištěm zaoceánských parníků na protilehlé straně zálivu, ani s kotvištěm u tržiště v Zátocě dušiček. Byla to dřevěná budova se sedlovou střechou z pozinkovaného plechu a jediným dlouhým balkonem spočívajícím na sloupech v průčelí, opatřená na všech čtyřech světových stranách okny s drátěnou sítkou, z nichž bylo vidět všechny lodi u mola jako obrázky

zavěšené na zdi. Němečtí průkopníci, kteří budovu vystavěli, původně

natřeli střechy načerveno a dřevěné stěny nalíčili zářivou bělobou, takže stavení samo se podobalo říční parolodi. Později dostala celá

budova modrý nátěr a v době, kdy do podniku nastoupil Florentino Ariza, se z ní stala zaprášená barabizna neurčité barvy se zrezivělou střechou, místy záplatovanou novými plechovými pláty, přidělanými na ty původní. Za budovou, na dvoře plném opadané

omítky, obehnaném drátěným plotem jako slepičárna, stála dvě velká, nověji zbudovaná skladiště a vzadu byla

krytá, špinavá a páchnoucí

stoka, kde puchřel odpad nahromaděný za půlstoletí říční dopravy: trosky historických plavidel od původních parníků s jedním komínem, které křtil Simón Bolívar, až po několik lodí z poslední doby, vybavených elektrickými ventilátory v kajutách. Většina plavidel byla rozebrána na součástky, ale hodně se jich nacházelo v tak dobrém stavu, že vypadaly, jako by je stačilo trochu přetříť barvou a mohly jít na vodu, ani by se z nich nemusely odhánět ještěrky či strhávat houští velikých žlutých květů, které je tesklivě ovíjely. V horním patře budovy se nacházelo administrativní oddělení, sídlící v úřadovnách sice malých, avšak pohodlných a dobře vybavených jako lodní kajuty; však je také nepostavili architekti, nýbrž lodní inženýři. Na konci chodby, jako by byl pouhý

zaměstnanec, úřadoval strýc Lev XII. v kanceláři, která se od ostatních lišila jen tím, že každé ráno nacházel na svém psacím stole skleněnou vázu s jakýmkoli květy libé vůně. V přízemí sídlilo oddělení přepravy cestujících a byla tu čekárna s hrubými dřevěnými lavicemi a pultem, u nějž se vydávaly lodní lístky a odbavovala se zavazadla. Docela na konci se nacházel nejasný všeobecný odbor, který už svým názvem navozoval dojem neurčitého předmětu své péče, a tam se předávaly veškeré nevyřešené problémy ostatních podnikových sekcí, aby tu bídně skonaly. Zde sedávala Leona Cassianiová, ztracená za školním stolkem mezi hromadami pytlů s kukuřicí a horami neřešitelného papírování, a tak tu seděla i onoho dne, kdy sem zašel sám strýc Lev XII. omrknout si, jestli ho k čertu konečně něco nenapadne, aby ten všeobecný odbor taky k něčemu byl. Po tříhodinovém dotazování, teoretickém zvažování a konkrétním ověřování v plénu všech zaměstnanců oddělení se vrátil do své

úřadovny zkrušen jistotou, že nedokázal vyřešit ani jediný z té

spousty problémů, nýbrž právě naopak: objevil nové a bohatě

rozvětvené problémy k nevyřešení.

Když Florentino Ariza nazítří přišel do kanceláře, našel na svém psacím stole přípis od Leony Cassianiové s prosbou, aby spisek prostudoval a pokud to shledá vhodným, postoupil jej strýci. Minulé

odpoledne při inspekci neřekla jako jediná ze všech zaměstnanců ani slovo. Držela se zpátky, vědoma si svého čestného postavení

zaměstnankyně z charity, jak ale v přípisu uváděla, k mlčení ji nevedla lhostejnost, nýbrž úcta k hierarchii odboru. Bylo to povážlivě prosté. Strýc Lev XII. hodlal oddělení zgruntu přebudovat, avšak myšlenka Leony Cassianiové mířila směrem právě opačným, řídíc se jednoduchou logikou, že ve skutečnosti žádný všeobecný odbor neexistuje: je to jen smetiště, na němž končí všechny zašmodrchané, avšak bezvýznamné problémy, které ostatní oddělení chtějí mít z krku. Řešení je tudíž následující: zrušit obecný odbor a vrátit problémy k vyřešení těm sekcím, v nichž vznikly.

Strýc Lev XII. neměl nejmenší potuchy, kdo je ta Leona Cassianiová, ba nevzpomínal si ani, že by na schůzi viděl někoho, kdo by to mohl být, ale když si přípis přečetl, dal si ji zavolat a dvě hodiny s ní rozprávěl za zavřenými dveřmi. Oťukával tu i onde, přičemž trošku zavadil o všecko podle metody, kterou užíval, když

chtěl poznat, co je kdo zač. Přípis hovořil prostou řečí zdravého rozumu a řešení skutečně přineslo kýžený výsledek. Tohle však pro strýce Lva XII. nebylo to hlavní:

hlavní byla ona. Nejvíc ho zaujala skutečnost, že kromě obecné školy neměla jiné vzdělání než

kloboučnické učiliště. Kromě toho se sama učila anglicky podle příručky pro samouky snadno a rychle a čtvrt roku docházela na večerní kursy psaní na stroji, kteréžto novince se předpovídala velká budoucnost, jako předtím telegrafu a ještě o něco dříve parním strojům.

Když odcházela z ředitelské pracovny, začal jí už strýc Lev XII. říkat, jak jí pak měl říkat navždycky: moje jmenovkyně Lvice. Jediným škrtnutím pera se rozhodl zrušit sporný odbor a problémy rozdělit tak, jak navrhovala Leona Cassianiová, a vymyslel pro ni místo bez názvu i jasně vymezené náplně, ve skutečnosti znamenající, že se stala jeho osobní asistentkou. Toho odpoledne, kdy byl všeobecný odbor pohřben bez posledních poct, se strýc Lev XII. Florentina Arizy zeptal, kde u všech všudy tu Lvici Cassianiovou vyštrachal, a synovec vyrukoval s pravdou.

“V tom případě mazej zpátky do tramvaje a přiveď mi každou takovouhle, na kterou padneš,” řekl strýc. “O dvě o tři víc, a vyzvedneme s nimi tu tvou galeonu z moře.”

Florentino Ariza považoval tato slova za ukázkou strýcova příznačného humoru, ale nazítří zjistil, že je bez kočáru, který mu byl před půl rokem přidělen a teď zase zkonfiskován, aby nadále pátral v tramvaji po skrytých talentech. Pokud šlo o Leonu Cassianiovou, ta se brzy zbavila počátečního ostychu a vydala ze sebe vše, co v sobě obezřele tutlala první tři roky. Za další tři léta měla všechno pod kontrolou a za další čtyři roky postoupila až

k bráně generálního sekretariátu, ale vstoupit dovnitř odmítla, poněvadž se nacházela jen o stupínek níž než Florentino Ariza. Až do té doby byla pod jeho velením a chtěla, aby tomu tak bylo i nadále, ačkoli skutečnost byla jiná: ani Florentino Ariza si neuvědomoval, že to ona velí

jemu. Bylo tomu tak: po celou dobu jen prováděl kroky, k nimž Leona Cassianiová ponoukala na generálním ředitelství, aby mu navzdory úkladům jeho tajných nepřátel pomohla stoupat nahoru.

Leona Cassianiová dovedla ďábelsky obratně obhospodařovat tajemství a vždycky uměla být v pravou chvíli tam, kde být měla. Byla dynamická, mlčenlivá a vládla moudrou něhou. Když ale nešlo jinak, s bolestí v srdci popustila uzdu povaze ukuté z pevného kovu. Nikdy však ve svůj prospěch. Jejím jediným cílem bylo za každou cenu, i za cenu krve v případě nezbytnosti, umést pro Florentina Arizu schody a umožnit mu, aby vystoupal tak vysoko, jak si kdysi předsevzal, aniž dobře odhadl své síly. Byla by tak ovšem jednala buď jak buď, neboť se vyznačovala nezkrotným sklonem k moci, avšak po pravdě tak činila vědomě, z čirého vděku. Šla za svým cílem natolik rozhodně, že její machinace pomýlily i samotného Florentina Arizu a ten se jí v jedné neblahé chvíli pokusil zastoupit cestu v domnění, že se Leona Cassianiová pokouší zastoupit cestu jemu. Vrátila ho však zpátky na zem.

“Jste na omylu,” řekla mu. “Já vystoupím z vlaku, kdy si budete přát, ale raději si to dobře promyslete.”

Florentino Ariza skutečně o věci příliš nepřemýšlel; zamyslel se tedy, jak nejlépe dovedl, a odevzdal jí zbraň. Jisté je, že v oněch dobách, kdy jej zaměstnávaly tiché války v podniku, neustále se zmítajícím v krizi, nezdary jeho loveckých výprav neumdlévajícího sokolníka i stále nezřetelnější obraz Fermíny Dazové, nezažil Florentino Ariza, ten, který se nenechával ničím zasáhnout, jedinou vteřinu vnitřního klidu při fascinující podívané na tu nádhernou negerku, která se statečně bije, zamazaná sračkami i láskou v horečce boje. Bralo ho to tak silně, že si častokrát tajně posteskl, proč raději nebyla tou, za kterou ji považoval onoho večera, kdy se seznámili, aby si mohl veškerými

svými zásadami vytříit zadek a pomilovat se s ní, i kdyby za to měl platit valounky ryzího zlata. Neboť Leona Cassianiová byla stále stejná jako onehdy toho večera v tramvaji, dál povlávala ve volánových sukních uprchlé otrokyně, nosila bláznivé

turbany, potřásala kruhy v uších a kostěnými náramky, chrastila korály na krku a blýskala prsteny s falešnými kameny na každém prstě: prostě Ivce ulice. To nepatrné málo, co jí

roky zvnějšku přidaly, jí jen prospívalo. Plula jako koráb ve vodách velkolepé zralosti, její ženské půvaby zneklidňovaly víc než dříve a její sálající tělo Afričanky lety zhutnělo jako dužnatý plod. Deset let se Florentino Ariza ani nepokusil vloudit se jí do přízně, splácejí tak tvrdý trest za svůj někdejší omyl, a Leona Cassianiová

mu celou tu dobu ve všem pomáhala, až na tuhle jedinou věc. Jednoho večera, kdy zůstal sedět u práce do pozdních hodin, jak po matčině smrti často dělával, si na odchodu všiml, že se v kanceláři Leony Cassianiové ještě svítí. Bez zaklepání otevřel a uviděl ji: seděla sama za psacím stolem, pohroužená do práce, vážná, a na nose měla nové brýle, ve kterých vypadala jako vědátorka. Florentino Ariza si s blaženým úlekem uvědomil, že jsou v celé

budově sami a kolem nich jsou jen opuštěná mola, město pohroužené do sna, věčná noc sklenutá nad temnotami moře, teskná siréna lodi, která nedorazí dřív než za hodinu. Zapřel se oběma rukama o rukojeť

deštníku jako tenkrát, když jí v Koukolové uličce zastoupil cestu, s tím rozdílem, že teď se opíral proto, aby nebylo vidět, jak se mu třesou kolena.

“Pověz mi jedno, Ivce srdce mého,” řekl. “Kdy my se z toho vybabráme?”

Bez překvapení a s plnou sebevládou odložila brýle a oslepila ho svým slunečným úsměvem. Dosud mu nikdy netykala.

“Ach ty jeden Florentino Arizo,” řekla mu, “deset let tady sedím a čekám, až se mě na to zeptáš.”

Jenomže už bylo pozdě: ta příležitost s ní tenkrát jela v tramvaji tažené mulami, stále s ní sedávala na téže židli, teď ale odešla navždycky. Pravda byla taková, že po všech těch psích kusech, které kvůli němu potají vyváděla, po všech špinavostech, které pro něj vytrpěla, jej v cestě životem předstihla a byla o mnoho dál než

o těch dvacet let, o která ji předčil věkem: mezitím pro něho zestárla. Natolik ho milovala, že se jej nepokoušela oklamat a raději ho chtěla milovat dál, přestože mu to musela dát najevo tak drsně.

“Ne,” řekla. “Připadalo by mi, že spím s vlastním synem, kterého jsem nikdy neměla.”

Florentinu Arizovi zůstal v srdci osten, že poslední slovo neměl on. Domníval se, že když žena říká ne, očekává, že se na ni bude naléhat, než se definitivně rozhodne, ale u Leony Cassianiové to bylo jiné: nemohl riskovat, že se zmýlí podruhé. Dal se na ústup bez rozmrzelosti, ba dokonce to provedl s jistou dávkou půvabu, což pro něj nebylo snadné. Po té noci se mezi nimi bez hořkosti rozplynulo vše, co mohlo do jejich vztahů vnášet stín, a Florentino Ariza pochopil, že je možné přátelit se s ženou, aniž s ní člověk spí. Leona Cassianiová byla jediná lidská bytost, jíž se Florentino Ariza pokoušel svěřit se svou tajnou láskou k Fermině Dazové. Těch několik málo zasvěcených už začínalo zapomínat, a to přičiněním vyšší moci. Tři si nepochybně vzali ono tajemství do hrobu: jeho matka, které se celá ta záležitost vytratila z paměti dávno předtím, než umřela, Gala Placidiová, zesnuvší v požehnaném věku ve službách

té, která jí byla téměř dcerou, a nezapomenutelná Escolástica Dazová, jež mu kdysi v modlitební knížce přinesla první milostné

psaníčko, jaké v životě dostal, a která po tolika letech už nemohla být mezi živými. Lorenzo Daza, o němž tehdy nevěděl, zda je živ či mrtev, se sice mohl svěřit sestře France de la Luz ve snaze zabránit vyloučení ze školy, ale nebylo pravděpodobné, že by se o tom byli dále šířili. Do počtu scházelo jedenáct telegrafistů ve vzdálené

provincii Hildebrandy Sánchezové, jejichž rukama procházely depeše s jejich plnými jmény a přesnými adresami, a pak Hildebranda Sánchezová a její družina nezkrotných sester.

Florentino Ariza ovšem netušil, že do výčtu bylo třeba zahrnout i doktora Juvenala

Urbina. Hildebranda Sánchezová mu kdysi tajemství

odhalila při jedné z četných návštěv, které u nich vykonala v prvních letech jejich manželství. Zmínku však utrousila tak nahodile a v okamžiku natolik málo příhodném, že doktoru Urbinovi nešla jedním uchem dovnitř a druhým ven, jak si myslela, nýbrž prošla mu kolem obou. Ve skutečnosti se o Florentinu Arizovi zmínila jako o skrytém básnickém talentu, podle jejího mínění jednom z možných vítězů Květinových her. Doktor Urbino pracně vzpomínal, o koho jde, a Hildebranda řekla bez špetky zlomyslnosti, ačkoli nemusela, že to byl jediný nápadník, s nímž byla Fermina Dazová před svatbou zasnoubená. Řekla to v přesvědčení, že onen nevinný a prchavý

románek byl spíše než co jiného dojmavý. Doktor Urbino jí ani nevěnoval pohled, když poznamenal: "Nevěděl jsem, že dotyčný byl básník." Tím celou záležitost vymazal z paměti, zčásti i proto, že byl profesionálně zvyklý z etických důvodů zapomínat. Jak Florentino Ariza zaznamenal, s

výjimkou jeho matky patřili všichni držitelé jeho tajemství ke světu Fermíny Dazové. Ve vlastním světě byl sám, samojediný pod drtivou vahou břemene, o něž se mnohokrát potřeboval podělit, ale nenacházel nikoho, kdo by tak velkou důvěru zasluhoval. V úvahu přicházela jedině Leona Cassianiová a zbývalo jen najít vhodnou chvíli a způsob, jak to říct. Přemýšlel o tom právě onoho parného letního odpoledne, kdy doktor Juvenal Urbino vystoupal po strmém schodišti Karibské říční, odpočívaje po každém zdolaném schodu, poněvadž jinak by nepřežil pekelný žár třetí hodiny odpolední, a bez dechu, propocený včetně

kalhot, se objevil v kanceláři Florentina Arizy a s posledním zbytkem vzduchu v plicích ze sebe vypravil: "Jak to vypadá, žene se na nás cyklon." Florentino Ariza ho v budově Karibské říční nejednou zahlédl, poněvadž doktor Urbino často chodil za strýcem Lvem XII., ale nikdy nepocítil tak zřetelně jako tentokrát, že tato nevítaná

návštěva nějak souvisí s jeho vlastním životem.

Bylo to v době, kdy doktor Juvenal Urbino vystoupil z břehů pouhé

profese a div že nechodil ode dveří ke dveřím jako nějaký žebravý

vandrák s kloboukem v ruce, aby sehnal příspěvky na své umělecké

podniky. Jedním z jeho nejvěrnějších přispěvatelů se štědrou dlaní

byl strýc Lev XII., který právě zahájil svou každodenní

desetiminutovou siestu a poklimbával v pérovém křesle za psacím stolem. Florentino Ariza doktora Juvenala Urbina požádal, aby laskavě posečkal v jeho kanceláři, sousedící s pracovní strýce Lva XII. a sloužící svým způsobem jako předpokoj.

Viděli se už při různých příležitostech, ale ještě nikdy se nesetkali takhle, tváří v tvář, a Florentinu Arizovi se zase jednou udělalo mdlo z pocitu méněcennosti. Těch deset minut trvalo celou věčnost; třikrát se během té doby zvedl v naději, že se strýc probudil o něco dřív, a vypil celou termosku černé kávy. Doktor Urbino si nedal ani šálek. "Káva je jed," řekl. A dál snoval řeč o tom i onom, nestaraje se ani, zda je poslouchán. Florentino Ariza nemohl vystát jeho přirozenou distingovanost, plynulé a přesné

vyjadřování, ztajenou vůni kafru, která ho obestírala, jeho osobní

kouzlo, snadnost a eleganci, s níž pronášel i nejfrivolnější věty tak, že z jeho úst zněly jako podstatné sdělení. Znenadání doktor Urbino stroze změnil téma.

"Máte rád hudbu?"

Zaskočil ho. Po pravdě řečeno, Florentino Ariza chodil na všechny koncerty i operní představení, jaké se ve městě dávaly, necítil se však schopen vést kritický anebo zasvěcený rozhovor. Byl chytlavý na hudbu, která byla v módě, hlavně na sentimentální valčíky, jimž

nebylo možno upřít jistou příbuznost s jeho vlastními mladickými skladbami či potají

sepisovanými verši. Stačilo, když si takový

valčík poslechl, a ani sám pánbůh by mu nedokázal z hlavy vyhnat nit melodie, která mu celé noci zněla v hlavě. Ale takhle se nedalo vážně odpovědět na tak vážnou otázku hudebního znalce.

"Líbí se mi Gardel," řekl.

Doktor Urbino pochopil. "Aby ne," řekl. "Je v módě." A vyklouzl výčtem svých četných nových plánů, při jejichž uskutečňování jako obvykle nemohl počítat s peněžní

podporou úředních míst. Upozornil Florentina Arizu na neslýchaně nízkou úroveň produkcí, které se teď

daly z ciziny dovézt, v porovnání s velkolepými uměleckými zážitky minulého století. Ano, takhle to prosím vypadá: už rok prodává

abonmá, aby pro Divadlo komedie získal trio Cortot-Casals-Thibaud, a ve vládě vůbec nikdo neví, kdo tihle lidi jsou, zatímco se tenhle měsíc vyprodaly všechny vstupenky na představení divadelní

společnosti Ramóna Caralta, která dává detektivky, na představení

Operetního souboru dona Manola de la Presa, na skupinu fantastické

pantomimy Los Santanelas, nedostižné mistry převleku, měnící kostým přímo na scéně ve světle fosforeskujícího blesku, na Danyse DÁltainovou, která se dává na plakátech avizovat jako bývalá

tanečnice z Folies Berg((e))re, a dokonce i na takový nechutný

spektákl, jako je ten Ursus, baskický silák, co holýma rukama zápasí

s býkem. Těžko si ovšem stěžovat, když sami Evropané právě znovu podávají špatný příklad barbarské války, zatímco my konečně začínáme žít v míru po půlstoletí devíti občanských válek, které jsou koneckonců jedna jediná: pořád ta samá. Co na tomto poutavém projevu Florentina Arizu nejvíc zaujalo, byla možnost obnovy Květinových her, podniku, který si získal největší a nejtrvalejší ohlas ze všeho, s čím doktor Juvenal Urbino v minulosti přišel. Musel se kousnout do jazyka, aby mu nevyklopil, že sám je trvalým účastníkem této každoroční soutěže, která dokonce vzbudila zájem velikánů

poezie nejen v ostatních částech země, nýbrž i v dalších zemích Karibské oblasti.

Sotva se hovor trochu rozproudil, vzduch, do té chvíle spíš horká

pára, se znenadání ochladil a bouře s vichrnou smrští, která

současně přisvištěla ze všech stran, praskla okny i dveřmi a budova zaskřípěla až v základech jako plachetnice stržená proudem. Doktor Juvenal Urbino jako by to ani nezaznamenal. Jen tak mimochodem udrolil cosi o vrtošivých červnových cyklonech a znenadání, bez jakékoli souvislosti, se rozpovídal o své ženě. Byla nejen jeho nejhorlivější spolupracovnicí, ale jak řekl, přímo duší všeho, co podnikal. "Bez ní bych nebyl nic," řekl. Florentino Ariza naslouchal s netečnou tváří, na všechno přikyvoval a neodvažoval se říct ani slůvko ze strachu, aby ho nezradil hlas. Stačily však dvě tři další

věty a pochopil, že doktoru Juvenalu Urbinovi i při všech vyčerpávajících povinnostech a závazcích zbývá víc než dost času na to, aby svou ženu zbožňoval skoro právě tak, jako Ferminu Dazovou zbožňoval on sám, a toto odhalení ho omráčilo. Nemohl však reagovat, jak by byl chtěl, poněvadž srdce ho v tu chvíli podtrhlo jako stará

coura, jak to jen srdce dovede: zjevilo mu, že on a ten muž, kterého vždycky považoval za svého osobního nepřítele, jsou oběti téhož

osudu a oba hrají žaludským esem stejné vášně: dva tahouni připřažení k témuž jhu. Poprvé za sedmadvacet nekonečných let čekání

ho s nesnesitelnou bolestí bodla myšlenka, že tenhle obdivuhodný muž

musí umřít, aby on sám mohl být šťasten.

Cyklon se přehnal jinudy, ale větrná smršť, která ho provázela, stačila během patnácti minut obrátit v trosky celé čtvrti na okraji bažiny a poškodit půl města. Doktor Juvenal Urbino, uspokojen dalším velkorysým příspěvkem strýce Lva XII., nepočkal, až se úplně vyčasí, a z roztržitosti si nechal deštník, osobní majetek Florentina Arizy, který mu ho zapůjčil na cestu ke kočáru. Ztráta ho ale nebolela, naopak: potěšila ho myšlenka, co si asi pomyslí Fermina Dazová, až

se dozví, komu deštník patří. Ještě se nevzpamatoval z otřesu, který

mu setkání přivodilo, když se v jeho kanceláři objevila Leona Cassianiová; pomyslel si, že je to jedinečná příležitost, jak jí

tajemství bez okolků vyklopit, jako by jediným řezem otevřel bouli v podpaží, která mu nedovoluje žít: teď, anebo nikdy. Začal otázkou, co si myslí o doktoru Juvenalu Urbinovi. "Je to člověk, který toho moc dělá, snad až příliš mnoho, ale řekla bych, že nikdo neví, co si vlastně myslí," odpověděla téměř bez přemýšlení. Pak se zamyslela, zahryzla se svými velkými a ostrými zuby velké černošky do gumičky na tužce a nakonec pokrčila rameny a sprovedila ze světa věc, která

jí hlavu nedělala.

"Možná že právě proto dělá tolik věcí," řekla. "Aby nemusel myslet."

Florentino Ariza se ji pokusil zadržet, aby mu neutekla.

"Musí umřít a to mě trápí," řekl.

"Všichni musíme umřít," opáčila.

"To ano," řekl, "ale tenhle dřív než my všichni." Nic nepochopila; znovu mlčky pokrčila rameny a byla pryč. V tu chvíli Florentino Ariza pochopil, že kteréśi nejisté noci jednou v budoucnu, až budou s Ferminou Dazovou šťastně

ležet v posteli, bude jí vyprávět, že neodhalil tajemství své lásky ani té jediné bytosti, která si vysloužila právo je znát. Ne: nikdy v životě je neodhalí, ani Leoně Cassianiové, ne snad proto, že by před ní nechtěl nadzvednout víko schránky, v níž je tak pečlivě ukrýval půl života, nýbrž proto, že si až teď uvědomil, že ztratil klíč. Jeho rozechvění však mělo to odpoledne ještě jinou příčinu. Ožil v něm stesk po něčem, co v sobě nosil od mladých let, živá vzpomínka na Květinové hry, jejichž zvuk se každým rokem patnáctého dubna rozléhal po celých Antilách. Vždycky patřil k jejich hrdinům, ale vždycky, jako téměř ve všem, byl hrdinou utajeným. Soutěže se vícekrát zúčastnil, počínaje zahajovacím ročníkem před čtyřadvaceti lety, a nikdy nezískal nic, ani poslední čestné uznání. Tohle ale Florentina Arizu netrápilo, poněvadž jej ani tak nepřitahovala cena jako něco, co právě pro něj na celé soutěži představovalo lákadlo navíc: otevíráním zapečetěných obálek a vyhlášováním vítězů byla při prvních Květinových hrách pověřena Fermina Dazová a bylo rozhodnuto, aby tak nadále činila i v následujících ročnících. Ukryt v pološeru půlkruhových oken, v klopě živou kamélii, pulzující v jeho knoflíkové dírce silou jeho touhy, zíral onoho slavnostního večera při prvních Květinových hrách na Ferminu Dazovou, jak na prknech bývalého Národního divadla rozlepuje tři zapečetěné obálky. Ptal se, co nastane v jejím srdci, až zjistí, že ten, kdo získal Zlatou orchidej, je on. Byl si jist, že pozná jeho písmo a vybaví si v tom okamžení chvíle, kdy sedávala s vyšíváním pod mandloněmi v parčíku, vůni povadlých gardenií přiložených k dopisům, tóny tajnosnubného valčíku korunované bohyně za vichrných jiter. Nestalo se. Ba přihodilo se cosi horšího: Zlatá orchidej, nejvytouženější cena za národní básnickou tvorbu, byla přiřčena čínskému přistěhovalci. Všeobecné pozdvižení, které tento neslýchaný

ortel vyvolal, zavedlo příčinu k pochybám o serióznosti soutěže. Avšak výrok byl platný a vytríbenost sonetu plně

ospravedlňovala jednomyslné usnesení poroty.

Nikdo nevěřil, že oceněný Číňan je pravým autorem básně. Do města přibyl koncem minulého století, na útěku před epidemií žluté

zimnice, která řádila v Panamě v době, kdy se stavěla železniční

trať mezi dvěma oceány, a spolu s ním se do města přistěhovalo mnoho jeho krajanů, kteří tady pak zůstali, dokud neumřeli, po čínsku žili, po čínsku se rozmnožovali a všichni si byli tak podobní, že je nikdo nedokázal rozeznat. Zpočátku jich byl nanejvýš tucet a někteří

s sebou přivedli své ženy, své děti a své psy, které si připravovali k jídlu, ale za pár let, také díky novým nežádoucím Číňanům, překračujícím hranice, aniž v celních záznamech zanechali stopy, jimi překypovaly čtyři uličky v předměstské přístavní čtvrti. Někteří mladíci se tak rychle proměnili ve ctihodné starce, že si nikdo nedokázal vysvětlit, kde vzali čas tolik zestárnout. Lidová

intuice je dělila na dva druhy: na zlé Číňany a na hodné Číňany. Zlí

byli ti z ponurých přístavních špeluněk, kde si člověk právě tak mohl dát královsky do nosu, jako ho mohla klepnout pepka nad talířem s krysou na slunečnicích, a které sloužily, jak se šuškal, jen jako zástěrka pro obchod s bílým masem a pašerácké podnikání všeho druhu. Hodní byli Číňané z prádelen, dědici posvátného vědění, z jejichž

rukou vycházely košile čistší, než kdyby byly nové, s límečky a manžetami jako čerstvě nažehlené hostie. A právě jeden z těch hodných Číňanů porazil v Květinových hrách

dvaasedmdesát dobře vyzbrojených protivníků.

Když Fermina Dazová mžourajíc proti světlu přečetla jméno, nikdo mu nerozuměl. Jednak znělo nezvykle, jednak,

a to byl hlavní důvod, nikdo vlastně pořádně nevěděl, jak se Číňané jmenují. Moc dlouho se o tom konečně přemýšlet nemuselo, poněvadž vítězný Číňan se vzápětí

vynořil z hlubin sálu, na tváři onen nebeský úsměv, jakým se Číňané

usmívají, když přijdou brzy domů. Byl si vítězstvím tak jistý, že si k převzetí ceny oblékl žlutou hedvábnou halenu jako ke slavnostem jara. Převzal osmnáctikarátovou Zlatou orchidej a z radosti ji políbil, zatímco sál bouřil posměchem nevěřících. Neztratil klid. Čekal uprostřed jeviště, neochvějný jako věrozvěst boží

prozřetelnosti méně dramatické, než je ta naše, a v první chvíli ticha oceněnou báseň přečetl. Nikdo mu nerozuměl. Když ale pominula další bouře hvízdání a řevu, Fermina Dazová chladnokrevně báseň

přečetla ještě jednou svým vemlouvavě zastřeným hlasem a publikum po prvním verši oněmělo úžasem. Byl to sonet s rodokmenem nejčistšího parnasismu, dokonalost sama, a z celé básně vanul dech svěží

inspirace, svědčící o spoluúčasti mistrovské ruky. Jako jediné možné

vysvětlení se nabízelo, že si některý z velkých básníků zašprýmoval na účet Květinových her a Číňan že se k žertu propůjčil, rozhodnut tajemství smlčet až do své smrti. Obchodní list, náš tradiční deník, se pokusil vyspravit trhliny, jež utrpěla občanská vážnost, učeným a značně nestravitelným esejem o starousedlictví Číňanů a jejich kulturním vlivu v Karibské oblasti, což je, jak esej dovozoval, zaslouženě opravňovalo k účasti na Květinových hrách. Pisatel článku nepochyboval, že sonet složil ten, kdo tvrdil, že je jeho autorem, a bez nějakého kličkování o tom snášel důkaz za důkazem počínaje titulkem: Co Číňan, to básník. Osnovatelé spiknutí, pokud k němu vskutku došlo, zetleli v

hrobě i se svým tajemstvím. Co se týče Číňana, který se stal vítězem Květinových her, ten skonal bez zpovědi v orientálním věku a byl pochován se Zlatou orchidejí v rakvi, také však s hořkostí, že se mu zaživa nepodařilo získat to jediné, po čem toužil, totiž reputaci básníka. Noviny u příležitosti jeho úmrtí připomněly onen zapomenutý incident z Květinových her, otiskly sonet orámovaný secesní vinětou kyprých děv se zlatými rohy hojnosti a strážní bozi básnického řemesla využili příležitosti, aby věci uvedli na pravou míru: nové generaci připadal sonet natolik špatný, že už nikdo nepochyboval, že jeho autorem skutečně byl onen zesnulý Číňan.

Florentinu Arizovi se tehdejší skandál vždycky spojoval se vzpomínkou na jakousi korpulentní neznámou, která tenkrát seděla vedle něho. Všiml si jí hned na počátku večera, ale pak, jak v bázni očekával věci příští, na ni pozapomněl. Zaujala ho svým perleťovým úbělem, svou vůní šťastné boubelky, svým nesmírným poprsím sopranistky, na němž trůnila umělá magnolie. Byla napresovaná v šatech z černého sametu, černočerných jako její žhavé a roztoužené

oči, a vlasy měla ještě černější, na šíji vyčesané a po cikánsku přichycené vysokým hřebenem. V uších se jí pohupovaly dlouhé

oringle, s nimiž ladil náhrdelník i prsteny navlečené na několika prstech, všechno v blýskavě zlatém provedení, a na pravé tváři měla tužkou přimalované znamínko. Ve zmatku závěrečného potlesku vrhla na Florentina Arizu upřímně zarmoucený pohled.

“Věřte, že je mi to z celé duše líto,” řekla. Na Florentina Arizu to udělalo dojem, ne tak kvůli slovům soustrasti, která vpravdě zasluhoval; spíš ho ohromilo, že někdo rozpoznal jeho tajemství.

“Došlo mi to podle toho, jak se vám třásla ta kytka v klopě, když

otvírali obálky,” vysvětlila. Přistrčila mu před oči sametovou magnolii, kterou držela v ruce, a otevřela mu srdce:

“Já jsem si tu svou právě proto sundala,” řekla. Vypadala, že se z neúspěchu co nevidět rozpláče, ale ve Florentinu Arizovi už zapracoval instinkt nočního lovce a postaral se, aby se jí změnila nálada.

“Pojďte, půjdeme si spolu někam poplakat,” řekl. Doprovodil ji domů. Vzhledem k tomu, že táhlo k půlnoci a na ulici nebylo ani živáčka, přemluvil ji u dveří, aby ho pozvala na skleničku brandy, že si spolu prohlédnou její alba s výstřižky a fotografiemi společenských událostí z posledních deseti let. Trik to byl už tenkrát vousatý, ale tentokrát nezamýšlený, protože o svých albech při chůzi z Národního divadla hovořila sama. Vešli. První, čeho si Florentino Ariza všiml, když vstoupil do salonu, byly otevřené dveře ložnice, za nimiž stála prostorná a bohatě vybavená

postel s brokátovou přikrývkou a bronzově olistěným kovaným záhlavím. Vyvedlo ho to z míry. Musela to zaznamenat, poněvadž ho několika rychlými kroky předešla a zavřela dveře. Pak ho pozvala na kanapátko potažené kvítkovaným kretonem, v jehož koutě podřimovala kočka, a rozložila před ním na stole svou kolekci alb. Florentino Ariza beze spěchu obracel list za listem, uvažuje spíš o tom, co podnikne dál, než nač se dívá, a když náhle zvedl zrak, uviděl, že jeho společnice má oči plné slz. Poradil jí, ať se nestydí a dosyta se vypláče, protože nic tak neuleví jako pláč, ale navrhl jí, aby si na to plakání uvolnila živůtek. Nelenil a jal se jí pomáhat, poněvadž byla v korzetu pevně utažená dlouhým křížkovým šněrováním na zádech. Dřív než se stačil dopracovat ke konci, korzet se vnitřním

náporem rozskočil a astronomické poprsí volně vydechlo v celé své hvězdné šíři.

S bázní, které se nikdy nezbavil, když šlo o poprvé, dokonce ani za nejsnazších okolností, se ji odvážil bříšky prstů zlehýnka polaskat na krku. Zkroutila se, zavrňela jako poslušná holčička, ale plakat nepřestala. Políbil ji tedy na stejné místo, zase tak zlehka, jako ji předtím pohladil, ale zopakovat to už nestačil, poněvadž se k němu otočila celým svým monumentálním tělem, sálajícím touhou jako pec, a oba se v objetí skulili na podlahu. Na kanapi mňoukla probuzená kočka a skokem se ocitla na nich. Poslepu po sobě zatápali jako nedočkaví začátečníci, jakžtakž se našli a oblečení a zbrocení

potem sebou zmítali na hromadě potrhaných alb, toužíce spíš uhnout drápkům

rozběsněného kocoura než po bědném milování, které spolu právě páchali. S ještě krvácejícími drápanci v něm však od následující noci pokračovali dál, a to po několik let. Když si uvědomil, že ji začal milovat, nacházela se už v plnosti čtyřicítky a jemu zakrátko mělo být třicet let. Jmenovala se Sara Noriegová a v mládí prožila svou čtvrt hodinku slávy, když v jakési soutěži

získala první cenu se sbírkou veršů o lásce chudých lidí, která se nikdy nedočkala vydání. Učila na státních školách občanskou výchovu a společenské chování, žila ze svého platu a bydlela v pronajatém domku v malebné Uliče snoubenců ve staré Getsemanské

čtvrti. V životě měla několik příležitostných milenců, ale žádného s vidinou manželství, poněvadž bylo těžko představitelné, aby si muž z jejího prostředí a doby vzal ženu, se kterou se vyspal. I ona v sobě

přestala živit planou nadějí od té doby, co její první oficiální

snoubenec, kterého ve svých osmnácti dokázala milovat s téměř

slabomyslnou vášní, týden před svatbou couvl a nechal ji ztracenou v očistci podvedené snoubenky. Anebo použité slečny, jak se tehdy říkávalo. Ačkoli byla tato první zkušenost krutá a měla jepičí

trvání, nezanechala v ní žádnou hořkost, nýbrž oslnivě jasnou jistotu, že nemá cenu žít bez chlapa v posteli, ať s prstýnkem či bez prstýnku, bez Boha či zákona. Florentinu Arizovi se na ní nejvíc líbilo, že při milování musela cumlat dudlík, aby dospěla k plné

slávě. Během času si pořídili celou sbírku dudlíků všech velikostí, tvarů a barev, jaké byly na trhu, a Sara Noriegová je měla pověšené

v záhlaví postele, aby mohla v okamžiku naléhavé potřeby jen poslepu sáhnout.

Ačkoli byla právě tak volná jako on a patrně by nic nenamítala proti tomu, aby svůj vztah zveřejnili, Florentino Ariza jej od počátku nastolil jako tajnou avantýru. Vkrádal se k ní vchodem pro služebnictvo, skoro pokaždé pozdě v noci, a ven se vykrádal po špičkách krátce před svítáním. Oba věděli, že v rozděleném a zalidněném domku, v jakém bydlela, musejí sousedé každopádně vědět víc, než předstírali. Ale i kdyby šlo o pouhou formalitu, Florentino Ariza byl prostě takový a měl takový zůstat vůči všem ženám po zbytek svého života. Nikdy se nedopustil chyby, ani s ní, ani s žádnou jinou, nikdy nezneužil důvěry. Nepřeháněl: jen jednou zanechal kompromitující stopu či písemný důkaz a mohlo ho to tenkrát stát život. Po pravdě řečeno se vždycky choval tak, jako by byl věčný manžel Fermíny Dazové, manžel sice nevěrný, avšak houževnatý, který bez oddechu bojuje, aby se vymanil z jejího nevolnictví, ale tak, aby ji nezklamal zradou.

Takovéto tajnosnubnosti se ovšem nemohlo dařit bez omylů. Sama Tránsito Arizová umřela v přesvědčení, že její syn, z lásky počatý a pro lásku vychovávaný, se v důsledku oné první mladistvé pohromy stal imunním vůči veškerým způsobům lásky. Četné méně shovívavé

osoby z jeho nejbližšího okolí, znající jeho tajnůstkářskou povahu i slabost pro mystické úbory a divné pleťové vodičky, však sdílely podezření, že není imunní vůči lásce, nýbrž vůči ženám. Florentino Ariza o tom věděl a nikdy nepodnikl nic, aby toto podezření

vyvrátil. Ani Saře Noriegové to nedělalo starosti. Stejně jako všechny ty další nesčetné ženy, které miloval, i ty, které mu dávaly uspokojení a uspokojovaly se s ním, aniž ho milovaly, brala ho jako toho, kým ve skutečnosti byl: příležitostný muž.

Nakonec k ní začal chodit v jakoukoliv dobu, hlavně v neděli dopoledne, kdy byl největší klid. Sotva přišel, nechávala všeho, ať

dělala co dělala, a cele se věnovala snaze udělat ho šťastným v ohromné a bohatě zdobené posteli, která pro něj byla vždycky připravená a v níž nikdy nepřipouštěla žádné liturgické formality. Florentinu Arizovi nešlo na rozum, jak může být neprovdaná žena bez minulosti natolik obeznaná v ryze mužských věcech, a nechápal, jak dokáže vládnout svým sladkým tělem kosatky tak plavně a něžně, jako by se pohybovala pod vodou. Bránila se slovy, že láska je spíš než

co jiného věc přirozeného talentu. "Bud' se to umí od narození, anebo se to neumí nikdy," říkala. Florentino Ariza se zpětně svíjel žárlivostí při pomyšlení, že snad prošla více rukama, než

předstírala, ale musel to spolknout i se štopkou, poněvadž i on jí

říkal, co tvrdil všem, že totiž nikdy neměl žádnou jinou. Mezi mnoha jinými věcmi, které

se mu méně zamlouvaly, musel strpět v posteli rozdivočelého kocoura, kterému Sara Noriegová opilovala drápky, aby je při milování nerozsápal.

Skoro právě tak ráda, jako vyváděla v posteli až do úplného vyčerpání, zasvěcovala chvíle únavy po milování kultu poezie. Nejenže měla ohromující paměť na cituplné básničky soudobých autorů, jejichž nejnovější díla se prodávala v brožovaných sešitcích po dvou centavech, ale přišpendlovala si na zeď básně, které se jí nejvíc líbily, aby si je kdykoli mohla hlasitě recitovat. Kdysi převedla do jedenáctislabičného párového verše učební texty společenského chování a občanské výchovy, podobně jako veršovanky užívané při výuce pravopisu, ale nepodařilo se jí dosáhnout úředního schválení. Svými deklamačními vzněty se nechávala strhnout do té míry, že se leckdy nedala vyrušit ani milováním a pokračovala v hlasité

recitaci, dokud jí Florentino Ariza nevrazil do pusy dudlák, jako se dělá kojencům, aby přestali řvát.

V době, kdy byl jejich poměr v plném rozkvětu, si Florentino Ariza jednou položil otázku, který z těch dvou stavů je vlastně

láska: vyvádění v posteli, anebo poklidná nedělní odpoledne. Sara Noriegová ho uklidnila prostým, avšak přesvědčivým vysvětlením, že láska je všechno, co dělají nazí. "Duše se milují od pasu nahoru a těla od pasu dolů," řekla. Tato definice připadala Saře Noriegové

jako vhodný námět k básni o rozpůlené lásce, kterou sepsali čtyřručně a Sara Noriegová se s ní zúčastnila pátých Květinových her, přesvědčena, že tak originální báseň dosud nikdo v soutěži nepředložil. Prohrála však znovu.

Když ji Florentino Ariza doprovázel domů, zuřila. Bůhvíproč si vzala do hlavy, že se proti ní všichni spikli, aby ji připravili o cenu, a že za všechno může Fermina Dazová. Florentino Ariza jí

nevěnoval pozornost. Od chvíle, kdy se předávaly ceny, byl v prachbídne náladě: neviděl Ferminu Dazovou už hodně dlouho a toho večera mu připadalo, že se s ní udála jakási hluboká proměna. Poprvé

na ní bylo na první pohled vidět, že je matkou. Nebyla to pro něj žádná novinka, poněvadž věděl, že její synek už chodí do školy. Dosud nikdy však nepozoroval, že by na ní byl mateřský věk tak očividně znát jako toho večera, jak prozrazoval objem pasu i mírné

zadýchávání při chůzi, a také zadržávání v hlase, když předčítala listinu vítězů.

Zatímco Sara Noriegová chystala něco k večeři, znovu zalistoval alby s výstřižky z Květinových her, aby své vzpomínky podepřel důkazem. Díval se na barevné obrázky z časopisů, na zažloutlé

pohlednice, jaké se v podloubích prodávaly jako suvenýr, a bylo to, jako by se mu před očima odvíjela přízračná přehlídka jeho celoživotního klamu. Až do té doby ho při životě držela fikce, že pomíjivý je svět, že pomíjejí zvyklosti, móda: všechno kromě ní. Toho večera však poprvé s plným vědomím uviděl, jak pomíjí život Ferminy Dazové a jak mívá jeho vlastní život, utrácený jen čekáním. Nikdy o ní s nikým nemluvil, poněvadž věděl, že nedokáže její jméno vyslovit, aniž by bylo znát, jak mu zbělely rty. Avšak toho pozdního večera, zatímco listoval v albech jako tolikrát předtím v nudě

nedělních podvečerů, podařil se Saře Noriegové jeden z těch náhodných zásahů, při jakých tuhne krev.

“Je to coura,” řekla.

Utrousila to jen tak mimochodem, když zahlédla vyobrazení Ferminy Dazové v kostýmu černé jaguárky na jakémsi maškarním bále, a nemusela nikoho jmenovat, aby Florentino Ariza pochopil, o kom mluví. V obavě před nějakým odhalením, které by mu rozvrátilo život, si pospíšil s opatrnou obranou. Poukázal na to, že Ferminu Dazovou sice zná jen zdálky, výhradně v mezích

zdvořilostních pozdravů, a o jejím soukromí nemá nejmenší ponětí, ale určitě to musí být obdivuhodná žena, když se z ničeho vypracovala vlastní zásluhou tak vysoko.

“Zásluhou sňatku z vypočítavosti s mužem, kterého nemiluje,” přerušila ho Sara Noriegová. “Což je ten nejhanebnější způsob, jak se kurvit.”

Ne tak drsně, ale se stejnou mravní neoblomností kdysi totéž

řekla Florentinu Arizovi jeho matka, když se ho snažila utěšit z žalu. Otřesený až do morku kostí nenašel na tvrdý odsudek Sary Noriegové vhodnou odpověď a pokusil se změnit téma. Sara Noriegová

mu to však nedovolila, dokud ze sebe nevyhlila všechnu zášť vůči Fermině Dazové. Osvícena intuicí, kterou by nedokázala vysvětlit, nabyla jistoty, že právě ona proti ní zosnovala spiknutí, jak jí

vyfouknout cenu. Nebylo nejmenšího důvodu, proč tomu věřit: neznaly se, v životě se nesetkaly a Fermina Dazová neměla s rozhodováním poroty nic společného, i když zákulisní tajnosti jistě znala. “My ženské jsme vědmy,” prohlásila rozhodně Sara Noriegová a tím ukončila diskusi.

Od tohoto okamžiku viděl jinýma očima i ji. Také jí mýjely roky. Žírné luhy jejího těla vadly beze slávy, její láska se rozplývala v poštkávání a na víčka jí začal usedat stín starých hořkostí. Byla květ včerejška. Ve vzteku z prohry ještě ke všemu přestala počítat svoje skleničky brandy.

Neměla svůj nejlepší večer: zatímco jedli přihrátou kokosovou rýží, pokoušela se stanovit svůj a jeho podíl na básni, která prohrála, a zjistit tak, kolik okvětních plátků Zlaté

orchideje by bylo na každého z nich připadlo. Nebylo to poprvé, co si krátili chvíli rozvláčným a pošetilým kláním, avšak Florentino Ariza využil příležitosti, aby dal hlasitě zabolet čerstvě utržené

ráně, a tak se zapletli do ubohého sporu, který v obou rozvířil zášti málem pětileté rozpůlené lásky.

Deset minut před půlnocí vylezla Sara Noriegová na židli, aby natáhla závaží na hodinách, a popaměti posunula ručičky na celou, jako by snad chtěla beze slov naznačit, že je čas jít. Florentino Ariza pocítil, že je nejvyšší čas vytnout u kořene tenhle vztah bez lásky, a čekal na příležitost, jak to udělat sám: tak, jak to dělával vždycky. V duchu prosil pánaboha, ať mu Sara Noriegová

dovolí zůstat u ní v posteli, aby jí mohl říct ne, mezi námi je konec, a když hodiny natáhla, požádal ji s tímto skrytým úmyslem, aby si sedla k němu. Dala však přednost kanapátku pro hosty daleko od něj. Florentino Ariza k ní tedy natáhl ukazováček omočený v brandy, aby si zacumlala, jak s oblibou dělávala při milostné

předehře v někdejších dobách lásky, ale Sara Noriegová uhnula.

“Teď ne,” řekla. “Někoho čekám.” Od té doby, co dostal od Fermíny Dazové košem, se Florentino Ariza naučil, jak zařídit, aby poslední rozhodnutí zůstalo vždycky na něm. Za okolností méně trpkých by byl na Saru Noriegovou vytrvale naléhal, jistý si tím, že by noc zakončili hrátkami v posteli, neboť

byl přesvědčen, že žena, která se jednou s nějakým mužem vyspala, vyspí se s ním, kdykoli bude dotyčný chtít,

pokud ji pokaždé dokáže rozněžnit. Kvůli tomuto přesvědčení vydržel v životě všechno, přese všechno se přenesl i v nejspínavějších záležitostech lásky, jen aby žádné ženě, která se jako žena narodila, nedal příležitost vynést konečné rozhodnutí. Onoho večera se však cítil tak pokořený, že do sebe naráz obrátil skleničku brandy s co nejokázalejším vztekem a bez rozloučení odešel.

Nikdy víc se neviděli.

Poměr se Sarou Noriegovou patřil k jeho nejdelším a nejustálenějším vztahům, ačkoli

nebyl v těch pěti letech jediný. Když pochopil, že je mu s ní dobře, hlavně v posteli, ale že mu nikdy nedokáže nahradit Ferminu Dazovou, propukly jeho noční výpady osamělého lovce s novou silou a zařizoval si to tak, aby rozdělával čas a síly, seč mu stačily. Saře Noriegové se nicméně podařil ten zázrak, že mu poskytla dočasnou úlevu. Přinejmenším dokázal žít, aniž Ferminu Dazovou viděl, na rozdíl od dřívějšíka, kdy v kteroukoli hodinu nechával všeho, čím se právě zabýval, a vydával se za ní, hledal ji, poslušen nejistého hlasu svých předtuch, v nemyslitelných uličkách, na neskutečných místech, kde být nemohla, bloumal a srdce mu překypovalo touhou, která mu nedopřála pokoje, dokud ji alespoň

letmo nezahlédl. Rozchod se Sarou Noriegovou v něm naopak znovu rozbouřil spící stesky a opět mu bylo jako v těch dobách, kdy vysedával celá odpoledne v parčíku nad nekonečnou četbou, ale tentokrát to bylo horší o naléhavou nezbytnost, že doktor Juvenal Urbino musí umřít.

Už dost dlouho věděl, že je předurčen k tomu, aby učinil šťastnou ovdovělou ženu a vdova aby učinila šťastným jeho, a tohle mu starosti nedělalo. Naopak: byl na to připraven. Za svých potulek lovce samotáře poznal tolik vdov a poznal je natolik dobře, aby nakonec dospěl k zjištění, že svět je

plný šťastných vdoviček. Zprvu je vídal, jak se šílené bolesti dožadují nad rakví zvěčnělého chotě, aby je zaživa pohřbili s nebožtíkem a ony nemusely bez něho čelit ranám budoucnosti, ale pak, jak se postupně smiřovaly se skutečnostmi svého nového stavu, povstávaly z popela a přímo vypučely životem. Zpočátku žily jako cizopasně bytůstky stínů v obydlích zejících pustotou, stávaly se z nich důvěrnice vlastních služek, milenky vlastních polštářů, neměly, čím by se po tolika letech neplodné poroby zabývaly. Čas jim přebýval a utrácely ho přišíváním knoflíků na nebožtíkovo prádlo, které nikdy předtím neměly čas pospravit, zas a znovu přežehlovaly košile s límečky a manžetami ztuženými parafínem, aby ustavičně byly v dokonalém stavu. Dál pokládaly mýdlo svých nebožtíků do koupelny, postel povlékaly ložním prádlem s jejich monogramem, na stůl kladly jejich talíře a příbor tam, kde sedávali, pro případ, že by se nečekaně vrátili z končin smrti, jako se vracívali zaživa. Sloužily tyhle bohoslužby samoty, ale přitom si současně začínaly uvědomovat, že znovu třímají

otěže vlastní vůle, poté co se svého času zřekly vlastního příjmení

i vlastní totožnosti a vyměnily to všechno za jakousi pomyslnou jistotu, jen další z mnoha iluzí, s nimiž šly k oltáři. Jen ony věděly, jak tíží muž, kterého k zbláznění milovaly a který snad miloval i je, jehož však dál až do posledního vydechnutí musely opečovávat jako děťátko, přikládat ho k prsu, vyměňovat mu podělané

plenky, rozptylovat ho mateřskými fígly, aby ukonejšily strach, který se ho zmocňoval každé ráno, když měl vyjít ven a pohlédnout skutečnosti do tváře. A pak viděly, jak vychází z domu, on, kterému vlily tolik odvahy do žil, že by dokázal spolknout celý svět, a jim samotným teď zůstával strach, že se ten muž možná už nikdy nevrátí. Tohle byl

život. Láska, pokud byla, byla něco stranou: jiný svět. V občerstvující zahálce samoty naopak vdovy přicházely na to, že jediný způsob, jak poctivě žít, je vydat se na milost tělu, jíst jenom z hladu, milovat bez lhaní, spát, aniž by spánek musely předstírat, aby se vyhnuly sprostotě milostné povinnosti, konečně s právem mít pro sebe celou postel, ve které jim nikdo nebere polovinu jejich prostěradla, polovinu jejich vzduchu k dýchání, polovinu jejich noci, dokud se tělo nenasytilo sněním o vlastních snech, a probudilo se samo. Za svých jiter pytláka je Florentino Ariza potkával před kostelem, jak v pět ráno vycházejí z ranní pobožnosti, zahalené v černém rubáši a s havranem osudu na rameni. Sotva ho zahlédly v oslepujícím světle úsvitu, přecházely přes ulici na protější chodník drobnými a krátkodechými krůčky, cupitáním malého ptáčka, neboť jen projít kolem muže mohlo poskvřnit jejich čest. A přesto byl přesvědčen, že v nitru takové neutěšitelné vdovy, spíše než kterékoli jiné ženy, může být ukryto semínko blaženosti. Všechny vdovy jeho života, vdovou Nazaretovou

počínaje, mu daly nahlédnout, jaké jsou ty šťastně provdané ženy po smrti svých manželů. Co pro něj až dosud bylo pouhou vidinou, stalo se díky jim možností, která se dala uchopit rukama. Neviděl důvod, proč by i Fermina Dazová nemohla být právě takováhle vdova, připravená životem přijmout ho, jaký je, bez nějakých smyšlených pocitů provinilosti vůči nebožtíku manželovi, odhodlaná objevit s ním to jiné štěstí, jak být šťasten nadvakrát, láskou pro každý den, která by každý

okamžik proměnila v zázrak žití, a láskou náležející jen jí, kterou imunita smrti chrání před každou nákazou.

Možná by zdaleka nehořel takovým nadšením, kdyby alespoň tušil, jak vzdálená byla Fermina Dazová těmto lichým propočtům, když se před ní sotva začaly rýsovat obzory světa, ve kterém bylo předem pamatováno na

všechno, s výjimkou nepřízně osudu. Být boháčem mělo v tehdejších dobách řadu výhod, a samozřejmě i řadu nevýhod, ale každý

druhý po bohatství toužil jako po nejpravděpodobnější možnosti, jak tady zůstat věčně. Když Fermina Dazová kdysi Florentina Arizu odmítla, stalo se tak v jakémsi náhlém prozření zralosti, které

okamžitě splatila lítostivou krizí, ale nikdy nezapochybovala o tom, že se rozhodla správně. Neuměla si tehdy vysvětlit, jaké skryté

důvody rozumu jí vnukly onu jasnozřivost, ale o mnoho let později, již na prahu stárí, se jí znenadání a bezděky vyjevily při jakési náhodné rozmluvě o Florentinu Arizovi. Všichni u stolu věděli, že je dauphinem Karibské říční paroplavby, která v té době výtečně

prosperovala, všichni si byli jisti, že jej mnohokrát viděli a dokonce s ním osobně jednali, ale nikdo si nedokázal vybavit, co je to za člověka. V tu chvíli Fermina Dazová náhle pochopila, co jí

podvědomě zabránilo ho milovat. "Jako by byl stín, a ne člověk," řekla. Vskutku: stín někoho, koho nikdy nikdo neznal. Ale zatímco odolávala obléhání doktora Juvenala Urbina, který byl právě opačným typem muže, mučil ji přízrak viny, jediný pocit, který nedokázala snést. Sotva ho pocítila v zádech, propadala panice, kterou dokázala zvládnout, jen pokud našla někoho, kdo by ulehčil jejímu svědomí. Takhle to s ní bylo od nejútlejších let: když se rozbil v kuchyni talíř, když někdo upadl, když si sama přiskřípla prst ve dveřích, polekaně se otočila na nejbližšího dospělého a ihned ho obžalovala:

"Za to můžeš ty." Ve skutečnosti jí nezáleželo na tom, kdo je vinen, ani na tom, aby se přesvědčila o vlastní nevině: stačilo jí, když ji mohla konstatovat.

Strašák provinilosti byl natolik zjevný, že si doktor Urbino včas uvědomil, nakolik ohrožuje soulad v jeho domácnosti, a sotva vycítil, že se blíží, rychle manželku uklidňoval: “Jen klid, miláčku, můžu za to já.” Ničeho se totiž tak neobával jako unáhlených a definitivních rozhodnutí své ženy a byl přesvědčen, že vždycky pramení z pocitu viny. Zmatek, který se jí zmocnil poté, co Florentina Arizu odmítla, se nicméně žádnou útěšnou větou nevyřešil. Po mnoho měsíců nadále otvírala balkonové okno a pokaždé postrádala onen přízrak osamělce, který ji vyhlížel v opuštěném parčíku, a když

se zahleděla na nejzastrčenější lavičku pod stromem, kde vysedával s knížkou, aby na ni myslel, aby pro ni trpěl, musela okno zavřít a povzdychnout si: “Ubožák.” Pocítila dokonce jisté rozčarování, že je méně neodbytný, než se původně domnívala, jenomže to už bylo příliš

pozdě, než aby se dala minulost opravovat, a vícekrát se přistihla při pozdní touze po dopisu, který nikdy nepřišel. Když se musela rozhodnout, zda se za Juvenala Urbina provdá, dostala se do hluboké

krize, uvědomujíc si, že nemá jediný pádný důvod, aby mu dala přednost, když předtím bez jediného pádného důvodu odmítla Florentina Arizu. Doktora Urbina ve skutečnosti milovala

právě tak málo, jako toho druhého; navíc jej mnohem méně znala a v jeho dopisech nežhnuly horečné city jako v dopisech Florentina Arizy, ani jí nepodal tolik jímavých důkazů o tom, jak silně o ni stojí. Pravdou bylo, že doktor Juvenal Urbino nikdy nepředestřel svoje návrhy v jazyce lásky, a působilo přinejmenším zvláště, že takový

pravověrný katolík, jakým byl, jí nabízel pouze pozemské statky: jistotu, řád, štěstí, tedy blízké hodnoty, jejichž součet se snad mohl podobat lásce: skoro byl láskou. Ale láska to

nebyla a tyhle pochybnosti jenom zvětšovaly její zmatek, neboť si zároveň nebyla jistá, zda láska je skutečně to, čeho se jí nejvíc nedostává k životu.

Proti doktoru Juvenalu Urbinovi v každém případě nejvíc mluvilo to, že se víc než nebezpečně podobal onomu ideálnímu muži, jakého si Lorenzo Daza pro svou dceru tak toužebně přál. Nešlo v něm nevidět výplod spiknutí zosnovaného otcem, ačkoli tomu tak ve skutečnosti nebylo; Fermina Dazová o tom byla nicméně přesvědčena od chvíle, kdy doktora Urbina uviděla podruhé k nim vkročit do domu na lékařskou návštěvu, kterou si nikdo nevyžádal. Rozhovory se sestřenicí

Hildebrandou nasadily jejímu zmatku korunu. Hildebranda, která sama byla v postavení oběti, se ztotožňovala spíš s Florentinem Arizou a zapomínala přitom, že si možná Lorenzo Daza vyžádal její příjezd s přáním, aby zasáhla ve prospěch doktora Urbina. Jen Bůh věděl, kolik úsilí Ferminu Dazovou stálo, aby se k sestřence nepřipojila, když se vypravila za Florentinem Arizou na telegrafní stanici. Přála si moci ho znovu vidět, porovnat ho se svými pochybnostmi, o samotě si s ním promluvit, důkladně ho poznat, aby se ujistila, že rozhodnutí, které

kdysi bez rozmyšlení učinila, ji teď nedotlačí k rozhodnutí horšímu, totiž k tomu, že ve své osobní válce s otcem složí zbraně. V

klíčovém okamžiku svého života to však udělala, ne proto, že by přikládala váhu mužné kráse svého nápadníka, jeho pověstnému jmění, časné proslulosti či jakékoli z jeho skutečných četných zásluh, nýbrž v úzkosti, že propásne příležitost, a v obavě z blížících se jedenadvacátých narozenin, které si pro sebe stanovila jako hranici, za kterou se vzdá do vůle osudu. Stačila ta jedna jediná minuta, aby na sebe vzala veškerý dosah rozhodnutí podle zákonů Božích i lidských: na celý život. V tu chvíli se rozptýlily

všechny pochyby a ona mohla bez výčitek udělat, co jí rozum nabídl jako nejpoctivější

východisko: houbou nesmáčenou slzami důkladně smazala vzpomínku na Florentina Arizu a na místě, které zaujímal v její paměti, dala vykvést louce máku. Jediné, co si přitom povolila, byl povzdech hlubší než obvykle, poněvadž to bylo naposledy: "Ubožák!" Nejhorší pochybnosti ji však začaly sužovat, sotva se vrátila ze svatební cesty. Nestačili ještě ani vybalit kufry, vyndat nábytek z beden a vyprázdnit všech jedenáct truhlic, které si s sebou přivezla, aby se ujala žezla paní a vládkyně v bývalém paláci markýze z Casalduera, a obestřela ji smrtící mrákota, když si uvědomila, že je v tomto domě omylem, a co horšího: s mužem, který

je někdo jiný. Potřebovala šest let, než se z toho dostala. Šest nejhorších let svého života, kdy ji doháněla k zoufalství zatrpkllost její tchyně doni Blanky a duševní zaostalost obou švagrových, které

ani nemusely chodit do kláštera, aby zaživa shnily v klauzuře, poněvadž to i tak měly v sobě.

Doktor Urbino se k jejím prosbám stavěl hluchý, smířen s nutností

splatit rodinnou daň, a doufal, že Boží moudrost a manželčina nekonečná přizpůsobivost se nakonec postarají o to, aby se věci dostaly do správných kolejí. Bolelo ho, jak matka upadá, právě ona, která se kdysi uměla tak nakažlivě radovat ze života, že to i v největším pochybovači probouzelo chuť žít. Tato krasavice bystrého ducha, obdařená lidskou citlivostí, jaká nebyla v jejím prostředí

zdaleka běžná, byla téměř čtyři desítky let hybnou silou svého společenského ráje. Vdovstvím zahořkla, až přišlo zatěžko uvěřit, že je to stále ona, zkysla a zhoubovatěla, a zanevřela na svět. Její

úpadek se dal vysvětlit jedině tím, že se stravovala záští kvůli tomu, že se její muž vědomě obětoval pro nějakou černošskou čeládku, jak říkávala, když jediná spravedlivá oběť by byla, aby přežil pro ni. Ať tak či onak, šťastné manželství Ferminy Dazové skončilo s koncem svatební cesty a ten, kdo jediný jí mohl pomoci odvrátit definitivní ztroskotání, byl zcela ochromen strachem z matčina majestátu. Jemu, a ne slabomyslným švagrovým a pološílené tchyni přičítala Fermina Dazová vinu za to, že uvízla ve smrtelné pasti. Příliš pozdě začala podezřívát, že se za odbornou autoritou a světáckým kouzlem muže, za kterého se provdala, skrývá slaboch, jemuž není pomoci: padavka, kterému dodává kuráž společenská váha jeho příjmení.

Útočištěm se jí stal novorozený synek. Cítila ho vycházet ze svého těla s úlevou, že se osvobozuje od něčeho, co není její, a sama nad sebou se zhrozila, když zjistila, že nepociťuje nejmenší

špetku přichylnosti k tomu malému býčkovi vzešlému z jejího lůna, kterého jí bába ukázala, rudofialového jako zvířátko stažené z kůže, potřísněného slizem a krví, s pupeční šňůrou obtočenou okolo krku. V

samotě paláce se jej však naučila znát, poznali jeden druhého a Ferminu Dazovou hluboce nadchlo poznání, že člověk děti nemiluje proto, že jsou to děti, ale zamiluje si je skrze náklonnost, která

vzniká při jejich výchově. Nakonec v domě svého neblahého osudu nesnášela nikoho a nic kromě synka. Skličovala ji samota, hřbitovní

zahrada, zahálčivost času netečně se vlekoucího v obrovských pokojích bez oken. Přípravovaly ji o rozum noci, které donekonečna dloužil křik šílených žen v sousedním

blázinci Boží pastýřky. Zahanboval ji domácí zvyk prostírat každý den velkou slavnostní

tabuli se vším, co k tomu patřilo, s vyšívanými ubrusy, stříbrným nádobím a příbory, s pohřebními svícny, aby pět přízraků mohlo povečeřet šálek bílé kávy se sýrovým koláčem. Ošklivila si podvečerní růženec, škrobené chování u stolu, ustavičné výtky, jak že to drží v ruce příbory, proč rázuje tak nepochopitelně dlouhými kroky jako nějaká ženská z ulice, obléká se jako cirkusačka, dokonce s mužem že jedná jako nějaká selka a při kojení že si nezakryje prs mantilou. Když rozeslala první pozvánky na čaj o páté s imperiálními keksy a květinovými zavařeninami podle poslední anglické módy, do((n))a Blanca se rozhodně vzepřela proti tomu, aby se v jejím domě

místo čokolády s roztaveným sýrem a krajíčky jukového chleba pilo nějaké thé na vypocení proti horečce. Ani sny neušly její

pozornosti. Když jednoho rána Fermina Dazová vyprávěla, že se jí v noci zdálo, jak po paláci chodil nějaký neznámý muž, docela nahý, a rozhazoval v salonech hrsti popela, do((n))a Blanca ji úsečně

zarazila:

“Slušné ženě se něco takového nemůže zdát.” K pocitu, že žije v cizím domě, se přidaly dvě ještě horší

pohromy. Jednou z nich byla téměř každodenní dieta z lilků na všemožné způsoby, kterou do((n))a Blanca odmítla změnit z úcty ke zvěčnělému choti a Fermina Dazová se ji zpěchovala požívat. Lilky si ošklivila odmalička, dřív než je okusila, poněvadž jí vždycky připadalo, že mají jedovatou barvu. Tentokrát si nicméně musela přiznat, že něco se v jejím životě přece jen změnilo k lepšímu, protože když v pěti letech prohlásila totéž, otec ji přinutil pozřít celý velký

rendlík zapečených lilků pro šest osob. Myslela tehdy, že nastala její poslední hodinka, napřed z toho, jak

zvracela lilkovou drť, a potom když do ní násilím vpravili velký hrnek bobřího oleje, aby ji vykurýrovali z předchozího trestu. Obojí se jí v paměti spojilo v jedno jediné spolehlivé dávidlo, účinkující jak chutí, tak strachem z otravy, a při těch odporných obědech v paláci markýze z Casalduera na ni šly z představy bobřího oleje ledové mráкотy, takže musela odvracet zrak, aby nevrátila pozornost a péči vráceným obsahem svého žaludku.

Tou druhou nehodou byla harfa. Jednoho dne, přesně si vědoma toho, co chce říct, do(n)a Blanca prohlásila: “žena, která

nedovede hrát na klavír, nemůže být z dobré rodiny.” Byl to rozkaz, o němž se dokonce i její syn pokusil diskutovat, neboť sám kdysi musel strávit nejhezčí roky dětství galejničnou klavírní výuky, ačkoli jako dospělý za to možná byl vděčný. Připadalo mu nepředstavitelné, že by se jeho žena v jedenadvaceti letech a při své povaze měla podrobit témuž trestu. Matka však ustoupila jen v tom, že místo klavíru může hrát na harfu, s dětinským odůvodněním, že harfa je nástroj andělů. A tak dali z Vídně dovézt skvostnou harfu, která vypadala jako ze zlata a zněla tak, jako by zlatá

skutečně byla, a stala se jedním z nejceněnějších exponátů Městského muzea, než je pohltily plameny i se vším, co se v něm nacházelo. Fermina Dazová se podrobila tomuto luxusnímu trestu ve snaze zachránit své manželství touto poslední obětí před ztroskotáním. Začala u vyhlášeného mistra mistrů, kterého za tímto účelem přivezli z města Mompoxu, avšak ten za čtrnáct dní náhle skonal, a řadu let pak pokračovala pod vedením hlavního muzikuse z kněžského semináře, jehož hrobnický odér způsobil, že nejedno arpeggio nevyšlo tak, jak by mělo.

Samotnou ji překvapovalo, jak je poslušná. Ačkoliv si to v hloubi duše nepřipouštěla a nepřipustila by to ani v tlumených hádkách, které s mužem vedla v hodinách, jež dříve zasvěcovali lásce, zamotala se dřív než myslela do sítě konvencí a předsudků svého nového světa. Zpočátku stvrzovala svou názorovou nezávislost rituální větou: "Do háje s vějířem, vždyť fouká vítr." Později ale, žárlivě si střežíc své tak řádně zasloužené výsady, obávajíc se ostudy a zesměšnění, byla připravená strpět i pokoření a doufala, že se Bůh konečně slituje nad do((n))ou Blankou, která ho ve svých modlitbách neúnavně prosila, aby ji co nejdříve povolal k sobě. Doktor Urbino ospravedlňoval svou vlastní slabost různými argumenty o manželských krizích, aniž se ptal, zda neprotiřečí jeho náboženské víře. Nepřipustil, že by zdrojem sporů s manželkou mohlo být zatuchlé ovzduší domácnosti, a trval na tom, že plynou přímo z podstaty manželství: absurdního vynálezu, který může existovat jen díky nekonečné milosti Boží. Příčilo se veškerému vědeckému rozumu, aby dva lidé, kteří se sotva znají, nejsou spolu v žádném příbuzenském vztahu, mají rozdílné povahy, rozdílnou kulturní úroveň

a dokonce i rozdílné pohlaví, byli naráz přinuceni žít spolu, spát ve stejné posteli, vzájemně sdílet dva osudy, jimž možná bylo předurčeno mířit opačnými směry. "Celý problém manželství spočívá v tom," říkával, "že končí každou noc po milování a každé ráno před snídaní se musí začít budovat znovu." Tím horší je to, jak říkal, v případě jejich manželství, neboť oba jsou příslušníky protikladných tříd, navíc ve městě, které pořád ještě sní o návratu místokráľů. Stmelovat je mohlo jedině něco tak nepravděpodobného a vrtkavého jako láska, pokud byla, a ta v jejich případě nebyla, když se brali, a osud neudělal nic jiného, než že je postavil tváří v tvář

skutečnosti právě v okamžiku, kdy chyběl jenom krůček k tomu, aby ji stvořili.

V takovém stavu se tedy nacházely jejich životy v době oné

záležitosti s harfou. Tytam byly ty rozkošné náhody, kdy Fermina Dazová vstoupila do koupelny, právě když se koupal, a navzdory hádkám a jedovatým lilcům, navzdory dementním sestrám a matce, jež

je zrodila, měl v sobě ještě dost lásky, aby ji požádal, ať mu namydlí záda. Dávala se do toho s drobtý lásky, které jí dosud zbývaly z cesty po Evropě, a oba se nechávali oklamat

vzpomínkami, jihli, aniž chtěli, zase se měli rádi, aniž to vyslovili, a končili na podlaze zmírajíce láskou ve voňavých mydlinkách, zatímco slyšeli, jak si o nich v prádelně povídají služky: "Těžko můžou mít víc dětí, když spolu nespí." Čas od času, když se vraceli z nějakého bláznivého večírku, podtrhl jim nohy stesk touhy, ustavičně číhající

za dveřmi, a v té zázračné explozi bylo všechno zase jako dřív a znovu se z nich na pět minut stávali ti věčně rozepnutí milenci z doby líbánků.

Ale až na tyhle vzácné případy byl jeden z nich vždycky unavenější než ten druhý, když se mělo jít spát. Fermina Dazová si v koupelně dávala načas, balila si cigarety z navoněných papírků, o samotě pokuřovala a znovu se utíkala ke způsobům lásky pro útěchu jako zamlada, kdy žila ve vlastním domě, svobodná, jediná paní svého těla. Pokaždé ji bolela hlava, anebo bylo moc horko, den co den, nebo dělala, že spí, anebo znovu měla měsíčky, a zase měsíčky, ustavičně měsíčky. Tak často, že si doktor Urbino při přednášce troufl poznamenat, jen aby si bez odpovědi mohl ulevit, že po deseti letech manželství se měsíčky ženám dostavují až třikrát do týdne. Tak se vršila nehoda na nehodu a v nejhorším roce svého života musela Fermina

Dazová čelit něčemu, k čemu dříve či později beztak muselo dojít: bylo na ní, aby vzala na vědomí pravdu o

pohádkových a nikdy nepoznaných obchodech svého otce. Guvernér provincie, který si Juvenala Urbina pozval k sobě do pracovny, aby jej zpravil o tchánových nepřístojnostech, je shrnul jednou větou: "Není boží ani lidský zákon, který by tenhle výtečník nepřestoupil." Některé ze svých nejšpinavějších kšeftů zosnoval ve stínu zeťovy moci a sotvakdo by uvěřil, že se tak nestalo s vědomím doktora Urbina a jeho ženy. Vědom si toho, že jediná pověst, kterou je nutno chránit, je jeho vlastní, neboť ta jediná dosud stála na nohou, uplatnil doktor Urbino veškerou váhu své moci a zaručiv se svým čestným slovem udělal vše, aby se skandál ututlal. A tak Lorenzo Daza na palubě první lodi odjel ze země, aby se více nevrátil. Vrátil se tam, odkud pocházel, jako by se vypravoval na jeden z těch krátkých výletů, které člověk občas podnikne, aby oklamal stesk po domově, a v hloubi tohoto zdání bylo cosi opravdového: už dost dlouho chodil na lodě připlouvající z jeho vlasti, aby si mohl dát pohárek vody z cisteren napájených prameny jeho rodného kraje. Odejel, aniž

ustoupil o píd', s ujišťováním o své nevině, a dokonce se zeti snažil namluvit, že se stal obětí politického spiknutí. Odejel s pláčem, že opouští svou holčičku, jak říkal Fermině Dazové od té doby, co se provdala, že opouští vnoučka, že opouští zemi, kde zbohatl, stal se svobodným a dokázal ten hrdinský kousek, že na základě špinavých obchodů udělal z dcery dámu velkého světa. Odejel jako churavý muž, poznamenaný stářím, ale žil ještě dlouho, mnohem déle, než si přál kdokoli z těch, kdo se stali jeho obětí. Fermina Dazová nedokázala potlačit povzdech úlevy, když dostala zprávu o jeho smrti, a smutek za něj nenosila, aby se vyhnula vyptávání, avšak několik měsíců, když se zavírala se zapálenou cigaretou v koupelně, plakávala hluchým vztekem nevědouc proč, a bylo to tím, že plakala kvůli

němu. Nejabsurdnější na jejich situaci bylo, že na veřejnosti nikdy nevypadali tak šťastně jako v oněch dobách neštěstí. A vskutku v těch letech dosahovali svých nejvýznačnějších vítězství nad skrytým nepřátelstvím prostředí, jež je nehodlalo přijmout takové, jací

byli: jiní než ostatní a plní novátorského ducha, a tudíž narušitelé

tradičních pořádků. Ale tohle byla pro Ferminu Dazovou ta snažší

stránka věci. Život velkého světa, který ji tak znejišťoval, než jej poznala, nebyl nic jiného než systém atavistických úmluv, banálních zdvořilůstek, předvídatelných slov, jimiž se jedni a druzí ve společnosti zabavovali, aby se navzájem nepovraždili. Hlavním znakem tohoto ráje provinční frivolnosti byl strach ze všeho neznámého. Kdysi to definovala prostším způsobem: "Hlavní věc ve společenském životě je naučit se zvládat strach, hlavní věc v manželském životě

je naučit se zvládat nudu." Tento objev ji kdysi znenadání a jakoby bleskem osvítil, když

vlekouc za sebou nekonečnou vlečku nevěsty vstoupila do rozlehlého sálu Společenského klubu s nedýchatelným ovzduším směsice květinových vůní, lesku valčíků a tlačení zpocených mužů a rozechvělých žen, kteří na ni zírali a dosud nevěděli, jak zažehnají tu oslňující hrozbu, kterou jim posílal vnější svět. Bylo jí jedenadvacet let a z domova do té doby vycházela ven leda do školy, ale stačilo jí jedinkrát se rozhlédnout kolem a pochopila, že její protivníci nejsou ztuhlí nenávistí, nýbrž

ochromení strachem. Místo aby je vylekala ještě víc, jako byla vylekaná sama, milosrdně jim pomohla, aby se s ní seznámili. Nikdo nebyl jiný, než jaký si přála, aby byl, tak jako se jí to stávalo s městy, která jí nepřípadala horší ani

lepší, nýbrž taková, jaká si je stvořila v srdci. Paříž si měla navždycky pamatovat jako nejkrásnější město na světě navzdory věčnému dešti, usmoleným hokynářům a homérskému sprostáctví pařížských vozatajů, ať to byla pravda či ne, protože si ji spojila se steskem po nejšťastnějších letech svého života. Co se týče doktora Urbina, ten se prosadil týmiž zbraněmi, jaké používali proti němu, jen s tím rozdílem, že je uměl užívat inteligentněji a s promyšlenou obřadností. Nic se bez nich neobešlo: společenské výlety, Květinové hry, umělecké události, dobročinné tomboly, vlastenecké slavnosti, první let balonem. Bylo je vidět všude, a skoro vždycky stáli u zrodu věcí a v jejich čele. Nikdo si v těch letech jejich neštěstí neuměl představit šťastnější

dvojici ani tak harmonické manželství, jakým se jevilo to jejich. Dům po otci poskytl Fermině Dazové útočiště, kam se utíkala z rodinného paláce, v němž se dusila. Jakmile nemusela být veřejnosti na očích, potajmu se vykrádala do parčíku Evangelistů a tam, ve svém bývalém domově, přijímala návštěvy nových přítelkyň a několika starých spolužaček z lycea či z hodin malování: byla to jakási nevinná náhražka za nevěru. Trávila tu poklidné hodiny svobodné

matky, obklopena vším, co jí zůstávalo z dívčích vzpomínek, a nebylo toho málo. Zase si koupila vlhovce, vydávající zvláštní vůni, na ulici sebrala pár toulavých koček a svěřila je do péče Galy Placidiové, sice už zestárlé a trochu zchromené revmatismem, ale pořád ještě dost plné elánu na to, aby dům vzkřísila. Znovu otevřela šicí kabinet, kde ji Florentino Ariza poprvé uviděl a doktor Urbino ji přiměl vypláznout jazyk, aby jí zkusmo nahlédl do srdce, a udělala z něj svatostánek minulosti. Jednoho zimního odpoledne šla zavřít balkonové dveře, než se přezene bouřka, a uviděla Florentina Arizu, jak v parku pod mandloněmi sedí na své obvyklé lavičce v obleku přešitém po otci a s otevřenou

knihou na klíně, ale neviděla ho takového, jak jej vídala, když ho několikrát předtím náhodou zahlédla, nýbrž ve věku, v jakém jí zůstal v paměti. Lekla se, zda ta vidina není předzvěstí smrti, a zabořilo ji u srdce. Odvážila se sobě samé říct, že s ním možná mohla být šťastná, žít tak sami dva v tomto domě, který pro něj kdysi vylepšovala s touž láskou, s jakou on vylepšoval svůj dům pro ni, a pouhé toto pomyšlení ji vylekalo, neboť si uvědomila, až kam ve svém pocitu neštěstí dospěla. Sebrala tedy zbytek sil a přiměla manžela promluvit si bez vytáček, střetnout se s ní, bít se s ní, ve dvou vztekle oplakat ztrátu ráje, až zaslechli kokrhat poslední kohouty, skrze krajkový paláce vzešlo světlo, rozžehlo se slunce a její muž, opuchlý vším tím mluvením, vyčerpaný nevyspáním, se srdcem posíleným tolikými slzami, si utáhl tkaničky polobotek, utáhl si opasek, utáhl si všechno, co mu ještě z muže zbývalo, a řekl jí ano, miláčku, pojedeme hledat lásku, která se nám ztratila v Evropě: hned zítra a navždycky. Jeho rozhodnutí bylo natolik pevné, že s Národní bankou, která spravovala veškeré jeho finanční záležitosti, dohodl okamžitou likvidaci rozsáhlého rodinného jmění, rozptýleného od svých počátků v nejrůznějších obchodech, investicích a posvátných listinách s pomalým výnosem, o němž jen on sám bezpečně věděl, že není tak nesmírné, jak se tradovalo: bylo právě tak veliké, aby se na ně

nemuselo myslet. Výnos, proměněný v puncované zlato, měl být postupně převáděn na jeho zahraniční banky, tak aby jemu a jeho ženě

nezbyla v téhle nevlídné otčině ani dlaň půdy, kam složit kosti. Na rozdíl od toho, čemu si Fermina Dazová umínila věřit, Florentino Ariza opravdu existoval. Stál na molu zaoceánských parníků z Francie, když tam spolu s manželem a synkem přijela v landauru se zlatými plaváky, a viděl, jak z kočáru vystupují takoví, jaké je mnohokrát předtím vídal na veřejnosti: dokonalí. Odjížděli i s chlapcem, jemuž se dostalo

vychování dávajícího už v tomto věku tušit, jaký bude, až dospěje: takový, jaký byl. Juvenal Urbino vesele zamával kloboukem Florentinu Arizovi na pozdrav: "Jedeme dobýt Flandry." Fermina Dazová mu pokynula hlavou, Florentino Ariza smekl a lehce se uklonil, a ona se na něj zadívala bez sebemenší

známky soucitu s předčasnou pleší, která na něm už zanechala pustošivé stopy. Byl takový, jakého jej viděla: stín kohosi, koho nikdy nepoznala.

Ani Florentino Ariza neměl svou nejlepší chvíli. K práci, která

jej stále více pohlcovala, k nudě života kradmého lovce a naprostému bezvětrí let se přidala konečná krize Tránsito Arizové, jejíž paměť

dožila bez vzpomínek: téměř čistý list. Dospělo to s ní tak daleko, že někdy se na syna otočila, uviděla, že jako vždycky sedí v lenošce s knížkou v ruce, a překvapeně se ho zeptala: "A čípak ty jsi, chlapče?" Vždycky jí odpověděl po pravdě, ale nestačil ani domluvit a matka ho přerušila další otázkou.

"A řekni mi, synku," zeptala se. "Kdopak jsem já?" Ztloustla, že se nemohla hýbat, čas trávil v galanterním krámku, kde už nezůstalo nic na prodej, a od prvního kuropění, kdy vstávala, až do časného rána následujícího dne, neboť spala jenom několik málo hodin, se šlechtila a fintila. Na hlavu si nasazovala květinové

věnečky, tyčinkou si malovala rty, pudrovala si obličej a paže, a když byla hotová, vyptávala se každého, kdo byl právě po ruce, jak vypadá. Sousedé už věděli, že chce pokaždé slyšet stejnou odpověď:

"Učiněná Cucarachita Martínezová." Spokojená se cítila jedině s touto neoprávněně prisvojenou totožností jedné postavičky z dětských příběhů. Když se jí dostalo ujištění,

upokojila se, pohupovala se v křesle a ovívala se chocholem růžových per, a za nějakou chvíli to všechno začínalo znovu: věneček papírových květů, černé líčidlo na víčka, červeň na rty, bílou krustu na obličej. A znovu otázka tomu, kdo byl nablízku: "Jak vypadám?" Když se pro celé širé okolí stala korunovaným bláznem, Florentino Ariza dal jednou přes noc odstranit z bývalé galanterie krámský pult a regály na zboží, dveře do ulice dal zabednit a místnost zařídil tak, jak měla podle matčina líčení

vypadat ložnice Cucarachity Martínezové. Od té doby se už nikdy nezeptala, kdo je.

Na naléhání strýce Lva XII. našel matce už před nějakým časem postarší opatrovnici, ale ta chuděra víc spala než bděla a někdy budila dojem, že také zapomíná, kdo je. A tak po návratu z kanceláře zůstával doma, dokud matku neuspal. Přestal docházet do Obchodního klubu na domino, přestal se nadlouho vídat s několika málo starými přítelkyněmi, které do té doby navštěvoval, poněvadž se v jeho srdci udála hluboká změna poté, co jeho setkání s Olimpií Zuletovou vzalo tak strašlivý konec.

Mělo to bleskový spád. Florentino Ariza právě zavezl v dešti a hromobití jedné z občerstvujících říjnových bouřek strýce Lva XII. domů, když tu z kočáru zahlédl jakousi drobnou a hbitou dívčinu v šatech, které byly samý organtýnový volánek a vypadaly spíš jako svatební roucho. Celá vyplašená pobíhala sem a tam ve snaze polapit paraplíčko, které jí vítr sebral a unášel je směrem k moři. Vzal ji do kočáru a zajel si, aby ji zavezl domů; žila v bývalé poustevně

upravené k obývání, přímo u širého moře, a už z ulice bylo vidět, že v patii domku stojí plno holubníků. Cestou mu vyprávěla, že se před necelým rokem provdala za jednoho hrnčíře z tržiště, kterého Florentino Ariza častokrát vídal na lodích Karibské říční, jak vykládá bedny se

vším možným hliněným zbožím na prodej; míval s sebou spoustu holubů ve velké proutěné kleci, podobné těm, v jakých matky přepravovaly na říčních parnících novorozeňata. Olimpia Zuletová vypadala jako z rodu vosiček, nejen díky vysoko vyklenutým hýždím a drobné hrudi, ale všechno na ní bylo takové: měděná

drátěnka vlasů, pihy od slunce, kulaté a živé oči, posazené nezvykle daleko od sebe, i bzučivý hlásek, který užívala jen k tomu, aby říkala bystré a zábavné věci. Florentinu Arizovi připadala spíše půvabná než přitažlivá a z hlavy se mu vykourila, hned jak ji vysadil před domem, kde žila s mužem, tchánem a dalšími členy rodiny.

O několik dní později znovu zahlédl jejího muže v přístavu; tentokrát zboží nevykládal, nýbrž nakládal. Sotva parník odrazil od mola, Florentinu Arizovi zřetelně zazněl v uchu hlas ďábla. Když to odpoledne doprovodil strýce Lva XII. domů, zastavil se před domkem Olimpie Zuletové, jako by náhodou projížděl okolo, a uviděl ji přes plot, jak sype zrní holubům, kteří se k ní o překot sletovali. “Nač

přijde takový holoubek?” zavolal na ni přes plot z kočáru. Poznala ho a zvesela odpověděla: “Nejsou na prodej.” “A jak se to tedy udělá, když si chce člověk jednoho obstarat?” zeptal se Florentino Ariza a Olimpia Zuletová, aniž přestala holuby krmit, odpověděla:

“To se odveze holubářka kočárem, když se potká, jak bloudí v lijáku.” A tak si Florentino Ariza toho večera přivezl domů od Olimpie Zuletové dáreček z vděčnosti: poštovního holuba s kovovým kroužkem na nožce.

Nazítří k večeru v touž dobu, kdy sypala ptákům zrní, spatřila krásná holubářka darovaného holuba, jak se vrací k holubníku, a pomyslela si, že uletěl; když ho ale chytila do ruky a lépe si jej prohlédla, zjistila, že má v kroužku na noze stočený lístek papíru: bylo to vyznání lásky. Bylo to poprvé,

co po sobě Florentino Ariza zanechával písemnou stopu, a nemělo to být naposledy, ačkoli tentokrát si ještě zachoval dost rozvahy, aby se nepodepsal. Následující odpoledne, ve středu, právě vcházel domů, když mu nějaký

chlapec z ulice odevzdal téhož holuba v klícce a vysypal ze sebe vzkaz, že tohleto mu posílá ta pani od holubů a dává vyřídit, že aby ho pěkně držel v kleci a pořádně ji zavíral, ponivač jinak mu zasejc uletí a tohleto je naposled, co ho vrací. Nevěděl, jak si to má vyložit: buď holub lístek cestou ztratil, nebo se holubářka rozhodla dělat hloupou, anebo mu holuba vrací, aby jej za ní zase poslal. V tomto posledním případě by se nicméně dalo očekávat, že mu po holubovi pošle i odpověď.

V sobotu ráno se Florentino Ariza po dlouhém přemýšlení rozhodl, že ptáka znovu vyšle na cestu s dalším nepodepsaným psaníčkem. Tentokrát nemusel čekat do dalšího dne. Odpoledne mu jej týž chlapec znovu přinesl v jiné kleci, se vzkazem, že tadyhle mu ta pani zasejc posílá toho holuba, co mu zasejc uletěl, včera večír že mu ho vrátila, ponivač je slušně vychovaná a teďka že mu ho vrací ze soucitu, ale odteďka mu ho namouduši víckrát nazpátek nepošle, jesli mu zasejc uletí. Tránsito Arizová se holoubkem zabavovala až pozdě

do noci, vyndala ho z klece, kolébala ho v náručí, pokoušela se ho uspat dětskými ukolébavkami a najednou objevila, že v kroužku na nožce má zastrčený papírek, na kterém stála jediná řádka: Anonymní

dopisy nepřijímám. Florentino Ariza si vzkaz přečetl s poblázněným srdcem, jako by šlo o nejvyšší výhru v jeho první milostné avantýře, a celou noc se převaloval na posteli a nemohl nedočkavostí dospat. Příštího dne časně zrána, ještě než se vydal do úřadu, znovu vypustil holuba s milostným psaníčkem, které co nejzřetelněji podepsal svým jménem, a do kroužku na jeho nožce navíc zastrčil tu

nejsvěžejší, nejžhavější a nejvoňavější růži ze své zahrady. Tak snadné to zase nebylo. Obléhal ji už tři měsíce, a krásná

holubářka odpovídala stále stejnou větou: "Já nejsem taková." Nikdy mu ale neřekla, aby

přestal vzkazy posílat, a nikdy také nechyběla na žádném dostaveníčku, která Florentino Ariza zařizoval tak, aby vypadala jako náhodná setkání. Nepoznával sám sebe: on, ten milenec, který nikdy neukázal tvář, který se nejvíc lakomil po lásce, ale i nejvíc s ní skrbil, který nedával nic a chtěl všechno, který žádné

ženě nedovolil, aby v jeho srdci zanechala stopu, on, ten skrytý

lovec, se teď za plného světla dopouštěl šílenství podepsaných dopisů, galantních dárečků, neprozřetelného obcházení kolem holubářčina domu, podvakerát dokonce v době, kdy její muž nepobýval na cestách ani na tržišti. Jen tehdy jedinkrát od prvních dob první

lásky pocítil, že mu v těle uvízlo kopí.

Za půl roku po prvním setkání se konečně sešli v kajutě jednoho říčního parníku odstaveného v docích říční paroplavby, kde dostával nový nátěr. Prožili spolu báječné odpoledne. Olimpia Zuletová

milovala radostnou láskou holuby plašící holubářky a zamlouvalo se jí zůstat dlužné hodiny nahá a vychutnávat nespěchavé spočinutí, v němž nacházela tolik milostnosti jako v samotném milování. Kajuta byla vyklizená, jen zpola opatřená novým nátěrem, a vůně terpentýnu se znamenitě hodila k tomu, aby se vštípila do paměti jako připomínka šťastného odpoledne. Jat neobvyklým nápadem, Florentino Ariza zničehonic odklopil víčko plechovky s rudým emailem, poslušen své inspirace omočil ukazovák v barvě a na Venušin pahorek krásné

holubářky nakreslil krvavou šipku mířící k jihu a na břicho jí

napsal: Tahle dírka je má. Téže noci se Olimpia Zuletová před manželem svlékla, aniž si vzpomněla na nápis; neřekl slovo, nezměnil dech, nemrkl okem, ale rovnou si došel do koupelny pro břitvu a zatímco si oblékala noční košili, jedním tahem jí podřízl krk. Florentino Ariza se to dozvěděl až o mnoho dní později, poté co byl manžel po pokusu o útěk dopaden a vylíčil žurnalistům, proč a jak ke zločinu došlo. Dlouhá léta s obavami myslel na podepsané

dopisy, vedl v patrnosti, za jak dlouho má vrah, který jej z říčních lodí dobře znal, vyjít z vězení, ale nebál se tolik břitvy na krku ani společenského skandálu, nýbrž mnohem více se hrozil pomýšlení, že by se Fermina Dazová dozvěděla, že ji podvedl. V těch letech čekání se žena pečující o Tránsito Arizovou musela jednoho dne na trhu zdržet déle než předpokládala kvůli lijáku, který se znenadání

spustil mimo obvyklou dobu, a když se vrátila domů, našla ji mrtvou. Seděla v houpacím křesle, jako obyčejně zmalovaná jako paňáca a samý

kvítek, a oči měla tak živé a usmívala se tak potutelně, že opatrovatelka zjistila teprve za dvě hodiny, že už je mrtvá. Krátce předtím rozdala dětem ze sousedství celé jmění ve zlatě a drahých kamenech ze džbánů zakopaných pod postelí se slovy, že jsou to cucavá cukrátky, a nazpátek se nepodařilo získat ani pár nejceněnějších šperků. Florentino Ariza ji pochoval na bývalém statku Ruka Páně, kterému se ještě tou dobou říkalo Morový hřbitov, a na hrob jí vysadil keřík růží.

Už při prvních návštěvách na hřbitově zjistil, že docela blizoučko je pochována i Olimpia Zuletová; neměla pomník, avšak její

jméno a data byla vepsána prstem do čerstvého cementu náhrobní

desky, a Florentino Ariza se otrásl hrůzou při pomyslení, že jde o krvavý žert jejího manžela. Když růžový keřík rozkvetl, pokládal jí

na hrob růži a později na něj zasadil odnož z matčina rovu. Oba keře se tak rozrostly, že si z domova musel nosit silné nůžky a další

zahradnické náčiní, aby je mohl udržovat v pořádku. Bylo to však nad jeho síly: rok se minul s rokem, původní dva růžové keře se mezi hroby rozplemenily jako plevel a starému dobrému morovému hřbitovu se od té doby začalo říkat Růžový hřbitov, dokud nějaký starosta,

méně realistický než lidová moudrost, nedal přes noc všechny růžové

keře vysekat a na vstupní bránu zavěsit republikánský nápis Obecní

hřbitov.

Matčina smrt Florentina Arizu znovu odsoudila k jeho maniakálním závazkům: úřad, schůzky s chronickými milenkami podle písemného rozvrhu, partičky v Obchodním klubu, stále tytéž brožované milostné

románky, nedělní návštěvy na hřbitově. Byla to pravá koroze rutiny, kdekým haněné i obávané, ale Florentina Arizu chránila před tím, aby si uvědomoval svůj věk. Kterési prosincové neděle v době, kdy růžové

keře na hrobech dávno zvítězily nad zahradnickými nůžkami, uviděl na drátech nedávno zřízeného elektrického vedení houfovat se vlaštovky a udeřilo jej poznání, jak dávno je to, co matka umřela, jak dávno byla zavražděna Olimpia Zuletová, jak dávno pradávno je v minulosti zasuto

ono jiné a daleké prosincové odpoledne, kdy mu Fermina Dazová

v dopise napsala ano, budu tě navždy milovat. Až dosud se choval, jako by čas uplýval jenom těm ostatním, ne jemu. Před necelým týdnem potkal na ulici manželský pár, jednu z těch mnoha dvojic, které se vzaly díky jeho obratnému peru sepisovatele milostných psaníček, a nepoznal jejich nejstaršího syna, svého kmotřence. Zahanbení vyřešil klasickým gestem úžasu: "Sakra, už je z něj chlap!" A pořád zůstával stejný, i potom, co mu tělo tu a tam začalo vysílat poplašené

signály, poněvadž se odjakživa vyznačoval železným zdravím lidí, kteří vypadají, jako by utekli hrobníkovi z lopaty. Tránsito Arizová

často říkala: "Můj chlapec v životě nezastonal, leda na choleru." Pletla si ovšem choleru s láskou, a to dávno předtím, než se s ní

paměť rozkmotřila. Každopádně se však mýlila, poněvadž syn ve vši

tajnosti šestkrát prodělal kapavku, byť ji podle lékařova tvrzení

nechytil šestkrát, nýbrž byla to pořád ta jedna jediná, vždy znovu propukající po každé prohrané bitvě. Kromě toho si šestkrát uhnal vřed, čtyřikrát kohoutí hřebínek a jednou si natrhl uzdičku, ale ani jeho, ani žádného jiného muže by nenapadlo počítat to k nemocem, neboť šlo o válečné trofeje.

Když dovršil čtyřicítku, dohnaly jej k lékaři neurčité bolesti v různých částech těla. Doktor ho poslal na všelijaká vyšetření a potom řekl: "To jsou obtíže věku." Domů se pokaždé vracel, aniž sám sobě třeba jen položil otázku, jestli se ho tohle všechno nějak týká. V minulosti pro něj existoval pouze jediný mezník, k němuž se vztahoval, totiž prchavá

láska s Ferminou Dazovou, a jenom to, co se tak či onak týkalo Ferminy Dazové, týkalo se i jeho životního účtování. Onoho odpoledne, kdy uviděl na světelných drátech houfovat se vlaštovky, prošel v duchu celou svou minulost od nejstarší

vzpomínky, prošel seznam svých příležitostných lásek, připomněl si, kolika úskalími musel prokličkovat, než se dostal na kapitánský

můstek, připomněl si bezpočet těžkostí, které si způsobil svým zaťatým rozhodnutím, že Fermina Dazová musí být jeho a on její

navzdory všemu a všem, a teprve v tu chvíli objevil, že mu utíká

život. Ledová ruka mu stiskla útroby, až se mu zatmělo před očima, a musel upustit zahradnické náčiní a opřít se o hřbitovní zeď, aby ho nesrazil první drápanec stáří.

“Do prdele,” řekl si vyděšeně, “všechno před třiceti lety!” Bylo to tak. Třicet let ovšem uběhlo i pro Ferminu Dazovou, ale byly to roky, kdy jí život poskytl nejvíc uspokojení a zadostiučinění. Dny hrůzy v casalduerském paláci vymetla na smetiště

paměti. Žila ve vlastním novém domě ve čtvrti La Manga jako bezvýhradná paní svého

osudu, s manželem, jemuž by znovu dala přednost mezi všemi muži světa, kdyby musela ještě jednou volit, se synem, který pokračoval v rodinné tradici studiem na lékařské

fakultě, a s dcerou natolik podobnou jí samé, když byla v jejím věku, až si někdy s pocitem zmatku říkala, že se opakuje. Do Evropy se vrátila ještě třikrát po té neblahé cestě, která původně měla být cestou bez návratu, aby se ušetřili života v ustavičné hrůze. Bůh musel nakonec

vyslyšet něčí modlitby: po dvou letech pobytu v Paříži, v době, kdy Fermina Dazová a Juvenal Urbino sotva začínali hledat, co v troskách zbylo z lásky, vzbudil je půlnoční telegram se zprávou, že do((n))a Blanca de Urbino vážně onemocněla, téměř

dostižený dalším telegramem se zprávou o jejím skonu. Okamžitě se vrátili. Fermina Dazová sestoupila z lodního můstku ve smuteční

tunice, jejíž volný stříh nedokázal zakrýt stav své nositelky. Ano, znovu byla s útežkem, a tato zpráva dala vzniknout lidovému popěvku spíše potouchlému nežli zlovolnému, jehož refrén se těšil velké

oblibě až do konce roku: Co má ta kráska v Paříži, kdoví, vždycky když tam zajede, tak rodí. Navzdory obhroublosti textu si doktor Juvenal Urbino ještě dlouhá léta poroučel skladbičku zahrát na večírcích Společenského klubu na důkaz své dobré nálady. Vznešený palác markýze z Casalduera, o jehož existenci a erbech se nikdy nenašla žádná průkazná zpráva, byl zprvu odprodán za přiměřenou cenu Městské pokladně, a později znovu prodán za tučný

peníz ústřední vládě, když se jistý holandský badatel jal provádět vykopávky, aby prokázal, že právě tady se nachází pravý hrob Kryštofa Kolumba, v pořadí pátý. Sestry doktora Urbina se uchýlily do kláštera salesiánek, kde žily odloučeny od světa, aniž složily řeholní slib, a Fermina Dazová přebývala ve starém otcovském domě, dokud nebyla dostavěna usedlost ve čtvrti La Manga. Vstoupila do ní

pevným krokem vládkyně, následována anglickým nábytkem, který si přivezli ze svatební cesty, a doplňky, které dala dovézt z Evropy po cestě na usmířenou, a od prvního dne začala dům zaplňovat nejrozmanitějším exotickým zvířectvem a ptactvem, které si sama chodila vybírat na goelety z Antil. Vstoupila do domu spolu s

manželem, kterého znovu získala pro sebe, s dobře vychovaným synem a dcerou narozenou čtyři měsíce po jejich návratu z Evropy a pokřtěnou jménem Ofelia. Co se týče doktora Urbina, ten pochopil, že nemůže manželku získat nazpět v té úplnosti, s jakou mu patřila o svatební

cestě, neboť onen díl lásky, který chtěl pro sebe, rozdala i se svými nejlepšími léty jejich dětem, avšak naučil se žít a být šťasten s tím, co na něj zbylo. Tolik vytoužený soulad vyvrcholil nejméně očekávaným způsobem při jedné slavnostní večeři, během níž

se podával lahodný pokrm, jehož původ nedokázala Fermina Dazová

určit. Začala s pořádnou porcí, ale krmě jí natolik zachutnala, že si naložila podruhé, zase tolik, a právě zalitovala, že jí dobrý

mrav nedovoluje přidat si potřetí, když se dozvěděla, že to, co právě s nečekanou slastí pozřela, byly dva vrchovaté talíře pyré z patlažánů. Prohrála elegantně: od té doby se v domě v La Manga servírovaly lilky upravené na všechny způsoby skoro právě tak často, jako v

casalduerském paláci, a všichni je jedli tak rádi, že doktor Juvenal Urbino rozveseloval chvíle prázdně své staroby častokrát opakovaným výrokem, že si musí pořídit ještě jednu dceru, aby jí

mohl dát jméno, jež bylo v celém domě tak milováno: Lilka Urbinová. Fermina Dazová tehdy už věděla, že soukromý život je na rozdíl od společenského života vrtkavý a nepřevídatelný. Nebylo pro ni snadné

stanovit, v čem spočívá rozdíl mezi dětmi a dospělými, ale po zralé

úvaze dávala nakonec přednost dětem, poněvadž měly přesnější úsudek. Sotva obeplula mys zralosti, zbavena

konečně všech sebeklamů, začala rozčarovane tušit, že nikdy nebyla tou,

jakou si sebe samu vysnívala v dívčích letech v parčíku Evangelistů, nýbrž stala se něčím, co si ani sama před sebou nikdy netroufla vyslovit: luxusní služkou. Ve společnosti si nakonec získala postavení ženy, kterou každý miloval, každý jí vyhověl, a tudíž každý se jí bál, ale v žádném směru se po ní tolik nevyžadovalo, v žádném směru se jí méně nepromíjelo než v tom, co se týkalo chodu domácnosti. Ustavičně měla pocit, že žije život propůjčený manželem: byla svrchovanou vládkyní rozsáhlé říše štěstí zbudované jím a pouze pro něho. Věděla, že ji miluje víc než

cokoli, víc než kohokoli na světě, ale jenom pro sebe: k jeho svatým službám.

Co ji opravdu mořilo, byly doživotní okovy každodenního vaření. Nejenže jídlo muselo být na stole včas: muselo být i dokonalé a muselo to být přesně to, na co měl právě chuť, aniž by se ho ptala. Pokud se přece jen někdy zeptala, což byla otázka právě tak zbytečná, jako tolik jiných zbytečných ceremonií domácího rituálu, odpovídal, přičemž nezvedl pohled od novin: "Cokoliv." Říkal to po pravdě, laskavě jako vždycky, neboť nebylo možné si představit méně

despotického manžela. Ale v hodině oběda to nemohlo být cokoliv, nýbrž přesně to, co chtěl a jak to chtěl, a bez nejmenší chybičky: maso aby nemělo chuť masa, ryba aby neměla chuť rybiny, vepřové aby nebylo cítit prašivinou, kuře aby nebylo cítit po peří. I mimo sezonu se za každou cenu musel sehnat chřest, aby se mohl pokochat aromatem své vlastní provoněné moči. Vinu nepřičítala jemu, přičítala ji životu. Jenomže právě on byl jeho neúprosným protagonistou. Stačilo, aby narazil na neurčitou pochybnost, a odstrkoval talíř stranou, řka: "Tohle jídlo se nedělalo s láskou." Dosahoval v tomto směru závratných výšin inspirace. Jednou ledva poválel po půnabí doušek

heřmánkového odvaru a vrátil šálek se slovy: “Ta břečka chutná jako okenní sklo.” Fermina Dazová i služky oněměly překvapením, poněvadž v životě neslyšely, že by kdo kdy pil považené okno, ale když čaj ochutnaly ve snaze pochopit, co tím mínil, pochopily: mělo to chuť jako okenní sklo.

Byl dokonalý manžel: nikdy nezvedl nic z podlahy, nezhasínal světlo, nezavíral za sebou dveře. V jitřním šeru slýchávala, když u košile chyběl knoflíček: “Člověk by potřeboval dvě manželky, jednu na to, aby ji miloval, a druhou, aby mu přišívala knoflíky.” Každý

den, jakmile usrkl první doušek kávy anebo první lžící kouřící se polévky, zavyl, že by se nad ním srdce ustrnulo, kdyby to ještě

dokázalo někoho polekat, a vzápětí dal průchod svým citům:

“Pamatujte, že až se jednou z tohohle domu spakuju, tak proto, že už

toho mám dost, věčně mít spálený jazyk.” Tvrdil, že se nikdy nevaří

tak zvláštní a chutná jídla, jako když on je nemůže jíst, poněvadž

si vzal projímadlo, a byl tak skálopevně přesvědčen o tom, že jde o manželčin zákeřný záměr, že se nakonec přestal pročišťovat, pokud se nepročišťovala současně s ním.

Měla jeho nepochopení po krk, a tak si na něm jednou k narozeninám vyprosila neslýchaný dárek: aby se místo ní jeden den staral o domácnost. Doktor Urbino pobaveně přijal a skutečně se hned za rozbřesku ujal vlády v domě. Naservíroval báječnou snídani, jenomže zapomněl, že sázená vejce jí nedělají dobře a bílou kávu že nepije. Potom vydal příkazy ohledně domácího úklidu a narozeninového oběda pro osm hostů a tak usilovně se snažil zvládnout chod

domácnosti lépe než manželka, že mu před obědem nezbylo, než beze studu kapitulovat. Od první chvíle zjišťoval, že nemá nejmenší

potuchy, kde co je, hlavně v kuchyni, a služky ho nechávaly znovu a znovu všechno převracet vzhůru nohama, ať hledal cokoli, poněvadž se do hry rovněž zapojily. V deset se ještě nevědělo, co bude s obědem, protože v domě nebylo poklizené, postele byly rozestlané, koupelna nevytřená, na toaletu zapomněl dát novou roličku papíru, zapomněl vyměnit prostěradla, poslat kočího pro děti a popletl si úkoly služebnictva: kuchaře nařídil ustlat postele a panské poslal do kuchyně. V jedenáct, kdy se co nevidět měli objevit hosté, vládl v domě takový chaos, že Fermina

Dazová, mrtvá smíchy, převzala otěže do svých rukou; necítila však vítězné zadostiučinění, jak si původně

přála, nýbrž hlubokou útrpnost nad manželovou naprostou nepoužitelností v domácnosti. Ulevil si zdůvodněním, které míval vždycky po ruce: "Aspoň jsem si v tom nevedl tak zle, jak by sis vedla ty, kdybys měla kurýrovat pacienty." Lekce to však byla užitečná, a nejen pro něj. V průběhu let oba došli rozdílnými cestami k moudrému závěru, že nelze jiným způsobem společně žít ani se jiným způsobem milovat, neboť nic na tomto světě není těžší než

láska.

V plnosti svého nového života Fermina Dazová vídala Florentina Arizu při různých společenských příležitostech, a to tím častěji, čím výše stoupal v úřadě; naučila se však brát tato letmá setkání

jako věc natolik běžnou, že jej z roztržitosti nejednou zapomněla pozdravit. Častokrát o něm slýchala, poněvadž v

obchodních kruzích byl jeho obezřelý, avšak nezadržitelný postup u Karibské říční

trvalým námětem hovorů. Pozorovala, že si vybrousil chování, že jeho nesmělost vydestilovala v jakýsi hádankovitý odstup, že ke svému prospěchu mírně přibral a pomalost věku mu svědčí, a všimla si, že důstojným způsobem dokázal vyřešit i zničující postup pleši. To jediné, čím nadále a navždy vzdoroval času a proměnám módy, byl jeho pochmurný způsob oblékání, šosaté kabáty z byvších časů, klobouk, jaký se už dávno nenosil, básnická mašle z matčina galanterního obchodu namísto kravaty, truchlivé paraple. Postupně si zvykala dívat se na něj jinak a nakonec si ho přestala spojovat s tím unylým mladíčkem, který pro ni vzdychával na lavičce v parku Evangelistů ve vichření žlutého listí. V každém případě na něj nikdy nepohlédla lhostejnýma očima a vždycky ji potěšilo, když o něm slyšela dobré

zprávy, poněvadž každá taková zpráva z ní snímala částku viny. A přece v době, kdy se domnívala, že ho zcela vymazala ze své

paměti, vynořil se jí v mysli znovu, tam, kde to nejméně očekávala, proměněný v přízrak jejích stesků. Na samém prahu stáří začala pociťovat, že se kdysi dávno v jejím životě přihodilo cosi nenapravitelného, a tento pocit se jí zmocňoval pokaždé, když

slyšela zahřmět před deštěm. Bylo to nevléčitelné zranění, které v ní zůstavil osamělý, kamenný a dochvilný třesk hromu, který se po celý říjen, den co den ve tři hodiny odpoledne, rozléhal pohořím Villanueva, a jak roky plynuly, vyvstával jí v paměti stále blíž. Zatímto nové vzpomínky se jí v paměti za pár dní slily, ty z legendární cesty po provincii sestřenky Hildebrandy si vybavovala stále živěji, jako by se to bylo všechno stalo včera, zaostřené

zvrhlou jasnozřivostí stesku. Vzpomínala na Manaure tam v horách, na jedinou ulici městečka, zelenou a přímou, na jeho ptáky dobrých předzvěstí, na dům, v němž strašilo a kde se probouzela s košilí

zamokřenou nikdy nevysychajícími slzami Petry Moralesové, která před mnoha lety umřela z lásky v téže posteli, v níž ona spala. Vzpomínala na tehdejší chuť gujáv, které už nikdy později neměly chutnat jako tenkrát, vzpomínala na předtuchy tak silné, že se jejich šum podobal šumění deště, na topasová odpoledne v San Juanu del César, kdy na procházkách s družinou hlučných sestřenic zatínala zuby, aby jí srdce nevyskočilo ústy, když se blížily k telegrafní

stanici. Dům po otci prodala, poněvadž ji mládí bolelo víc, než

dokázala snést, bolel ji pohled na zanedbaný parčík z balkonu, bolela ji sibylská vůně gardénií za horkých nocí, lekala ji podobenka starosvětské dámy z onoho únorového odpoledne, kdy se rozhodlo o jejím osudu, a kamkoli se její paměť obrátila, všude potkávala vzpomínku na Florentina Arizu. Vždycky si však zachovala dost jasnou hlavu, aby si uvědomovala, že to nejsou vzpomínky z lásky ani z pozdní lítosti, ale útrpný obraz, zanechávající v ní

stopu slz. Aniž to tušila, hrozila jí táž past soucitu, do níž se polapilo tolik nebezpečných obětí Florentina Arizy. Pevně se přimkla k manželovi. A to právě v době, kdy ji nejvíc potřeboval, poněvadž sám tápal v mlhách stárí, maje před ní náskok deseti let ve svůj neprospěch a navíc nevýhodu, že je muž, a tudíž

slabší. Jeden druhého poznali tou měrou, že za necelých třicet let manželství byli jako jedna jediná bytost rozdělená vedví, a až se mrzeli, jak často se jim stávalo, že si

navzájem uhadovali myšlenky, aniž se o to snažili, anebo se jim na veřejnosti přiházela ta směšná

nehoda, že jeden druhému odpověděl dřív, než ten stačil otevřít ústa. Společně překonali každodenní nedorozumění, příležitostně

propukající nenávisti, vzájemné špinavůstky i velkolepé záblesky slávy manželského spojení. Byla to doba, kdy se milovali nejlépe, beze spěchu a bez nějakých výstřelků, a oba si nejvíce a s největším povděkem uvědomovali, jak neuvěřitelně se jim daří vítězit nad

protivenstvím. Život jim ovšem měl přichystat ještě další smrtelné zkoušky, ale to už nebylo podstatné: byli za vodou.

Příchod nového století byl oslaven celou řadou nevídaných společenských událostí a veřejných podniků, z nichž nej památnější

byl let balonem, další plod neutuchající činnosti doktora Urbina. Půl města se shromáždilo na Arzenálním náměstí, aby s obdivem přihlíželo vzletu obrovitého taftového balonu v národních barvách, který měl dopravit první leteckou poštu do San Juanu de la Ciénaga, třicet mil na severozápad vzdušnou čarou. Doktor Juvenal Urbino a jeho choť, kteří již kdysi zakusili vzrušující zážitek z letu na Světové výstavě v Paříži, vstoupili do proutěné gondoly jako první, následováni palubním inženýrem a šesti význačnými hosty, přizvanými k účasti. Vezli s sebou dopis guvernéra provincie, adresovaný

představitelům města San Juan de la Ciénaga, ve kterém se konstatovalo pro potřeby dějin, že jde o první poštovní zásilku přepravenou vzduchem. Lokálkář Obchodních listů se doktora Juvenala Urbina zeptal, jak by zněla jeho poslední slova pro případ, že by se z letu nevrátil živ, a doktor Urbino

bez rozmýšlení odpověděl větou, za niž měl být bezpočtukrát nespravedlivě osočován:

“Podle mého názoru,” řekl, “devatenácté století skončilo pro celý

svět vyjma pro nás.”

Ztracen v davu, jenž s prostou a upřímnou myslí zpíval státní

hymnu, zatímco balon nabíral výšku, Florentino Ariza v duchu přitakával poznámce pronesené kýmsi poblíž v tlačénici, že takovéhle dobrodružství není vhodné pro ženu, tím méně ve věku Fermíny Dazové. Nakonec však o nijak zvlášť nebezpečnou záležitost nešlo. Anebo přinejmenším ne tak nebezpečnou, jako spíš deprimující. Balon bez překážek dospěl k cíli po pokojném letu nepravděpodobně azurovou oblohou. Letěli dobře, nízko nad zemí, a klidný a příznivý vítr je unášel zprvu nad výběžky zasněžených horských hřbetů a potom nad široším oceánem Velké bažiny.

Z nebe, tak jak je vídal Bůh, spatřili ležet v troskách starobylé

a hrdinné město Cartagena de Indias, nejkrásnější město na světě, opuštěné svými obyvateli v panice před cholerou poté, co tři sta let vzdorovalo veškerému anglickému obléhání a všem bukanýrským nájezdům. Spatřili nedotčené hradby, býlím zarostlé ulice, pevnosti padnuvší v plen nenasytně bujícím bougainvilliím, mramorové paláce s oltáři ze zlata a místokráli shnilými ve svých brněních, zkosenými morem.

Letěli nad kolovými stavbami Trojas de Cataca a viděli potřeštěnou strakatinu jejich střech a fasád, viděli ohrádky, v nichž se chovali leguáni k jídlu, i girlandy balzaminek a

astromélií

v jezerních zahradách. Stovky nahých dětí se za všeobecného povykování a křiku splašeně vrhaly do vody, skákaly z oken, ze střech kolových chatrčí, z kánoí, které řídily s ohromující

obratností, a hbitě jako úhoři mizely pod hladinou, aby vylovily balíky s šatstvem, lahvičky s prsním sirupem proti kašli, potraviny z dobročinných sbírek, které jim z gondoly balonu shazovala ta krásná paní v klobouku s peřím.

Letěli nad oceánem stínů banánových plantáží, jejichž ticho stoupalo až k nim jako smrtonosný opar, a Fermina Dazová si vzpomněla na sebe samu, když jí byly tři, možná čtyři roky, a procházela se stinným hájem za ruku s maminkou, která také vypadala málem jako holčička mezi ostatními ženami v mušelínových šatech, jaké na sobě měla i ona, s bílými paraplíčky a klobouky z organtýnu. Palubní inženýr, který obžíral svět dalekohledem,

poznamenal:

“Vypadají, jako by byli mrtví.” Podal triedr doktoru Urbinovi a ten uviděl volské potahy mezi osetými poli, náspy kolem železniční

trati, jakoby zamrzlé zavodňovací strouhy a všude, kam zaměřil zrak, viděl rozsetá lidská těla. Někdo řekl, že podle jeho zpráv prý v osadách na Velké bažině právě zle řádí cholera, a doktor Urbino s triedrem stále přiloženým k očím opáčil:

“V tom případě to musí být velmi nezvyklá varianta,” řekl a rozhlížel se dál, “když každého mrtvého dorazila kulkou do týla.” Krátce nato přeletěli nad zpěněným mořem a bez dalších příhod přistáli na velké rozpálené pláži, jejíž prosolená a rozpraskaná

půda žhnula jako oheň. Zde je očekávali místní hodnostáři chránící

se před úpalem pouze stříškou z rozložených novin, školní žactvo mávající vlaječkami v taktu vlasteneckých pochodů, královny krásy s korunkami z pozlacené lepenky a kyticemi seškvařených květů, jakož i prostý lid kvetoucího městečka Gayra, které mělo v té době pověst nejlepší osady na celém karibském pobřeží. Fermina Dazová měla jen jedno přání: znovu spatřit své rodné město, aby je mohla porovnat se svými nejstaršími vzpomínkami, ale tohle kvůli nebezpečí nákazy nikomu nedovolili. Doktor Juvenal Urbino předal onen historický

dopis, který později zapadl někam mezi papíry a provždy se po něm slehla země, a celému nastoupenému poselstvu nezbylo, než přečkat úmorné projevy téměř do úplného zadušení. Nakonec je posadili na muly a odvezli je k přístavišti v Pueblo Viejo, kde se bažina spojovala s mořem, poněvadž se palubnímu inženýrovi nepodařilo docílit, aby se balon znovu vznesl. Fermina Dazová si byla jistá, že tudy kdysi dávno jako malá holčička jela s matkou na voze taženém volským spřežením. Když vyrostla, vícekrát o tom otci vyprávěla, ten však umřel s tvrdošíjným přesvědčením, že něco takového si prostě

nemůže pamatovat.

” Na tu cestu se moc dobře pamatuju, a bylo to přesně tak,” řekl jí. “Jenomže se to stalo dobrých pět let předtím, než ty ses narodila.”

Členové vzduchoplavecké expedice se o tři dny později vrátili do domovského přístavu zbědovaní zlou noční bouřkou na moři a byli uvítáni jako hrdinové. Florentino Ariza při této příležitosti ovšem nechyběl, ztracený kdesi v davu, a ve tváři Ferminy Dazové rozpoznal stopy hrůzných zážitků. Téhož dne odpoledne ji však znovu spatřil na jakési cyklistické exhibici, rovněž pořádané pod záštitou jejího manžela, a nebylo na ní znát sebemenší příznaky únavy. Řídila nevídaný velociped, vyhlížející jako nějaký cirkusový

vehíkl, opatřený vpředu vysokánským kolem, na kterém seděla, a vzadu maličkým kolečkem, stěží poskytujícím cyklistce oporu. Na sobě měla široké rajtky s rudými lampasy, které vyvolaly u starších dam hluboké pobouření a u mužů rozpaky, avšak její obratnost nezanechala nikoho lhostejným.

Tento a mnoho jiných prchavých obrazů v průběhu těch mnoha let se Florentinu Arizovi náhle vynořovalo před očima, kdykoli se jim zachtělo; jak přišly, tak zase mizely a vymílaly mu v srdci pěšinku touhy. Dávaly však jeho životu osnovu, neboť krutou práci času nepoznával ani tak na sobě, jako spíš z nepostřehnutelných proměn, které na Fermině Dazové shledával pokaždé, když ji uviděl. Jistého večera vstoupil do Hostince dona Sancha, noblesního restaurantu v koloniálním stylu, a usadil se v nejzastrčenějším koutku, jak dělával, když si sám někam zašel pořídit nějaký ten svůj ptačí drobítek. Náhle ve velkém zrcadle v pozadí sálu uviděl Ferminu Dazovou; seděla u stolu s manželem a dvěma dalšími dvojicemi, v úhlu, ve kterém mu ji zrcadlo vydávalo v její plné nádheře. Vypadala bezbranně, řídila hovor u stolu s půvabem a smíchem, které

vyšlehovaly jako ohňostroj, a její krása byla ve světle velikých lustrů s křišťálovými slzami ještě zářivější: Alenka znovu prošla zrcadlem.

Florentino Ariza ji se zatajeným dechem po libosti pozoroval: viděl, jak jí, viděl, jak si maličko usrkla vína, viděl ji žertovat s donem Sanchem, čtvrtým v pořadí z hoteliérského rodu, prožil s ní

od svého samotářského stolu chvíli jejího života a déle než hodinu neviděn pobýval v zapovězeném hájemství jejího soukromí. Vypil pak další čtyři šálky kávy, aby mohl posedět, dokud ji neuviděl odcházet ve skupince přátel. Prošli tak blízko kolem něho, že rozeznal její

vůni mezi závany parfémů její společnosti.

Počínaje oním večerem pak téměř celý rok houževnatě obléhal majitele hostince s nabídkami, že mu dá cokoli, ať v penězích či protislužbách, cokoli, po čem by na světě zatoužil, jen když mu prodá to zrcadlo. Nebylo to snadné, poněvadž starý don Sancho věřil legendě, podle níž měl být onen skvostný rám, zhotovený vídeňskými řezbáři, dvojčetem jiného rámu, který patřil Marii Antoinettě a zmizel beze stopy: byly to dva jedinečné skvosty. Když nakonec podlehl, Florentino Ariza si zrcadlo pověsil doma v saloně nikoli pro jeho nádherný rám, nýbrž kvůli prostoru uvnitř rámu, obydlenému onehdy po dvě hodiny milovaným obrazem.

Téměř pokaždé, když Ferminu Dazovou viděl, šla zavěšená do svého manžela, jeden v dokonalém souladu s druhým: kráčeli ve svém vlastním prostoru, sladění jako siamská dvojčata, a tato sourodost brala za své jedině v okamžiku, kdy se s ním zdravili. Doktor Juvenal Urbino mu vřele a srdečně potřásl pravicí a dokonce si ho příležitostně dovolil poplácat po rameni, kdežto Fermina Dazová jej nadále vykazovala do mezí neosobní zdvořilosti a nikdy sebemenším hnutím nedala najevo nic, co by mu dovolilo doufat, že se na něj pamatuje ze svých dívčích let. Oni a on žili v rozdílných světech, ale zatímco se Florentino Ariza všemožně snažil zmenšit mezi nimi vzdálenost, Fermina Dazová neučinila jediný krok, který by nemířil opačným směrem. Uplynulo mnoho času, než se odvážil myšlenky, že tato její lhostejnost je pouze ochranná ulita proti strachu. Znenadání ho to napadlo při křtu prvního sladkovodního parníku postaveného v místních loděnicích, zároveň první oficiální

příležitosti, při níž jako první viceprezident Karibské říční

paroplavby zastupoval strýce Lva XII.. Tato souhra okolností dodala obřadu mimořádně slavnostní ráz a

nechyběl při něm nikdo, kdo v životě města něco znamenal.

Florentino Ariza se právě věnoval svým hostům v hlavním lodním salonu, ještě vonícím čerstvým nátěrem a roztaveným dehtem, když na molu vybuchla salva potlesku a dechovka spustila triumfální pochod. Musel potlačit rozechvění staré už téměř jako on sám, když spatřil tu krásnou ženu svých snů, velkolepou ve své zralosti, jak zavěšena do svého muže kráčí jako královna z jiné doby dvojstupem čestné

stráže v parádních uniformách, zasypávána z oken sprškou papírových serpentín a květinových plátků. Oba kynuli rukou na pozdrav, ale Fermina Dazová vypadala tak oslnivě, až

se zdálo, že jde uprostřed aplaudujícího davu samojediná, celá v císařské zlatožluté od lodiček s vysokým podpatkem a lišek kolem krku až po klobouček s klopenou krempou.

Florentino Ariza je očekával na můstku spolu s provinčními hodnostáři za břeskných zvuků dechovky, třaskání rachejtlí a trojího mocného zahoukání lodní sirény, jež skropilo molo oblakem páry. Juvenal Urbino se pozdravil se špalírem vítajících se svou příznačnou přirozeností, která v každém jednotlivci zanechávala dojem, že právě k němu má doktor Urbino zvláště srdečný vztah: nejdřív stiskl ruku kapitánovi lodi ve slavnostní uniformě, pak se přivítal s arcibiskupem, poté s guvernérem s chotí a se starostou s chotí, a potom s vojenským velitelem města, rodákem z And, který do města právě přibyl. Další v pořadí za těmito hodnostáři byl Florentino Ariza v tmavém soukenném obleku, a skoro ho nebylo mezi všemi těmi veličinami vidět. Fermina Dazová se pozdravila s vojenským velitelem a vzápětí jako by zaváhala před napřaženou pravicí Florentina Arizy. Voják, připravený vzájemně je představit, se jí zeptal, jestli se neznají. Neřekla ano ani ne, nýbrž se salonním

úsměvem podala Florentinu Arizovi ruku. Totéž se v minulosti už dvakrát přihodilo a mělo se to přihodit ještě vícekrát, a Florentino Ariza to pokaždé bral jako chování vlastní její povaze. Onoho odpoledne se však ve své nekonečné schopnosti dělat si iluze sám sebe ptal, zda její zatvrzelá lhostejnost není jen zástěrkou maskující muka lásky.

Pouhé toto pomyšlení rozvrátilo všechny jeho návyky. Zase začal brousit kolem domu Fermíny Dazové, stejně nedočkavě, jako ji kdysi před dávnými lety vyhlížel v parčíku

Evangelistů, tentokrát to však nedělal s vypočítavým záměrem, aby ho spatřila, nýbrž pouze s přáním, aby spatřil ji a ujistil se, že je pořád na světě. Teď ale bylo těžké zůstat neviděn. Čtvrť La Manga se rozkládala na ostrově, který připomínal polopoušť, od historického města jej odděloval průliv zelené vody a zarostlý byl houštinou hicacových stromů, která

v koloniálních dobách sloužila nedělním milencům jako útočiště. Před několika málo lety byl stržen starý kamenný most, postavený ještě

Španěli, a na jeho místě byl zbudován nový most z vepřovic s kulovými svítidly, aby po něm mohly jezdit tramvaje tažené mulami. Zpočátku museli obyvatelé čtvrti La Manga snášet muka, s nimiž

projekt nepočítal, totiž spát v těsné blízkosti první městské

elektrárny, otřásající se tak silně, že její vibrace způsobovaly trvalé zemětřesení. Ani doktor Juvenal Urbino s veškerou svou mocí

nedocílil, aby ji přemístili někam, kde by nevadila, dokud v jeho prospěch nezakročila sama Boží prozřetelnost, jeho vícekrát potvrzený spojenec. Jedné noci elektrárenský kotel s hromovou ranou vybuchl, přeletěl novou vilovou čtvrtí,

proletěl v povětrí nad dobrou polovinou města a přistál ve velkém ambitu někdejšího kláštera svatého Juliána Špitálního, z nějž nenechal kámen na kameni. Stará

polozřícená budova byla od počátku onoho roku opuštěná, ale kotel zabil čtyři vězně, kteří zvečera uprchli z místního vězení a ukryli se v kapli.

Poklidné předměstí, oplývající tak krásnou milostnou tradicí, naopak přestalo být místem příhodným pro zbraňované lásky od té

doby, co se z něj stala luxusní čtvrť. Ulice byly v létě prašné, v zimě rozbahněné a po celý rok liduprázdné, těch několik málo domů se ukrývalo v zalistěných zahradách a místo někdejších balkonů na konzolích měly mozaikové terasy, jako by se už při stavbě myslelo na to, jak vzít odvalu tajným ctitelům. Naštěstí tou dobou přišly do módy odpolední vyjíždky v kočáře, k nimž se pronajímaly staré

viktorie upravené k jízdě s jedním koněm; končily na vyvýšenině, z níž se lépe než z věže majáku dala vychutnat srdceryvná říjnová

šíráná a odkud bylo možno sledovat žraloky vskrytu slídící u pláže seminaristů i čtvrteční

zaoceánský parník, bělostnou obrovitou loď, proplovající téměř na dosah ruky přístavním kanálem. Florentino Ariza si obvykle viktorii pronajímal po perném pracovním dni v úřadě, ale kapotu nestahoval, jak bylo zvykem v horkých měsících, nýbrž vmáčkl se hluboko do sedadla a tam zůstával skryt, neviditelný

v příšeří, a poroučel si všelijaké nečekané trasy, aby v kočím nevzbudil nežádoucí domněnky. Na celé vyjížďce jej ve skutečnosti zajímal jedině parthenon z růžového mramoru, napolo ukrytý v porostu banánovníků a listnatých mangovníků, nepříliš šťastná to replika idylických rezidencí z bavlníkových plantáží Louisiany. Děti Fermíny Dazové se

domů vracely krátce před pátou. Viděl je přijíždět v rodinném kočáře, pak viděl doktora Urbina odjíždět na jeho obvyklé

návštěvy u pacientů, ale za ten celý rok, co se kolem ochomýtal, nezahlédl ani vytoužený stín.

Od své osamělé projíždky neupustil ani onoho odpoledne, kdy se z nebe spustil pustošivý příval prvního červnového lijavce. Kůň v blátě uklouzl, upadl na břicho a Florentino Ariza si s hrůzou uvědomil, že se nacházejí přímo před vilou Fermíny Dazové. Zděšeně

se na kočího obrátil s úpěnlivou prosbou bez přemýšlení, že by se svým úlekem mohl prozradit.

“Tady ne, prosím vás,” vykřikl. “Všude jinde, jenom ne tady.” V hlase mu zazněla taková úzkost, že zmatený kočí koně ani nevypřáhl a pokusil se zvíře zvednout na nohy, a přitom se zlomila oj. Florentinu Arizovi se nějak podařilo vylézt z kočáru a nezbylo mu, než strpět ostudu a zůstat trčet v krutém dešti, dokud mu nějakí

jiní výletníci nenabídli, že ho zavezou domů. Zatímco tam čekal, zahlédla ho jedna služebná z domu Urbinových, jak promoklý na kost přešlapuje v blátě po kolena, a vyběhla za ním s deštníkem, aby se schoval u nich na terase. O takovém štěstí se Florentinu Arizovi nesnilo ani v nejdivočejších snech, ale toho odpoledne by byl raději umřel, než aby ho Fermina Dazová uviděla v takovémhle stavu. Dokud ještě bydleli na starém městě, Juvenal Urbino a jeho rodina chodívali každou neděli z domova pěšky do katedrály na ranní mši o osmé, která představovala spíše společenskou než náboženskou událost. Když se později přestěhovali, řadu let jezdili do katedrály kočárem a po mši často postáli s přáteli v družném hovoru pod palmami v parku. Od té doby, co byla ve čtvrti La Manga zbudována svatyně koncilního semináře i se soukromou pláží a vlastním

hřbitovem, přestali však do katedrály dojíždět a objevovali se tam jen při zvláště významných příležitostech. Florentino Ariza o těchto změnách nevěděl, a tak několik nedělí vysedával na terase kavárny U

fary a během všech tří pobožností hlídal východ z chrámu. Po nějakém čase mu svitlo a vypravil se k novému kostelu, kam od tehdejška až

donedávna chodil každý, kdo chtěl vypadat moderně; po všechny čtyři srpnové neděle tam přesně v osm hodin ráno skutečně uviděl doktora Urbina s dětmi, ale Fermina Dazová s nimi nebyla. Jedné takové

neděle zašel na nový hřbitov u kostela, kde si usedlíci ze čtvrti La Manga dávali stavět honosné rodinné hrobky, a srdce mu vynechalo, když ve stínu obrovitých seib objevil tu ze všech nejhonosnější, už

dokončenou, s gotickými vitrážemi a mramorovými anděli, a uviděl pozlacené náhrobní desky se jmény všech členů rodiny, vyvedenými zlatým písmem. Bylo mezi nimi samozřejmě i jméno do((n))a Fermina Dazová de Urbino de la Calle, vedle jméno jejího manžela a nad nimi společný epitaf: Spolu i v míru Páně.

Po celý zbytek roku se Fermina Dazová neukázala na žádné veřejné

či společenské události a chyběla dokonce i při vánočních oslavách, jejichž luxusní

hvězdou obvykle bývala spolu se svým mužem. Nejvíc však její nepřítomnost bila do očí při zahajovacím představení nové

operní sezony. Florentino Ariza o přestávce náhodou vyslechl rozhovor nějakého hloučku, v němž se nepochybně mluvilo o ní, i když

ji nikdo nejmenoval. Ti lidé říkali, že prý ji v červnu o půlnoci někdo zahlédl nastupovat na palubu zaoceánského parníku Cunardovy společnosti, odplouvajícího do Panamy, a že měla tmavý závoj, aby na ní nebyly znát známky zpusťšení ostudnou nemocí, která ji pomalu stravovala. Kdosi se zeptal, jaká strašlivá choroba by si mohla troufnout na ženu tak mocnou, a dostalo se mu odpovědi, ze které

kapala žluč:

“Dáma s tak dobrým vychováním může mít jenom souchotě.” Florentino Ariza věděl, že boháči z jeho domoviny nestůňou na krátké nemoci. Bud' umírali náhle, skoro vždycky v předvečer nějakého velkého svátku, ze kterého pak kvůli smutku sešlo, anebo pomalu zhasínali na odporné a vleklé choroby, jejichž nejtajnější

podrobnosti kdekdo veřejně přetřásal. Panamské odloučení od světa představovalo v životě boháčů cosi jako povinné pokání. Podrobovali se, čemu Pánbůh chtěl, ve Špitále adventistů, obrovském bělostném hangáru zabloudilém do prehistorických lijáků Dariénu, kde nemocní

ztráceli přehled o té trošce života, která jim zbývala, a v jehož

osamělých pokojích s anjouským plátnem v oknech nikdo nemohl s jistotou vědět, zda zápach karbolky je pachem života, anebo smrti. Ti, kteří se zotavili, vraceli se s nákladem velkolepých dárků a s jistou úzkostí je plnýma rukama rozdávali, aby jim byla odpuštěna ta netaktnost, že zůstali naživu. Někteří se vraceli s břichem sešitým barbarskými stehy, jako by je sešívali ševcovskou dratví, na návštěvách si vysoukávali košile a předváděli své jizvy, srovnávali je s jizvami jiných, kteří mezitím umřeli zalknuti přemírou štěstí, a po zbytek svých dnů líčili zas a znovu, jaká andělská zjevení

viděli pod účinkem chloroformu. Nikdo se naopak nikdy nedozvěděl, jaké vidění měli ti, kteří se nevrátili, a mezi nimi ti nejsmutnější: ti, kteří zemřeli vyhoštění do pavilonu

souchotinářů, spíš na smutek z deště než na obtíže své choroby. Pokud by měl volit, Florentino Ariza nevěděl, co by bylo pro Ferminu Dazovou lepší. V každém případě však považoval za nejlepší

pravdu, jakkoli nesnesitelnou, ale ať pátral, kde pátral, nedopátral se jí. Nechápal, jak je možné, že mu nikdo nemůže poskytnou třeba jen nepřímý důkaz, který by potvrzoval to, o čem se šířily fámy. Ve světě říční plavby, což byl jeho svět, nebylo tajemství, které by mohlo zůstat utajeno, a žádné důvěrné sdělení se nedalo udržet v tajnosti. A přesto nikdo neslyšel o ženě s černým závojem. Nikdo nevěděl nic, ve městě, kde se vědělo všechno a leccos se dokonce vědělo dřív, než k tomu došlo. Hlavně pokud se to týkalo boháčů. Na druhé straně však nikdo nedokázal vysvětlit, kam se Fermina Dazová

poděla. Florentino Ariza dál obcházel po čtvrti La Manga, chodil na mši do baziliky semináře, aniž ho k tomu vedla zbožnost, účastnil se vlasteneckých shromáždění, o jaká by se v jiném duševním rozpoložení

nikdy nezajímal, ale jak plynul čas, vše jako by nasvědčovalo tomu, že fámy nelhaly. V domácnosti Urbinových všechno vypadalo normálně, až na to, že v domě chyběla matka.

Při svém rozsáhlém pátrání narazil na jiné zprávy, které dosud neznal anebo nehledal, a jedna z nich pravila, že Lorenzo Daza zemřel v kantaberské vesnici, v níž se kdysi narodil. Pamatoval si ho, jak jej po léta vídal v zajetí vzrušených šachových bitev v kavárně U fary; hlas mu osípěl ustavičným mluvením a hruběl a tloustnul tím více, čím hlouběji se propadal do

tekutých písků

nedobrého stáří. Od té nepříjemné anýzovkové snídaně v minulém století spolu nepromluvili ani slovo a Florentino Ariza si byl jistý, že Lorenzo Daza na něj vzpomíná se stejnou záští, s jakou on vzpomínal na něho, a to i poté, co se mu podařilo zajistit dceři skvělé manželství, jež se pro něj stalo jediným důvodem k životu. Rozhodnutý získat o zdravotním stavu Fermíny Dazové stůj co stůj zaručené zprávy, vydal se dokonce do kavárny U fary, aby se na ni pozeptal jejího otce, což bylo někdy tou dobou, kdy tam Jeremiah de SaintAmour sehrál historickou simultánku s dvaadvaceti soupeři. Tak se dozvěděl, že Lorenzo Daza je už po smrti, a z celého srdce se zaradoval, byť s vědomím, že se možná raduje za cenu toho, že nadále bude žít bez pravdy. Nakonec se smířil s verzí o ústavu pro vyhoštěnce v beznadějném stavu a útěchu nalézal pouze ve známém rčení: žena churavá dlouho trává. Ve dnech, kdy klesal na mysli, se utěšoval myšlenkou, že kdyby Fermina Dazová zemřela, zpráva o její

smrti by se k němu v každém případě dostala, aniž by po ní pátral. Nikdy se k němu neměla dostat. Fermina Dazová, živá a zdravá, totiž pobývala na haciendě, kde v odloučení od světa žila její

sestřenice Hildebranda Sánchezová, půl míle od osady Mariánské

květy. Z domova odjela bez skandálu, po vzájemné dohodě s manželem, neboť oba se jako nezralí zelenáči plácali v jediné vážné krizi, která je za pětadvacet let ustáleného manželského života postihla. Zaskočila je v poklidu životní zralosti, kdy už se cítili v bezpečí

před každou léčkou protivensství: děti byly velké a dobře vychované a jim se otevírala budoucnost, aby se naučili zestárnout bez trpkosti. Pro oba to bylo tak nečekané, že

nechtěli věc řešit křikem, slzami a za pomoci prostředníků, jak se v takových případech běžně dělávalo všude v Karibiku, nýbrž chtěli si počínat s moudrostí evropských národů; tak dlouho nebyli ani odtud, ani odtamtud, až nakonec zabředli do dětinské situace, která nebyla odnikud. Skončilo to tím, že se Fermina Dazová rozhodla odjet, nevědouc proč a nač, čistě ze zlosti, a doktor Urbino nebyl schopen rozmluvit jí to, neboť mu v tom bránilo vědomí viny.

Skutečně nastoupila na palubu lodi o půlnoci, v největší tajnosti a s tváří zastřenou smuteční mantilou, nenalodila se však na zaoceánský parník Cunardovy společnosti plující do Panamy, ale na pravidelný parníček do San Juanu de la Ciénaga, města, v němž se narodila a kde vyrůstala až do let svého dospívání a po němž se jí s přibývajícími lety čím dál nesnesitelněji stýskalo. Proti manželově

vůli a dobovým zvyklostem cestovala pouze v doprovodu patnáctileté

schovanky, vychované mezi domácím služebnictvem, ale její cestu avizovali lodním kapitánům a správním úřadům každého přístavu. Když

toto neuvážlivé rozhodnutí přijala, oznámila dětem, že odjíždí na tříměsíční letní pobyt k tetě Hildebrandě, ale byla rozhodnuta tam zůstat. Doktor Juvenal Urbino dobře znal manželčinu umíněnost a bylo mu tak krušně, že její rozhodnutí pokorně přijal jako Boží trest za své těžké viny. Lodní světla však ještě nezmizela z dohledu a oba už

zalitovali svých slabostí.

Přestože udržovali formální korespondenci o dětech a dalších domácích záležitostech, uplynuly téměř dva roky, aniž jeden či druhý

nalezl cestu nazpátek, která by nebyla podmínována pýchou. Když

míjel druhý rok odloučení, děti přijely do Mariánských květů na školní prázdniny a Fermina Dazová dělala nemožné, aby vypadala spokojená se svým novým životem. K takovému závěru alespoň Juvenal Urbino dospěl na základě toho, co mu psal syn. Navíc tou dobou zavítal do Mariánských květů i biskup z Riohachy, konající právě

pastýřskou cestu pod baldachýnem na své proslavené bílé mule s ozdobnou pokrývkou

vyšitou zlatým dracounem. Táhli se za ním poutníci z dalekých končin, harmonikáři, podomní prodavači amuletů a všelijakého jídla, a statek po tři dny překypoval mrzáky a nemocnými v beznadějném stavu, kteří ve skutečnosti nepřicházeli kvůli učeným kázáním a plnomocným odpustkům, nýbrž za dobrodějnými schopnostmi muly, o níž se tvrdilo, že za zády svého pána koná zázraky. Biskup ještě za časů svého farářského působení býval častým hostem v domě

Urbinu de la Calle, a tak se jednou v poledne vytratil ze své

vlastní pouti, aby poobědval na Hildebrandině haciendě. Po obědě, při němž se hovořilo výhradně o světských záležitostech, si odvedl Ferminu Dazovou stranou a chtěl ji vyzpovídat. Odmítla to, sice laskavě, avšak pevně, a odmítnutí výslovně zdůvodnila tím, že se nemá z čeho kát. Ačkoli to neměla v záměru, aspoň ne vědomě, rozhovor v ní zanechal přesvědčení, že se její odpověď dostane tam, kam dojít má.

Doktor Juvenal Urbino říkával nikoli bez jisté dávky cynismu, že ty dva hořké roky nezavinil on, nýbrž neblahý manželčin zvyk čichat k prádlu, které ze sebe členové rodiny svlékli, jakož i k tomu, které ze sebe svlékla sama, aby podle pachu zjistila, zda se to či ono nemá dát vyprat, i když to na první pohled vypadá čisté. Dělávala to od dětství a

nikdy si nemyslela, že by to bylo tak nápadné, dokud si toho její muž nevšiml hned o svatební noci. Zaznamenal i to, že se přinejmenším třikrát denně zavírá v koupelně

a kouří, ale nevěnoval tomu pozornost, poněvadž ženy z jeho společenské vrstvy měly ve zvyku zavírat se v kruhu přítelkyň, klábosit při cigaretě o mužích a dokonce i popíjet kořalku za dva čtvrtáky, dokud se nesvalily na podlahu nadrané jako ponocný. Zvyk očichávat veškeré šatstvo, které jí přišlo do ruky, mu však připadal nejen nepatřičný, ale i nebezpečný ze zdravotního hlediska. Brala jeho výhrady na lehkou váhu jako všechno, o čem nehodlala diskutovat, a říkala, že pánbu jí určitě nezasadil mezi oči jen tak pro ozdobu ten horlivě větřící zoban žluvy. Jednoho rána, zatímco byla na nákupech, vyvolalo služebnictvo všude po sousedství hotový

poplach; hledali jejího synka, tehdy tříletého, který se někam ztratil a doma ho nemohli najít, přestože prohledali všechny skryše. Vrátila se, právě když panika vrcholila, dvakrát třikrát prošla dům jako ohař a našla spícího chlapce v šatníku, kam nikoho nenapadlo se podívat. Když se jí užaslý manžel zeptal, jak ho objevila, odpověděla:

“Ucítla jsem kakánky.”

Pravdou bylo, že čich jí nesloužil jenom ohledně praní prádla anebo nacházení ztracených dětí: pomocí tohoto smyslu se orientovala ve všech směrech života, především společenského. Doktor Juvenal Urbino to pozoroval v průběhu celého svého manželství, hlavně na počátku, kdy byla Fermina Dazová cizí vetřelkyní v prostředí, které

si proti ní tři sta let pěstilo předsudečné zaujetí, a přesto se mezi houštinami korálů ostrých jak nože pohybovala jako obratná

plavkyně, aniž do někoho narazila, a vedla si tak suverénně, že se to nedalo vysvětlit jinak než

nadpřirozeným instinktem. Ta obávaná

vloha, jejíž původ mohl vést právě tak v tisícileté moudrosti jako v srdci z křemene, měla však svou smolnou chvíli jedné neblahé

neděle před mší, kdy Fermina Dazová z pouhé rutiny přičichla k šatstvu, které měl její manžel předešlé odpoledne na sobě, a zmocnil se jí znepokojující pocit, že měla v posteli cizího muže. Přičichla nejdřív k saku a vestě, zatímco odepínala z knoflíkové

dírky hodinky na řetízku a vyndávala plnicí pero, náprsní tašku a drobné mince roztroušené po kapsách a všechno to pokládala na toaletku; potom přičichla k naškrobené košili, zatímco sundávala kravatovou sponu, odepínala topasové manžetové knoflíčky a zlatý

knoflík z falešného límečku, potom přičichla ke kalhotám, zatímco z nich vytahovala

kroužek na klíče s jedenácti klíčky a perořízek vykládaný perletí, a nakonec si přičichla ke spodkům, k ponožkám a ke kapesníku s vyšitým monogramem. Nebylo ani stínu pochyb: na každém tom kousku oblečení nacházela vůni, která na nich za všechna ta léta společného života nikdy nebyla, vůni, kterou nebylo možno určit, neboť to nebyla vůně květin ani umělých esencí, nýbrž čehosi, co je vlastní lidskému druhu. Neřekla nic, ani tu vůni později nenacházela každodenně, ale od té doby už nečichala k manželovu šatstvu ze zvědavosti, jestli se nemá dát do prádla, nýbrž s nesnesitelným nepokojem, který jí svíral útroby.

Nevěděla, kam má tu vůni z prádla do manželova každodenního rozvrhu umístit. Nemohlo to být mezi ranní přednáškou a obědem, poněvadž předpokládala, že se žádná žena se zdravým rozumem nebude pouštět do uspěchaného milování v tuhle denní dobu, tím méně s hostem, když má na krku úklid domácnosti, stlaní, nákupy,

přípravu oběda a třeba i obavy, aby některé z dětí neposlali ze školy předčasně domů s hlavou rozbitou kamenem a nenašli ji v jedenáct dopoledne nahou v neuklizeném pokoji, a jako by těch malérů nebylo takhle dost, s doktorem navrch. Na druhé straně věděla, že doktor Juvenal Urbino se miluje jenom v noci, pokud možno v naprosté tmě, a v nejhorším případě před snídaní za cvrlikání prvního ptactva. Po téhle hodině, jak říkával, je to spíš přidělování námahy se svlékáním a oblékáním než nějaký plezír. Šatstvo tedy mohlo dojít úhony pouze při některé lékařské návštěvě, anebo si musel odčarovat volnou chvíli při šachu nebo návštěvě kina. V tomto posledním případě by se ovšem těžko dopátrala pravdy, neboť na rozdíl od mnoha svých přítelkyň byla Fermina Dazová příliš hrdá, než aby manžela špehovala nebo někoho pověřila, aby to udělal za ni. Rozvrh lékařských návštěv, tedy čas, který se k nevěře jevil nejvhodnější, se kromě toho dal snadno kontrolovat, poněvadž doktor Juvenal Urbino si o každém svém pacientu vedl podrobné záznamy včetně stavu účtů za honoráře, a to od chvíle, kdy své pacienty navštívil poprvé, až do okamžiku, kdy je vyprovodil z tohoto světa závěrečným křížkem a větou orodující za blaženost jejich duše.

Tak uplynuly tři týdny; několik dní nenašla na prádle po té vůni ani stopy, ale znenadání, když to nejméně čekala, ji objevila znovu a potom ji několik dní po sobě nacházela zas a znovu, troufalejší

než kdy předtím, ačkoli jeden z těch dní byla neděle s rodinnou oslavou, kdy se od sebe ani na okamžik neodloučili. Jednoho dne se proti svému zvyku, ba proti svému chtění přistihla v manželově

ordinaci, jako by to nebyla ona, nýbrž nějaká jiná žena, provádějící

něco, co ona by nikdy neprovedla, jak s pomocí skvostné bengálské

lupy luští nečitelné záznamy o lékařských návštěvách v posledních měsících. Bylo to poprvé, co sama vstoupila do pracovny prosycené

večerní rosou kreozotu, v níž se všude kupily knihy vázané v kůži neznámých zvířat, potemnělé podobenky školních skupinek, pergameny s čestnými uznáními, astroláby a arabské válečné dýky shromažďované po mnoho let. Tuto tajnou svatyni vždycky považovala za jedinou část soukromého života svého muže, do níž neměla přístup, neboť nebyla zahrnuta do lásky, a pokud sem párkrát v životě vkročila, pak pokaždé s ním a vždycky jen letmo. Necítila oprávnění vstupovat sem sama, tím méně provádět tady pátrání, které jí nepřipadalo slušné. Ale byla tu. Chtěla se dopátrat pravdy a pátrala po ní s nedočkavostí sotva poměřitelnou s nepopsatelným strachem, že se jí

dopátrá, poháněna neovladatelným puzením silnějším než její vrozená

hrdopyšnost, naléhavější než její důstojnost: byla to uhrančivá

muka.

Nic se jí nevyjasnilo, poněvadž i manželovi pacienti, až na společné přátele, patřili do světa, který byl výhradně jeho panstvím, neměli pro něj totožnost ani tvář, nýbrž znal je podle

bolestí, nerozpoznával je podle barvy očí nebo po vytáčkách jejich srdce, ale podle velikosti jejich jater, povlečení jejich jazyka, sedimentů jejich moči, halucinací jejich nočních horeček. Věřili v jejího muže, věřili, že žijí díky jemu, a zatím žili pro něho a nakonec se scvrkávali na jedinou větu, vlastnoručně vepsanou doktorem Urbinem na dolní okraj lékařské zprávy: Klid, Bůh tě

očekává u brány. Po dvou hodinách k ničemu vyšla Fermina Dazová z pracovny s pocitem, že se dala svést k

nestoudnosti. Štvána svou představivostí, začala u manžela pozorovat změny. Zdál se jí uhýbavý, bez chuti u stolu i v posteli, se sklonem k podrážděnosti a k ironickým poznámkám; když pobýval doma, nebyl to ten někdejší klidný muž, nýbrž lev v kleci. Poprvé od té doby, co se vzali, začala hlídat jeho pozdní příchody, kontrolovala ho na minutu přesně, lhala mu, aby z něj vypáčila pravdu, ale když si pak protiřečil, cítila se na smrt zraněná. Jednou v noci se leknutím probudila s pocitem čehosi přízračného: připadalo jí, že ji muž ve tmě pozoruje pohledem plným nenávisti. Podobný otřes prožila kdysi v raném mládí, když v nohou postele uviděla Florentina Arizu, pouze s tím rozdílem, že tehdy nešlo o zjevení nenávisti, nýbrž lásky. Tentokrát to ostatně žádná vidina nebyla: její muž byl ve dvě hodiny v noci vzhůru, seděl na posteli a pozoroval ji, jak spí, ale když se ho zeptala, proč to dělá, popřel to. Položil hlavu zpátky na polštář

a řekl:

“Muselo se ti něco zdát.”

Po této noci a po dalších podobných zážitcích z té doby, kdy ztratila jistotu, kde končí skutečnost a začíná zdání, pochopila v jednom jasnozřivém okamžiku, že začíná bláznit. Nakonec si všimla, že její muž na Zelený čtvrtek nepřijímal tělo Páně, a uvědomila si, že v několika posledních týdnech nešel k přijímání žádnou neděli a nenašel si toho roku čas, aby se uchýlil k obvyklému nábožnému rozjímání v ústraní. Když se ho zeptala, co je příčinou těch neslýchaných změn jeho duchovního zdraví, dostalo se jí zmatené

odpovědi. Tohle byl pro ni rozhodující klíč, poněvadž od svého prvního přijímání v osmi letech nikdy nevynechal oltářní svátost o tak významných církevních svátcích. Tímto způsobem se dopídila, že její muž žije ve smrtelném hříchu a navíc že se rozhodl v něm setrvat, poněvadž nevyhledal

pomoc svého zpovědníka. Nikdy předtím si neuměla představit, že by člověk mohl tak trpět kvůli něčemu, co se zdálo být pravým opakem lásky, ale tak tomu bylo; došla k závěru, že jediná pomoc, jak z toho neumřít, je podpálit to hnízdo zmijí, které jí otravuje nitro. Což se i stalo. Jednou odpoledne se na terase dala do látání ponožek, zatímco doktor Urbino se pomalu chýlil ke konci své každodenní četby po siestě. Zničehonic odložila jehlu, posunula si brýle na čelo a hlasem, ve kterém nebyla nejmenší

stopa tvrdosti, jej tázavě oslovila:

“Doktore.”

Byl ponořený do četby *Líle des pingouins*, románu, který v té

době kdekdo četl, a odpověděl jí, aniž se vynořil nad hladinu: *Oui*. Nedala se zviklat.

“Podívej se na mě.”

Udělal, jak si přála, a podíval se na ni, aniž ji v mlze brýlí na čtení viděl, ale nemusel si je ani sundávat, neboť i tak jej sežehly řeřavé uhlíky jejího pohledu.

“Co se děje?” zeptal se.

“Ty to víš líp než já,” řekla.

Víc nepověděla. Posunula si zase brýle na nos a dál štupevala ponožky. Takto zjistil, že dlouhé hodiny úzkosti dospěly ke konci. Na rozdíl od toho, jak si tento okamžik představoval, nepocítil v srdci nic, co by se podobalo zemětřesení, nýbrž nenadálý mír. Zaplavila ho nesmírná úleva, že se dříve než později stalo to, co se dříve či později muselo přihodit: přízrak slečny

Bárbary Lynchové

konečně vstoupil do domu.

Doktor Juvenal Urbino se s ní seznámil před čtyřmi měsíci v externím ambulatoriu špitálu u Milosrdných, kde čekala, až na ni přijde řada, a okamžitě si uvědomil, že se v jeho životě přihodilo cosi nenapravitelného. Byla to vysoká a elegantní mulatka velkých kostí, jejíž pleť měla barvu a čerstvou hebkost melasy; tenkrát to dopoledne byla v červených šatech s bílými puntíky a na hlavě měla klobouk ze stejné látky s širokanskou krempou, který vrhal stín i na její víčka. Vypadala, jako by byla určitějšího pohlaví než ostatní

lidské bytosti. Doktor Juvenal Urbino v ambulanci neordinoval, ale kdykoli měl cestu kolem a zbývalo mu trochu času, zašel dovnitř, aby svým dospělým žákům připomněl, že ze všeho nejlepší lék je dobrá

diagnóza. Zařídil si to, aby mohl být při vyšetření té nepředvídané

mulatky, dáváje dobrý pozor, aby před svými žáky neudělal jediné

gesto, které by nevypadalo náhodně, a na pacientku se skoro ani nepodíval, zato si velmi dobře vštípil do paměti její jméno a adresu. Ještě téhož odpoledne se dal po poslední návštěvě u pacientů

zavézt k místu, které udala jako své bydliště, a skutečně ji tam uviděl, jak si na verandě dopřává březnového chládku. Byl to typický antilský dům; až po zinkovou střechu byl celý

natřený nažluto, v oknech měl sítky z hustého anjouského plátna, v průčelí visely kořenáče s karafiáty a kapradím, a stál na pilotech v solné mokřině Mala Crianza. V kleci zavěšené pod přístěnkem zpíval trupiál. Naproti přes ulici stála obecná škola a děti, které v houfu vyběhly, přiměly kočího přitáhnout opratě, aby se mu nesplašil kůň. Byla to dobrá náhoda, poněvadž slečna Bárbara Lynchová takto měla čas doktora poznat. Zamávala na něj jako na

starého známého, pozvala ho na kávu, než se ti splašenci přeženou, a doktor Urbino si s velkým potěšením a proti svému zvyku kávu vypil a poslouchal, jak vykládá o sobě, což byla jediná věc, která ho od onoho rána zajímala a měla ho zajímat a nedopřát mu chvilku pokoje ani v následujících měsících. Nedlouho po svatbě mu jeden přítel v přítomnosti jeho ženy řekl, že dříve či později bude muset čelit vášni, která jej bude připravovat o rozum a může otřást i základy jeho manželství. Doktor Urbino, který se domníval, že se zná a ví, jak pevné jsou jeho mravní kořeny, se té předpovědi zasmál. A vida: bylo to tady. Slečna Bárbara Lynchová, doktorka teologie, byla jediná dcera reverenda Jonathana B. Lynche, protestantského pastora, černocho suché postavy, který putoval na hřbetě muly po nuzných osadách na mokřině a šířil slovo jednoho z těch mnoha bohů, které doktor Juvenal Urbino psal malým písmenem, aby je odlišil od toho svého. Mluvila dobře španělsky, jenom s drobnými kamínky úrazu ve větě

skladbě, jejíž časté zádrhele pouze zvyšovaly její půvab. V prosinci měla dovršit osmadvacet let, nedávno se rozvedla se svým bývalým mužem, také pastorem, žákem jejího otce, s nímž prožila dva roky špatného manželství a neměla žádnou chuť spadnout do toho znovu.

“Moje jediná láska je tenhle můj trupiál,” řekla, ale doktor Urbino byl příliš seriózní, než aby si pomyslel, že to řekla záměrně. Naopak si ve zmatku položil otázku, zda souběh tolika usnadňujících okolností není jen léčkou, kterou mu nastražil Bůh, aby si to pak na něm vybral i s úroky, ale vzápětí tuto myšlenku vypudil z mysli jako teologický nesmysl, zapříčiněný jeho zmateným stavem. Už na rozloučenou se několika větami zmínil o ranní lékařské

prohlídce s vědomím, že žádného pacienta nic tak nepotěší, jako rozhovořit se o svých obtížích, a slečna

Lynchová vypadala tak skvostně, když se rozhovořila o těch svých, že slíbil, že k ní

nazítří zajde přesně ve čtyři, aby ji mohl důkladněji prohlédnout. Zarazila se, poněvadž věděla, že lékař tohoto druhu značně převyšuje její finanční možnosti, ale doktor Urbino ji

upokojil: "V téhle profesi se snažíme, aby bohatí platili za chudé." Pak si do notýsku poznamenal: slečna Bárbara Lynchová, mokřina Mala Crianza, sobota 4

hod. odpo. O čtyři měsíce později si Fermina Dazová měla přečíst tento záznam, který se mezitím rozrostl o podrobnosti týkající se diagnózy a léčby, jakož i vývoje choroby. Jméno vzbudilo její

pozornost a napadlo ji, že to nejspíš bude některá z těch střelených umělkyní z lodí z Nového Orleansu, přepravujících náklady ovoce, ale pak si podle adresy pomyslela, že je určitě z Jamajky a černá, toseví, a bez bolesti ji vyškrtla ze zálib svého muže. Doktor Juvenal Urbino se dostavil na sobotní schůzku o deset minut dříve a slečna Lynchová ještě nebyla dooblečená, aby ho mohla přijmout. Od té doby, kdy v Paříži jako student čekával, než bude zavolán k ústní zkoušce, nezažil podobné rozechvění. Slečna Lynchová

ležela v rozestlané posteli a v tenkém hedvábném kombiné byla nevýslovně krásná. Všechno na ní bylo velkolepé a intenzivní: její

stehna sirény, její pleť na pomalém ohni, její užaslá ňadra, její

průzračné dásně s dokonalými zuby, a celé její tělo vydávalo opar skvělého zdraví, což byla ta lidská vůně, kterou Fermina Dazová

nacházela na oděvu svého muže. Do ambulance zašla kvůli něčemu, čemu s nemalým půvabem říkala zkroucená

kolika, a doktor Urbino byl toho názoru, že takovýto symptom nelze brát na lehkou váhu. Jal se tedy pohmatem vyšetřovat její vnitřní orgány, spíše s jistým úmyslem nežli s rozmyslem, a jak pokračoval, veškeré vědění se mu vytrácelo z hlavy a on s úžasem objevoval, že toto skvostné dílo přírody je právě tak krásné uvnitř jako zvenčí, a dával se unášet taktilními požitky ne již nejlépe vyškoleného lékaře na celém karibském pobřeží, nýbrž ubohého muže, zmučeného rozbouřenými smysly. Jen jednou jedinkrát za celý jeho přísně profesionální život se mu přihodilo něco podobného a byl to den jeho největší hanby, neboť

dopálená pacientka mu odstrčila ruku, posadila se na posteli a řekla: “To, oč vám jde, se může stát, ale ne takhle.” Slečna Lynchová se naopak jeho rukám oddala, a když neměla nejmenších pochyb, že to, nač myslí, už zdaleka nejsou odborné věci lékařské, řekla:

“Myslela jsem si, že tohle etika nedovoluje.” Doktor Urbino byl zbrocený potem, jako by oblečený vylezl z rybníka, a osušil si ruce a obličej ručníkem.

“Etika,” řekl, “si představuje, že my lékaři jsme ze dřeva.” Vděčně mu podala pomocnou ruku.

“že jsem si to myslela, to ještě neznamená, že se to dělat nemůže,” řekla. “Představ si, co asi znamená pro černou holku, jako jsem já, když si jí všimne takový slavný mužský.”

“Nepřestal jsem na vás myslet ani na okamžik,” řekl. Hlas se mu při tom vyznání tak zatřásl, že vyznělo politováníhodně, ale slečna Lynchová zachránila situaci, neboť se rozesmála smíchem, který rozsvítil ložnici.

“To vím od té chvíle, co jsem tě v nemocnici viděla, doktůrku,” řekla. “Jsem sice černá, ale nejsem padlá na hlavu.” Nic snadného to nebylo. Slečna Lynchová si chtěla udržet svou pověst bez poskvrnky, chtěla jistotu a lásku, přesně v tomto pořadí, a věřila, že si to zasluguje.

Poskytovala sice doktoru Urbinovi příležitost ke svádění, ale nedovolovala mu zajít dál. Nadále se podrobovala opakovanému vyšetřování poslechem i pohmatem, přičemž

přivolovala, aby se proti lékařské etice dopouštěl veškerých přestupků, jakých se mu zachtělo, ale to byla nejzazší hranice a svléknout ji nesměl. Pokud šlo o doktora Urbina, ten nedokázal pustit návnadu, do které se jednou zakousl, a tak dál vedl téměř

každodenní obléhání. Pokračovat ve vztahu se slečnou Lynchovou bylo z důvodů praktického rázu takřka nemožné, ale doktor Urbino byl příliš slabý na to, aby se zastavil včas, tak jako později měl být příliš slabý na to, aby zašel dál. To byly jeho meze. Reverend Lynch

nevedl pravidelný život; v libovolnou chvíli vyrážel na cesty, usazen na hřbetě muly, vak s nákladem biblí a evangelických propagačních brožurek na jedné straně sedla a vak s proviantem na druhé, a vracel se, kdy se to nejméně dalo čekat. Další překážku představovala škola naproti, poněvadž žáci zpěvavě

recitující sborem učební texty civěli ven a nejlepší vyhlídku měli právě na dům na protější straně ulice, s dveřmi i okny dokořán od šesti od rána, a viděli slečnu Lynchovou zavěšovat klec pod přístěnek, aby i trupiál ze zpěvavých lekcí něco pochytil, viděli ji se strakatým turbanem na hlavě poklízet dům a také si přitom učební

texty zpěvavě recitovat svým jasným karibským hlasem, a potom viděli, jak sedí na verandě a sama si v angličtině prozpěvuje večerní žalmy.

Museli zvolit hodinu, kdy je děti neměly na očích, a tu se nabízely jenom dvě možnosti: buď během polední přestávky mezi dvanáctou a druhou, jenomže ve stejnou dobu obědval i doktor Urbino, anebo na sklonku odpoledne, kdy dětem končilo vyučování. Tohle byl nejpříhodnější čas, až na to, že

doktor Urbino současně končil i návštěvy u nemocných, a pokud se měl dostavit k rodinné večeři včas, zbývalo mu jenom pár minut. Třetí překážka, pro něho nejzávažnější, vyplývala z jeho společenského postavení. Nemohl chodit pěšky, bez kočáru, který pokaždé musel stát před vraty, a nebylo ve městě

člověka, který by kočár doktora Urbina neznal. Nabízela se sice možnost domluvit se s kočím, jak to dělali téměř všichni jeho známí

ze Společenského klubu, ale něco takového se zcela vymykalo jeho zvyklostem. Natolik, že když návštěvy u slečny Lynchové nabyly příliš zřejmé povahy a sám rodinný kočí v livreji se odvážil doktora Urbina zeptat, zda by nebylo lepší, aby pro něho zajel později, ať

kočár nestojí před vraty tak dlouho, doktor Urbino jej nezvykle ostře umlčel:

“Co tě znám, poprvé tě slyším říct něco, cos říkat neměl,” řekl.

“Dobrá: беру to, jako bys neřekl nic.”

Řešení prostě nebylo. Ve městě, jako bylo tohle, se žádná nemoc nedala utajit, pokud přede dveřmi stál lékařův kočár. Někdy se i sám lékař o své vůli vydával pěšky, pokud to dovozovala vzdálenost, anebo si pronajímal drožku, aby zabránil zlovolným či předčasným dohadům. Tyhle úhybné manévry však většinou příliš nepomáhaly, neboť

z receptisů předkládaných v lékárnách se dala vyluštit pravda, takže doktor Urbino spolu s patřičnými léky předepisoval i medikamenty falešné, aby chránil posvátné právo chorých umřít v míru i s tajemstvím své nemoci. Mohl přítomnost svého kočáru před domem slečny Lynchové ospravedlnit i různými počestnými způsoby, ale nedalo se to dělat dlouho, rozhodně ne tak dlouho, jak by si býval přál: po celý život.

život se mu stal peklem. Jakmile nasýtí počáteční vzplanutí, které je zbavovalo rozumu, oba si uvědomili rizika, avšak doktor Juvenal Urbino neměl tolik rozhodnosti, aby čelil skandálu. V

horečnatém poblouznění nasliboval kdeco, ale sotva pominulo, všechno zase nechával na potom. Zároveň tou měrou, jak v něm narůstala touha po její přítomnosti, rostl i jeho strach, že by ji mohl ztratit, a tak se jejich schůzky odbývaly čím dál překotněji a obtížněji. Na nic jiného nedokázal myslet. Stravoval se nedočkavostí, aby už bylo odpoledne, zapomínal na své ostatní závazky, zapomínal na všechno kromě ní, ale jak se kočár blížil k mokřině Mala Crianza, prosil Pánaboha, aby se na poslední chvíli vyskytla nějaká překážka a on nemohl zastavit a musel jet dál. Blížil se k jejímu domu ve stavu takové úzkosti, že se někdy zaradoval, když z nároží zahlédl hlavu reverenda Lynche s vlasy jako bavlna, čtoucího si na terase, a jeho dceru v saloně, jak katechizuje drobotinu ze sousedství

předzpěvováním evangelických textů. To se pak s pocitem blažené

úlevy vracel domů, aby si přespříliš nezahrával s osudem, ale za chvíli bláznivě toužil po tom, aby zase bylo pět odpoledne, po celý

den a po všechny hodiny všech dnů.

A tak se láska stala nemožnou, když kočár přede dveřmi přespříliš

zdomácněl, a za tři měsíce byla už jen směšná. Neměli čas cokoliv si říct a slečna Lynchová se vrhala do ložnice, sotva zahlédla zmateného milence vcházet do vrat. Ve dnech, kdy očekávala jeho návštěvu, si předvídavě oblékala skvostnou širokánskou sukni z Jamajky s nabíranými, pestře květovanými volány, ale pod ni si nebrala nic, žádné spodní prádlo, doufajíc, že jej tímto usnadněním posílí proti strachu.

Avšak doktor Urbino promrhával všechno, co udělala, aby ho učinila šťastným. Zadýchaně za ní běžel do ložnice, zbrocený potem, vrazil dovnitř a všechno odhodil na podlahu, hůl, lékařský kufřík, slamák, a v panickém spěchu ji pomiloval, kalhoty stažené pod kolena, sako zapnuté, aby jí méně překáželo, zlatý

řetízek od hodinek v kapsičce vesty, obutý a mnohem víc než

představou rozkoše posedlý myšlenkou nato, aby byl co nejdříve odtud. Ji zanechával o hladu, poněvadž stěží stačila vstoupit do svého tunelu samoty, kdežto on už se znovu zapínal, vyčerpaný, jako by podstoupil absolutní milování na samé hranici života a smrti, když ve skutečnosti nepodstoupil víc, než takřka hrdinský tělesný

výkon, jaký každé milování obnáší. Ale svému pravidlu dostál: stihl to na vteřinu přesně, jako by při běžném lékařském ošetření dával nitrožilní injekci. Domů se vracel zahanbený svou slabostí, chtělo se mu umřít a proklínal se, že nemá dost kuráže, aby Ferminu Dazovou požádal, ať mu stáhne kalhoty a posadí ho na holou na rozpálenou plotnu.

Nevečeřel, modlil se bez přesvědčení, do postele si bral knížku rozečtenou o siestě a předstíral, že si čte, zatímco jeho žena obcházela po domě a před ulehnutím uváděla svět do pořádku. Jak mu hlava poklesávala nad knížkou, víc a víc zapadal do nevyhnutelného třasoviska jménem Bárbara Lynchová, hroužil se do jejího poléhavého hájku, bořil se do jejího lože na umření, a potom už nedokázal myslet na nic než na zítřejší odpoledne za pět minut pět a na ni, jak na něj čeká v posteli, pod sukní potrhlé Jamajčanky nic než

temný věchet svého pahrbku: bylo to jako pekelný kruh. Už před několika lety si začal uvědomovat břemeno vlastního těla. Rozpoznával příznaky. Kdysi je vyčetl z knih,

na vlastní oči je viděl potvrzené ve skutečném životě u starších pacientů bez vážnější

anamnézy, kteří zničehonic začínali popisovat dokonalé syndromy, jakoby je přímo citovali z lékařských pojednání, a přitom, jak se ukázalo, byly jen domnělé. Jeho profesor dětského lékařství v nemocnici La Salpetriere mu kdysi radil, aby se specializoval na pediatrii jako nejpoctivější obor, poněvadž děti onemocní, jenom když nemocné skutečně jsou, a nemohou se s lékařem domlouvat konvenčními slovy, nýbrž konkrétními příznaky skutečných nemocí. Dospělí naopak od jistého věku měli buď příznaky bez nemocí, anebo něco horšího: těžké nemoci s příznaky jiných, neškodných. Rozptyloval je paliativy, ponechávaje času čas, dokud se nenaučili svoje potíže nevnímat, poněvadž neměli jiného zbylí, než žít s nimi pospolu na smetišti stáří. Jedno si však doktor Juvenal Urbino nikdy nepomyslel: že by lékař jeho věku, který - jak myslel - už viděl všechno možné, nedokázal překonat znepokojující obavu, že je nemocný, když mu nic není. Či hůře: že by z pouhé vědecké

předpojatosti nevěřil, že nemocný je, když ve skutečnosti možná

opravdu stůně. Už ve čtyřiceti letech napůl žertem a napůl vážně z katedry prohlásil: "V životě potřebuju jen to, aby mě někdo chápal." Když se však ocitl ztracen v labyrintu slečny Lynchové, přestal si tu větu říkat z žertu.

Všechny skutečné anebo domnělé příznaky jeho starších pacientů se nahromadily v jeho vlastním těle. Vnímal tak zřetelně tvar svých jater, že bez pohmatu dokázal určit jejich velikost.

Vnímal své

ledviny, předoucí jako podřimující kočka, vnímal měňavý lesk svého žlučníku, vnímal hukot krve ve svých tepnách.

Někdy se za rozbřesku budil a lapal po vzduchu jako ryba. V srdci měl vodu. Cítil, jak mu na okamžik vynechává, cítil, jak se opoždí o jeden úder a vypadává

z kroku jako při vojenských pochodech na studentské koleji, a konečně cítil, jak se vzpamatovává, neboť Bůh je veliký. Ale místo aby se uchýlil k týmž prostředkům pro rozptýlení, jaké předepisoval svým nemocným, zaslepoval ho strach. Bylo to tak: i ve svých osmapadesáti letech v životě potřeboval jediné to, aby ho někdo chápal. A tak se tedy utekl k Fermině Dazové, bytosti, která ho nejvíc milovala a kterou na tomto světě nejvíc miloval on a vůči níž právě usmířil svoje svědomí.

Stalo se tak poté, co jej vyrušila z odpolední četby s žádostí, aby se na ni podíval, čímž se mu dostalo první známky, že jeho pekelný kruh byl odhalen. Nechápal nicméně, jak se to stalo, poněvadž by si jaktěživ nedokázal představit, že přišla pravdě na stopu pouhým čichem. Buď jak buď, už delší dobu se v tomto městě

tajemstvím nevedlo. Brzy po zavedení domácích telefonů vzalo nemálo zdánlivě pevných manželských svazků za své kvůli anonymním telefonickým pomluvám a mnoho polekaných rodin telefon vypovědělo anebo po řadu let odmítalo dát si zřídit telefonní linku. Doktor Juvenal Urbino věděl, že jeho žena má dost sebeúcty, aby nikomu nedovolila třeba jen se pokusit o anonymní telefonické udání, a neuměl si představit odvážlivce, který by se k udání odhodlal pod vlastním jménem. Báł se spíš starého způsobu: papír podstrčený pode dveřmi neznámou rukou mohl účinně zapůsobit, nejen proto, že zaručoval oboustrannou anonymitu odesilatele i příjemce, ale poněvadž jeho mysteriozní původ dovoloval přičítat mu jakousi metafyzickou souvislost se záměry Boží prozřetelnosti. Žárlivost nebyla v jejich domě hostem: za více než třicet let manželského míru se doktor Urbino mnohokrát na veřejnosti

holedbal, a skutečně to platilo až do té doby, že jsou jako švédské zápalky, které škrtnou jen o svou krabičku. Netušil ale, jak se žena tak hrdá, vědomá si své důstojnosti a obdařená natolik výraznou povahou jako jeho manželka zachová tvář v tvář prokázané nevěře. Když se jí

tedy podíval do tváře, jak ho požádala, nenapadlo jej nic lepšího než znovu sklopit oči, aby zakryl zmatek, a zatímco předstíral, že se znovu ztratil v líbezných meandrech ostrova Alky, přemýšlel, co dělat. Ani Fermina Dazová nic víc neřekla. Když dolátala ponožky, shrnula věci jen tak do košíku s šitím, v kuchyni udělila příkazy ohledně večere a zmizela v ložnici.

Tou dobou se už doktor Urbino dopracoval k natolik určitému rozhodnutí, že v pět hodin odpoledne ke slečně Lynchové nepřišel. Sliby věčné lásky, představa diskrétního domku, jenom jejího, kde by ji mohl bez obav navštěvovat, všechno, co jí kdy nasliboval, když

hořel plamenem lásky, bylo jednou provždy škrtnuto. Poslední, co po sobě slečně Lynchové zanechal, byla čelenka se smaragdy, kterou jí

kočí odevzdal bez jediného slova, bez vzkazu, bez jediné písemné

řádky, v krabičce zabalené v papíře z lékárny, aby i sám kočí

uvěřil, že jde o naléhavý lék. Po zbytek svého života ji už nikdy nespátral ani náhodou a jenom Bůh věděl, kolik bolesti jej stálo tohle rozhodnutí, kolik slz žluči musel prolít, zamčený na záchodě, aby přežil svou soukromou katastrofu. V pět, místo aby šel za slečnou Lynchovou, předstoupil před svého zpovědníka, s hlubokou a účinnou lítostí se vyzpovídal a následující neděli šel k přijímání; srdce měl napadrt, ale klid v duši.

Téže noci, kdy se slečny Lynchové vzdal, přednesl Fermině Dazové, zatímco se před ulehnutím svlékal, hořkou litanii svých ranních nespavostí, nenadálých píchnutí u srdce, plačtivých nálad, které se ho zmocňovaly, když se šerilo, všechny ty zašifrované příznaky utajované lásky, které před ní vydával za obtíže stáří. Musel to někomu povědět, nechtěl-li umřít,

nechtěl-li říkat pravdu, a podobné

výlevy koneckonců patřily ke schváleným rituálům domácí lásky. Pozorně mu naslouchala, ale nepodívala se na něj a neřekla slovo, a postupně si od něj brala šatstvo, které ze sebe svlékal. Ke každému kousku prádla přičichla, přičemž neprozradila jediným gestem, jak je dopálená, a každou věc zmuchlala a mrskla jí do koše se špinavým prádlem. Vůni sice neobjevila, ale na tom nesešlo: zítra je taky den. Než poklekl k modlitbě před oltářík v ložnici, zakončil výčet svých běd povzdechem nejen smutným, ale i upřímným: "Myslím, že umřu." Opáčila mu bez mrknutí oka.

"To bude nejlepší," řekla. "Aspoň budeme mít oba větší klid." Když před lety nebezpečně onemocněl a procházel krizí, mluvil o možnosti, že zemře, a Fermina Dazová ho uřála stejně surovou odpovědí. Doktor Urbino ji připsal navrub typicky ženské

nelítostnosti, bez níž by se země přestala otáčet kolem slunce, poněvadž tehdy ještě nevěděl, že mezi neštěstí a sebe pokaždé staví

hráz hněvu, aby na ní nikdo nepoznal, že má strach. V tomto případě

ten ze všech nejhorší: strach, že zůstane bez něho. Toho večera mu smrt naopak z celého srdce přála a tato jistota ho vyděsila. Později uslyšel, jak ve tmě potichoučku vzlyká a kouše do polštáře, aby ji nezaslechl. To jeho zmatek dovršilo, poněvadž

věděl, že jeho ženu snadno nerozpláče žádná bolest těla ani duše. Plakala jenom z veliké zlosti, zejména v případě, že ta zlost nějak souvisela s jejím strachem z provinilosti, a čím víc plakala, tím víc se vztekala, protože si nedokázala odpustit tu slabost, že pláče. Neodvažoval se ji utěšit; věděl, že by to bylo jako utěšovat tygřici zasaženou kopím, a nenašel v sobě dost odvahy říct jí, že příčiny jejího pláče pominuly ještě to odpoledne, navždy vyrvány z kořenů i z jeho paměti.

Na pár minut ho přemohla únava. Když se probрал, zjistil, že mezitím rozsvítla slabé světlo na nočním stolku a oči má otevřené, ale už nepláče. Zatímco spal, udála se s ní jakási definitivní

proměna: všechny usazeniny těch dlouhých let, přisedlé u samého dna jejího věku, vypluly na hladinu, zvířeny trýzní žárlivosti, a Fermina Dazová rázem zestárla. Dojaly ho její nenadálé vrásky, povadlost jejích rtů, popel jejích vlasů a odvážil se jí říct, aby se pokusila usnout: bylo po druhé hodině ráno. Když promluvila, nepodívala se na něj, ale v hlase už neměla ani stopy po hněvu a zněl jí málem zkrotle.

“Mám právo vědět, kdo to je,” řekla.

A tu jí všechno řekl, s pocitem, že ze sebe svaluje veškerou tíhu světa, přesvědčený, že jeho žena všechno ví a chce si jen ověřit podrobnosti. Jenomže takhle to samozřejmě nebylo, a tak se během jeho řeči znovu rozplakala, ale tentokrát neplakala nesmělými vzlyky jako zpočátku, nýbrž volnými slanými slzami, které jí tekly po tvářích, žhnuly jí na noční košili a propalovaly se jí do života, poněvadž neudělal, na co se srdcem na vlásku čekala, totiž to, že všechno popře, bude se zapřísahat vlastním životem, rozběsí se, co je to za hnusnou pomluvu, zařve, že sere na tuhle zparchantělou sebranku, která se bez sebemenšího ohledu nerozpakuje pošlapat cizí

čest, a bude stát neochvějně na svém i tváří v tvář zdrcujícím důkazům své věrolomnosti: jako chlap. Když jí pak pověděl, že ještě

to odpoledne byl u zpovědi, myslela, že vzteky oslepne. Od svých studií na lyceu žila v přesvědčení, že tomu, kdo nosí hábit, chybí

jakákoli ctnost od Pánaboha. V tomhle tkvěl zásadní rozpor manželského souladu, ale oba se mu dokázali beze srážky vyhnout. Avšak to, že její manžel zpovědníkovi dovolil vměšovat se touto měrou do soukromí, které nebylo jen jeho, nýbrž i její, přesáhlo pro ni veškeré myslitelné meze.

“Tos to rovnou mohl vykřikovat na náměstí,” řekla. Tohle byl pro ni konec. Byla si jistá, že její pověst kdekdo propral ještě dřív, než si její muž odmodlil pokání, a tato představa ji ponižovala mnohem nesnesitelněji než hanba, vztek a nespravedlnost nevěry. A co bylo ze všeho nejhorší, ksakru: s černoškou. “Mulatkou,” opravil ji. Ale teď už bylo docela zbytečné

cokoli upřesňovat: Fermina Dazová skončila.

“To je prašť jako uhod’,” řekla. “Teď mi to teprve došlo: bylo to cítit černoškou.”

To se stalo v pondělí. V pátek v sedm večer se Fermina Dazová

nalodila na pravidelný parníček do San Juanu de la Ciénaga; vzala s sebou jen jeden kufr, doprovázela ji pouze schovanka a tvář měla zastřenou mantilou, aby se vyhnula dotazům a uchránila před nimi i manžela. Doktor Juvenal Urbino v přístavu nebyl po vzájemné dohodě, jíž předcházela vyčerpávající třídní rozmluva, která vyústila v rozhodnutí, že Fermina Dazová odjede na haciendu sestřenice Hildebrandy Sánchezové v osadě Mariánské květy a ponechá si dost času na rozmyšlenou, než dospěje k definitivnímu rozhodnutí. Děti, kterým skutečné důvody

zůstaly utajeny, braly matčinu cestu jako mnohokrát odkládaný výlet, který si samy už dávno přály podniknout. Doktor Urbino to zaonačil tak, aby nikomu ve svém malém světě falše nezavdal podnět ke zlovolným spekulacím, a provedl to tak dobře, že Florentino Ariza nenarazil na žádnou stopu objasňující zmizení

Ferminy Dazové nikoliv proto, že by mu chyběly prostředky, jak věc ověřit, nýbrž protože žádná taková stopa neexistovala. Manžel nepochyboval, že se vrátí, jakmile ji přejde zlost. Fermina Dazová

naopak odjela s jistotou, že ji zlost nepřejde, co bude živa. Dlouho ale netrvalo a měla přijít na to, že její přehnané

rozhodnutí nebylo ani tak plodem vzteku, jako spíš dílem stesku. Po svatební cestě se ještě několikrát vrátila do Evropy, přestože to obnášelo desetidenní plavbu po moři, a pokaždé prožila víc než dost šťastných chvil. Poznala svět, naučila se jinak žít a jinak uvažovat, ale od té doby, co podnikla nezdařený let balonem, se do San Juanu de la Ciénaga nevrátila. Návrat do provincie sestřenice Hildebrandy měl pro ni cosi z vykoupení, i když pozdního. Ten pocit nesouvisel s její manželskou katastrofou: byl mnohem staršího data. A tak ji v neštěstí utěšovalo už jen pouhé pomyšlení, že bude moci oživit lásky a nostalgie svých mladistvých let.

Když se schovankou vystoupila v San Juanu de la Ciénaga z lodi, zalarmovala svou železnou vůli a podařilo se jí docílit, že si město znovu prohlédla navzdory všem varováním. Civilní a vojenský velitel města, k němuž dostala doporučení, ji vzal na projížďku služební

viktorií, než jí pojede vlak do obce San Pedro Alejandrino, kam si chtěla zajet s úmyslem přesvědčit se na vlastní oči, zda je pravdou, co se říkalo, totiž že úmrtní lože Osvoboditele není o nic větší než

dětská postýlka. A tak znovu spatřila své velké rodné město v marasmu druhé hodiny odpolední. Znovu uviděla ulice podobající se spíše písčinám s loužemi zarostlými žabincem, znovu viděla paláce Portugalců s erby vytesanými v portiku a bronzovými žaluziemi v oknech, v jejichž šerých salonech se nemilosrdně opakovalo totéž

nejisté a žalostné klimpování, tytéž hodiny klavíru, jaké její

matka brzy po sňatku dávala dceruškám v bohatých domech. Uviděla pusté náměstí, z jehož řeřavého ledku nerostl jediný strom, uviděla řadu funebráckých kočárů s koňmi spícími vstoje, uviděla žlutý

vláček do San Pedra Alejandra a na nároží u hlavního kostela uviděla ten největší a nejkrásnější dům s arkádovou chodbou ze zelenkavého kamene a klášterní branou, i okno ložnice, kde se o mnoho let později, když už neměla paměť, aby si je připomněla, měl narodit Álvaro. Myslela na tetu Escolástiku, kterou dál beznadějně

hledala po všech koutech nebe i země, a jak na ni myslela, přistihla se, že myslí na Florentina Arizu, jak v rouchu písmáka vysedával s nezbytnou knížkou veršů pod mandloněmi v parčíku, a tohle se jí při vzpomínce na neblahá lycejní léta jen zřídkakdy stalo. Starý rodinný

dům se jí nepodařilo najít, přestože místo projeli křížem krážem, poněvadž tam, kde se podle jejích předpokladů měl nacházet, stál prasečinec a za rohem byla ulička bordelů s kurvami z celého světa, které trávily siestu na verandě, pro případ, že by jela pošta a něco pro ně měla. Nebylo to její město.

Hned jak se kočár rozjel, Fermina Dazová si stáhla mantilu do tváře, ne z obavy, aby ji někdo nepoznal, tady, kde ji nikdo poznat nemohl, ale kvůli pohledu na mrtvoly, které se všude nadýmaly na slunci od nádraží až po hřbitov.

“To je cholera,” řekl jí civilní a vojenský velitel města. Věděla to, poněvadž na rtech těch mrtvol uškvařených sluncem viděla bílou sedlinu, ale všimla si, že žádná

nemá v týle kulku z milosti jako tenkrát, kdy podnikla let balonem.

“Je to tak,” řekl důstojník. “I Pánbůh vylepšuje své metody.” Ze San Juanu de la Ciénaga do bývalého cukrovaru San Pedro Alejandrino to bylo pouhých devět mil, ale žlutý vláček potřeboval celý den, než tu vzdálenost urazil, poněvadž strojvůdce byl kamarád svých obvyklých pasažérů a ti se co chvíli dožadovali zastávky, aby si mohli protáhnout nohy procházkou po golfových hřištích banánové

společnosti, muži se nazí koupali v průzračných bystřinách s ledovou vodou, které se řítily z hor, a když jim vyhládlo, vystupovali z vlaku podojit si nějakou tu kravku, volně pobíhající po ohrazených pastvinách. Fermina Dazová dospěla k cíli značně otřesená a sotva si dopřála času obdivovat homérské tamaryšky, mezi nimiž si Osvoboditel zavěšoval svou hamaku umírajícího, a ujistit se, že postel, na které

vydechl naposledy, je právě taková, jak slyšela, malá nejen pro muže ověnčeného tolikerou slávou, ale i pro sedmiměsíčního nedonošence. Jakýsi jiný návštěvník, který zřejmě věděl všechno, ji však poučil, že tato postel je pouze falešná relikvie, neboť Otce vlasti ve skutečnosti nechali umřít na podlaze. Fermina Dazová byla tak deprimována vším, co viděla a slyšela od chvíle, kdy opustila domov, že zbytek cesty nezasvětila vzpomínání na své někdejší putování

zdejším krajem, jak se tolik těšila, nýbrž odřekla si průjezd osadami svých teskných vzpomínek. Tím si je uchránila a sebe ušetřila zklamání. Jela zkratkou, aby se vyhnula rozčarování, během cesty k ní zaléhalo vyhrávání

harmonik, řev z kohoutích zápasišť, salvy olova, které se právě tak daly připisovat na vrub válce jako chlapskému flámu, a když nebylo vyhnutí a musela některou osadou projet, zakrývala si obličej mantilou, aby si ji mohla stále představovat takovou, jaká byla kdysi.

Jednoho večera po všem tom vyhýbání se minulosti dorazila na statek sestřenice Hildebrandy, a když ji uviděla čekat ve dveřích, udělalo se jí slabo k omdlení: bylo jí, jako by sebe samu spatřila v zrcadle pravdy. Hildebranda ztloustla a sešla a měla plno nezkrotných dětí, ne s mužem, kterého nadále beznadějně milovala, ale s vojákem požívajícím zasloužené penze, za něhož se ze zoufalství provdala a který ji k zbláznění miloval. Ve zpustošeném těle však vězela stále stejná bytost. Po několika málo dnech dobrých vzpomínek a venkovského vzduchu se Fermina Dazová z prvního dojmu zotavila, ale ze statku nevytahovala paty, leda v neděli do kostela v doprovodu vnuků svých někdejších rozpustilých družek, obratně si vedoucích na jiskrných koních, a krásných vyšňořených dívek, jako v témže věku bývaly jejich matky, které zpívaly sborem stojíce na volských povozech, vezoucích je k misijnímu kostelu dole v údolí. Zajela si jenom do osady Mariánské květy, kde za své první cesty nebyla v domnění, že by se jí tam nelíbilo, ale když městečko uviděla, byla jím okouzlená. Ke své smůle, anebo ke smůle

městečka, si je bohužel nikdy později nedokázala vybavit takové, jaké ve skutečnosti bylo, nýbrž jak si je představovala do té doby, než je navštívila.

Doktor Juvenal Urbino se rozhodl, že si pro ženu dojede, když

dostal zprávu od biskupa z Riohachy. Jeho závěr zněl, že s návratem neotálí kvůli tomu, že by se vrátit nechtěla, nýbrž protože nedokáže přemoci svou hrdost. Vydal se tedy za ní bez předchozího upozornění, když si předtím s Hildebrandou

vyměnil několik dopisů a na jejich základě dospěl k přesvědčení, že stýskání jeho ženy obrátilo směr: teď myslela jenom na domov. Bylo jedenáct dopoledne a Fermina Dazová

právě v kuchyni připravovala plněné lilky, když zvenčí zaslechla pokřikování peonů, řehtání koní, výstřely do vzduchu a potom rozhodné kroky na chodbě a mužský hlas:

“Raději přijít včas, než čekat na pozvání.” Myslela, že umře radostí. Ještě než si stačila něco pomyslet, oplachovala si narychlo ruce a slyšela se, jak šeptá: “Díky, Panebože, díky, jak jsi dobrý,” a myslela na to, že se kvůli těm zatraceným lilkům, o které ji Hildebranda požádala, aniž řekla, kdo přijde k obědu, nestačila ještě ani vykoupat, myslela na to, že je ošklivá a stará, obličej se jí loupe od slunce a až ji uvidí v tomhle stavu, sakra práce, ještě bude litovat, že přijel. Ale to už

si jakžtakž utřela ruce do zástěry, jakžtakž se upravila, přivolala na pomoc veškerou hrdost, kterou jí matka dala do vínku, aby ukáznila své splašené srdce, a vyšla muži vstříc svým sladkým krokem laně, se vztyčenou hlavou a jasným zrakem, s nosem bojovnice, děkujíc osudu za tu nesmírnou úlevu, že se vrací domů, i když - jak jinak - zdaleka ne tak poddajná, jak myslel, neboť s ním odcházela šťastná - jak jinak -, ale také rozhodnutá v tichosti mu pořádně

osladit všechno to hořké trápení, které ji připravilo o život. Skoro dva roky po zmizení Ferminy Dazové se přihodila jedna z těch neuvěřitelných náhod, o jakých by Tránsito Arizová řekla, že si Pánbůh zažertoval. Na Florentina Arizu neudělal vynález kinematografie žádný zvláštní dojem, ale Leona Cassianiová jej bez odporu odvedla na velkolepou premiéru Cabirie, filmu, jehož pověst se zakládala na tom, že dialogy napsal básník Gabriele D'Annunzio. Velké nezastřešené patio dona Galilea Daconte, kde se publikum někdy večer kochalo spíše svitem hvězd než němými

láskami na plátně, překypovalo vybraným obecenstvem. Leona Cassianiová sledovala peripetie příběhu se zatajeným dechem. Florentinu Arizovi naopak z drtivé tíže dramatu ospale padala hlava. Nějaký ženský hlas za jeho zády jako by mu uhádl myšlenky:

“Panebože, vždyť se to vleče víc než bolest zubů!” Víc neřekla, snad zaražená tím, jak se její hlas rozlehl v pološeru, poněvadž se tady dosud neujal zvyk okrášlovat němé filmy klavírním doprovodem a ve zšeřelém hledišti bylo slyšet jen dešťové

šumění promítačky. Florentino Ariza se na Boha rozpomínal jen v nejtěžších situacích, ale tentokrát mu z celé duše poděkoval. I dvacet sáhů pod zemí by okamžitě rozpoznal ten hlas tlumeně kovové

barvy, který si nesl v srdci od onoho odpoledne, kdy jej ve spršce žlutého listí v jednom osamělém parku slyšel říkat: “Teď jděte a nevracejte se, dokud vám nedám vědět.” Věděl, že sedí na sedadle za ním po boku nevyhnutelného manžela, vnímal její teplé, správně

dávkované dýchání a s láskou vdechoval vzduch pročištěný dobrým zdravím jejího dechu. Nepřipadalo mu, že by v ní hlodala molí

práchnivina smrti, jak si představoval ve skleslé náladě posledních měsíců, a místo toho si ji znovu vybavil takovou, jaká byla ve svém zářivém a šťastném věku, kdy se jí pod Minervinou tunikou klenulo břicho semínkem prvního dítěte. Aniž se ohlédl, představoval si ji, jako by ji měl před očima, netečný ke všem historickým pohromám valícím se z plátna. S rozkoší vdechoval opar mandlového parfému, který k němu vyzařoval z její intimity, a byl by rád věděl, jak by podle jejího smýšlení měly být milovány ženy z filmového plátna, aby láska k nim bolela méně než láska v životě.

Krátce před koncem představení si nadšeně uvědomil, že nikdy nebyl tak

dlouho v tak těsné blízkosti někoho, koho tolik miloval.

Když se rozsvítilo, počkal, až ostatní vstanou. Teprve potom se beze spěchu zvedl, dělal, že si zamyšleně zapíná sako, které si při představení vždycky rozpínal, a všichni čtyři se ocitli tak blízko, že se chtě nechtě museli pozdravit, i kdyby si to někdo z nich nepřál. Juvenal Urbino nejprve pozdravil Leonu Cassianiovou, kterou dobře znal, a potom s obvyklou laskavostí stiskl Florentinu Arizovi ruku. Fermina Dazová k oběma vyslala zdvořilý úsměv, sice jen zdvořilý, ale v každém případě úsměv někoho, kdo je mnohokrát viděl, věděl, kdo jsou, a tudíž bylo zbytečné mu je představovat. Leona Cassianiová jí úsměv vrátila se svým půvabem mulatky. Zato Florentino Ariza byl bezradný, ohromený tím, že ji vidí. Byla jiná. Její obličej nejevil žádnou známku té strašné módní

nemoci ani jiné choroby a její tělo si dosud uchovávalo plnost a vznosnost jejích lepších časů, i když bylo znát, že poslední dva roky se na ní podepsaly jako deset špatně prožitých let. Slušely jí

krátké vlasy šikmo zastřižené u tváře, ale neměly už barvu medu, nýbrž barvu hliníku, a krásné oči ve tvaru kopinatého listu ztratily za babičkovskými okuláry půl svého světelného života. Florentino Ariza viděl, jak se zavěšená do manžela vzdaluje v davu vycházejícím z kina, a překvapilo ho, že se vydala na veřejnost v mantile chudobné ženy a domácích pantoflích. Avšak nejvíc jej dojalo, že ji manžel musel uchopit pod paží, aby jí naznačil vhodnou cestu z kina, a i tak špatně odhadla výšku a málem na schůdku u dveří upadla. Florentino Ariza byl hodně vnímavý k těmto obtížím stáří. Už jako mladíček vysedávající po parcích s knížkou veršů nechával četbu četbou a pozoroval dvojici staroušek, jak si vzájemně pomáhají přes ulici: tyto lekce

života mu pomohly vytušit zákony jeho vlastního stáří. Ve věku, v jakém byl doktor Juvenal Urbino toho večera, kdy se viděli v kině, muži rozkvétali jakýmsi podzimním mládím, s prvními šedinami vypadali důstojněji, stávali se z nich duchaplní

svůdci, hlavně v očích mladých žen, zatímco jejich odkvetlé manželky se musely chytat jejich paže, aby nezakoply i o svůj vlastní stín. O

několik málo let později se však tito manželé znenadání zřítili do propasti nedůstojné staroby těla i ducha, a byly to pak jejich zákonité manželky, které je musely vodit pod paží jako slepce odkázané na soucit druhých a šeptat jim do ucha, aby nezranily jejich mužskou pýchu, pozor tady, ty schody jsou tři, ne dva, vprostředku ulice je louže, ten pytel, co támhle táhnou po chodníku, je mrtvý žebrák, a pomáhaly jim přetápat namáhavě ulici, jako by to byl jediný brod v poslední řece života. Florentino Ariza se v tomto zrcadle viděl tolikrát, že se nikdy tolik nebál smrti jako toho bezectného věku, kdy jej nějaká žena bude muset vodit pod paží. Věděl, že toho dne, a pouze toho dne, by se musel zřítit naděje na Ferminu Dazovou.

Setkání z něj vyhnalo ospalost. Místo aby Leonu Cassianiovou odvezl v kočáře, doprovodil ji pěšky přes celé staré město a jejich kroky se na dláždění z kočičích hlav rozléhaly jako podkovy kavalerie. Čas od času vyšuměly z otevřených balkonů útržky prchavých hlasů, ložnicové důvěrnosti, milostné vzlyky zveličené

přízračnou akustikou a horoucí vůní jasmínů ve spících uličkách. Florentino Ariza podruhé musel sebrat všechny síly, aby se Leoně

Cassianiové nesvěřil se svou potlačovanou láskou k Fermině Dazové. Šli bok po boku, uměřeným krokem, a měli se beze spěchu rádi jako staří snoubenci; ona myslela na

milostnost Cabirie, on na nemilosrdnost svého osudu. Na Celním náměstí si na balkoně

prozpěvoval nějaký muž a jeho zpěv se zřetězenou ozvěnou nesl po celém okolí: Když jsem brázdil to moře nedohledné. Došli do uličky Svatých Na kameni a bylo na čase, aby se u domovních dveří s Leonou Cassianiovou rozloučil, ale místo toho ji poprosil, zda by ho nepozvala na skleničku brandy. Bylo to podruhé v životě, co ji o to požádal za podobných

okolností. Tehdy poprvé před deseti lety mu řekla: "Jestli v tuhle hodinu půjdeš nahoru, budeš muset zůstat navždycky." Nešel. Ale teď by nahoru šel, i kdyby později musel porušit slovo. Leona Cassianiová jej nicméně pozvala bez podmínek. A tak se ve chvíli, kdy to nejméně očekával, znovu ocitl ve svatostánku lásky vyhaslé dřív, než se zrodila. Její rodiče zemřeli, bratr si nadělal jmění na Cura(au a Leona Cassianiová osaměle žila ve starém rodinném domě. Před lety, kdy se ještě nevzdal naděje, že z ní učiní svou milenkou, ji Florentino Ariza se souhlasem jejích rodičů v neděli navštěvoval a někdy k ní chodíval i pozdě večer, a k úpravám v domácnosti přispěl takovou měrou, že si tu nakonec připadal jako doma. Toho večera po kině mu však připadalo, jako by byl návštěvní salon očištěn od každé vzpomínky na něho. Nábytek stál jinde než stával, na zdech visely jiné barvotisky a on si pomyslel, že všechny tyhle úporné změny byly vedeny záměrem zvěčnit jistotu, že nikdy neexistoval. Kočka ho nepoznala. Lekl se té zběsilosti zapomnění a řekl: "Už si mě nepamatuje." Ale Leona Cassianiová, zády k němu nalévající brandy, opáčila, že jestli mu tohle dělá starost, může klidně spát, poněvadž kočky si nepamatují nikoho. Pohodlně se usadili na pohovce těsně vedle sebe a rozhovořili se o sobě, o tom, jací byli, než se tehdy to odpoledne bůhvíjak dávno seznámili v tramvaji tažené mulami. Jejich životy plynuly v sousedních kancelářích a do této chvíle spolu nikdy nemluvili o ničem

jiném než o každodenní práci. Jak si povídali, Florentino Ariza jí položil ruku na stehno, začal ji zlehka hladit svou rukou ostříleného svůdce a Leona Cassianiová ho nechala, ale neoplatila mu ani pouhým zachvěním ze zdvořilosti. Teprve když se pokusil zajít dál, popadla tu bádavou ruku a políbila ho do dlaně.

“Chovej se slušně,” řekla. “Už dávno vím, že nejsi muž, kterého hledám.”

Byla ještě hodně mladá, když ji u vlnolamu přepadl nějaký silný a mrštný chlap, jehož tvář nikdy nespatriila, povalil ji na zem, strhal z ní šaty a zběsile ji pomiloval. Ležela tehdy na kamenech, tělo samou řeznou ranku, a přála si, aby s ní zůstal navždycky a ona směla v jeho náručí umřít láskou. Neviděla jeho tvář, jeho hlas neslyšela, ale byla si jistá, že by ho poznala mezi tisíci po tvaru a rozměrech a po způsobu milování. Od té doby říkala každému, kdo jí

chtěl popřát sluchu: “Jestli někdy potkáš jednoho velkého a statného chlapa, co jednou patnáctého října tak kolem půl dvanácté znásilnil na Hrázi utopenců černou holku z ulice, pověz mu, kde mě může najít.” Říkala to čistě ze zvyku a řekla to tolika lidem, že si dávno přestala dělat naděje. Florentino Ariza od ní tenhle příběh mnohokrát vyslechl, jako by poslouchal noční loučení odplouvající

lodi. Když odbily dvě hodiny ráno, měli v sobě každý tři skleničky brandy a on teď doopravdy věděl, že není ten, na koho Leona Cassianiová čeká, a byl rád, že to ví.

“Bravo, Ivce,” řekl jí na odchodu, “odpravili jsme tygra.” Nebyla to jedin á věc, která té noci skončila. Zlá pomluva o pavilonu souchotinářů mu nedávala spát, poněvadž v něm vzbudila tušení, se kterým se nemohl rozumově vyrovnat, že totiž Fermina Dazová je smrtelná a mohla by tedy umřít dřív než její muž. Když ale uviděl, jak při východu z kina zakopla,

udělal na svůj vlastní účet další krok k propasti, neboť si znenadání uvědomil, že ne ona, ale on by mohl umřít jako první. Byla to jedna z těch předtuch, ze kterých jde největší strach, poněvadž se opírají o skutečnost. Ty tam byly roky nehybného čekání, blažených nadějí, a na obzoru se nerýsovalo nic než nezbadatelný oceán domnělých nemocí, močení kapku po kapce za jiter beze spánku, každodenní podvečerní smrt. Pomyslel si, že každý jednotlivý okamžik dne, každá minuta a hodina, které

dříve bývaly víc než jeho spojenci, jeho na slovo vzatí přihrávači, se od nynějška začaly spolčovat proti němu. Před několika málo lety se mu stalo, že se dostavil na dobrodružnou schůzku se srdcem stísněným obavami z rizika, dveře našel nezamčené a veřeje naolejované, aby se dovnitř dostal bez hluku, ale na poslední chvíli dostaveníčko oželel, jen ze strachu, aby cizí a

ochotné ženě

nezpůsobil újmu tím, že by jí umřel v posteli. Bylo tedy rozumné

myslet na to, že nejmilovanější ženě na světě, té, na kterou začal čekat v jednom století a čekal i v dalším bez jediného povzdechu roztrpčení, sotva zbude čas, aby ho vzala v podpaží a pomohla mu přes ulici lunárních mohyl a záhonů vlčích máků rozčeřených větrem, aby zdráv a bez úhony dorazil na druhý chodník smrti. Pravdou je, že na měřítku své doby se Florentino Ariza vyhnul hraničnímu území stáří. Bylo mu padesát šest let, završil je velice dobře a myslel si, že byly také nejlépe prožité, neboť to byly roky lásky. Ale žádný muž tehdejší doby by se tak nezesměšnil, aby v jeho věku vypadal mladě, ať už skutečně, anebo jen podle vlastního přesvědčení, a ne každý by se byl odvážil doznat beze studu, že si ještě potají popláče kvůli tomu, že v minulém století dostal košem. Nebyla to doba příznivá mládí: pro každý věk existoval předepsaný

způsob, jak se oblékat, avšak stařecký způsob začínal krátce po pubertě a trval pak až do hrobu. Spíše než záležitost věku to byla věc společenské důstojnosti. Mladíci se oblékali jako jejich dědové, dodávali si respekt předčasnými okuláry a po třicítce bylo záhodno vykračovat si s hůlčičkou. Ženy měly na vybranou pouze dvojí

věk: věk na vdávání, který nepřesahoval hranici dvaadvaceti let, a věk věčných slečen: těch, co zůstaly na ocet. Ty druhé, provdané, matky, vdovy, babičky, tvořily zvláštní druh, u nějž se neúčtovala prožitá léta, ale čas, který jim zbýval do smrti. Florentino Ariza se naopak postavil úkladům stáří s troufalou smělostí, i když věděl, že má to zvláštní štěstí vypadat staře už

odmalička. Zpočátku to byla věc nutnosti. Tránsito Arizová pro něj párala a přešívala šaty, které se jeho otec rozhodl odložit, takže do obecné chodil v šosatých kabátech, které s ním smýkaly, když si sedal, a v ministerských kloboucích padajících mu až po uši, přestože měly vnitřní obrubu zmenšenou vatovou vycpávkou. Jelikož

navíc od pěti let nosil brýle na dálku a po matce měl vlasy indiána, ježaté a silné jako koňské žíně, jeho vzhled neposkytoval v ničem jasno. Po všech těch vládních zmatcích, způsobených všemi těmi občanskými válkami, vršícími se jedna na druhou, naštěstí ve školství zavládla poněkud méně selektivní měřítko a na veřejných školách vznikl propletenec všemožných původů a společenských stavů. Hoši sotva odstavení od mateřské sukně přicházeli do tříd s pachem střelného prachu z barikád, v uniformách a s distinkcemi povstaleckých důstojníků, které si vysloužili olovem v nejistých bitvách, a u opasku nosili dobře viditelnou předpisovou zbraň. Stříleli po sobě kvůli každé přestávkové půtce, ohrožovali učitele, pokud jim při zkoušení dali špatnou známku, a jeden z nich, tercián La Sallovy koleje a plukovník domobrany ve výslužbě, zastřelil

bratra Juana Eremitu, představeného komunity, poněvadž prohlásil při hodině katechismu, že Bůh je řadový člen konzervativní strany. Na druhé straně děti ze vznešených rodin na úpadku chodily oblečené jako starodávná princátka, a některé nejchudší chodily bosky. Mezi tolika podivnými zjevy ze všech vrstev patřil Florentino Ariza buď jak buď k těm

nejpodivnějším, ale zase ne natolik, aby budil příliš velkou pozornost. Nejtvrdší, co na svůj účet slyšel, bylo pokřikování na ulici: "Ošklivec a chůď, mají leda chutě." Odění, které mu přiřkla nezbytnost, v každém případě už tehdy odpovídalo a mělo po celý jeho další život nejlépe odpovídat jeho tajnosnubné a zachmuřilé povaze. Když dostal u Karibské říční první

důležitou funkci, dal si ušít oblek na míru přesně ve stylu svého otce, kterého si vybavoval jako starce zesnuvšího v úctyhodném kristovském věku třiatřiceti let. A tak Florentino Ariza vždycky vypadal mnohem starší, než ve skutečnosti byl. Do té míry, že mu prostořeká Brígida Zuletová, prchavá milenka, která mu předkládala pravdy předem neproprané, hned první den řekla, že se jí líbí víc, když si sundá šaty, poněvadž nahý vypadá o dvacet let mladší. Nikdy to ale nedokázal napravit, poněvadž za prvé mu osobní vkus nedovoloval, aby se oblékal jinak, a za

druhé nikdo nevěděl, jak se ve dvaceti oblékat mladistvěji, leda znovu vytáhnout ze skříně

krátké kalhoty a námořnickou čapku. Nemohl se ovšem ani sám vymanit z dobové představy stáří, takže bylo docela přirozené, že při pohledu, jak Fermina Dazová klopýtla ve východu z kina, přeběhl po něm mráz a v panice si pomyslel, že ta kurva smrt nad ním zaručeně

vyhraje v jeho úporné milostné válce.

Prozatím měl za sebou jednu velkou bitvu, kterou svedl holýma rukama a neslavně ji prohrál: bitvu s plešatostí. Od té doby, co na hřebínku začal nacházet první vyčesané vlasy, uvědomoval si, že je odsouzen k peklu, jehož muka si nedokáže představit nikdo, kdo je neprožil na vlastní kůži. Nebylo dryáku, nebylo zázračné vodičky, jež by nevyzkoušel, nebylo pověry, jíž by neuvěřil, ani oběti, kterou by nepodstoupil, aby před nenasytně postupující zkázou bránil každou píd' své lbi. Naučil se nazpaměť všechny rady Bristolského kalendáře pro zemědělce, poněvadž někde slyšel, že růst vlasů přímo souvisí s agronomickými cykly. Opustil svého celoživotního holiče, který měl hlavu holou jako koleno, a přešel k cizákovi, jenž se ve městě právě usadil a vlasy stříhal jenom v dorůstající fázi měsíce. Nový holič právě začal prokazovat, že jeho ruka skutečně přináší

kýžené ovoce, když vyšlo najevo, že je to pachatel znásilnění

několika novicek, hledaný policií z celých Antil, a odvedli ho v řetězech.

Tou dobou už Florentino Ariza nashromáždil celou sbírku výstřižků

veškerých inzertních oznámení pro holohlavé, jaké objevil v novinách vydávaných na pobřeží Karibského moře, s reprodukcí vždy dvou portrétů téhož muže, napřed s hlavou holou jako meloun a potom obrostlého lví hřívou: před a po použití neselhávajícího prostředku. Za šest let jich na sobě vyzkoušel sto dvaasedmdesát, nepočítaje další doplňkové metody, o nichž se dočetl z nálepek na lahvičkách; jediné, co díky jednomu neselhávajícímu prostředku získal, byl lebeční ekzém, ohavně zapáchající a svědící jako žahavka, zvaný

šamany z Martiniku polární svrab, neboť ve tmě světélkoval. Nakonec se uchýlil k nejrůznějším indiánským

zelinkám, nabízeným bylinkářkami na trhu, a vyzkoušel všelike magické lektvary a orientální tresti, které se prodávaly v Písařské dvoraně, ale když

mu došlo, že je to všechno podvod, měl už tonzuru jako světec. V

roce, který se psal s nulami a kdy Tisícidenní válka pouštěla zemi žilou, zavítal do města jeden Ital, který z pravých vlasů zhotovoval paruky na míru. Stálo to hotové jmění a výrobce na sebe nebral po tříměsíčním nošení odpovědnost za nic, ale jen nemnoho solventních plešatců pokušení nepodlehlo. Florentino Ariza byl mezi prvními. Zkusil si paruku, která se jeho původním vlasům natolik podobala, že se obával, zda se mu při změnách nálady nezježí, ale nedokázal strávit pomyšlení, že by měl na hlavě nosit vlasy nějakého nebožtíka. Jeho jediná útěcha spočívala v tom, že mu nenasytný

postup pleši nedopřál čas, aby poznal barvu svých šedin. Jednoho dne jej jakýsi šťastně rozjařený mazavka na říčním molu objal bouřlivěji než obvykle, když ho uviděl vycházet z úřadu, sundal mu před zraky pobaveně přihlížejících přístavních nosičů klobouk a vlepil mu na temeno hlavy hubičku, až to mlasklo.

“Božský plešoun!” zařval.

Ještě téhož dne večeru, ve věku osmačtyřiceti let, si Florentino Ariza dal ostříhat prořídle kučery, které mu zbyly na skráních a v zátylku, a plně na sebe vzal úděl naprostého holohlavce. Ztotožnil se s ním do té míry, že si každé ráno před koupelí rozmydlil pěnu nejen po bradě, ale i na těch místech lebky, kde vlasy znovu začínaly rašit, a zapracoval holičskou břitvou, dokud to všude nebylo jako dětská prdelka. Do té doby nesundával klobouk z hlavy ani v kanceláři, neboť pleš v něm vyvolávala pocit obnaženosti, která mu připadala neslušná. Ale sotva ji plně přijal za

svou, přiřkl jí všechny mužné vlastnosti, o jakých dříve slýchal a pohrdal jimi jakožto čirými výmysly plešatců. Později si osvojil nový zvyk honit si přes vršek lebky dlouhé vlasy od pěšinky vpravo, a ten už

nikdy neopustil. I nadále však nosil klobouk, vždycky téhož

funerbráckého stylu, i to potom, co přišel do módy klobouk tartarita, což byl místní název pro canotie.

Ztráta zubů naopak nebyla způsobena žádnou přírodní kalamitou, nýbrž břídlivostí jistého podomního zubaře, který se rozhodl radikálně se vypořádat s docela běžnou infekcí. Hrůza ze šlapací

vrtačky Florentinu Arizovi zabránila, aby zašel do ordinace, přestože ho pořád pobolívaly stoličky, až nakonec nemohl bolestí

vydržet. Jeho matku vylekaly bezútěšné steny, zaznívající odvedle celou noc, neboť jí připadalo, že právě tak znělo sténání z jiných dob, které se jí téměř vykouřily z mlhy paměti, ale když ho přiměla otevřít ústa a chtěla se podívat, kde že ho ta láska vlastně bolí, zjistila, že ho tak bere zánět dásní.

Strýc Lev XII. jej poslal za doktorem Francisem Adonayem, obrovitým černochem v kamaších a jezdeckých rajtkách, který se plavil na říčních lodích s celou zubařskou ordinací v několika polírských kabelách a vypadal spíše jako cestovní agent s hrůzou, snažící se uplatnit své zboží v osadách u řeky. Jediný pohled do rozevřených úst Florentina Arizy mu stačil k rozhodnutí, že musí

vytrhnout i ty zuby a stoličky, které zůstaly zdravé, aby ho tak jednou provždy zbavil dalších patálií. Na rozdíl od pleše si Florentino Ariza z této oslařské léčebné kůry nedělal žádné

starosti, nepočítaje pochopitelný strach z masakru bez umrtvení. Ani představa falešného chrupu ho nermoutila, jednak proto, že k nostalgii jeho dětství patřila vzpomínka na pouťového kejklíře, který si vyndával obě dvě čelisti a nechával je, aby samy mluvily na stole, a jednak z té příčiny, že by se tak konečně zbavil bolavých stoliček, sužujících ho od dětství skoro tak často a krutě jako láska. Na rozdíl od pleše nepovažoval ztrátu zubů za zákeřnou ránu stáří, neboť byl přesvědčen, že navzdory nakyslému pachu vulkanizovaného kaučuku se jeho vzhled

ortopedickým úsměvem projasní. Podrobil se tedy bez odporu rozpáleným kleštičkám doktora Adonaye a rekonvalescenci snášel se stoicismem nákladního osla. Strýc Lev XII. projevil o podrobnosti operatérského zákroku takovou starost, jako by jej prožíval na vlastním těle. Falešné

chrupy byly předmětem jeho zvláštního zájmu, který datoval od jedné

z jeho prvních plaveb po řece Magdaleně a zavinila jej jeho maniakální záliba v bel cantu. Jedné noci za úplňku se poblíž

přístavu Gamarra vsadil s jistým německým geodetem, že když se postaví na kapitánský můstek a zapěje neapolskou romanci, dokáže probudit všechno, co má v pralese křídla, ploutve či nohy. Jen maličko, a vyhrál by. V říční temnotě bylo znát, jak se rozkřídily volavky v bažinách, dalo se vytušit mrskání kajmaních ocasů i úlek ryb snažících se vyskočit na souš, ale při vrcholném tónu, budícím obavy, že pěvci prasknou žíly, jak mohutně hřměl jeho hlas, vypadl mu s posledním výdechem falešný chrup a zmizel pod hladinou. Parník se musel tři dny zdržet v přístavu Tenerife, než mu narychlo zhotovili nové zuby. Byly skvostné. Když se však při zpáteční plavbě pokoušel kapitánovi objasnit, jakým způsobem přišel o ty předešlé, strýc Lev XII. se zhluboka nadechl, nabral do plic žhnoucí vzduch pralesa, nasadil

nejvyšší tón, jakého byl schopen, a držel ho do posledního dechu ve snaze vyplašit slunící se kajmany, kteří bez mrknutí zírali na proplovající loď. A tak i nové zuby zmizely v říčním proudu. Od té doby měl zubní protézy všude: na různých místech doma, v zásuvce psacího stolu, na každém ze tří

parníků Karibské říční. Pokud stoloval mimo dům, bral si navíc do kapsy jednu náhradní

falešné zuby v krabičce od pastilek proti kašli, poněvadž se mu kdysi jedna protéza rozbila při jakémsi pikniku na venkově, když kousl do škvarku. V obavě, aby se jeho synovec nestal obětí podobných nehod, nařídil doktoru Adonayovi, ať

mu rovnou udělá dvoje zuby: jedny z laciného materiálu na každodenní

nošení do úřadu, a druhé na neděli a svátek, se zlatou jiskřičkou v zubu úsměvu, která by chrupu vtiskla dodatečný punc pravosti. Na jednu Květnou neděli, rozhlaholenou slavnostními zvony, Florentino Ariza konečně vyšel do ulic s totožností nového člověka, jehož

bezchybný úsměv v něm zůstavil dojem, že jeho místo na světě zaujal kdosi jiný.

Tohle se stalo někdy tou dobou, kdy mu zemřela matka a Florentino Ariza v domě osaměl. Bylo to zákoutí příhodné pro jeho způsob lásky, neboť ulička to byla diskrétní, přestože přítomnost oken, která se dala vytušit z jejího názvu, vnukala představu příliš mnoha zvědavých očí za záclonkami. Jenomže všechno, co tu bylo, bylo uděláno proto, aby se tady Fermina Dazová cítila šťastně, a šťastná

tu měla být jenom ona; a tak Florentino Ariza v průběhu svých neplodnějších let raději oželel mnoho příležitostí, než aby její

dům poskvřnil jinými láskami. Naštěstí každý stupínek, o který u Karibské říční postoupil výš, přinášel nové výsady, hlavně tajné, a jednou z těch, které mu poskytly nejvíce užitku, byla možnost používat úřadovny s vědomím hlídačů i v noci, anebo o nedělích a o svátcích. Jako první viceprezident společnosti si jednou právě

odbýval kvapnou lásku s jednou dívčinou z nedělní směny, harcující

na něm na židli u psacího stolu, když vtom se otevřely dveře. Strýc Lev XII. nakoukl dovnitř, jako by si spletl kancelář, a přes brýle sešoupnuté na špičku nosu se zadíval na zděšeného synovce. "A kruci!" řekl bez nejmenšího údivu. "Zrovna jako tvůj táta!" A než

znovu zavřel dveře, řekl s pohledem upřeným do ztracena:

"A vy, slečno, klidně pokračujte. Přísahám na svou čest, že do tváře jsem vám neviděl."

O věci nepadlo ani slovo, ale v kanceláři Florentina Arizy se příští týden nedalo pracovat. V pondělí vtrhli dovnitř elektrikáři, aby přimontovali ke stropu ventilátor s křídly. Zámečníci se dostavili bez ohlášení a s břinkotem a řinčením bitevní vřavy přidělali na dveře zástrčku, aby se daly zavírat zevnitř. Truhláři vzali míry, aniž řekli na co, čalouníci přinesli vzorky kretonů a porovnali, jak ladí s barvou zdí, a následující týden museli oknem prostrkat, poněvadž dveřmi neprolezla, ohromnou manželskou pohovku s potahem s dionýskými květy. Do práce se dávali v nejméně

předpokládanou dobu, počínali si s neomaleností, která nevypadala náhodně, a pro každého, kdo něco namítal, měli stejnou odpověď:

“Příkaz z generálního ředitelství.” Florentino Ariza se nikdy nedozvěděl, zda bylo toto vměšování projevem strýcovy laskavosti a výrazem toho, že nad jeho milostnými spády utrženými ze řetězu drží

ochrannou ruku, anebo zda mu způsobem sobě vlastním dává najevo, že se chová nevhodně. Nenapadlo jej pravdivé vysvětlení, totiž takové, že se ho strýc Lev XII. ve skutečnosti snaží povzbudit, neboť i k němu se donesly zvěsti, že synovec vyznává jiné zvyklosti než

většina mužů, a tato překážka v jeho plánech ustanovit Florentina Arizu svým nástupcem mu dělala těžkou hlavu.

Na rozdíl od svého bratra žil strýc Lev XII. v pevném manželském svazku, který trval šedesát let, a celý život se chlubil, že nikdy nepracoval v neděli. Měl čtyři syny a dceru a ze všech chtěl vychovat dědice své říše, ale život mu uchystal jednu z těch náhod, jaké se běžně

vyskytovaly v dobových románech, ale nikdo nevěřil, že by se mohly přihodit ve skutečném

životě: všichni čtyři synové mu jeden po druhém zemřeli, jak postupně stoupali výš a výš k vedoucím místům, a dceru nějaké říčně plavební záležitosti nezajímaly, co by se za nehet vešlo, takže se raději rozhodla dožít se smrti při pohledu na lodi na řece Hudson z okna padesát metrů nad zemí. Té

smůly bylo prostě příliš, a tak leckdo pokládal za hotovou věc, co se šušovalo, že Florentino Ariza, ten zasmušilec s parapletem upíra, musí mít v tolika náhodách prsty.

Když strýc, donucen lékařem, odešel proti své vůli na odpočinek, Florentino Ariza kvůli němu obětoval některé svoje nedělní lásky. Doprovázel jej do jeho venkovského tuskula v jednom z prvních automobilů, které se ve městě objevily; startoval na kliku, která

při roztáčení vyvíjela takovou zpětnou sílu, že prvnímu řidiči vyrvala ruku z ramene. Rozprávěli spolu dlouhé hodiny, zatímco stařec polehával v hamace, na níž bylo hedvábím vyšito jeho jméno, obrácený zády k moři a všemu vzdálený na té bývalé farmě otroků, z jejíž verandy zarostlé astroméliemi bylo vpozdvečer vidět zasněžené

hřebeny hor. Florentino Ariza a jeho strýc těžko mohli hovořit o něčem jiném než o říční dopravě, což platilo i o těch pomalu plynoucích odpoledních, jejichž neviditelným stálým hostem byla smrt. Strýc Lev XII. se stále znovu trápil starostmi, aby se říční

paroplavba nedostala do rukou podnikatelů z vnitrozemí, napojených na evropská konsorcia. "Tohle byl odjakživa podnik nás od pobřeží," říkal. "Jestli ho spolknou ti nádivové z vnitrozemí, zase ho darují

Němčourům." Jeho obavy se důsledně opíraly o politické přesvědčení, které rád dával znovu k dobru, i když k tomu nebyla vhodná

příležitost:

"Táhne mi na stovku a za tu d obu jsem viděl, jak se všechno mění, dokonce i postavení hvězd na nebi, ale ještě jsem neviděl, že by se něco změnilo v téhle zemi," říkal. "Každého čtvrt roku tu máme nové

ústavy, nové zákony, nové války, ale všechno je pořád při starém, jako za kolonie."

Svým bratrům zednářům, kteří všechno zlo přičítali neúspěchu federalistických snah, pokaždé namítal: "Tisícidenní válka se prohrála o třiadvacet let dřív, ve válce ze sedmdesátého šestého roku." Florentino Ariza, jehož politická lhostejnost hraničila s absolutnem, naslouchal těmto stále častějším výlevům asi jako šumění

moře. Ve věci politiky podniku však strýci nekompromisně oponoval. Na rozdíl od něho se domníval, že nápravu zaostalého stavu říční

dopravy, jakoby stále hrozící katastrofou, lze zjednat jenom v tom případě, pokud se dobrovolně zřeknou monopolu na provozování

parníků, uděleného Karibské říční paroplavbě Národním kongresem na dobu devadesáti devíti let a jednoho dne. "Tyhle nápady ti cpe do hlavy moje jmenovkyně Leona, ona je na tuhleto anarchistickou romantiku zatížená," protestoval strýc. Měl však jen z poloviny pravdu. Florentino Ariza opíral své stanovisko o zkušenost německého komodora Juana B. Elberse, který poškodil svou vznešenou myšlenku tím, že nedokázal usměrnit svou nezměrnou osobní ctižádost. Strýc naopak soudil, že příčinou nezdaru Elbersových plánů nebyly jeho výsady, nýbrž skutečnost, že se současně zavázal k mnoha nereálným povinnostem, znamenajícím ve svém úhrnu něco podobného, jako by na sebe vzal zodpovědnost za veškerou geografii státu: uvázal se, že bude udržovat řeku splavnou, zajistí údržbu přístavních zařízení, pozemních přístupových cest, dopravních prostředků. Zatvrzelý odpor prezidenta Simóna Bolívara, jak říkal strýc, představoval kromě toho překážku, která nebyla zrovna k smíchu.

Většina společníků brala tyto slovní šarvátky jako manželské

spory, v nichž mají pravdu obě strany. Považovali za přirozenou věc, že stařec umíněně

trvá na svém, nejen proto, že stáří poněkud oslabilo jeho vizionářské vlohy, které se mu odjakživa přehnaně

snadno přičítaly, ale také z té příčiny, že vypovězení monopolu se Lvů XII. muselo jevit asi tak, jako by měl hodit do koše trofeje z historické bitvy, kterou on a jeho bratři

svedli v heroických dobách s mocnými protivníky z celého světa. Nikdo tedy nic nenamítal, když

si svá práva pojistil, aby na ně nikdo nemohl sáhnout, dokud nevyprší jejich zákonná platnost. Florentino Ariza v těch odpoledních debatách na haciendě, kdy hloubali nad záležitostmi podniku, už dávno složil zbraně, když tu náhle strýc Lev XII. vyslovil souhlas s tím, aby se stoleté privilegium vypovědělo, a vymínil si jen čestnou podmínku, aby se tak stalo až po jeho smrti. Tímto aktem skončil svou kariéru. O obchodních záležitostech od té doby nikdy nepromluvil, nedovolil, aby se s ním radili, neztratil jedinou kadeř ze své velkolepé císařské hlavy, nepřišel o špetku svého bystrozraku, ale udělal všechno pro to, aby ho neviděl nikdo, kdo by ho mohl politovat. Dny mu plynuly pozorováním věčných sněhů z terasy, pomaličku se pohupoval ve vídeňském houpacím křesle, po ruce stolek s hrncem černé kávy, kterou služky udržovaly stále horkou, a sklenici, v níž v roztoku bikarbonátu spočívaly dvojce falešné zuby, které si teď nasazoval už jenom v případě, že za ním někdo přišel. Vídal se pouze s několika málo přáteli a mluvil výhradně o minulosti tak dávné, že předcházela počátkům říční paroplavby. Jedno soudobé

téma mu však zůstalo: přání, aby se Florentino Ariza oženil. Vyjádřil je před ním vícekrát a pokaždé stejně.

“Být mi o padesát míň,” říkal mu, “vzal bych si svou jmenovkyni Leonu. Lepší manželku si nedokážu představit.” Florentinu Arizovi se třásla kolena při pomýšlení, že by jeho mnohaletou práci mohla na poslední chvíli zmařit nějaká nečekaná

podmínka. Raději by se všeho zřekl, hodil všechno přes palubu, umřel, než aby Ferminu Dazovou zradil. Strýc Lev XII. na něj naštěstí nenaléhal. Když dovršil dvaadevadesátku, uznal synovce za jediného dědice a odstoupil z podniku.

O půl roku později byl Florentino Ariza na základě jednomyslné

dohody společníků jmenován prezidentem výkonného výboru a generálním ředitelem. V den, kdy se ujal funkce a přítomní si připili šampaňským, omluvil se starý lev na penzi, že promluví vsedě z houpacího křesla, a spatra pronesl krátký projev, podobný spíše elegii. Řekl, že jeho život začal a končí dvěma šťastnými událostmi, které mu seslala sama Prozřetelnost. Tou první bylo, když jej v obci Turbaco pochoval v náručí sám Osvoboditel Simón Bolívar na své

nešťastné cestě ke smrti. A druhou, že navzdory všem překážkám, jež

mu osud připravil, našel následovníka, který je hoden jeho podniku. Na závěr ve snaze oddramatizovat toto drama prohlásil:

“Z tohoto světa si odnáším jen jediné zklamání, a to že jsem zpíval na tolika pohřbech, ale na svém vlastním si nezazpívám.” Na závěr oslavy ovšem zazpíval árii Sbohem, živote z Tosky. Zpíval a capella, jak to měl nejraději, hlasem dosud pevným. Florentino Ariza byl dojat, ale nedal to na sobě znát, jenom hlas se mu trochu třásl, když strýci děkoval. Promyšleně a krok po kroku, jako promýšlel a konal všechno ve svém životě, dostoupal na sám vrchol a teď šlo jen o to, aby živ a zdrav dospěl k okamžiku, kdy zaujme své místo ve stínu Fermíny Dazové.

Nebyla to však jen vzpomínka na ni, jež ho provázela onoho večera při oslavě, kterou pro něho uspořádala Leona Cassianiová. Provázela ho vzpomínka na všechny: na ty, jež spaly na hřbitovech, myslíce na něj skrze keříky růží, které nad nimi vysazoval, i na ty, jejichž

hlava dosud spočívala na téměř polštáři, na kterém spal jejich zákonitý manžel s parohy pozlacenými svitem luny.

Poněvadž postrádal jednu, přál si být se všemi zároveň, jako vždycky, když měl strach. Neboť i ve svých nejtěžších dobách a nejhorších chvílích vždy udržoval nějaké pouto, byť sebeslabší, s nespočetnými milenkami těch mnoha let: vždycky sledoval jejich životní

cesty. A tak si toho večera vzpomněl na Rosalbu, tu ze všech nejdávnější, která si odnesla trofej jeho panictví a vzpomínka na ni ho nikdy nepřestala bolet, jako bolela prvního dne. Stačilo mu, aby zavřel oči a viděl ji, jak v mušelínových šatech, v klobouku s dlouhými hedvábnými stužkami pohupuje klecí s děťátkem na palubě

lodi. Několikrát za ta početná léta svého života se chystal, že ji půjde hledat, ačkoli ani nevěděl, kam by se měl vydat, neznal její

příjmení, nevěděl, zda je to vůbec ona, koho hledá, ale byl si jistý, že by ji našel někde mezi lesy kvetoucích orchidejí. Pokaždé

cestu odložil, když málem zvedali lodní můstek, buď že se vyskytla skutečná překážka na poslední chvíli, anebo v něm najednou ochabla vůle, ale ta příčina pokaždé nějak souvisela s Ferminou Dazovou. Dazovou.

Vzpomněl si na vdovu Nazaretovou, jedinou, se kterou znesvětil mateřský dům v Okenné ulici, ačkoli dovnitř ji tenkrát nepozval on, nýbrž Tránsito Arizová. Vdově Nazaretové věnoval víc pochopení než

kterékoli jiné, neboť onen přebytek něhy, jaký našel jen u ní, mu nahrazoval Ferminu Dazovou, přestože byla tak málo vynalézavá v posteli. Její sklony toulavé kočky, nezdolnější než sama síla její

něhy, však oba odsoudily k nevěře. Vzдор tomu byli téměř po třicet let příležitostnými milenci v duchu svého mušketýrského hesla: Nevěrní, ale nikdy věrolomní. Jen kvůli ní, jediné ze všech, Florentino Ariza odkryl tvář: když se

dozvěděl, že umřela a má být pochována na obecní útraty, sám jí vypravil pohřeb a jediný stál u hrobu, když ji ukládali do země.

Vzpomněl na jiné milované vdovy. Na Prudencii Pitrovou, nejdávnější z těch, které ještě žily, známou jako Vdova po dvou, poněvadž ovdověla podvakrát. A na jinou Prudencii, vdovu Arellanovou, tu milostnou, která mu pokaždé ukroutila všechny knoflíky, aby se u ní musel zdržet, než mu je zase přišije. A na Josefu, vdovu Zú((n))igovou, která po něm šílela láskou a málem mu jednou ve spánku zahradnickým nožem ušmíkla hlavu, aby ho neměla žádná, i kdyby ho neměla mít sama.

Vzpomněl si na Ángeles Alfarovou, tu prchavou a ze všech nejmilovanější, která do města přijela na půl roku vyučovat na hudební škole hře na smyčcové nástroje a hrála mu za měsíčních nocí

na rovné střeše svého domu, nahá, jak ji matka přivedla na svět, ty nejkrásnější svity z veškerých skladeb pro violoncello, jehož hlas se mezi jejími zlatavými stehny stával hlasem muže. Počínaje onou první měsíčnou nocí si oba rozdrásali srdce nenasytným milováním začátečníků. Avšak Ángeles Alfarová odjela jak přijela, se svou něžnou žemličkou a svým violoncellem hříšnice, na zaoceánském parníku pod vlajkou zapomnění a na měsíčních střeších po ní zůstalo jen sbohemdání jejího bělostného kapesníčku, který se na obzoru třepotal jako holubice, osamělá a smutná jako v básních z Květinových her. S ní se Florentino Ariza poučil o něčem, co už

dříve vícekrát nevědomky zažil: že lze milovat několik osob současně, všechny stejně trýznivou láskou, a žádnou přitom nezradit. Když tehdy stál na molu, osamělý v davu, dopáleně si řekl: “V srdci je víc kamrlíků než v bordelu.” Po tváři mu tekly slzy bolesti z rozloučení. Ale loď ještě

nezmizela za obzorem, a celou jeho šíři znovu zabydlel obraz Fermíny Dazové.

Vzpomněl si na Andreu Varónovou, na to, jak před týdnem zašel k jejímu domu, ale naoranžovělé světlo v okně koupelny ho upozornilo, že dovnitř nemůže: někdo ho předešel. Někdo: muž nebo žena, poněvadž

Andrea Varónová v chaotických věcech lásky na podružnosti tohoto druhu nedbala. Jako jediná ze všech žen na jeho seznamu se živila svým tělem, ale hospodařila s ním po své chuti, bez šéfa podniku. Ve svých lepších letech udělala legendární kariéru tajné kurtizány, která jí vynesla

bojové jméno Naše Paní Všemdálská. Šíleli po ní

guvernéři i admirálové, na jejím rameni zaplakal leckterý z věhlasných mužů národa, hrdinů meče i pera, ne tak znamenitých, za jaké se měli, a dokonce i leckterý z těch, kteří takovými byli. Pravdou ovšem bylo, že prezident republiky Rafael Reyes jí za pouhou chvatnou půlhodinku během dvou náhodných návštěv města přiznal doživotní rentu za vynikající službu na ministerstvu financí, kde nebyla zaměstnána ani den. Rozdávala své dary rozkoše, co jí tělo stačilo, a přestože se o jejím nepřístojném chování dobře vědělo, nikdo jí nemohl nic

jednoznačného dokázat, neboť její vysoce postavení klienti ji ochraňovali jako svůj vlastní život, vědomi si toho, že skandál by nejvíc uškodil jim. Florentino Ariza kvůli ní

porušil svou posvátnou zásadu neplatit a ona porušila svoji zásadu nedělat to zadarmo ani s vlastním mužem. Dohodli se na symbolické

částce jedno peso za pokaždé, ale peníz si nebrala a Florentino Ariza jí ho nedával, nýbrž házeli mince do prasátka, dokud nenastřádala tolik, aby se za to v Písařské dvoraně dal koupit nějaký důvtipný

vynález ze zámoří. To ona přisoudila jinou smyslovou úlohu klystýrům, které Florentino Ariza používal při kritické zácpě, a přesvědčila ho, aby je sdíleli a navzájem si je aplikovali během bláznivých večerů, kdy v lásce zkoušeli vynalézt ještě více lásky. Považoval za štěstí, že ze všech těch dobrodružných poměrů mu jenom vrtkavá Sara Noriegová dala okusit kapku hořkosti; dožila své

dny v blázinci Boží pastýřky, kde trávila čas recitováním senilních veršů tak nehorázně obscénních, že ji museli zavřít na samotku, aby nepobláznila ostatní bláznivé chovanky. Když ale převzal v Karibské říční veškerou odpovědnost, neměl už dost času ani chuti, aby se pokoušel Ferminu Dazovou někým nahrazovat: věděl, že je nenahraditelná. Postupně zapadal do rutinních návštěv u milenek již

zavedených a s těmi se miloval, nakolik byly ochotné mu posloužit, nakolik mohl, nakolik jim zbývalo života. Tu Svatodušní neděli, kdy zemřel Juvenal Urbino, mu zbývala jen jedna, jedna jediná; bylo jí

něco málo přes čtrnáct let a měla všechno, co do té doby neměla žádná, aby ho pobláznila.

Jmenovala se América Vicu((n))ová. Přijela přede dvěma lety z přímořské obce Puerto Padre a její rodiče, vzdáleně spříznění s Florentinem Arizou, mu ji svěřili do péče jakožto poručníkově. Vypravili ji na cestu s vládním stipendiem, které jí mělo umožnit vystudovat na učitelku, s petate a papundeklovým kufírkem jako pro panenku, a jakmile v bílých botkách a se zlatavým copem vystoupila z lodi, pojal Florentino Ariza strašlivou předtuchu, že spolu budou trávit nejednu nedělní siestu. Ve všech ohledech byla ještě

děvčátko, kolozubá dívenka s odřenými koleny žákyně obecné školy, ale Florentino Ariza rázem vytušil, jaká velkolepá žena z ní bude co nevidět, a pěstoval si ji pro sebe

po celý pomalu plynoucí rok sobotních cirkusových představení, nedělních zmrzlinu v parku, dětinských podvečerů, až si získal její důvěru i náklonnost a s vlídnou prohnantostí hodného dědečka si ji za ruku odváděl na její

tajná jatka. Bylo to, jako by se pro ni v tu chvíli otevřely brány nebe. Rozpukla se jako květ, vznášela se v blaženém tranzu a účinkovalo to na ni jako ostruha ve studiu, poněvadž stále dosahovala nejlepších známek z celé třídy, aby nepřišla o víkendovou vycházku z internátu. Pro něj představovala závětrí v zálivu stáří. Po mnoha letech vyspekulovaného milování měla mdlá chuť nevinnosti kouzlo omlazující perversity.

Shodli se. Chovala se jako ta, kterou byla, totiž dívka objevující život pod vedením úctyhodného muže, který se ve všem vyznal, a on se vědomě choval jako ten, kým se v životě ze všeho nejvíc obával stát: senilní nápadník. Nikdy si ji neztotožňoval s Ferminou Dazovou, i když

podobnost se tu nabízela více než snadno nejen ohledně věku, školní uniformy, copu a chůze lesního zvířete, ale dokonce i hrdé a nepředvídatelné povahy. Ba co víc: dřívější

představa, že by mu ji mohla jiná žena zastoupit, kvůli níž se tak dožebraval lásky, jej teď úplně opustila. América Vicu((n))ová se mu líbila taková, jaká byla, a právě proto, jaká byla, si ji nakonec zamiloval a miloval ji horečnou vášní soumraku. Jen v jejím případě

se uchýlil k drastickým opatřením proti nechtěnému početí. Po několika schůzkách oba nesnili o ničem jiném než o nedělních odpoledních.

Jako jediný měl právo vyzvedávat ji z internátu; jezdil pro ni v šestiválcovém hudsonu Karibské říční a za podmračených odpolední se někdy se staženou střechou projížděli po pláži, on ve svém melancholickém klobouku, ona rozesmátá pod námořnickou čapku školního stejnokroje,

kterou si přidržovala oběma rukama, aby ji nestrhl vítr. Kdosi jí namluvil, že nemá s poručníkem pobývat víc, než je nezbytně nutné, nejíst nic, z čeho pojedl, a držet se z dosahu jeho dechu, poněvadž stáří je nakažlivé. Ale jí to bylo jedno. S tím, co by si o nich druzí mohli domýšlet, si nelámali hlavu, poněvadž se vědělo, že jsou v příbuzenském vztahu, a navíc je věkový rozdíl zbavoval jakéhokoli podezření.

Tu Svatodušní neděli ve čtyři hodiny odpoledne právě odpočívali po milování, když začaly vyzvánět hrany. Florentinu Arizovi vynechalo srdce a chvíli mu trvalo, než se vzchopil. Za jeho mládí

bylo smuteční vyzvánění v ceně pohřbu a nezvonilo se jen za nebožtíky chudé jak kostelní myš. Po naší poslední válce z přelomu století však konzervativní vláda utužila své koloniální mravy a smuteční obřady tak podražily, že si je mohli dovolit jenom ti nejbohatší. Když zemřel arcibiskup Ercole de Luna, zvony v celé

provincii bez přestávky vyzváněly po devět dní a devět nocí, což

veškerému obyvatelstvu přivodilo takové útrapy, že jeho nástupce smuteční zvonění zrušil a právo na hrany zůstalo vyhrazeno jenom nejvýznačnějším nebožtíkům. Když tedy oné Svatodušní neděle ve čtyři hodiny odpoledne Florentino Ariza uslyšel z katedrály zvonit hranu, připadlo mu, jako by ho našťívil přelud jeho ztraceného mládí. Vůbec ho nenapadlo, že by to mohly být právě ty smuteční zvony, které toužil slyšet po celé ty roky od oné neděle, kdy uviděl Ferminu Dazovou v šestém měsíci těhotenství vycházet po mši z kostela.

“A kruci,” řekl v šeru. “To už musí být nějaký hlavoun, že za něj zvoní z katedrály.”

América Vicu((n))ová, nahá od hlavy k patě, se právě probudila.

“To bude kvůli tomu, že je Svatodušní neděle,” řekla. Florentino Ariza se v církevních záležitostech nijak zvlášť

nevyznal a na mši nebyl od té doby, co na kůru hrával na housle s jedním Němcem, který jej kdysi zasvětil i do tajů telegrafie a po němž se dávno slehla země. Docela určitě však věděl, že za Svatodušní neděli hranu nezvoní. Ano, ve městě byl nebožtík, to věděl: ráno za ním přišla komise karibských utečenců se zprávou, že Jeremiah de SaintAmour byl ráno nalezen ve svém fotografickém ateliéru mrtvý. Ačkoli Florentino Ariza nepatřil k jeho blízkým přátelům, přátelil se s mnoha jinými utečenci a ti ho vždycky zvali, kdykoli pořádali nějaký podnik pro veřejnost, a hlavně na pohřby. Byl si ale jistý, že za Jeremiaha de SaintAmour hrany nezvoní, neboť fotograf byl zapřisáhlý bezvěrec a pravověrný anarchista a navíc si vzal život vlastní rukou.

“To ne,” řekl. “Takhle vyzvánět můžou jedině za někoho od guvernéra výš.”

América Vicu((n))ová, jejíž bledou nahotu tygrovalo světlo pronikající nedovřenými žaluziemi, nebyla ve věku, kdy se myslí na smrt. Po obědě se pomilovali a teď odpočívali v malátnosti siesty, oba nazí pod křídly ventilátoru, jehož bzučivý zvuk nedokázal překrýt ťapkání supů po rozpálené střeše z pozinkovaného plechu, harašící jim nad hlavami jako krupobití. Florentino Ariza ji miloval, jako předtím miloval tolik jiných náhodných žen svého dlouhého

života, tentokrát však láskou trýznivější než kdy jindy, poněvadž ve svém věku bezpečně věděl, že až América Vicu((n))ová

dokončí vysokou školu, bude už nebožtík.

Pokojík se podobal spíš lodní kajutě; stěny byly z palubek opakovaně natíraných vždy novými a novými vrstvami barvy jako lodě, ale rozpálená plechová střecha tak sálala, že v něm panovalo ještě

větší vedro než v kabině říčního parníku ve čtyři odpoledne, přestože se nad postelí otáčel elektrický ventilátor. Nebyla to obvyklá ložnice, nýbrž kajuta na souši, kterou si Florentino Ariza dal vybudovat vzadu za svými úřadovny v Karibské říční pouze s tím záměrem a cílem, aby měl útulné doupátko pro svoje stařecké lásky. Ve všední den se tu moc vyspávat nedalo kvůli pokřikování

přístavních nosičů, skřípění jeřábů v říčním přístavu a ohlušujícímu houkání lodí u mola. Pro dívku to však byl nedělní ráj. Tu Svatodušní neděli spolu chtěli zůstat do té doby, než se América Vicu((n))ová bude muset vrátit do internátu, to jest pět minut před večerní modlitbou, ale smuteční zvony Florentinu Arizovi připomněly, že přislíbil účast na pohřbu Jeremiaha de SaintAmour, a tak se oblékl rychleji než obvykle. Předtím jako obvykle zapletl dívce cop, který jí před milováním sám rozplétal, a vysadil ji na stůl, aby jí uvázal klíčku na botkách školního stejnokroje, kterou vždycky dělala špatně. Pomáhal jí bez jakékoli škodolibosti a América Vicu((n))ová mu pomáhala v jeho pomáhání, jako by šlo o nějakou povinnost: od prvních společně strávených chvil si oba přestali uvědomovat svůj věk a chovali se k sobě s důvěrou manželů, kteří jeden druhému zatajili tolik věcí na tomto světě, že už si takřka nemají co říct.

Kanceláře byly vzhledem k svátku zamčené a temné a u vylidněného mola kotvil jen jediný parník s vyhaslými kotli. Dusno ohlašovalo deště, první v tom roce, ale průzračný vzduch a nedělní ticho v přístavu budily dojem příznivého měsíce. Svět se odtud jevil drsnější a nelítostnější než z přítmi kajuty a smuteční vyzvánění

víc bolelo v srdci i toho, kdo nevěděl, za koho zvoní hrana. Florentino Ariza s dívkou sešli na prosolený dvůr, který Španělům kdysi sloužil jako přístav lodí přivážejících černochoy a dosud se tu nacházely pozůstatky váhy a zrezivělého železa s dob, kdy se obchodovalo s otroky. Automobil na ně čekal ve stínu u skladišť a šofér podřimoval za volantem, ale nebudili ho, dokud se neuvelebili na sedadlech. Objeli zadem sklady obehnané ostnatým drátem, přešli prostranství bývalého tržiště u Zátoky dušiček, kde polosvlečení

muži hráli pelotu, a v oblaku rozpáleného prachu vyjeli z přístavu. Florentino Ariza si byl jistý, že kvůli Jeremiaho de SaintAmour hrana nezvoní, ale vyzvánění znělo tak naléhavě, že zapochyboval. Poklepal řidiči na rameno a do ucha mu křikl otázku, za koho že se to zvoní.

“Za toho doktora s kozí bradkou,” řekl šofér. “Jak jen se jmenuje?”

Florentino Ariza nemusel pátrat v mysli: věděl, o kom mluví. Když

mu ale řidič vylíčil, jak nebožtík zemřel, představa, která mu ihned bleskla hlavou, se zase rozplynula, poněvadž se mu nezdála věrohodná. Člověku se nic tak nepodobá jako způsob jeho smrti, a nebylo způsobu, jenž by se méně než tento podobal muži, který mu vytanul na mysli. Avšak byl to on, aťsi to vypadalo absurdně: nejstarší a nejkvalifikovanější lékař tohoto města, jedna z jeho nejvýznačnějších osobností, ověnčená tolikerými zásluhami, skonal s přeraženou páteří ve věku jedenaosmdesáti let po pádu z pahýlu mangovníku při pokusu polapit papouška.

Vše co Florentino Ariza udělal od té doby, kdy se Fermina Dazová

provдалa, se opíralo o naději v tuto zprávu. A přece se jej nezmocnil pocit vítězství, když udeřila ta hodina, o níž za

svých bezesných nocí tolikrát sníval, a místo toho pocítil, že se do něj zaťal spár hrůzy: bylo to jasnozřivé vědomí, že tím nebožtíkem, za kterého teď zvonila hrana, mohl být právě tak dobře on sám. América Vicu((n))ová sedící po jeho boku v autě, které

nadskakovalo na hrbolatém dláždění, si všimla, jak zbledl, a polekaně se zeptala, co se mu stalo. Svou zledovatělou rukou se chytil její ruky.

“Děvenko zlatá,” vzdychl si, “potřeboval bych dalších padesát let, abych ti to pověděl.”

Na pohřeb Jeremiaha de SaintAmour zapomněl. Dívku vysadil před internátem, v rychlosti slíbil, že si ji vyzvedne příští sobotu, a šoferovi nařídil, aby ho zavezl k domu doktora Juvenala Urbina. V

sousedních ulicích se tísnily automobily a nájemné drožky a před domem postával dav zvědavců. Hosté doktora Lácidese Olivelly, které

neblahá zpráva zastihla v okamžiku, kdy slavnostní oběd vrcholil, spěšně přijížděli na místo. V domě byl takový nával, že se málem nedalo projít, ale Florentino Ariza se protlačil až k ložnici, vytáhl se na špičky a přes hlavy návštěvníků, kteří zatarasili vchod, uviděl na manželské posteli Juvenala Urbina, jak ho chtěl vidět od chvíle, kdy o něm poprvé uslyšel: vymáchaného od hlavy k patě v podraznictví smrti. Tesař mu právě bral míru na rakev. U

postele, pořád ještě v šatech babičkovské nevěsty, které si oblékla na slavnost, stála Fermina Dazová, pohroužená do sebe a skleslá. Florentino Ariza si tuto chvíli představoval do nejmenších podrobností ode dnů svého mládí, kdy se cele upsal věci oné troufalé

lásky. Pro ni si vydobyl jméno i majetek, bez velkých ohledů na prostředky, pro ni pečoval o své zdraví i zevnějšek s důsledností, jaká ostatním mužům jeho doby

nepřipadala právě mužná, a čekal na tento den, jak by nikdo na tomto světě nedokázal čekat na nikoho a na nic: aniž na okamžik zmalomyslněl. Průkazné zjištění, že smrt konečně zakročila v jeho prospěch, mu dodalo potřebnou odvahu, aby Fermině Dazové hned první noci jejího vdovství znovu odpřisáhl svou věčnou věrnost a lásku navždycky.

Nezapíral před svým svědomím, že jednal unáhleně, bez nejmenšího citu pro způsob a chvíli, že se přenáhnil ve strachu, aby nepropásl příležitost, která se možná nebude opakovat. Byl by chtěl, a dokonce si to tak nejednou představoval, aby se to odehrálo méně drsným způsobem, avšak osud mu nic lepšího neposkytl. Vyšel z domu zármutku s bolestí, že ji zanechává stejně rozrušenou, jako byl sám, ale nemohl udělat nic, aby tomu zabránil, poněvadž cítil, že tato krutá

noc byla odevždy vepsána v osudech jich obou.

Po následující dva týdny ani jednou nespal celou noc. V beznaději si kladl otázku, kam se bez něho Fermina Dazová poděje, co si pomyslí, jak naloží v letech, jež jí zbývá prožít, s tím břemenem úleku, které jí zanechal v rukou. Postihla ho úporná zácpa, břicho se mu nadmulo jako buben a musel se uchýlit k prostředkům ne tak libým jako klystýry. Jeho stařecké neduhy, které snášel lépe než

jeho vrstevníci, poněvadž je znal už od mládí, se mu přihlásily všechny do jednoho a současně. Ve středu se po týdenní nepřítomnosti objevil v kanceláři a Leona Cassianiová se lekla, když uviděla jeho bledý a ztrhaný obličej. Ale Florentino Ariza ji uklidnil: zase ta jeho nespavost, jako vždycky, a znovu se musel kousnout do jazyka, aby se mu pravda nevyřinula všemi spárami srdce. Dštilo a jemu nesvitlo slunce žádné spásné myšlenky. Minul další týden, který

prožil jako ve snu, nedokázal se na nic soustředit, špatně jedl a ještě hůře spal a snažil se pochytit nějaké šifrované znamení, které

by mu naznačilo cestu k záchraně. Od pátku se v něm však bezdůvodně

rozhostil pocit vnitřního klidu, který si vyložil jako předzvěst, že se nic nového nestane, že všechno, co v životě udělal, bylo marné a není cesty, jak dál: je prostě konec. Avšak v pondělí, když přišel z kanceláře domů do Okenné ulice, našel v kaluži dešťové vody za vraty nějaký dopis a na zmáčené obálce ihned rozpoznal to vladařské písmo, které všechny změny života nedokázaly změnit, a dokonce mu připadalo, že ucítil noční vůni povadlých gardénií, neboť srdce mu všechno povědělo hned v prvním úleku: byl to ten dopis, na který bez jediné chvíle klidu čekal více než

půl století.

Ferminu Dazovou ani nenapadlo, že onen dopis, k jehož napsání ji přiměl slepý hněv, by si Florentino Ariza mohl vykládat jako dopis z lásky. Vložila do něj veškeré rozhořčení, jehož byla schopná, svá

nejkrutější slova, osočení, jimiž by ho co nejcitelněji ranila, navíc nespravedlivě, a přesto jí to všechno připadalo málo v porovnání s pohanou, kterou utrpěla. Dopisem završila dva týdny hořkých snah vypudit ze sebe minulost, aby si zjedнала smír se svým novým stavem. Chtěla znovu být sebou, získat nazpět vše, čeho se musela vzdát za půlstoletí oné služebnosti, která ji bezpochyby činila šťastnou, ale na druhé straně způsobila, že jí po manželově

smrti nezůstala ani stopa vlastní totožnosti. Bloudila jako přízrak po domě, který se ze dne na den stal cizím a příliš velikým a z jeho prostor na ni čísel samota, a stísněně si kladla otázku, kdo je víc mrtvý: zda ten, který umřel, anebo

ta, která zůstala. V skrytu duše se nemohla zbavit nevraživosti na manžela, že ji zanechal samotnou uprostřed moře temnot. Všechno, co bylo kdysi jeho, živilo její pláč: pyžama pod polštářem, pantofle, které jí

vždycky připadaly jako trepky pacienta, vzpomínka na jeho obraz svlékající se v zrcadle na toaletce, zatímco ona si rozčesávala vlasy před spaním, pach jeho těla, který jí měl ulpívat na kůži ještě dlouho po jeho smrti. Stávalo se jí, že se v půli práce zastavila, ať dělala cokoli, a musela se plesknout do čela, poněvadž

si najednou vzpomněla na něco, co mu zapomněla říct. Každou chvíli jí přicházela na mysl ta či ona každodenní otázka, kterou jí mohl zodpovědět jen on. Kdysi jí řekl něco, co tehdy neuměla pochopit: že lidé s amputovanou nohou cítí bolesti, křeče, svědění v končetině, kterou už nemají. Právě takhle se bez něj cítila, s pocitem, že je, kde už nebyl.

Toho prvního rána, kdy se probouzela jako vdova, než otevřela oči, převalila se na posteli, aby v pohodlnější poloze pokračovala v spánku, a to byla ta chvíle, kdy pro ni zemřel. Teprve v tom okamžiku si totiž uvědomila, že poprvé strávil noc mimo dům. Další

takový zážitek měla u stolu, ne proto, že by se cítila sama, jak skutečně byla, ale kvůli zvláštní jistotě, že stoluje s někým, kdo už není. Počkala, až z Nového Orleansu přijede dcera Ofelia s mužem a třemi dcerkami, a teprve pak se posadilak jídelnímu stolu, ne však k tomu, u něhož vždycky jídali, nýbrž k jinému, menšímu stolku, který dala přinést a bez dalšího umístit do chodby. Do té doby ani jednou jaksepatří nepojedla. Když měla hlad, bez ohledu na hodinu zašla do kuchyně, vidličkou zalovila v hrncích a vstoje u plotny si ode všeho uzobla jen tak bez talíře, při hovoru s kuchařkami a služebnými, jedinými, s nimiž se cítila dobře a nejlépe si s nimi rozuměla. Ať se však snažila sebevíc, nedokázala se zbavit přítomnosti zemřelého manžela: kam

se hnula, kudy prošla, cokoli dělala, ve všem a všude narážela na věci, které jí ho připomínaly. Připadalo jí poctivé a správné, že jí to bolí, ale také chtěla udělat všechno, aby se nevyžívala v bolesti. A tak se tedy přiměla k drastickému rozhodnutí, že z domu vyhostí vše, co jí mrtvého manžela může připomínat, neboť nic jiného ji nenapadlo, měla-li dál žít bez něho.

Bylo to akt vyhlazení. Syn souhlasil, že si odveze knihovnu, aby do pracovny mohla dát šicí stolek, který jako vdaná žena nikdy neměla. Dcera si zase měla vzít některé kusy nábytku a mnoho předmětů, které se podle jejího mínění daly v Novém Orleansu dobře prodat na některé dražbě starožitností. Tím vším se Fermině Dazové

ulevilo, ačkoli ji pranic nepotěšilo zjištění, že z věcí, které zakoupila na své svatební cestě, jsou už antikvární památky. K

němému zděšení služebných, sousedů a blízkých přítelkyň, které jí v těch dnech chodily dělat společnost, dala na pozemku za domem zapálit velkou hranici a na ní spálila vše, co jí manžela připomínalo: ty nejdražší a nejelegantnější obleky, jaké bylo možno ve městě vidět

počínaje minulým stoletím, polobotky z nejjemnější

kůže, klobouky podobající se mu více než portréty, houpací křeslo, ve kterém sedával o siestě a z nějž naposledy vstal, aby si došel pro smrt, všechny ty nesčetné věci natolik spojené s jeho životem, že už tvořily součást jeho osobnosti. Provedla to bez nejmenšího stínu pochybnosti, zcela si jistá, že by to její muž schválil, a to nejen z hygienických důvodů. Mnohokrát jí řekl, že by chtěl být spálen, a ne uvězněn v temnotě cedrové truhly bez jediné skulinky. Jeho náboženská víra mu to ovšem zakazovala: kdysi se pro každý

případ odvážil zkusmo natuknout, co v té věci soudí pan arcibiskup, a dostalo se mu rozhodného zamítnutí. Z jeho strany šlo o veskrze planou naději, poněvadž katolická církev nepovolovala krematoria na našich hřbitovech ani pro potřeby jiných církví, a nikomu kromě

Juvenala Urbina ani nepřišlo na mysl, že by je bylo záhodno vybudovat. Fermina Dazová nezapomněla na tento manželův strach, a i ve zmatku prvních hodin neopomněla tesaři nařídit, aby mu v rakvi nechal útěšnou štěrbinu světla.

Zápalná oběť byla buď jak buď bez užitku. Fermina Dazová brzy přišla na to, že památka mrtvého manžela je právě tak ohnivzdorná

jako odolná vůči plynutí dnů. A co horšího: poté co spálila jeho šatstvo, dál se jí stýskalo nejen po všem, co na něm milovala, nýbrž

také a především po tom, co jí nejvíce vadilo: po hluku, který

vždycky natropil, když ráno vstával. Tyto vzpomínky jí pomohly vybřednout z bařiny žalu. Všemmu navzdory se pevně rozhodla dále žít připomínajíc si muže tak, jako by neumřel. Věděla, že každé ráno při probuzení jí bude nadále těžko, ale pokaždé o něco méně. Koncem třetího týdne skutečně začala zahlédát první nesmělé

jiskřičky světla, ale jak sílily a nabývaly jasu, uvědomovala si stále víc, že se jí do života vklíní rušivý přízrak, který jí

nedopřává klidu. Nebyl to tentokrát onen útrpný přelud, který na ni číhával v parčíku Evangelistů a který si k stáru vybavovala s jistou něhou, ale odporný strašák v šosatém kabátě kata, s kloboukem přitisknutým k hrudi, jehož nemístná drzost ji natolik pobouřila, že už na něho nedokázala nemyslet. Od svých osmnácti let, kdy ho

odmítla, si vždycky myslela, že v něm zasila semínko nenávisti, která časem jen poroste. Vždycky s ní počítala, cítila ji ve vzduchu, když byl přízrak nablízku, pouhý pohled na něj ji zneklidňoval, lekal ji natolik, že se k němu nikdy nedokázala chovat přirozeně. Té noci, kdy jí znovu vyznal lásku v domě dosud provoněném květinami u rakve nebožtíka, si takovou opovážlivost neuměla vysvětlit jinak, než jako první krok kdovíjak zákeřné

pomsty.

Její hněv přižívovala skutečnost, že nemohla jeho obraz vystrnadit z mysli. Když se ráno po pohřbu probudila a zjistila, že na něho myslí, vymazala ho z paměti silou vůle. Ale zlost se vracela zas a znovu a ona si brzy uvědomila, že čím víc se na něj snaží

zapomenout, tím spolehlivěji si ho připomíná. A tehdy poprvé, přemožena steskem, sebrala odvalu, aby si vybavila ty imaginární

časy oné neskutečné lásky. Pokoušela se vzpomenout, jak tehdy vypadal parčík, snažila se připamatovat si olámané mandloně, lavičku, na které se pro ni soužil láskou, poněvadž nic už nebylo jako tenkrát. Všechno se dávno změnilo; stromy s kobercem žlutého listí zmizely a na místě sochy bezhlavého reka stála teď socha jiného hrdiny v parádní uniformě, beze jména, bez dat, bez důvodů, které by ospravedlňovaly její existenci, tyčící se na honosném podstavci se zabudovanou rozvodnou deskou elektrického napětí pro okolní čtvrt. Dům po otci, který před mnoha lety konečně prodala, se v ruku provinční vlády postupně měnil v trosky. Nebylo pro ni

snadné vybavit si Florentina Arizu, jaký tehdy býval, a tím méně

pochopit, že onen zasmušilý mladík, vyhlížející tak bezmocně pod kapkami deště, je týž omšelý stařík, který si

před ní stoupl bez nejmenšího ohledu na její stav, bez sebemenší úcty k její bolesti a vpálil jí do duše pohanu, která nepřestávala pálit jako oheň a bránila jí dýchat.

Sestřenice Hildebranda za ní před lety přijela na návštěvu krátce poté, co se Fermina Dazová vrátila ze statku Mariánské květy, kde se sbírala ze zlé hodiny, kterou jí dala prožít slečna Lynchová. Zestárla, ztloustla a vypadala šťastně; doprovázel ji nejstarší syn, plukovník pozemního vojska jako jeho otec, který ale syna vydědil za to, jakých hanebností se dopustil při masakrování dělníků z banánových plantáží v San Juanu de la Ciénaga. Obě sestřenky se často vídaly a pokaždé trávily dlouhé hodiny tesklivým vzpomínáním na dobu, kdy se poznaly. Při své poslední návštěvě Hildebranda tesknila víc než jindy a břemeno času na ní bylo hodně znát. Aby si to stýskání po starých časech lépe užily, přivezla s sebou svou kopii portrétního snímku, na němž je jako dámy ze starých časů

zachytil belgický fotograf onoho odpoledne, kdy mladý Juvenal Urbino zasáhl srdce svéhlavé Ferminy Dazové ranou z milosti. Její kopie se ztratila a Hildebrandina byla téměř nerozpoznatelná, ale když prohlédly mlhou rozčarování, obě se poznaly: mladé a krásné, jak už nikdy nebudou.

Hildebranda nemohla o Florentinu Arizovi nemluvit, neboť si jeho osud vždycky ztotožňovala se svým. Vybavovala si ho, jaký byl, když

u něj tehdy dávno podávala svůj první telegram, a nikdy si nedokázala vyhnat ze srdce vzpomínku na toho smutného střízlíka, odsouzeného k zapomnění. Fermina Dazová jej od té doby mnohokrát viděla, aniž s ním ovšem hovořila, a nešlo jí na rozum, že by ten muž a její první láska byli táž osoba. Vždycky se jí o něm donesly zprávy, jako se jí dříve či později donesly zprávy o každém, kdo ve městě něco znamenal. Říkalo se, že se neoženil, poněvadž prý má jiné

zvyky, ale ani tomu nevěnovala pozornost, zčásti proto, že řečí si nikdy nevšímal, zčásti i proto, že se podobné věci právě tak vykládaly o mnoha mužích mimo podezření. Podivné jí naopak připadalo, že Florentino Ariza dál vytrvává u svých záhadných úborů, pleťových vodiček pochybné vůně a stále je taková nerozluštitelná

sfinga i poté, co udělal tak oslnivou kariéru, navíc počestným způsobem. Bylo jí zatěžko uvěřit, že je to týž člověk, a vždycky ji překvapilo, když si Hildebranda povzdychla: "Chudák, jak ten musel trpět!" Už dávno na něj pohlížela bez bolesti: pro ni byl smazaný

stín.

A přece toho večera, kdy se s ním setkala v kině někdy po svém návratu z Hildebrandina statku, se v jejím srdci udála zvláštní věc. Nepřekvapilo ji, že ho vidí ve společnosti ženy, ke všemu černošky. Překvapilo ji, jak dobře na svůj věk vypadá a že má jistější

chování, avšak nenapadlo ji, že se možná změnila ona, ne on, poté co do jejího soukromí tak bouřlivě vtrhla slečna Lynchová. Od té doby na něj více než dvacet let pohlížela laskavějším zrakem. Oné noci před pohřbem, kdy se držela vigilie za jejího muže, považovala za přirozené, že přišel, a dokonce to chápala jako samovolný konec nepřátelství: byl to pro ni akt zapomnění a odpuštění. Proto ji tak nečekaně zaskočilo jeho dramatické ujištění o lásce, která pro ni nikdy neexistovala, navíc ve věku, kdy ani Florentinu Arizovi, ani jí už nezbyvalo nic, co by mohli od života očekávat. První nápor smrtelného hněvu v ní neztenčenou měrou hořel i po manželově symbolické kremaci, a naopak rostl a rozvětvoval se tím víc, čím méně ho dokázala opanovat. A dělo se jí něco ještě horšího: tam, kde v paměti dokázala přitlumit vzpomínku na mrtvého, se zvolna, avšak neúprosně rozrůstalo pole vlčích máků, pohřebiště

vzpomínek na Florentina Arizu. A tak na něj myslela, aniž chtěla, a čím více na něj myslela, tím více v ní rostl hněv, a čím více v ní

rostl hněv, tím více myslela na něj, až to nakonec dál nevydržela a překypěla. Sedla za psací stůl nebožtíka muže a na šesti nepřítelných stránkách vychrlila na Florentina Arizu proud urážek a nactiutřačných provokací, které v ní zanechaly úlevný pocit, že se vědomě dopustila největší hanebnosti v celém svém dlouhém životě. I pro Florentina Arizu to byly tři týdny, kdy měl blíž ke smrti než k životu. Noc, kdy Fermině Dazové znovu vyznal lásku, bezcílně

prochodil po ulicích vyplavených odpolední průtrží mračen a se strachem si kladl otázku, co si počne s kůží právě skoleného tygra, který kolem něj více než půl století obcházel. Město bylo na nohou kvůli zátopě. Tu a tam bylo vidět polonahé muže a ženy, snažící se zachránit ze zaplavených domů, co pánbu dá, a Florentinu Arizovi připadalo, že ta obecná pohroma nějak souvisí s jeho vlastním neštěstím. Vál však mírný větřík a hvězdy nad Karibským mořem klidně

svítily každá na svém místě. V jednu chvíli, v tichu, kdy ostatní

hlasy umlkly, Florentino Ariza poznal onen mužský hlas, který před mnoha lety slyšeli s Leonou Cassianiovou zpívat na témže nároží a ve stejnou noční dobu: Od mostu jsem se vrátil v slzách. Ta píseň mu té

noci zněla, jako by měla cosi společného se smrtí. Nikdy tak silně nepostrádal Tránsito Arizovou, její moudrá slova, její hlavu královny bláznů, ověčenou papírovými květy. Nemohl si pomoci: vždycky když byl na pokraji katastrofy, hledal útočiště u nějaké ženy. Vydal se tedy po stopě těch dosažitelných a viděl, že v budově internátní školy v dlouhé řadě oken ložnice, v níž spala América Vicu((n))ová, svítí

jedno světlo. Dalo mu práci se ovládnout a potlačit v sobě bláznivý dědečkovský nápad odvést si ji ve dvě

hodiny ráno, vlahou dětským spánkem a ještě vonící jako novorozeně. Na druhém konci města byla Leona Cassianiová, sama a volná, a bezpochyby ochotná poskytnout mu ve dvě, ve tři ráno, v kteroukoli hodinu a za jakýchkoli okolností tolik soucitu, kolik potřeboval. Nebylo by to poprvé, co by u ní zaklepal v úhoru svých nespavostí, ale uvědomoval si, že je příliš bystrá a mají se příliš rádi, než

aby se jí jen tak beze všeho přišel vyplakat na klíně a nic nevysvětloval. Po dlouhém rozmýšlení, zatímco náměsíčně bloudil po městě, jej konečně napadlo, že s žádnou mu nemůže být lépe než s Prudencií Pitrovou, Vdovou po dvou. Byla o deset let mladší než on. Seznámili se v minulém století a stýkat se přestali jen kvůli tomu, že si umínila, že se nebude nikomu ukazovat v tomto stavu, poloslepá

a na pokraji sešlosti věkem, a na tom trvala. Jakmile si na ni vzpomněl, vrátil se do Okenné ulice, do nákupní tašky strčil dvě

láhve portského a skleničku nakládané zeleniny a vydal se za ní, nevěda ani, jestli je doma, jestli je sama, nebo jestli je naživu. Prudencia Pitrová nezapomněla smluvené zaškrábání na dveře, kterým se jí ohlašoval v době, kdy se ještě cítili mladí, přestože už nebyli, a bez ptaní mu otevřela. Na ulici byla tma, Florentino Ariza v černém soukenném obleku, s tvrdákem na hlavě a s deštníkem zavěšeným jako netopýr na předloktí se v ní takřka ztrácel a Prudencia Pitrová na tom byla s očima tak špatně, že by ho viděla leda v plném světle, ale poznala ho podle toho, jak se mu v odrazu světla z majáku zablýskl kovový můstek brýlí. Vypadal jako vrah s rukama dosud potřísněnými krví.

“Azyl pro ubohého sirotka,” řekl.

Víc ze sebe nedokázal vypravit a pronesl to, jen aby něco řekl. Překvapilo ho, jak zestárla od té doby, co se viděli naposledy, a uvědomoval si, že Prudencia Pitrová jej vidí stejně. Utěšil se ale myšlenkou, že jakmile se oba po chvíli seberou z prvního otřesu, pozvolna jeden na druhém přestanou shledávat smrtelné rány, které

jim život zasadil, a zase se uvidí tak mladí, jak byli jeden pro druhého v době, kdy se poznali: před čtyřiceti lety.

“Vypadáš, jako bys šel na pohřeb,” řekla. Bylo to tak. I ona byla od jedenácti vyložená v okně, jako téměř

celé město, a sledovala, jak se ulicí šine nejpočetnější a nejokázalejší smuteční průvod, jaký město vidělo od smrti arcibiskupa De Luny. Ze siesty ji probudilo dunění dělových salv otřásajících zemí, chaotická směs vojenských dechovek vyhrávajících každá něco jiného, útržky pohřebních chorálů tu a tam přehlušujících hlaholení zvonů, které od předešlého dne nepřetržitě vyzváněly ze všech kostelů. Z balkonu viděla kavaleristy v přehlídkových uniformách, lyceisty a církevní kongregace, dlouhé černé limuzíny neviditelných hodnostářů, vůz tažený koňmi s péřovými chocholy a sedlovými pokrývkami vyšívanými zlatem, žlutou rakev zakrytou vlajkou na lafetě historického děla a nakonec řadu staříčkových viktorií se staženou střechou, které se ještě udržovaly při životě, aby převážely pohřební věnce. Sotvaže krátce po poledni prošli pod balkonem Prudencie Pitrové, z nebe se spustila pravá potopa a pohřební průvod se rozprchl, jako když střílí.

“Takhle absurdně umřít,” řekla.

“Smrt nemá smysl pro směšnost,” opáčil Florentino Ariza a lítostivě dodal: “Hlavně v našem věku.” Seděli na terase s vyhlídkou na širé moře, dívali se na měsíc s okružím, které zabíralo půl oblohy, dívali se na barevná světélka lodí na obzoru a s rozkoší nadechovali vlahou a voňavou brízu po

bouřce. Upíjeli portské a pojídali nakládanou zeleninu na krajíčcích selského chleba, které Prudencia Pitrová nakrájela z bochníku v kuchyni. Od té doby, co v pětatřiceti bezdětná ovdověla, spolu prožili nejednu podobnou noc. Florentino Ariza se s ní seznámil v době, kdy by byla vzala zavděk jakýmkoli mužem, který by jí chtěl dělat společnost, i kdyby si ho měla najmout a platit mu od hodiny, a vytvořili spolu vážnější a delší vztah, než se zdálo být možné. I když to nikdy nedala najevo, upsala by i duši ďáblu, aby se za něj provdala. Věděla, že není snadné snášet jeho skrblické manýry, jeho nedůtklivost předčasného starce, jeho puntičkářskou pořádkumilovnost, jeho chtivost dostat všechno a sám nedávat nic, ale na druhé straně neznala muže, se kterým by se dalo vycházet lépe než s ním, poněvadž nebylo na světě druhého takového, natolik potřebného lásky. Právě tak ale nebylo uhýbavějšího muže, a veškerá

láska tudíž nedospěla dál, než kam v jeho případě vždycky dospívala: jen tak daleko, aby nezkřížila jeho pevné rozhodnutí uchovat se volný pro Ferminu Dazovou. V každém případě však jejich poměr trval dlouhá léta, i poté, co věci zařídil tak, aby se Prudencia Pitrová

podruhé provdala za jednoho obchodního cestujícího, pobývajícího tři měsíce doma a další tři měsíce na cestách, s nímž měla dceru a čtyři syny, z nichž jeden, jak se zapřísahala, byl Florentina Arizy. Hovořili nestarajíce se o čas, poněvadž oba byli zvyklí společně

sdílet své nespavosti z mládí, a také bylo mnohem méně toho, oč je mohla připravit nespavost stáří. Ačkoli Florentino Ariza málokdy vypil víc než dvě skleničky, tentokrát ještě ani po třetí sklence nepopadl dech. Pot se z něj lil a vdova mu navrhla, aby si sundal sako, vestu, kalhoty, prostě ze sebe klidně shodil všecko, jaképak copak, když se koneckonců líp znají nazí než oblečení. Řekl, že to udělá,

pokud to udělá ona, ale Prudencia Pitrová nechtěla: před časem se uviděla v zrcadle na dveřích šatníku a rázem pochopila, že už nebude mít odvalu ukázat se nahá ani před ním, ani před kýmkoli jiným na světě.

V rozrušení, které nedokázal zklidnit ani čtyřmi sklenkami portského, dál rozprávěl o minulosti, o pěkných vzpomínkách na minulé časy, což bylo od jisté doby jeho jediné téma, ale přitom v minulosti toužebně hledal nějakou skrytou cestu, jak si vylít srdce. Neboť právě tohle potřeboval: vyklopit ze sebe, co ho tížilo na duši. Když se na obzoru začalo světlat, pokusil se oklikou zakormidlovat blíž a jakoby mimochodem se zeptal: "Co bys udělala, kdyby tě někdo požádal o ruku, takhle jak jsi, vdova a ve tvých letech?" Zasmála se vrásčitým smíchem stařeny a opáčila mu otázkou:

"To říkáš kvůli vdově Urbinové?"

Pokaždé, když to bylo nejméně na místě, Florentino Ariza zapomínal, že ženy myslí spíše na skrytý význam otázky než na otázku samu, a Prudencia Pitrová víc než která jiná. Zasáhla tak přesně, že ho zamrazilo a v panice chtěl vyklouznout falešnými dvířky: "To říkám kvůli tobě." I teď se rozesmála: "Tohle si běž vykládat velectěné paní matince, ať odpočívá v pokoji, když už si chceš z někoho střílet." Naléhala na něj, aby řekl, co chtěl říct, neboť

věděla, že by ji ani on, ani žádný jiný muž nebudil ve tři hodiny ráno, když se navíc tolik let neviděli, jen aby si spolu vypili skleničku portského a snědli pár krajíčků selského chleba s nakládanou zeleninou. "Tohle člověk udělá, jenom když hledá někoho, komu by se vyplakal na rameni," řekla. Florentino Ariza se dal na ústup.

"Tentokrát jsi na omylu," řekl. "Dneska v noci mám důvody spíš ke zpěvu."

“V tom případě si tedy zazpívejme,” řekla. Pěkným hlasem zanotovala písničku, která byla právě v módě: Ramóno, bez tebe nemohu už žít. A tím noc dospěla k závěru, poněvadž

se neodvážil hrát zakázané hry se ženou, která mu víc než dostatečně

dokázala, že zná odvrácenou tvář měsíce. Vyšel do města, které

vypadalo jinak, přejinačené vůní posledních červnových jiřin, a zamířil do uličky svého mládí, kudy se zasněžená vdova trousila na jitrní. Tentokrát však ne ony, ale on přešel na druhý chodník, aby neviděly, jak mu po tvářích stékají slzy, které už nedokázal zadržet, a to nikoli od půlnoci, jak se domníval, neboť tyto byly jiné: ty, které v sobě polykal jedenapadesát let, devět měsíců a čtyři dny.

Probudil se nevěda kde, bez ponětí o svém čase, proti nějakému velkému oslňujícímu oknu. Hlas Amériky Vicu((n))ové, která se služebnými děvčaty hrála na zahradě pelotu, ho vrátil do skutečnosti: ležel v posteli své matky, jejíž ložnici uchovával nedotčenou a někdy tam přespával, aby se necítil tak sám v těch řídkých případech, kdy ho tížila samota. Naproti posteli viselo veliké zrcadlo z Hostince dona Sancha a sotva o ně po probuzení

zavadil očima, uviděl v něm odraz Fermíny Dazové. Dovtípil se, že je sobota, poněvadž v sobotu šofér vždycky vyzvedával Amériku Vicu((n))ovou z internátu a vozil ji k němu domů. Uvědomil si, že spal, aniž o tom věděl, a ve snu se mu zdálo, že nemůže spát a pronásledovala ho rozhněvaná tvář Fermíny Dazové. Vykoupal se, přičemž uvažoval, co by měl podniknout dál, pomalu se ustrojil do svých nejlepších šatů, navoněl se, natužil si bílý knírek s ostrými špičkami, a když vyšel z ložnice, uviděl z pavlačové chodby v horním patře to krásné stvoření ve školní

uniformě, jak chytá letící míč s půvabem, který jej tolik sobot rozechvíval, ale tentokrát ho zanechal chladným. Pokynul jí, aby se k němu připojila, a než

nastoupili do auta, řekl jí, ačkoli nemusel: "Tamty věcičky dneska nebudeme dělat." Zavezl ji do Americké cukrárny, touto dobou přeplněné rodiči s dětmi, kteří tu pod stropními ventilátory s velikými křídly pojídali zmrzlinu. América Vicu((n))ová si objednala ohromný několikaposchodový pohár s vrstvami zmrzlin různé barvy, který měla nejraději a také se nejvíc prodával, poněvadž se z něj čarovně kouřilo. Florentino Ariza si vypil černou kávu a mlčky dívku pozoroval, jak vybírá zmrzlinu lžičkou s dlouhatánským držadlem, aby se dalo dosáhnout až na dno poháru. Nespustil z ní pohled ani ve chvíli, kdy řekl:

"Budu se ženit."

América Vicu((n))ová se na něj podívala, v očích jí kmitla jiskřička nejistoty a lžička zůstala trčet ve vzduchu, ale hned se vzpamatovala a zasmála se.

"To jsou pohádky," řekla. "Dědečkové se přece nežení." Toho podvečera, zatímco se na město snášel úporný déšť, ji vysadil před internátem přesně ve chvíli, kdy začal vyzvánět Anděl Páně; předtím se byli v parku podívat na maňásky, k obědu si dali smažené rybičky ve stánku u vlnolamu, zašli se do cirkusu, který do města právě přijel, podívat na šelmy v klecích, v podloubí nakoupili spoustu sladkostí pro kamarádky z internátu a v otevřeném autě se několikrát projeli po

městě, aby si América Vicu((n))ová zvykla na myšlenku, že je její poručník a ne už milenec. V neděli jí poslal auto s šoférem pro případ, že by si chtěla někam vyrazit s kamarádkami, ale vidět ji nechtěl; od minulého týdne si totiž plně

uvědomoval, v jakém věku je ona a v jakém on. Toho večera se rozhodl, že Fermině Dazové napíše omluvný dopis, když pro nic jiného, alespoň aby nesložil zbraň, ale nechal to na zítřek. V

pondělí, přesně po třech mučivých týdnech, přišel domů promoklý na kůži a za dveřmi našel její dopis.

Bylo osm večer. V domě byla tma, obě služebné už se uložily k spánku a jenom na chodbě nechaly svítit věčné světlo, aby trefil do ložnice. Věděl, že má v jídelně na stole svou obvyklou večeři, nějakou tu fádni maličkost jako vždycky, ale dopis jej tak rozrušil, že ho přešla i ta trocha hladu po mnoha dnech, kdy se v jídle všelijak odbýval. Ruce se mu tak trásly, že málem nedokázal rozsvítit velký lustr v ložnici. Zmáčený dopis položil na postel, rozsvítil lampičku na nočním stolku a s předstíraným klidem, což byl jeho způsob, jak se uklidnit, si svlékl promočené sako a pověsil je na opěradlo židle, svlékl si vestu a pečlivě ji složil na sako, sundal si černou hedvábnou stužku a celuloidový límeček, který už ve světě vyšel z módy, rozepnul si košili až k pasu a povolil si řemen na kalhotách, aby se mu lépe dýchalo, a nakonec si sundal klobouk a dal ho sušit k oknu. Vtom ho rozrazila třesavka, poněvadž nevěděl, kde dopis je, a propadl takové nervozitě, že byl překvapený, když

psaní našel, poněvadž zapomněl, že ho nechal na posteli. Než obálku otevřel, osušil ji kapesníkem, přičemž dával pozor, aby nerozmazal inkoust, kterým bylo napsáno jeho jméno; uvědomil si přitom, že na tajemství se teď kromě nich dvou podílí přinejmenším i třetí osoba, protože ať dopis doručil kdokoli, muselo vzbudit jeho pozornost, že vdova po Juvenalu Urbinovi píše někomu mimo svůj svět pouhé tři týdny po manželově smrti a natolik s tím spěchá, že dopis neposílá

poštou, a drží to v takové tajnosti, že přikázala nedoručovat ho do ruky, ale podstrčit pode dveřmi jako

nějaký anonymní lístek. Nemusel obálku rozřezávat, poněvadž lepidlo se ve vodě rozpustilo, ale dopis byl suchý: tři hustě popsané dvojlisty bez oslovení, podepsané

iniciálami jména, které nosila po sňatku.

Napoprvé dopis přečetl jedním dechem vsedě na posteli, zvědavý

spíš na jeho tón než na obsah, a než se dostal k druhému aršíku, věděl už, že je to přesně to psaní plné urážek, které očekával. Rozevřené je položil pod světlo lampičky na nočním stolku, stáhl si promočené střevíce a ponožky, u dveří zhasl velké světlo, nasadil si jelenicovou pásku na knír a v kalhotách a v košili se uvelebil v posteli, pod zády dva velké polštáře, aby se mu pohodlně četlo. V

této pozici si dopis pročetl podruhé, tentokrát písmeno po písmeni, a každé písmenko bedlivě prozkoumával, aby mu neunikl žádný jeho skrytý význam; potom si psaní přečetl ještě čtyřikrát, dokud se jím nenasytil tak, že napsaná slova začala pozbývat smysl. Nakonec je bez obálky uložil do zásuvky nočního stolku, natáhl se na záda, ruce zkrřížil pod hlavou a takhle celé čtyři hodiny nehnutě zíral do zrcadla, jehož plochu kdysi obýdlela, bez mrknutí oka a téměř bez dechu, mrtvější než mrtvola. Přesně o půlnoci zašel do kuchyně, připravil si a odnesl do pokoje termosku kávy husté jako surový

petrolej, falešný chrup odložil do sklenice s bórovou vodou, kterou k tomu účelu vždycky nacházel přichystanou na nočním stolku, znovu zaujal tutéž pozici ležící mramorové sochy a s letnými obměnami, když si čas od času dal hlt kávy, v ní setrval až do šesti do rána, kdy do jeho pokoje vstoupila panská s další plnou termoskou. V tu chvíli už věděl, jak budou vypadat jeho následující kroky. Urážky ho ve skutečnosti nebolely, ani si nedělal starosti s nějakým

vysvětlování toho, z čeho byl nespravedlivě osočován; mohlo to být horší, když vzal v úvahu povahu Fermíny Dazové a závažnost jejích pohnutek. Zajímalo ho jedině to, že mu dopis sám o sobě dával příležitost i právo na odpověď, ba co víc: dokonce odpověď

vyžadoval. život tedy dospěl tam, kde ho chtěl mít. Všechno ostatní

záleželo na něm a on jasně cítil, že jeho více než půlstoleté

soukromé peklo ho vystaví ještě nejedné smrtelné zkoušce, a byl připraven čelit těmto zkouškám s větším odhodláním, větší bolestí a větší láskou než v případě všech minulých překážek, poněvadž věděl, že tyhle budou poslední.

O pět dní později přišel do úřadu a najednou měl pocit, jako by se nadnášel v nenadálém a nezvyklém vzduchoprázdnu ztichlých psacích strojů, jejichž dešťovému potukávání člověk časem přivykl tak, že je vnímal méně, než když umlkly. Byla pauza. Když se zase rozklapaly, nakoukl do kanceláře Leony Cassianiové a díval se, jak kmitá bříšky prstů po klávesnici a psací stroj ji poslouchá, jako by s ní byl srostlý. Vycítila, že ji někdo pozoruje, a se svým omračujícím slunečným úsměvem se podívala ke dveřím, ale psát nepřestala, dokud nedokončila odstavec.

“Řekni mi jedno, Ivíce srdce mého,” zeptal se jí Florentino Ariza: “Jak bys to přijala, kdybys dostala milostný dopis napsaný na téhle mašince?”

Leona Cassianiová, kterou už nic nepřekvapovalo, tentokrát opravdově užasla.

“Prosím tebe!” zvolala. “Vidíš, tohle mě nikdy nenapadlo.” Jinou odpověď tudíž neměla. Ani Florentino Ariza na to nikdy dřív nepomyslel, ale rozhodl se podstoupit

riziko se vším všudy. Odvezl si z úřadu domů jeden kancelářský stroj, nedbaje na dobrosrdečné

vtípky podřízených: “Starý papoušek se mluvit nenaučí.” Leona Cassianiová, která se vždycky nadchla pro každou novinku, se nabídla, že k němu bude docházet a dávat mu domácí lekce. Florentino Ariza však byl proti jakékoli metodické výuce od té doby, co se ho Lotario Thugut pokoušel naučit hrát na housle z listu a strašil ho výhrůžkami, že přinejmenším rok potrvá, než zvládne základy, pět let, než se dostane na úroveň přijatelnou pro profesionální

orchestr, a celý život bude muset cvičit šest hodin denně, má-li hrát dobře. Podařilo se mu nicméně matku přesvědčit, aby mu zakoupila slepecké housle, a za pomoci pěti základních pravidel, s nimiž ho seznámil Lotario Thugut, si za necelý rok troufl hrát v katedrále na kůru a po směru větrů posílat Fermině Dazové serenády z chudinského hřbitova. Pokud se mu ve dvaceti podařilo tímto způsobem zvládnout natolik obtížný nástroj, jako jsou housle, neviděl důvod, proč by v šestasedmdesáti nezvládl psací stroj, na kterém si člověk vystačí s jedním prstem.

Tak se i stalo. Za tři dny měl v malíčku polohu písmen na klávesnici, za dalších šest dní se naučil myslet současně s tím, jak psal, a za další tři dny, poté co poničil půl balíku papírů, dokázal bez překlepů dokončit první dopis. Nadepsal ho slavnostně Vážená

paní a podepsal se iniciálami svého jména jako na navoněných milostných psaníčkách z dob svého mládí. Dopis poslal poštou, zalepený v obálce se smuteční ořízkou, jak se slušelo v písemném styku s čerstvou vdovou, a na rubu obálky neuvedl jméno odesilatele. Dopis měl šest listů a v ničem se nepodobal žádnému dopisu, jaký

kdy v životě napsal. Neměl ani tón, ani styl, ani rétoričnost dopisů

z prvních let lásky a jeho obsah byl natolik racionální a uměřený, že vůně gardénie by byla přehmatem. Svým způsobem se nejvíce blížil obchodnímu dopisu, který se mu nikdy nepodařilo napsat. Ještě o mnoho let později měl být soukromý dopis napsaný na stroji považován téměř za urážlivý, avšak v oné době byl psací stroj dosud kancelářské zvíře bez vlastní etiky a na jeho ochočení k soukromým účelům příručky společenského chování ještě nepamatovaly. Působil spíše jako odvážná a moderní novota, a tak tomu musela Fermina Dazová porozumět, poněvadž svůj druhý dopis, který Florentinu Arizovi napsala, poté co od něj dostala více než sto čtyřicet dopisů, začala omluvou za svůj kostrbatý rukopis, neboť nemá k dispozici pokročilejší psací

náčiní než ocelové pero. Florentino Ariza se ani zmínkou nevrátil k onomu úděsnému dopisu, který od ní dostal, naopak se od samého počátku pokoušel zapůsobit na ni jinak, metodou, která by v ničem nepřipomínala lásky minulosti ani pouhou minulost: vše smazáno, a začíná se čistým listem. Byla to spíše obšírná meditace o životě, vycházející z jeho názorů a zkušeností ohledně vztahu mezi mužem a ženou, které chtěl kdysi sepsat jako dodatek k Sekretáři zamilovaných, pouze s tím rozdílem, že tentokrát svou úvahu podal v patriarchálním stylu pamětí starce, aby nebylo příliš zjevné, že ve skutečnosti jde o dokument lásky. Předtím sepsal množství konceptů v někdejším duchu a stálo ho mnohem více času přečíst je po sobě s chladnou hlavou, než hodit je do koše. Věděl, že jakékoli konvenční klopýtnutí anebo sebemenší nádech nostalgie by mohly v jejím srdci znovu rozhýbat pachutí minulosti, a přestože počítal s tím, že mu vrátí sto dopisů, než se odváží

otevřít první, dával přednost tomu, aby k tomu nedošlo ani jednou. A tak tedy všechno do poslední podrobnosti

naplánoval, jako by promýšlel rozhodující bitvu: všechno muselo být jiné, aby to vzbudilo novou zvědavost, nové zaujetí, nové naděje v ženě, která už

plně prožila celý život. Musel jí nabídnout vidinu zbavující rozvahy, takovou, aby jí dodala kuráž hodit přes palubu předsudky společenské vrstvy, která původně její nebyla, ale nakonec se jí

stala víc než která jiná. Musel ji naučit chápat lásku jako stav milosti, který není prostředkem k ničemu, nýbrž sám v sobě počíná i končí.

Měl dost zdravého rozumu, aby neočekával, že mu obratem odpoví, a stačilo mu, aby se dopis nevrátil nazpět. Nevrátil se, a nevrátil se ani žádný z následujících dopisů; jak dny plynuly, ve Florentinu Arizovi rostla nedočkavost, neboť čím více dní uplynulo, aniž se mu dopisy vrátily zpátky, tím více narůstala naděje na odpověď. Častost jeho korespondence byla zpočátku podmíněna obratností jeho prstů: zprvu psal jeden dopis týdně, pak dva, a nakonec psal každý den. Potěšil jej pokrok dosažený v poštovních službách od těch dob, kdy vyvěšoval vlajky, poněvadž by si nemohl dovolit něco tak riskantního, jako každodenně všem na očích podávat na poštovním úřadě dopisy téže osobě ani je posílat po někom, kdo by o tom mohl mluvit. Nebylo naopak nic snazšího než poslat si někoho z kanceláře pro známky na celý měsíc a pak dopis hodit do některé ze tří

schránek na starém městě. Dlouho netrvalo a začlenil tento úkon do svého běžného rozvrhu: nespavost využíval k psaní, příštího dne cestou do úřadu řidiče vždycky požádal, aby na minutku zastavil u schránky na rohu, a sám vystoupil z vozu a šel dopis hodit. Nikdy nedovolil, aby to šofér udělal místo něj, jak chtěl učinit jednoho deštivého rána, a někdy pro jistotu házel do schránky několik dopisů

současně, aby to působilo nenápadněji. Šofér pochopitelně nevěděl, že dopisy navíc obsahují jen prázdné listy papíru, které Florentino Ariza adresoval sám sobě, neboť nikdy s nikým neudržoval soukromou korespondenci s výjimkou poručnické zprávy, kterou koncem každého měsíce odesílal rodičům Amériky Vicu((n))ové a která obsahovala jeho osobní postřehy o dívčině chování, duševním rozpoložení a zdravotním stavu, jakož i o jejích pokrocích ve studiu.

Po prvním měsíci začal dopisy číslovat a v záhlaví uvádět stručný

obsah předchozích, jako se dělalo u novinových románek na pokračování, v obavě, aby Fermině Dazové neušlo, že mají jistou kontinuitu. Když jeho dopisování nabylo každodenní pravidelnosti, vyměnil obálky se smuteční ořízkou za bílé, podlouhlé, jež dopisům vtiskovaly vítaně neosobní ráz obchodní korespondence. Od počátku byl připraven vystavit svou trpělivost jakkoli obtížné zkoušce a vytrvat přinejmenším tak dlouho, dokud se neprokáže, že svou novou odlišnou metodou, jedinou, na jakou přišel, pouze maří čas. Čekal tedy, a to bez jakýchkoli duševních či tělesných potíží, jaké mu čekání způsobovalo zamlada, zato se zarputilostí železného

starce, který nemá nač jiného myslet, co jiného dělat u říční společnosti, plující tehdy vlastní parou s příznivým větrem v plachtách, a navíc s přesvědčením, že bude živ a jako muž v perfektním stavu, až zítra, později, anebo kdykoli jindy Fermina Dazová konečně pochopí, že z tísně své vdovské samoty nevyjde jinak, než spustí-li pro něj své

padací mosty.

Prozatím žil jako jindy. V předtuše příznivé odpovědi začal dům podruhé upravovat, aby byl hoden té, která se mohla považovat za jeho vládkyni a paní od chvíle, kdy se stal jeho

vlastnictvím. Dostál slibu a několikrát zašel k Prudencii Pitrové na návštěvu, aby jí dokázal, že ji má stále rád i zpustošenou stářím, za bílého dne a s dveřmi dokořán, a nejen za nocí, kdy se cítí opuštěně. Nadále obcházel kolem domu Andrey Varónové tak dlouho, až jednou zjistil, že se v koupelně nesvítí, a snažil se rozdivočet ztřeštěnými kousky v její posteli, i kdyby jen kvůli tomu, aby v milování nevyšel ze cviku v souladu se svým přesvědčením, které mu do té doby nic nevyvrátilo, že tělo slouží a nepřestane, dokud s tím jeden nepřestane.

Jedinou nesnáz mu působil stav jeho vztahů s Amérikou Vicu((n))ovou. Šofér ji nadále podle jeho příkazu každou sobotu v deset hodin ráno vyzvedával z internátu, jenomže Florentino Ariza nevěděl, co si s ní o víkendu počít. Poprvé se jí nezabýval a změna se jí dotkla. Dával ji na starost služebným děvčatům, posílal ji s nimi odpoledne do kina, na koncerty v městském parku, na dobročinné

tomboly, anebo pro ni vymýšlel nedělní program ve společnosti kamarádek ze školy, jen aby ji nemusel vzít do tajného ráje za svým úřadem, kam se stále znovu chtěla vracet od chvíle, kdy ji tam zavedl poprvé. V obluzení svou novou iluzí si neuvědomoval, že dospělost může být v případě ženy otázkou tří dnů, a přitom uplynuly tři roky ode dne, kdy si ji vyzvedl na motorové plachetnici z Puerto Padre. Jakkoli je jí snažil změnu mezi nimi všemožně osladit, byl to pro ni příliš drsný zvrat a nemohla pochopit, proč k němu došlo. Když jí tenkrát v cukrárně řekl, že se bude ženit, a odhalil jí

pravdu, propadla panice, vzápětí však usoudila, že něco takového je holý nesmysl, a úplně to pustila z hlavy. Brzy ale zjistila, že se Florentino Ariza chová, jako by to tak bylo, krmí ji výmluvami a vykrucuje se bez vysvětlení, jako by mu nebylo o šedesát let víc, nýbrž o šedesát let méně než jí.

Jednou v sobotu odpoledne ji zastihl u sebe v ložnici; zkoušela ťukat na stroji a šlo jí to docela dobře, poněvadž ve škole měli hodiny strojopisu. Popsala bezmyšlenkovitě víc než půl stránky, ale sem tam se z textu dala poměrně snadno vyloupnout věta prozrazující

její duševní rozpoložení. Florentino Ariza se jí naklonil přes rameno, aby si přečetl, co píše. Teplo jeho mužského těla, jeho přerývaný dech, vůně jeho prádla, táž, jakou nacházela na svém polštáři, jí zmátly hlavu. Už dávno nebyla ta holčička, jako když

přijela, kterou kousek po kousku svlékal s triky pro kojence: napřed sundáme botičky a dáme je medvídkovi, potom sundáme košilku a dáme ji pejsánkovi, pak sundáme tyhle ty kalhotky s kytičkama a dáme je králíčkově, a teď dáme pusinku na tuhle sladkou tatínkovu prcinku. Ne: teď z ní byla hotová žena, jak má být, a ráda se ujímala iniciativy. Jedním prstem pravé ruky dál vyťukávala na stroji a levičkou mu zatím poslepu zašátrala po noze, zabádala prsty, našla, ucítila, jak ožívá, jak roste, jak vzdychá roztoužením, a jeho dech starce ztěžkl a osípl. Znala ho: od této chvíle začínal ztrácet sebevládu, rozum mu přestával pracovat, zůstával jí vydán na milost a neměl najít zpáteční cestu, dokud nedospěl až na konec. Odvedla si ho za ruku k posteli, jako by soucitně vedla po ulici slepce, a se škodolibou něhou si ho hezky naporcovala, po chuti přisolila, zapaprikovala kvůli barvě, přidala stroužek česneku, pokrájenou cibulku, bobkový list, zakápla citronem, až ho měla na pekáči jaksepatří a troubu správně vyhřátou. V domě nikdo nebyl. Služky šly ven a zedníci a truhláři v sobotu nepracovali, takže

měli celý svět jenom pro sebe. Ale Florentino Ariza se na pokraji propasti vytrhl z extáze, odsunul jí ruku, posadil se a roztřeseně řekl:

“Pozor, nemáme gumičku.”

Dlouho ležela natažená naznak na posteli a přemýšlela; když se pak vrátila do internátu, o hodinu dřív než obvykle, nechtělo se jí

už plakat, zato zbystřila čich a nabrousila si drápky, aby šla po stopě toho zajíce, ukrytého v své jamce, který jí převrátil život. Florentino Ariza se naopak dopustil dalšího mužského omylu: domníval se, že se přesvědčila o marnosti své snahy a rozhodla se na něj zapomenout.

Měl plnou hlavu svých věcí. Po půl roce se bez jakéhokoliv znamení najednou přistihl, jak se celou noc až do svítání převaluje na posteli, zatracený v pustině nespavosti, tentokrát jiné než

obvykle. Myslel na to, že Fermina Dazová první dopis otevřela, oklamána jeho nevinným vzezřením, uviděla iniciály, které znala z někdejších jiných dopisů, a hodila ho do ohně a nedala si ani tu práci, aby ho roztrhala. Potom jí nejspíš stačil pohled na obálku dalších dopisů a nemusela je ani otvírat, aby s nimi naložila stejně

a dělala to tak dál a dál až do skonání času, zatímco jeho písenné

meditace se pomalu chýlily ke konci. Nevěřil, že by existovala žena zasypávaná každodenními dopisy, která by dokázala půl roku odolávat zvědavosti a nepodívat se ani, jakou barvu má inkoust, kterým jsou napsané. Ale pokud taková žena existovala, mohla jí být jedině

Fermina Dazová.

Cítil, že čas stárí neplyne jako řeka v rovině, ale že je to nádrž s děravým dnem, kterým odtéká paměť. Jeho vynalézavost se valem tenčila. Několik dní obcházel kolem domu ve čtvrti La Manga a potom pochopil, že jeho mladická metoda není s to vypáčit dveře zatarasené smutkem za nebožtíka. Jednoho rána hledal v telefonním

seznamu nějaké číslo a čirou náhodou narazil na její. Vytočil je. Přístroj dlouho vyzváněl, a potom ve sluchátku poznal její

ochraptělý a vážný hlas: “Prosím?” Beze slova zavěsil, avšak onen neuchopitelný hlas mu připadal tak nekonečně vzdálený, že mu to podlomilo morálku.

Někdy v těch dnech oslavovala Leona Cassianiová narozeniny a pozvala si domů malý kroužek přátel. Florentino Ariza byl roztěkaný

a pobryndal se omáčkou z kuřete. Namočila cíp servítku ve sklenici vody a otřela mu šťávu z klopy, a pak mu ubrousek uvázala jako bryndák, aby zabránila větší nehodě: vypadal jako staré nemluvně. Všimla si, že si při jídle několikrát sundal brýle a otřel je kapesníkem, poněvadž mu slzely oči. Při kávě usnul se šálkem v ruce a Leona Cassianiová se mu jej pokusila odebrat, aniž by ho probudila, ale Florentino Ariza se zahanbeně ohradil: “Jenom jsem zavřel oči, aby si odpočinuly.” Když šla spát, myslela na to, jak překvapivě na něm začalo být znát stáří.

U příležitosti prvního výročí úmrtí Juvenala Urbina rodina rozeslala pozvánky na zádušní mši v katedrále. Tou dobou Florentino Ariza odeslal dopis číslo sto třicet dva bez toho, že by byl jakýmkoliv způsobem opětován, a to jej přimělo k odvážnému rozhodnutí, že se obřadu zúčastní, přestože nebyl pozván. Byla to společenská událost spíše okázalá nežli jímavá. Lavice v prvních řadách, vyhrazené uživatelům s právem doživotním a dědičným, byly na opěradle opatřeny mosazným štítkem se jménem vlastníka. Florentino Ariza přišel mezi prvními pozvanými, aby se mohl usadit na takové

místo, kde by ho Fermina Dazová nemohla cestou nezahlédnout. Představoval si, že nejlepší by bylo zaujmout místo v hlavní lodi, hned za vyhrazenými sedadly, ale zvaných účastníků bylo tolik, že ani tam nenašel volné

místečko a musel se usadit ve vedlejší lodi, kde sedalo chudé příbuzenstvo. Odtud uviděl Ferminu Dazovou přicházet; šla zavěšena do syna, upnutá až po zápěstí v černém sametu bez jediné ozdoby, vpředu se zapínáním od krku až po

špičky střevíců jako na biskupské sutaně, a hlavu jí halil kastilský

krajkový šál místo klobouku se závojíčkem, jaký nosily ostatní

vdovy, jakož i četné provdané ženy, které si toužebně přály ovdovět. Její odhalená tvář měla bledý jas alabastru, její protáhlé oči žily pod obrovitými lustry hlavní lodi svým vlastním životem a kráčela tak vznosně, hrdě a sebejistě, že nevypadala starší než její syn. Florentino Ariza povstal a špičkami prstů se podepřel o opěradlo lavice, dokud ho nepřešla závrať, poněvadž cítil, že je nedělí

vzdálenost sedmi kroků, nýbrž že každý z nich přebývá v docela jiném dni.

Fermina Dazová obřad přečkala v rodinné lavici před hlavním oltářem, po většinu času vstoje, s touž distingovaností, jako když

přihlížela opeře. V závěru však porušila zavedená pravidla; nepočkala na místě, aby přijala opětovné kondolence, jak přikazovaly platné zvyklosti, nýbrž vydala se mezi zúčastněné, aby každému z pozvaných osobně poděkovala: bylo to oživující gesto, které zcela odpovídalo jejím způsobům. Pozdravujíc ty i ony, došla až k lavicím chudých příbuzných a nakonec se kolem sebe rozhlédla, aby se ujistila, že nezbývá nikdo ze známých, koho by měla pozdravit. Florentino Ariza pocítil, jak jej nějaký nadpřirozený víchř vyzvedl z jeho středu: spatřila ho. Skutečně se oddělila od svého doprovodu, tak nenuceně, jak

si počínala vždycky ve společenském styku, podala mu ruku a velice vlídně se na něj usmála:

“Děkuji vám, že jste přišel.”

Nejenže jeho dopisy obdržela, ale přečetla si je s velkým zájmem a našla v nich vážné podněty v úvahám, které jí pomáhaly dál žít. Seděla právě u stolu a snídala v dceřině společnosti, když dostala první dopis. Všimla si, že je napsán na stroji, a ze zvědavosti jej otevřela; jakmile poznala iniciály podpisu, zahořel jí ve tváři nenadálý ruměnec. Hned se však ovládla a dopis zastrčila do kapsy na zástěře. “Kondolence od vlády,” řekla. “Přece už všechny přišly,” namítla překvapeně dcera. “Tohle je ještě jedna,” trvala na svém Fermina Dazová. Měla v úmyslu později dopis spálit, až se ocitne z dosahu dceřiných otázek, ale neodolala pokušení alespoň letmo se předtím podívat, co v něm stojí. Očekávala zaslouženou odpověď na svůj urážlivý dopis, který ji začal tížit v tu chvíli, kdy ho odeslala, ale jakmile si přečetla uctivé oslovení a důvody uvedené v prvním odstavci, pochopila, že se ve světě cosi změnilo. Zaujalo ji to do té míry, že se zamkla v ložnici, aby si psaní mohla v klidu přečíst, ještě než je hodí do ohně; dopis přečetla třikrát, a stále nepopadla dech.

Byly to úvahy o životě, o lásce, o stáří, o smrti: myšlenky, které jí nejednou jako noční ptáci zašuměly křídly nad hlavou, ale když se je pokoušela zachytit, vyklouzly a jí zbylo jen pár vytroušených pírek. Tady stály, vysloveny zřetelně a jasně, jak by si je sama přála vyslovit, a znovu zalitovala, že není naživu její

muž, aby je spolu mohli komentovat, jako každý večer před usnutím komentovali některé události dne. Takto se jí zjevoval Florentino Ariza, jakého neznala, nadaný jasnozřivostí, která neměla nic společného s horečnatými psaníčky, jaké jí psával zamlada, ani s jeho celoživotními ponurými způsoby. Byla to spíše slova muže, který

tetě Escolástice připadal osvícený Duchem svatým, a toto pomyšlení

ji polekalo jako poprvé. V každém případě ji však nejvíc uklidňovala jistota, že tento dopis moudrého starce není dalším pokusem, jak zopakovat ono nehorázné prohlášení z noci smutku, nýbrž noblesní

způsob, jak smazat minulost.

Následující dopisy ji v tomto smyslu zcela ukonejšily. I tak je ovšem spálila, když si je předtím se vzrůstajícím zájmem přečetla, ačkoli toto žhářství v ní zanechávalo nepříjemný pocit viny, který

nedokázala rozptýlit. Jakmile je později začala dostávat očíslované, našla v tom konečně žádoucí mravní ospravedlnění, proč je nevydávat ohni. V každém případě neměla v úmyslu schovávat si je pro sebe, ale počkat, až se jí naskytne příležitost, a potom je Florentinu Arizovi vrátit, aby nepřišlo nazmar něco, čemu přisuzovala velkou lidskou užitečnost. Zlé bylo, že čas plynul a dopisy chodily dál, vždycky za tři čtyři dny jeden po celý rok, a Fermina Dazová nevěděla, jak by je měla vrátit, aby to nepůsobilo urážlivě, neboť toho se už nechtěla dopustit, a nemusela to vysvětlovat dopisem, který jí hrdost bránila napsat. První rok jí stačil k tomu, aby se s ovdověním vyrovnala. Manželův obraz se pročistil; už na něj nenarážela ve svých každodenních úkonech, ve svých důvěrných myšlenkách, ve svých nejprostších záměrech, a proměnil se v jakousi ochránlivou přítomnost, bděl nad ní a vedl ji, aniž jí překážel. Někdy ho potkávala, ne jako přízrak, ale přítomného tělem tam, kde ho skutečně potřebovala. Povzbuzovala ji jistota, že tu je, stále živý, ale už bez těch svých mužských rozmarů, bez svých patriarchálních požadavků, bez vyčerpávající nutnosti jej milovat s tímž rituálem nevčasných polibků a něžných slovíček, se kterým on miloval ji. Rozuměla mu teď lépe, než když byl naživu,

chápal úzkostnost jeho lásky, jeho naléhavou potřebu nacházet v ní zdroj oné jistoty, na níž, jak se zdálo, stál jeho veřejný život, a kterou ve skutečnosti nikdy neměl. Jednoho dne mu na vrcholu zoufalství vmetla do tváře:

“Nedovedeš si představit, jak jsem nešťastná.” Svým charakteristickým pohybem si tenkrát klidně sundal brýle, svlačil ji průzračnou vodou svých chlapeckých očí a jedinou větou na ni naložil veškerou tíhu své nesnesitelné vědoucnosti: “Zapamatuj si jednou provždy, že nejdůležitější věc v dobrém manželství není štěstí, ale stabilita.” Hned v prvních osamělých chvílích svého vdovského života pochopila, že v té větě nebyla skryta žádná mrzká pohrůžka, kterou jí tehdy přičítala, ale měsíční kámen, který jim oběma přinesl tolik šťastných hodin.

Na svých četných cestách po světě Fermina Dazová kupovala všechno, co ji zaujalo svou novostí. Její touha po oněch věcech vycházela z jakéhosi prvotního hnutí mysli, které její muž rád podkládal rozumovými důvody; všechny ty věci byly krásné a užitečné, dokud se nacházely ve svém původním prostředí, v římských, pařížských, londýnských výlohách anebo ve výkladních skříních toho New Yorku, který se tehdy natřásal v rytmu charlestonu a kde začínaly vyrůstat mrakodrapy, ale neobstály v zatěžkávací zkoušce Straussových valčíků se škvarky a květinových bitev při čtyřiceti stupních ve stínu. A tak se vracívala z cest s půltuctem ohromných lodních kufrů z lakovaného kovu s mosaznými zámkami a kováním na rozích, vyhlížejícími jako fantastické rakve, jakožto paní a majitelka nejnovějších divů světa, jejichž hodnota nicméně nebyla vyjádřitelná zlatem, jež za ně bylo zapláceno, nýbrž oním prchavým okamžikem, kdy je někdo z jejího zdejšího světa jednou uvidí. Kvůli tomu se totiž ty věci kupovaly: aby je ti ostatní jednou uviděli. Dávno předtím, než začala stárnout, uvědomila si, že její obraz na veřejnosti je jenom světská marnost, a často doma říkala: “S těmi krámy se musí něco provést, vždyť už kvůli

nim nemáme kde bydlet.” Doktor Urbino se jejím neplodným předsevzetím smál; dobře věděl, že jestli odněkud něco vyklidí, pak jen proto, aby uprázděné místo zase něčím jiným zaplnila. Ale ona trvala na svém; skutečně nikde nebylo volné místočko, kam by se vešla jedna jediná další věc, a nikde nebyla jedna jediná věc, která by k něčemu opravdu byla, například košile visely na klikách u dveří a zimníky do evropských mrazů byly v almárnách v kuchyni. A tak pokud se ráno probudila v bojovné

náladě, vytahovala šatstvo ze skříní, vyprazdňovala kufry, vyklízela půdu a terasa se brzy podobala místu dělení válečné kořisti: kupily se tu hory příliš okoukaného šatstva, klobouky, které si nikdy nenasadila na hlavu, poněvadž se jí nenaskytla příležitost, dokud byly v módě, střevíčky zhotovené evropskými umělci jako věrná

nápodoba těch, ve kterých kráčely ke korunovaci císařovny a nad nimiž zdejší urozené slečny ohrnovaly nos, protože přesně takové

pantoflíčky si černošky kupovaly na trhu na chození doma. Celé

dopoledne to na vnitřní terase vypadalo jako po živelné pohromě a v domě se skoro nedalo dýchat, jak odevšud vyrážel štiplavý pach naftalínových kuliček. Ale za pár hodin byl zase klid, poněvadž

Fermině Dazové nakonec začalo usedat srdce při pohledu na ty spousty hedvábí, poházeného po podlaze, na všechny přebytečné brokáty, zbylé

stuhy, pentličky, vyšívané lemovky a prýmky, na všechny ty modré

lišky, odsouzené shořet na hranici.

“Byl by hřích tohleto spálit,” říkala, “když tolik lidí nemá co jíst.”

A tak se spalování odkládalo; odložilo se pokaždé a věci jenom změnily stanoviště a ze svých privilegovaných míst se přestěhovaly do bývalých koníren, přeměněných na sklad přebytečných věcí, zatímco uvolněné prostory, přesně tak jak předvídal doktor Urbino, se znovu začínaly zaplňovat, překypovat věcmi, které žily jen okamžik a pak putovaly umřít do skříní: až do příštího spalování. "Někdo by měl vymyslet, co dělat s věcmi, které přestanou sloužit, ale vyhodit se taky nedají," říkala. Bylo to tak: děsilo ji, s jakou nenasytnou hltavostí věci zabíraly prostor k životu, vytěsňovaly lidské

bytosti, zaháněly je do kouta, a tak je nakonec stěhovala tam, kde je nebylo vidět. Ve skutečnosti totiž nebyla tak pořádná, jak se domnívala, jenom měla vlastní beznadějnou metodu, jak pořádkumilovně

vypadat: nepořádek prostě schovávala. Toho dne, kdy Juvenal Urbino zemřel, museli vystěhovat půl pracovny a věci a nábytek nacpat do ložnice, aby bylo kde u nebožtíka bdít.

Když domem prošla smrt, poskytlo jí to řešení. Jakmile spálila manželovo šatstvo, uvědomila si, že se jí ruka nezachvěla, a stejně

neochvějně tedy čas od času zakládala hranici a házela do ohně

všechno, staré i nové věci, nemyslíc na řevnivost boháčů ani na odvetu chudáků umírajících hlady. Nakonec dala porazit pahýl mangovníku, aby po neštěstí nezůstalo ani stopy, a živého papouška darovala novému Městskému muzeu. Teprve pak začala po svém dýchat v domě, o jakém vždycky snila: prostorném, snadno udržitelném a vlastním.

Dcera Ofelia s ní zůstala tři měsíce a pak se vrátila do Nového Orleansu. Syn s rodinou přicházel každou neděli na

rodinný oběd a kdykoli mohl, zašel za ní i během týdne. Jakmile byla z nejhoršího venku, začaly ji navštěvovat i nejbližší přítelkyně; hrávaly karty na terase s vyhlídkou na oholené patio, v kuchyni zkoušely nové

recepty a sdělovaly jí novinky z tajného života nenasytného světa, který bez její účasti nadále existoval. Jednou z jejích nejčastějších návštěvnic byla Lucrecia del Real del Obispo, aristokratka staré ražby, s níž Ferminu Dazovou vždycky pojilo dobré

přátelství a která se s ní po smrti Juvenala Urbina více sblížila. Lucrecia del Real del Obispo, ztuhlá artritidou a vyzdravělá z nepravostí svého života, jí od té doby poskytovala nejen nejlepší

společnost, ale také se s ní radila o různých podnicích společenské

a světské povahy, které se ve městě chystaly, a to Fermině Dazové

dodávalo pocit vlastní užitečnosti, za niž nevděčila protektorskému stínu svého manžela. A přece s ním nikdy nebyla ztotožňována tak jako teď, poněvadž lidé jí přestali říkat dívčím jménem, jak jí

odvždycky říkali, a začala být vdova Urbinová.

Nechápala, čím to je, ale s blížícím se prvním výročím manželovy smrti cítila, že vstupuje do jakéhosi stinného, svěžího, tichého prostoru: do luhů nevyhnutelnosti, se kterou je třeba se smířit. Dosud si neuvědomovala, a řadu let si to také neuvědomila, nakolik jí písemné meditace

Florentina Arizy pomohly dospět k duševnímu míru. Poměřila jimi svou zkušenost, jejich přičiněním porozuměla vlastnímu životu a mohla s jasnou myslí čekat na to, co stáří

přinese. Setkání na zádušní mši jí poskytlo jakoby prozřetelnost

seslanou příležitostí, aby dala Florentinu Arizovi najevo, že i ona je zásluhou jeho povzbudivých dopisů připravena smazat minulost. O dva dny později od něho dostala dopis, který se od předchozích odlišoval: byl psaný rukou na lněném papíře a na rubu obálky zřetelně stálo plné jméno odesilatele. Byl to týž květnatý rukopis jeho prvních dopisů, táž lyrická vůle, ale tentokrát je uplatnil v jediném prostém odstavci poděkování za čest, kterou mu prokázala pozdravem v katedrále. Fermina Dazová na dopis myslela ještě několik dní poté, co si jej přečetla, s duší rozháranou nostalgií a se svědomím tak čistým, že se příští čtvrtek Lucrecie del Real del Obispo bez jakékoli souvislosti zeptala, jestli náhodou nezná

Florentina Arizu, toho majitele říčních lodí. Lucrecia řekla, že zná: "Zdá se, že je to nenapravitelný sucubus." Opakovala, co se běžně vykládalo: nikdy o něm nebylo známo, že by měl vztah s nějakou ženou, přestože je taková dobrá partie, a má prý tajnou kancelář, kam si vodí děti, které v noci chytá na molu. Fermina Dazová tyhle báčorky slýchala, kam jí sahala paměť, a nikdy na ně nevěřila a nepřikládala jim váhu. Ale když je tak přesvědčivě slyšela opakovat i Lucrecii del Real del Obispo, o níž se svého času rovněž říkalo, že má zvláštní choutky, neudržela se a postavila věci tam, kam patří. Vyprávěla jí, že zná Florentina Arizu od dětství. Připomněla, že jeho matka mívala galanterní krámk ve Okenné ulici a také že vykupovala staré košile a prostěradla, dělala z nich cupaninu a tu prodávala jako nouzový obvazový materiál za občanských válek. A s jistotou uzavřela: "Jsou to počestní lidé a vyšvihli se vlastním úsilím." Pronesla to s takovým zápalem, že Lucrecia vzala zpět, co předtím říkala: "Nakonec i o mně se vykládají podobné věci." Fermina Dazová nepocítila zvědavou potřebu zeptat se sebe samé, proč tak vášnivě obhajuje muže, který prošel jejím životem jako pouhý stín. Dál na něj myslela, zvláště když přicházela pošta, ale jeho

dopis v ní nebyl. Uplynuly dva týdny mlčení, když tu ji z odpoledního spánku vyburcovalo poplašené šeptání služky.

“Paní,” šeptala, “je tady don Florentino.” Byl tu. První, co Fermina Dazová pocítila, byla panika. Ne, stačila si pomyslet, teď ne, ať přijde jindy, v příhodnější dobu, teď není ve stavu přijímat návštěvy, nemá s ním o čem mluvit. Ale hned se vzpamatovala a nařídila, aby ho zavedli do salonu a nabídli mu kávu, než se upraví. Florentino Ariza čekal dole u vchodu na ulici a pomalu doutnal v pekelném žáru třetí hodiny odpolední, ale otěže třímal v pěsti. Byl připraven, že ho nepřijme, třeba s nějakou vlídnou výmluvou, a tato jistota ho udržovala v klidu. Ale rozhodnost vzkazu jej rozechvěla až do morku kostí, a když vstoupil do svěžího přítmí salonu, neměl ani čas si pomyslet, jaký prožívá

zázrak, poněvadž v břiše mu náhle vystřelila krutá bolest a zapěnilo se mu v útrokách. Usedl, zadržuje dech, a v mysli mu neodbytně

vytanul prokletý obraz ptačího hovínka na jeho prvním milostném listě. Seděl bez hnutí v přítmí, dokud první zimničný poryv nepřešel, odhodlán vzít v tuto chvíli na svá bedra jakoukoli katastrofu, jenom proboha ne tuhle nespravedlivou nehodu. Dobře se znal: přestože trpěl vrozenou zácpou, útroby jej za ta dlouhá léta jeho života třikrát nebo čtyřikrát na veřejnosti zradily a ve všech těch třech či čtyřech případech se musel vzdát. Pouze v těchto situacích, a v jiných, právě tak naléhavých, si uvědomoval, jak pravdivá je věta, kterou rád žertem opakoval: “Nevěřím v Boha, ale bojím se ho.” Neměl čas o tom zapochybovat: usilovně vzpomínal na nějakou modlitbičku, aby se pomodlil, ale v paměti měl pusto. Když byl malý kluk, naučil ho jeden chlapec kouzelné zaříkávadlo, jak se trefit, když stříleli kamenem po ptácích: “Haklice bukvice, picnu tě do voka, ať ti sletí palice.” Vyzkoušel si to, jakmile se poprvé vydal do

lesa s novým prakem, a pták padl, jako by ho srazil blesk. Matně si pomyslel, že by jedno s druhým

mohlo nějak souviset, a přeříkával si ta slůvka tak vroucně, jako by se modlil, ale kýžený

výsledek se nedostavil. Střeva se mu zkroutila, jako by se mu v břiše otáčel hřídel, zabublalo to v něm a zaškvřelo, až ho polil ledový pot. Služka, která mu nesla kávu, se vyděsila, poněvadž

vypadal jako nebožtík. "To je tím vedrem," vydechl. Otevřela okno v domnění, že mu tím pomůže, ale odpolední slunce jej udeřilo přímo do tváře a tak museli okno zase zavřít. Právě pochopil, že už to nevydrží ani o minutu déle, když se v saloně objevila Fermina Dazová, skoro neviditelná v přítmí, a polekala se, když uviděla, v jakém je stavu.

"Můžete si odložit sako," řekla.

Větší trýzeň než smrtelné hryzení v útrokách by mu způsobilo, kdyby zaslechla, jak to v něm škrundá. Dokázal přežít ještě vteřinu, aby stačil říct, že ne, že se jenom přišel zeptat, kdy by ji směl přijít navštívit. "Ale vždyť už tady jste," řekla rozladěně a pozvala ho dál, na vnitřní terasu, kde nebude takové vedro. Odmítl, jako bytíše zakvílel:

"Prosím vás, raději zítra, kdyby to bylo možné." Vzpomněla si, že zítra je čtvrtek, den, kdy k ní pravidelně

chodila Lucrecia del Real del Obispo, a vynesla neodvolatelné

rozhodnutí: "Pozítří v pět." Florentino Ariza poděkoval, v nouzi místo rozloučení pokynul kloboukem a odešel, aniž v kávě smočil ret. Fermina Dazová zůstala zmateně stát uprostřed salonu, nechápajíc, co se vlastně přihodilo, dokud kdesi daleko na ulici neutichlo poprskávání motoru. Florentino Ariza si na zadním sedadle našel co možná nejméně bolestivou polohu, zavřel oči, povolil svaly a

odevzdal se do vůle těla. Bylo mu, jako by se znovu narodil. Řidič, který se po tolika letech v jeho službách přestal čemukoli podívat, nehnul brvou. Když mu ale před domem otvíral dvířka vozu, poznamenal:

“Pozor na to, done Floro, tohle vypadá na cholera.” Ale bylo to totéž co vždycky. Florentino Ariza za to poděkoval pánu bohu v pátek přesně v pět hodin odpoledne, kdy ho služka přítímí salonu provedla na terasu v patiu a tady, u stolku prostřeného pro dva, uviděl Ferminu Dazovou. Nabídla mu čaj, čokoládu nebo kávu. Požádal o kávu, hodně horkou a hodně silnou, a Fermina Dazová služce nakázala: “Pro mě jako obvykle.” Jako obvykle představovalo pořádně

silnou čajovou trest ze směsi několika orientálních druhů; po siestě

si pro povzbuzení vždycky dávala čaj. Než dopila konvičku a Florentino Ariza svůj džbáněk kávy, oba načali a zase opustili několik témat, ne proto, že by je skutečně zajímala, ale spíše aby se vyhnuli těm, kterých se ani on, ani ona neodvažovali dotknout. Oba se cítili nesví a nechápali, co tu dělají, tak vzdálení svému mládí, tady, na šachovnicové terase nějakého domu, který nebyl ničím

a dosud byl cítit hřbitovními květy. Poprvé proti sobě seděli tak blízko, poprvé měli dost času, aby si po půl století nezaujatě

pohlédli do tváře, a oba se uviděli takoví, jací byli: dva staří

lidé se smrtí v zádech, kteří nemají nic společného, leda vzpomínku na jakousi prchavou minulost nepatřící už jim, ale dvěma mladým lidem ztraceným v čase, kteří mohli být jejich vnuky. Říkala si, že teď se Florentino Ariza alespoň přesvědčí, jak liché jsou jeho sny, jak málo odpovídají skutečnosti, a konečně se zbaví nemístných představ.

Aby se vyhnula trapným odmlkám či nežádoucím tématům, zvolila to, které bylo nasnadě, a začala se ho vyptávat na říční lodě. Zdálo se nepodobné pravdě, že on, jejich majitel, se po řece plavil jen jednou jedinkrát, před mnoha a mnoha lety, kdy s podnikem neměl nic společného. Fermina Dazová důvod jeho tehdejší cesty neznala a on by dal duši za to, aby jí to směl povědět. Ani ona řeku neznala. Její

manžel sdílel nechuť vůči andskému povětrí a maskoval to nejrůznějšími argumenty:

zátěží, jakou pro srdce představují velké

výšky, možností chytit zápal plic, dvojakostí tamějších lidí, nespravedlivostí centralismu. A tak sice znali půl světa, ale neznali svou vlastní zem. V současné době létal v povodí řeky Magdaleny hydroplán Junkers, který s dvoučlennou posádkou, šesti cestujícími a poštovními pytli na palubě poletoval od městečka k městečku jako aluminiová kobylka. “Vypadá to, jako když v povětrí

lítá truhla s nebožtíkem,” poznamenal k tomu Florentino Ariza. Fermina Dazová se zúčastnila prvního letu balonem a měla pro strach uděláno, ale teď stěží dokázala uvěřit, že to byla ona, kdo se odvážil podobného dobrodružství. “Je to teď jiné,” řekla a chtěla tím říct, že se změnila ona, nikoli způsoby cestování. Někdy ji překvapoval zvuk letadel. U příležitosti stého výročí

Osvoboditelovy smrti je viděla létat nizoučko nad zemí a provádět všelijaké akrobatické kousky. Jedno z nich, černé jako sup, proletělo nad domy v La Manga tak nízko, že div neškrtno o střechy, na stromě v sousedství nechalo kus křídla a zůstalo viset v drátech elektrického vedení. Ale ani tak nestrávila myšlenku, že na světě

může být něco takového jako letadla. Dokonce v sobě nenašla ani tolik zvědavosti, aby se v posledních letech

zajela podívat do zálivu v Manzanillu, kde na vodě přistávaly hydroplány a čluny pobřežní strážé kvůli nim rozháněly rybářské kánoe a stále početnější výletní čluny. Takhle starou ji pověřili, aby kyticí růží

přivítala Charlese Lindbergha, když tady přistál při svém letu dobré

vůle, a nechápala, jak se takový veliký, světlovlasý a hezký muž

může vznést do vzduchu ve stroječku, který vypadal jako z pomačkaného staniolu a dva mechanici jej museli roztlačit za ocas, aby mu pomohli nahoru. Nešlo jí do hlavy, že by podobné, jen o málo větší letadlo uneslo osm lidí na palubě. Zato slyšela, že plavba na říčním parníku je prý hotová rozkoš, poněvadž se nehoupe jako mořská

lod', ale na druhé straně jsou tu zase jiná, vážnější nebezpečí, kupříkladu písečné naplaveniny a přepady lupičů.

Florentino Ariza jí vysvětlil, že tohle všechno jsou báchorky z jiných časů: současné lodě měly taneční sál, velké a přepychově

zařízené kajuty podobné hotelovým pokojům, s vlastní koupelnou a elektrickými ventilátory, a že od poslední občanské války k žádným ozbrojeným přepadům nedochází. S pocitem osobního triumfu jí rovněž

vysvětlil, že tento pokrok byl zvláště a především umožněn svobodou plavby, o kterou se osobně zasazoval a která podnítila vzájemnou soutěživost: místo jediného podniku, jak tomu bylo dříve, teď v říční dopravě prosperovaly tři velmi aktivní společnosti. Rychlý

rozvoj aviatiky nicméně pro všechny představoval reálné nebezpečí. Fermina Dazová se ho pokusila utěšit: lodě tu budou vždycky, poněvadž takových bláznů, ochotných vlézt

do té mašinky a lítat ve vzduchu, nebude moc, vždyť je to proti přírodě. Nakonec se Florentino Ariza rozhovořil o pokroku v poštovníctví, jak co se týče přepravy poštovních zásilek, tak i jejich doručování; tímto způsobem se ji pokusil přimět ke zmínce o jeho dopisech, ale to se mu nepodařilo.

O chvíli později se však příležitost dostavila sama. Hovořili už

o něčem docela jiném, když je vyrušila služka s dopisem adresovaným Fermině Dazové, který právě přišel zvláštní městskou poštou; služba byla zavedena teprve docela nedávno a řídila se stejným doručovacím systémem jako v případě telegramů. Jako vždycky nemohla najít brýle na čtení. Florentino Ariza zachoval klid.

“Nebude třeba,” řekl. “To psaní je ode mne.” Bylo. Napsal je předešlého dne ve stavu hluboké deprese, do níž

jej uvrhlo zahanbení z první nezdařilé návštěvy. Omlouval se za tu neomalenost, že ji navštívil bez předchozího svolení, a další

návštěvy se zříkal. Dopis hodil do schránky, aniž si to dvakrát rozmyslel, a když mu došlo, co udělal, bylo už pozdě. Nepovažoval za nutné to všechno vysvětlovat, a místo toho Ferminu Dazovou požádal, aby byla tak hodná a dopis nečetla.

“Jistě,” řekla. “Koneckonců dopisy patří tomu, kdo je píše, nemám pravdu?”

Učinil rozhodný krok.

“Svatá pravda,” řekl. “Proto jsou dopisy to první, co se při rozchodu vrací.”

Přešla narážku a podala mu dopis s poznámkou: “Škoda, že si ho nemohu přečíst, poněvadž ty druhé mi moc pomohly.” Zhluboka vydechl, překvapený, že s takovou bezprostředností řekla mnohem víc, než

doufal, a řekl: “Nedovedete si představit, jak mě to dělá šťastným.” Ale Fermina Dazová změnila téma a jemu se po zbytek návštěvy nepodařilo dosáhnout, aby se k věci vrátila.

Rozloučil se po šesté, kdy služebné začaly v domě rozsvěcet světla. Cítil se jistější, ale žádné velké naděje si nedělal; nezapomínal, jak vrtkavá byla ve dvaceti a jak nevypočitatelně se dovedla zachovat, a neměl důvody se domnívat, že se změnila. Proto se odvážil s nehranou pokorou zeptat, zda by ještě někdy směl přijít, a odpověď jej znovu překvapila.

“Přijďte, kdy se vám bude chtít,” řekla. “Skoro pořád jsem sama.” O čtyři dny později, v úterý, přišel znovu, bez ohlášení, a Fermina Dazová nečekala, až naservírují čaj, aby mu pověděla o tom, jak velice jí jeho dopisy pomohly. Řekl, že to přísně vzato nebyly dopisy, nýbrž jednotlivé stránky z knihy, kterou by byl rád napsal. I ona to tak pochopila. Natolik, že by mu je chtěla vrátit, pokud by se ho tím nějak nedotkla, aby je mohl účelněji využít. Dál mluvila o tom, jaké dobro pro ni znamenaly v tom těžkém období, které

prožívala po manželově smrti, a říkala to tak procítěně, vděčně a snad i vřele, že se Florentino Ariza odvážil podniknout něco víc než

rozhodný krok: přímo salto mortale.

“Dřív jsme si tykali,” řekl.

Tohle bylo zakázané slovo: dřív. Pocítila, jak kolem proletěl chimérický anděl minulosti, a chtěla mu uhnout z cesty, avšak Florentino Ariza zašel ještě dál: “V našich dřívějších dopisech, chci říct.” Rozladilo ji to a stálo ji nemálo úsilí nedat to na sobě

znát. I tak pochopil, že musí postupovat obezřeleji, ačkoli na druhé

straně jej toto klopýtnutí poučilo, že je stále tak tvrdohlavá jako zamlada, jenom se mezitím naučila, jak to zaobalit.

“Chtěl jsem tím říct,” řekl, “že tyhle dopisy jsou něco docela jiného.”

“Všechno na světě se změnilo,” řekla.

“Já ne,” opáčil. “A vy?”

Držela právě v prstech druhý šálek čaje, ale donesla ho jenom na půl cesty a vyplísnila Florentina Arizu očima, které přečkaly krutost času.

“Na tom už teď nesejde,” řekla. “Nedávno mi bylo dvaasedmdesát.” Florentina Arizu zasáhla ta věta přímo do srdce. Byl by chtěl najít odpověď rychlou a přesnou jako šíp, avšak přemohlo ho břímě

věku: v životě se mu nestalo, že by jej tak krátký rozhovor takhle vyčerpал, srdce ho rozbolelo a každý jeho úder mu kovově bušil v žilách. Cítil se starý, smutný, nanicovatý a bylo mu tak silně do pláče, že nemohl dál mluvit. Druhý šálek dopili v tichu brázděném předtuchami, a když Fermina Dazová znovu promluvila, bylo to proto, aby služebnou poslala pro složku s dopisy. Málem ji požádal, ať si je ponechá, poněvadž je psal pro jistotu s průklepem, ale pomyslel si, že by jeho obezřetné opatření považovala na nízkost. Nebylo o čem dále hovořit. Než se rozloučil,

nadhodil, že by přišel příští

úterý ve stejnou dobu. Položila si otázku, jestli má být tak povolná.

“Nevidím, jaký smysl by mělo tolik návštěv,” řekla.

“Nemyslel jsem si, že by žádný neměly,” řekl. A tak příští úterý v pět odpoledne přišel znovu a pak přicházel každý

následující úterek, aniž se musel předem ohlašovat, poněvadž

od konce druhého měsíce se tyto pravidelné týdenní návštěvy staly součástí běžných životních zvyklostí jich obou. Florentino Ariza přinášel anglické suchary k čaji, kaštany máčené v cukru, řecké

olivy, drobné salonní lahůdky, jaké objevil na zaoceánských parnících. Jednoho úterka přinesl kopii její a Hildebrandiny podobenky, zhotovené před více než půlstoletím belgickým fotografem; získal ji za patnáct centimů na jedné dražbě pohlednic v Písařské

dvoraně. Fermina Dazová si nedokázala vysvětlit, jakým způsobem se portrét dostal až tam, a také Florentino Ariza si to nedokázal vysvětlit jinak než zázrakem lásky. Jednoho rána řezal ve své

zahradě růže a neodolal pokušení při další návštěvě Fermině Dazové

jednu přinést. Z hlediska květomluvy to nebyla jednoduchá věc vzhledem k tomu, že obdarovanou měla být čerstvá vdova. Rudá růže, symbol planoucí vášně, mohla být urážkou jejímu smutku. žluté růže, které v jiném jazyce značily přízeň osudu, vyjadřovaly v běžném slovníku žárlivost. Kdysi se doslechl o černých růžích, pěstovaných v Turecku, jež by patrně byly pro tuto příležitost nejvhodnější, ale nesehnal je, aby je aklimatizoval ve své zahradě. Po dlouhém přemýšlení se rozhodl, že zkusí štěstí s bílou růží, ačkoli ty se mu líbily méně než ostatní a připadaly mu nijaké a němé: neříkaly nic. Na poslední chvíli zbavil stonek trnů pro případ, že by jim Fermina Dazová přičítala nějaký nedobrá význam.

Růže byla přijata dobře, jako pozornost bez postranních úmyslů, a tak byl úterní obřad obohacen o nový prvek; zvyk se natolik ujal, že na čajovém stolku už při jeho příchodu

pokaždé trůnila váza s vodou pro bílou růži, kterou přinášel v ruce. Jednoho úterka vložil růži do vázy a jakoby mimochodem poznamenal:

“Za našich časů se nepřinášely růže, ale kamélie.”

“Máte pravdu,” řekla. “Jenomže se nosily s jiným úmyslem, a vy to víte.”

Takhle to dopadlo pokaždé: jakmile se pokusil zajít o krůček dál, zatarasila mu cestu. Tentokrát ale, přestože ho jaksepatří odpálila, zjistil, že trefil do černého: musela se odvrátit, aby zakryla ruměnec. Hořel jí na tváři, palčivý, mladistvý, a žil si po svém tak troufale, že se rozhněvala sama na sebe. Florentino Ariza obezřele stočil řeč jinam, ale jeho velkorysost byla příliš zjevná; Fermina Dazová vycítila, že byla přistižena, a dopálila se tím víc. Byl to špatný úterek. Málem mu řekla, aby víckrát nechodil, ale představa, že by se měli rozvadit jako nějaká snoubenecká dvojice, jí přišla tak směšná, že se hystericky rozesmála. Následující úterý, když

Florentino Ariza vkládal růži do vázy, zapátrala v mysli a s radostí

zjistila, že se rozladění z minulého úterka beze stopy rozplynulo. Návštěvy brzy začaly nabýval nepohodlné rodinné šíře; občas se jakoby náhodou zastavil doktor Urbino Daza s manželkou a oba zůstávali na karty. Florentino Ariza hrát neuměl, ale Fermina Dazová

ho to během jedné návštěvy naučila a společně poslali doktoru Urbinu Dazovi s chotí písemnou výzvu k souboji na příští úterý. Setkání

byla všem natolik příjemná, že se zavedla právě tak rychle jako předtím návštěvy, a ustavila se i nepsaná pravidla, čím kdo přispěje. Doktor Urbino Daza a jeho žena, vyhlášená svým cukrářským uměním, přispívali originálními dorty, pokaždé jinými; Florentino Ariza nadále přinášel různé

nezvyklé pikanterie, které objevil na lodích z Evropy, a Fermina Dazová na každý úterek přichystala nějaké

nové překvapení. Turnaje se pořádaly každé třetí úterý v měsíci; o peníze se nehrálo, ale ten, kdo prohrál, musel příště přispět něčím zvlášť neobvyklým.

Doktor Urbino Daza byl v soukromí právě takový, jaký se jevil na veřejnosti; moc důvtipu nepobral, choval se neohrabaně a trpěl nenadálou lekavostí, takže zničehonic vzrušeně nadskakoval, když ho něco potěšilo anebo sklíčilo, a bez zjevné příčiny se pýřil, což

zavdávalo důvody k obavám o pevnost jeho duševního zdraví. Docela jistě ale byl tím, kým se na první pohled jevil, a z čeho měl Florentino Ariza největší obavy, aby se to o něm neříkalo: hodný

člověk. Jeho žena naopak byla živá bytůstka s plebejskou jiskrou a vyjadřovala se trefně a přiléhavě, což poněkud zlidšťovalo její

prudkou eleganci. Ke kartám si člověk nemohl přát lepší společníky a nenasytnou potřebu lásky Florentina Arizy vrchovatě naplnila iluze, že se nachází v rodinném kruhu.

Jednou večer, když společně vycházeli z domu, jej doktor Urbino Daza požádal, aby s ním poobědval. "Zítra přesně v půl jedné ve Společenském klubu." Bylo to pozvání na vybranou krmi s otráveným vínem: přístup do klubu byl omezen různými podmínkami a jednu z nejzávažnějších překážek představoval nemanželský původ. Strýc Lev XII. udělal v tomto směru rozčilující zkušenosti a sám Florentino Ariza byl kdysi z klubu ostudně vyveden, když už seděl za stolem, pozvaný jedním ze zakládajících členů, který mu byl zavázán za nejednu nesnadnou úsluhu v říčním podnikání. Tomu nezbylo, než vzít ho na oběd někam jinam.

"My, kteří stanovíme pravidla, je nejvíc musíme dodržovat," řekl. Ve společnosti doktora Urbina Dazy

nicméně riziko podstoupil a dostalo se mu vybrané péče, ačkoli zlatá kniha prominentních hostí

mu k podpisu předložena nebyla. Oběd byl krátký, jen ve dvou, a proběhl v mollové tónině. Obavy, které Florentina Arizu v souvislosti s tímto setkáním tísnily od předchozího večera, se rozptýlily hned při úvodní skleničce portského. Doktor Urbino Daza si s ním chtěl pohovořit o matce. Z jeho řeči Florentino Ariza pochopil, že o něm Fermina Dazová se synem mluvila, a nejenom to: ke svému úžasu zjistil, že lhala v jeho prospěch. Synovi namluvila, že se od dětství přátelili, hráli si spolu od té doby, co se přistěhovala ze San Juanu de la Ciénaga, že to byl on, kdo vedl její

první čtenářské kroky, za což je mu zavázána dávnou vděčností. Navyprávěla mu také, že cestou ze školy kdysi trávila dlouhé hodiny u Tránsito Arizové v galanterním krámku a pod jejím vedením se tam navyšovala něco skvostných věcíček, poněvadž Tránsito Arizová byla vyhlášená učitelka ručních prací, a pokud se s Florentinem Arizou nadále častěji nestýkala, pak ne proto, že by nechtěla, ale poněvadž

se jejich životní cesty rozešly.

Než se doktor Urbino Daza dostal k tomu, co mu leželo na srdci, stočil řeč na stáří. Byl toho názoru, že staří lidé jsou brzdou pokroku, a kdyby nepřekáželi, svět by šel rychleji kupředu.

“Lidstvo postupuje rychlostí nejpomalejšího, tak jako vojsko na pochodu,” řekl. Předvídal humánnější, a tudíž civilizovanější

budoucnost, kdy budou lidé izolováni v okrajových městech, jakmile ztratí schopnost postarat se sami o sebe, a tím budou uchráněni hanby, trápení i té hrozné osamělosti stáří. Z lékařského hlediska, jak soudil, by dělicí hranicí mohla být šedesátka. Dokud se ale

nedopracujeme k tomuto stupni soucitu, není tu jiné řešení než

starobince; tam se stařečkové mohou navzájem utěšit, poněvadž jsou mezi svými, shodnou se ve svých zálibách i averzích, ve svých mrzutých náladách a smutcích, a jsou ušetřeni přirozených generačních neshod. "Staří lidé jsou mezi starými lidmi méně staří," řekl. Takže doktor Urbino Daza chtěl Florentinu Arizovi poděkovat, že jeho matce poskytuje v osamělosti

vdovství milou společnost, požádat ho, aby v tom pro dobro jich obou a v zájmu pohodlí celé

rodiny pokračoval i nadále a měl trpělivé pochopení pro její

stařecké nálady. Florentino Ariza přijal rozuzlení rozmluvy se značnou úlevou. "Budte klidný," řekl doktoru Urbino Dazovi. "Jsem o čtyři roky starší než vaše matka, a ne od nynějška, ale dávno a dávno předtím, než vy jste se narodil." Neubránil se pokušení ulevit si trochou ironie.

"V té vaší budoucí společnosti," dodal, "byste teď musel zajít na hřbitov, zanést vaší matce a mně kytici anturií k obědu." Doktor Urbino Daza si do té chvíle vůbec neuvědomil, jak nevhodně

znělo jeho proroctví; v úzkých začal něco vysvětlovat a nakonec se nadobro zamotal. Ale Florentino Ariza mu pomohl z nouze. Přímou zářil; věděl, že dříve či později mezi nimi dojde k podobnému setkání, aby splnil, čeho si společenská forma nevyhnutelně žádala, a oficiálně požádal o ruku jeho matky. Oběd vyzněl velmi povzbudivě

jak sám o sobě, tak zejména v tom smyslu, že mu naznačil, jak snadná

bude ta neúprosně nutná žádost a jak příznivě bude přijata. Kdyby měl souhlas Fermíny Dazové, nemohla se mu

naskytnout vhodnější

příležitost, ba co víc: po tom, co bylo při tomto historickém obědě

řečeno, byly veškeré oficiality přebytečné.

Na schodech si Florentino Ariza vždycky dával bedlivý pozor i v dobách, kdy ještě byl mladý; věděl, že prvním bezvýznamným pádem začíná stáří a smrt že následuje při druhém. Za nejnebezpečnější

považoval úzké a strmé schodiště ve vlastním úřadě a dávno předtím, než se musel přemáhat, aby nešoural nohy za sebou, pozorně obhlížel každý schod a oběma rukama se přidržoval zábradlí. Mnohokrát na něj naléhali, aby dal schodiště přestavět a nahradit je jiným, méně

nebezpečným, ale Florentino Ariza vždycky rozhodnutí odkládal na příští měsíc, poněvadž mu připadalo, že by dělal ústupek stáří. Jak roky plynuly, stálo ho čím dál více času vyšplhat se nahoru, ne proto, že by to teď pro něj bylo pracnější, jak si pospíšil sám sobě

vysvětlit, ale protože po schodech stoupal stále opatrněji. Když se však toho odpoledne vrátil z oběda s doktorem Urbinem Dazou, rozjařený skleničkou portského, které si dali jako aperitiv, a poloviční sklenkou červeného vína při jídle, hlavně však triumfálním výsledkem rozmluvy, vzal tanečním skokem tři schody tak mladicky, že si vymkl levý kotník, upadl na záda a jen zázrakem si nesrazil vaz. Jak padal, stačil si jasnozřivě pomyslet, že na tohle škobrtnutí

neumře, poněvadž logika života nepřipouští, aby dva muži, kteří

tolik let milovali jednu a touž ženu, zahynuli stejným způsobem pouhý rok po sobě. Nohu mu dali do sádrového krunýře až po lýtko a musel nehybně ležet v posteli, ale živý byl víc než před pádem. Když

mu lékař nařídil šedesátidenní nehybnost, nechtěl uvěřit, že by měl takovouhle smůlu.

“Tohle mi nedělejte, pane doktore,” úpěnlivě ho prosil. “V mém věku jsou dva měsíce totéž jako ve vašem věku deset let.” Několikrát se pokoušel vstát, nadzvedáváje oběma rukama svou nohu sochy, ale skutečnost ho pokaždé přemohla. Když konečně začal zase chodit, kotník ho sice bolel a záda měl samou proleženinu, ale měl víc než dost důvodů věřit, že osud odměnil jeho vytrvalost pádem, který seslala sama Prozřetelnost.

Nejhorší pro něho byl první pondělek. Kotník už tolik nebolel a lékařská předpověď byla značně povzbudivá, ale Florentino Ariza se nechtěl smířit s představou, že v úterý poprvé za čtyři měsíce neuvidí Ferminu Dazovou. O sestě nakonec rezignoval a napsal jí

lístek s omluvou. Psal rukou na navoněném papíře, svítivým inkoustem na čtení ve tmě, a nehodu a její následky bezostyšně vylíčil v co nejdramatičtějších barvách, aby v ní vzbudil

soucit. Odpověď obdržel o dva dny později: psala velice dojatě, velice vlídně, ale ani o slovíčko víc, ani o slovíčko méně, jako ve velkých dobách lásky. Chytil příležitost za pačesy a napsal jí znovu. Když odpověděla i podruhé, rozhodl se, že zajde mnohem dál než v narážkách, které si dovoľoval při úterních sezeních, a dal si k posteli zavést telefon pod záminkou, že musí sledovat každodenní chod podniku. Požádal slečnu v centrále, aby ho spojila s trojmístným číslem, které znal nazpaměť od té doby, co jí volal poprvé. Ozval se zastřený hlas, ten milovaný hlas, napjatý tajemnou dálkou, odpověděl, poznal druhý hlas a po třech větách konvenčního pozdravu se rozloučil. Jeho lhostejnost uvrhla Florentina Arizu do zoufalství: znovu byli na samém začátku.

O dva dny později nicméně dostal od Ferminy Dazové dopis: prosila ho, aby jí už nevolal, a měla k tomu pádné důvody. Ve městě bylo tak málo telefonů, že spojení obstarávala slečna v ústředně, a ta znala všechny účastníky i běh jejich života, takže pokud nebyli doma, nevadilo: našla je, ať byli kde byli. Na oplátku za svou přičinlivost si udržovala přehled o telefonických hovorech, odhalovala soukromá tajemství i sebelépe ututlávaná dramata a nezřídka se stávalo, že vstoupila do dialogu, aby uplatnila svůj názor na věc anebo zklidnila horké hlavy. Toho roku ještě ke všemu začala vycházet Spravedlnost, večerník, jehož jediným cílem bylo zostouzet rodiny dlouhých příjmení, každého uváděl plným jménem a na nikoho a nic nebral ohledy, čímž se majitel mstil za to, že jeho synové nebyli přijati do Společenského klubu. Fermina Dazová si od té doby dávala nebývalý pozor na všechno, co říkala či dělala, přestože na jejím životě nelpěla nejmenší poskvrnka, a toto opatření

zachovávala i ve vztahu ke svým nejbližším. A tak i nadále zůstala s Florentinem Arizou spojena staromódním vláknem vzájemné

korespondence. Dopisy putovaly tam i zpět natolik často a hojně, že zapomněl na nohu, na uvěznění v posteli, na všechno, a tělem i duší

se oddal psaní dopisů na přenosném stolečku, jaký se v nemocnici používal ke krmení pacientů.

Znovu si začali tykat, znovu, tak jako kdysi, si začali psát o tom, co dělají, a Florentino Ariza se znovu ukvapil: na okvětní

plátky kamélie vytečkoval špendlíkem její jméno a přiložil je k dopisu. Za dva dny je dostal nazpátek bez poznámky. Nemohla si pomoci: připadalo jí to všechno dětinské, a ještě víc jeho vytrvalá

snaha křísit vzpomínky na odpoledne, kdy v parčíku Evangelistů

vysedával nad melancholickými verši, na úkryty při cestě do školy, kam si schovávali dopisy, na hodiny vyšívání pod mandloněmi. S

bolestí v srdci ho vrátila na patřičné místo zdánlivě náhodnou otázkou, kterou vsunula mezi líčení běžných událostí: "Proč tak usilovně mluvíš o něčem, co není?" Později mu vytkla neplodnou tvrdohlavost, s níž se bránil přirozeně zestárnout. V tom, jak mýnila, byl zdroj jeho ukvapenosti a neustálých přehmatů, jichž se dopouštěl přivoláváním minulosti. Nešlo jí na rozum, jak je možné, že člověk schopný dobrat se tak hlubokých reflexí o životě, které jí

pomohly překonat tíhu ovdovění, se zamotá do takovýchto dětinskostí, když se pokouší aplikovat své úvahy na vlastní život. Role se vyměnily. Teď to byla ona, kdo se mu snažil dodat odvahu do budoucnosti větou, kterou ve svém zbrklém spěchu nedokázal dešifrovat: Nech plynout čas, však uvidíme, co přinese. Nikdy totiž

nebyl tak dobrý žák jako Fermina Dazová. Nucená nehybnost, každým dnem jasnozřivější jistota o prchavosti času, bláznivá touha zase ji uvidět, to všechno ho utvrzovalo v přesvědčení, že se tragických pádů obával oprávněněji, než předpokládal. Poprvé začal vědomě

myslet na smrt jako na skutečnost.

Leona Cassianiová mu obden chodila pomáhat s koupáním a převlékáním pyžama, dávala

mu klystýry, obsluhovala ho s bažantem, přikládala mu arnikové náčinky na boláky, které se mu udělaly na zádech, a na radu lékaře ho masírovala, aby se předešlo jiným, horším následkům nehybnosti. V sobotu a v neděli ji střídala América Vicu((n))ová, která v prosinci toho roku měla získat

učitelskou aprobaci. Slíbil jí, že ji na náklady říční společnosti pošle do Alabamy na vysokoškolský kurs, zčásti aby umlčel svědomí, zejména však aby předešel výčitkám, kterými jej doposud nezahrnula jen proto, že nevěděla, jak do toho, a také aby si ušetřil vysvětlování, jež jí dlužil. Nikdy se nedovtípl, kolik se kvůli němu natrápila za probdělých nocí v internátě, za sobot a nedělí bez něho, za svého života bez něho, poněvadž se nikdy nedovtípl, jak moc ho miluje. Ze školy obdržel úřední dopis, že se z prvního místa ve třídě propadla na poslední a hrozí jí, že neudělá závěrečné zkoušky, avšak své

povinnosti poručníka se vyhnul. Rodičům Amériky Vicu((n))ové nic nenapsal, ochromený pocitem vlastní viny, který se snažil nějak odčarovat, a s dívkou o tom také nemluvil v oprávněné obavě, že by ze svého neúspěchu obvinila jeho. A tak věci nechal být, jak byly. Aniž si to uvědomoval, začínal svoje problémy odkládat v naději, že je vyřeší smrt.

Nejen obě ženy, které o něj pečovaly, ale i sám Florentino Ariza s překvapením zjišťoval, jak se změnil. Ještě před necelými deseti lety doma za hlavním schodištěm přepadl jednu svou služku, oblečenou a vstoje, a nechal ji v požehnaném stavu za kratší čas, než by to stihl filipínský kohout. Musel jí darovat domek s veškerým zařízením, aby odpřisáhla, že strůjcem její hanby byl nedělní

poloviční ženich, který ji ani nepolíbil, a její otec a strýcové, vyhlášení sekáči mačetou, se už postarali, aby byla svatba. Zdálo se nemožné, že by to byl jeden a týž muž, ten, jehož po rubu i líci hnětly dvě ženy, které ho ještě před pouhými několika měsíci milostně rozechvívaly a teď ho mydlily horem dolem, osušovaly jej ručníky z egyptské bavlny, masírovaly mu celé tělo, a z něj to nevyrazilo jediný povzdech roztoužení. Každá si jeho nechutenství

vykládala jinak. Leona Cassianiová je považovala za předehtu smrti, kdežto América Vicu((n))ová je přičítala skryté příčině, kterou nemohla vystopovat. Pravdu znal jenom on, a měla vlastní jméno. Spravedlivé to v každém případě nebylo: víc se natrápily ony, jak mu posluhovaly, než on, obsluhovaný jako paša.

Fermině Dazové stačily pouhé tři úterky, aby si uvědomila, jak jí

návštěvy Florentina Arizy chybějí. Ve společnosti starých přítelkyň

jí bylo dobře, tím lépe, jak ji čas vzdaloval manželovým zvyklostem. Lucrecia del Real odjela do Panamy dát se tam prohlédnout, poněvadž

ji sužovala bolest v uchu, na kterou nezabíralo vůbec nic, a za měsíc se vrátila s pocitem značné úlevy, zato slyšela podstatně hůře než předtím, i s trumpetkou, kterou si strkala do ucha. Fermina Dazová nejlépe ze všech přítelkyň snášela její záměny otázek a odpovědí a tohle Lucrecii povzbuzovalo natolik, že téměř neminulo dne, aby se u ní nezastavila v libovolnou dobu. Ale uklidňující

odpoledne s Florentinem Arizou jí nemohl nikdo nahradit. Vzpomínky na minulost nemohly vykoupit budoucnost, jak umíněně

věřil. Naopak: posilovaly přesvědčení, které Fermina Dazová vždycky zastávala, že ono horečné poblouznění ve dvaceti letech bylo čímsi velmi ušlechtilým a krásným, ale docela určitě to nebyla láska. Navzdory své drsné upřímnosti mu to nechtěla objasňovat ani písemně, ani ústně, a neměla ani to srdce, aby mu řekla, jak falešně jí znějí

všechny ty sentimentální výlevy v jeho dopisech, poté co poznala zázračnou útěchu jeho písemných meditací, jak ho shazují ty jeho lyrické vylhanosti, jak škodí jeho věci ta

umanutá snaha křísit minulost. Ne: jedna jediná řádka z jeho dřívějších dopisů, jediný

okamžik jejího vlastního nenáviděného mládí jí nedaly pocítit, jak nekonečně se mohou

vléci úterní odpoledne, jak se teď vlekla bez něho, osamělá a nežádoucí bez jeho přítomnosti.

V jednom ze svých zjednodušovacích záchvatů poslala do odkladiště

v konírně rádio, které jí manžel kdysi daroval k nějakému výročí; oba je později chtěli dát do muzea jako první radiopřijímač, který

se ve městě objevil. Ve stínu smutku za nebožtíka se rozhodla, že rádio nadále užívat nebude, poněvadž vdova s jejím příjmením nemohla poslouchat hudbu žádného druhu, aniž zneuctila památku mrtvého, byť

by tak činila v nejhlubším soukromí. Po třetím úterku v opuštěnosti však dala přijímač přenést z konírny do salonu, ne snad proto, že by se jako kdysi chtěla kochat sentimentálními písněmi, které dřív chytala z Riobamby, nýbrž aby mrtvý čas vyplnila slzavými seriály ze Santiaga de Cuba. Bylo to případné rozhodnutí, poněvadž od narození

dcery začala ztrácet pravidelné čtenářské návyky, které jí manžel usilovně vštěpoval od svatební cesty, a s postupující únavou zraku je ztratila zcela, do té míry, že někdy celé měsíce nevěděla, kam založila brýle.

Rozhlasové seriály ze Santiaga de Cuba si oblíbila natolik, že napjatě čekala na další každodenní pokračování. Občas si poslechla zprávy, aby se dozvěděla, co se ve světě děje, a pokud byla doma sama, což se stávalo zřídka, ztlumila zvuk co nejvíce a vyladila si hudbu ze Santo Dominga anebo z Portorika a poslouchala zřetelné a daleké merengues a plenas. Jednou v noci chytila nějakou neznámou stanici,

která naráz vyrazila tak hlasitě a jasně, jako by vysílala z vedlejšího domu, a vyslechla drásavou zprávu: dvojici starých lidí, kteří po celých čtyřicet let jezdili na totéž místo zopakovat si líbánky, ubil veslem člunař, kterého si najali k projíždce, aby je mohl okrást o peníze, které měli při sobě: dělalo to čtrnáct dolarů. Událost ji zasáhla ještě otřesněji, když jí Lucrecia del Real vylíčila celý příběh, jak ho otiskly jedny místní noviny. Ti dva, osmasedmdesátiletá žena a čtyřiaosmdesátiletý muž, byli podle zjištění policie tajní milenci, kteří spolu po čtyřicet let každoročně trávili dovolenou, ačkoli každý z nich žil v pevném a šťastném manželském svazku a měl početnou rodinu. Ferminu Dazovou sladkobolné příběhy rozhlasových seriálů nikdy nedojaly k pláči, avšak tentokrát měla co dělat, aby potlačila slzy, které ji pálily v hrdle. V příštím dopise jí Florentino Ariza bez komentáře poslal novinový výstřižek s touto zprávou.

Nebyly to poslední slzy, které měla potlačit. Florentino Ariza si ještě neodpykal své šedesátidenní sádrové vězení, když Spravedlnost přes celou šířku titulní strany a s fotografiemi obou protagonistů

zveřejnila senzační odhalení o údajném tajném poměru mezi doktorem Juvenalem Urbinem a Lucrecií del Real del Obispo. V článku se spekovalo o podrobnostech, o tom, jak často a jakým způsobem se milenci stýkali, a o tichém souhlasu Lucreciina manžela, oddávajícího se sodomským zvěrstvům s černochoy na svém cukrovaru. Článek, vytištěný v barvě krve obrovitým písmem vyřezaným do dřeva, zaburácel mezi rozklíženou místní aristokracií jako rána z nebe, ohlašující konec světa. Ani řádka však nebyla pravdivá: Juvenal Urbino a Lucrecia del Real byli za svobodna důvěrní přátelé a zůstali jimi i poté, co každý z nich uzavřel manželství, ale milenci nikdy nebyli. Buď jak buď, cílem článku zřejmě nebylo pošpinit jméno doktora Juvenala Urbina, jehož památka se těšila jednomyslné úctě,

ale poškodit manžela Lucrecie del Real, před týdnem zvoleného za předsedu Společenského klubu. Skandál byl za pár hodin zažehnán, ale Lucrecia del Real od té doby Ferminu Dazovou nenavštívila, a ta si to vyložila jako doznání viny.

Brzy nicméně vyšlo najevo, že ani ona není uchráněna rizika, jež

s sebou neslo její společenské postavení. Spravedlnost zběsile zaútočila i na ni, a to na jejím neslabším místě: šlo o ochody jejího otce. V době, kdy byl donucen se vystěhovat ze země, znala z jeho temných čachrů jenom jednu jedinou epizodku z vyprávění Galy Placidiové. Když jí

doktor Urbino později po slyšení u guvernéra onu historku potvrdil, nabyla přesvědčení, že se otec stal obětí nějaké

podlé léčky. Stalo se, že se v domě v parčíku Evangelistů objevili dva agenti vládní policie s povolením k prohlídce, dům prohledali odshora dolů, avšak nenašli, co hledali, a nakonec Gale Placidiové

nařídili, aby jim otevřela šatník se zrcadlovými výplněmi, stojící v bývalé ložnici Ferminy Dazové. Gala Placidiová, která byla v domě

sama, bez možnosti dát někomu vědět, odmítla příkaz splnit pod záminkou, že nemá klíč. Jeden z agentů tedy vytáhl revolver, pažbou rozbil zrcadlovou výplň na dveřích a zjistil, že prostor mezi sklem a dřevem je vyplněn falešnými stodolarovkami. Tak se uzavřel řetěz stop vedoucích k Lorenzu Dazovi jako k poslednímu spojovacímu článku rozsáhlé mezinárodní operace. Podvod byl proveden mistrně, poněvadž

bankovky měly originální vodoznak: prostřednictvím chemického procesu podobajícího se spíše čarování smyli penězokazci tisk z jednodolarových bankovek a přetiskli je na stodolarové. Lorenzo Daza namítal, že skříň koupil dávno

poté, co se dcera vdala, a že do domu musela přijít už s ukrytými bankovkami, ale policie si ověřila, že stála v ložnici od té doby, co Fermina Dazová chodila do lycea. Falešné bohatství mohl za zrcadlo schovat jedině on. To bylo vše, co doktor Urbino řekl své ženě po slyšení u gevernéra, poté co se zavázal, že tchána pošle tam, odkud přišel, aby se skandál ututlal. Jenomže večerník psal mnohem více věcí.

Psal, že za jedné z mnoha občanských válek v minulém století

Lorenzo Daza prostředkoval mezi liberálním prezidentem Aquileem Parrou a jistým Josephem K. Korzeniowskim, původem z Polska, který

se tu několik měsíců zdržoval jako člen posádky obchodní lodi Saint Antoine, plující pod francouzskou vlajkou, a pokoušel se sjednat konečnou podobu spletitého obchodu se zbraněmi. Korzeniowski, který

se měl později ve světě proslavit pod jménem Joseph Conrad, navázal neznámo jak spojení s Lorenzem Dazou a ten od něj odkoupil celý

náklad zbraní na účet vlády; platba byla provedena ve zlatě a všechny papíry a potvrzenky byly v náležitém pořádku. Podle novin pak Lorenzo Daza prohlásil, že o zbraně přišel při nějakém neověřeném přepadu, a za dvojnásobek skutečné ceny je prodal konzervativcům válčícím proti vládě.

Dále Spravedlnost psala, že v době, kdy generál Rafael Reyes zakládal válečné námořnictvo, Lorenzo Daza za pakatel skoupil náklad přebytečných bot britské armády a touto jedinou operací zdvojnásobil během půl roku svůj majetek. Když zásilka dorazila do zdejšího přístavu, Lorenzo Daza, jak list uváděl, ji odmítl převzít, poněvadž

náklad sestával výhradně z bot na pravou nohu, avšak když potom celní správa podle platných zákonů zásilku

vydražila, dostavil se jako jediný zájemce a celý náklad odkoupil za symbolickou částku sto peso. Jeho komplic zároveň skoupil za stejných podmínek náklad bot na levou nohu, který současně dorazil do přístavu v Riohache a tamní

celnice ho musela dát do dražby. Jakmile boty spároval, zaštitil se svým příbuzenstvím s rodinou Urbinů de la Calle a prodal je nově

vzniklému válečnému námořnictvu s dvoutisíciprocentním ziskem. V závěru článku ve Spravedlnosti uváděl, že Lorenzo Daza se koncem minulého století neodstěhoval ze San Juanu de la Ciénaga kvůli tomu, že by snad hledal lepší luft pro budoucnost své dcery, jak s oblibou říkával; musel odejet, poněvadž byl přistižen při výnosné podnikatelské činnosti: mísil totiž dovážený tabák s jemně

nasekaným papírem a prováděl to tak obratně, že na podvod nepřišli ani nejvytříbenější

znalci mezi kuřáky. Rovněž tak vyšlo najevo, že byl ve styku s jistou tajnou mezinárodní organizací, která koncem minulého století neobyčejně plodně podnikala v nezákonném pašování

Číňanů z Panamy. Naopak podezřelý obchod s mulami, který kdysi tak značně uškodil pověsti Lorenza Dazy, patrně představoval jediný

počestný podnik v jeho životě.

Když vstal Florentino Ariza z postele, záda rozbolavěla, jako by ležel na trní, a poprvé se vydal ven s hůlkou z želvoviny místo deštníku, jeho první kroky vedly k Fermině Dazové. Vypadala, jak ji neznal; všechno, čím se na ní stáří podepsalo, vyplulo na hladinu a hlodala v ní zahořklost, která jí vzala chuť k životu. Doktor Urbino Daza dvakrát Florentina Arizu v jeho vyhnanství navštívil a vyprávěl mu, jak drtivě ty dva články ve Spravedlnosti na jeho matku

dolehly. První v ní vzbudil tak pošetilé rozhořčení vůči nevěrnému manželovi a proradné přítelkyni, že přestala docházet k rodinné hrobce, kam chodila jednou za měsíc vždycky v neděli, poněvadž nesnesla pomyšlení, že doktor Urbino nemůže v truhle slyšet všechny ty urážky, které na něj chtěla vykřičet: hádala se s nebožtíkem. Lucrecii del Real dala vzkázat po komkoli, kdo by jí to vyřídit chtěl, ať se utěší tím, že mezi všemi, kteří prošli její postelí, měla aspoň jednou opravdového chlapa. Co se týkalo článku o Lorenzu Dazovi, těžko říct, co ji zasáhlo hůře, zda samo zveřejnění, anebo pozdní objev otcovy pravé totožnosti. Ale jedna z těch dvou věcí, anebo obě dvě, ji úplně sebraly. Vlasy barvy čisté oceli, které tak zušlechťovaly její tvář, vypadaly teď jako žluté šustí kukuřice a z jejích krásných očí panterky vymizel dřívější lesk a nezablýskly se ani odleskem hněvu. Z každého jejího gesta bylo znát, že nechce dál žít. Dávno přestala kouřit, ať zavřená v koupelně nebo jinak, ale teď začala znovu, poprvé veřejně, napřed cigarety, které si balila sama, jak to měla vždycky ráda, a potom, poněvadž už neměla čas ani trpělivost sama si je balit, přešla na nejobyčejnější kuřivo, jaké

bylo v obchodě k mání. Někdo jiný než Florentino Ariza by si byl položil otázku, co může budoucnost přinést někomu jako on, starci, který se belhá o holi, záda sedřená jako osel, a ženě, která si už

nepřeje jiné štěstí než smrt. Ale to nebyl jeho případ. Z trosek pohromy vynesl světélko naděje, poněvadž v jeho očích Fermina Dazová

neštěstím rostla k velikosti, hněvem zkrásněla a v zanevření na svět se jí vrátila nezkrotnost jejích dvaceti let.

Měla o důvod víc, proč být Florentinu Arizovi zavázána vděčností; na základě těch hanebných článků poslal do Spravedlnosti příkladný

dopis o etické odpovědnosti tisku a respektování cizí cti. Otištěn nebyl, avšak autor zaslal jednu kopii Obchodnímu listu, nejstarším a nejserioznějším novinám na karibském pobřeží, a ty dopis otiskly ve výrazné úpravě na první straně. Byl podepsán pseudonymem Jupiter a text byl natolik uvážení, břitký a dobře napsaný, že se autorství

přičítalo některým z nejvýznačnějších spisovatelů provincie. Byl to osamělý hlas uprostřed oceánu, zazněl však silně a dodaleka. Fermina Dazová věděla, kdo je autorem, a nemusel jí to nikdo říkat; rozpoznala v něm totiž některé myšlenky a dokonce i jednu doslovnou větu z mravních úvah Florentina Arizy. Přijala jej tedy vřele, s náklonností, která se v rozháranosti a prázdnotě její opuštěnosti zazelenala novým listem. Někdy tou dobou se América Vicu((n))ová

jednoho sobotního odpoledne ocitla sama v ložnici domu v Okenné

ulici a čirou náhodou, aniž je hledala, objevila v neuzamčené skříni strojopisné průklepy meditací Florentina Arizy a rukou psané dopisy Ferminy Dazové.

Doktor Urbino Daza s potěšením přijal skutečnost, že se obnovily návštěvy, které na jeho matku působily tak povzbudivě. Ne tak jeho sestra Ofelia; vrátila se z Nového Orleansu první

lodí ovocnářské

společnosti, sotva se doslechla, že Fermina Dazová udržuje podezřelé

přátelství s mužem, jehož mravní osvědčení nepatří k nejlepším. Její

znepokojení vedlo ke krizi hned od prvního týdne, kdy zaznamenala, že Florentino Ariza je v domě její matky jako

doma a že při návštěvách, protahujících se až do pozdního večera, je to samé

šuškaní a škorpení se jako mezi dvěma snoubenci. Co doktor Urbino Daza považoval za prospěšnou spřízněnost dvou osamělých starých lidí, vyhlíželo v jejích očích neřestně, jako tajný konkubinát. Taková byla Ofelia Urbinová odjakživa; své babičce z otcovy strany, doně Blance, se podobala víc, než kdyby byla její dcera. Chovala se distingovaně a vznešeně jako ona, a stejně tak jako ona žila v zajetí předsudků. Nevinné přátelství mezi mužem a ženou si nedokázala představit ani ve věku pěti let, natožpak v osmdesáti. V

hádce s bratrem, v níž se projevila jako ostřílená bojovnice, prohlásila, že k tomu, aby Florentino Ariza matku docela utěšil, chybí leda to, aby si k ní vlezl do její vdovské postele. Doktor Urbino Daza neměl dost kuráže, aby jí odporoval, neboť mu ve sporech se sestrou chyběla vždycky, ale místo něj zasáhla jeho manželka s věcnou obhajobou lásky v každém věku. Ofelia ztratila zábrany.

“Láska je v našem věku směšná,” zaječela na ni, “ale v jejich věku je to svinstvo.”

Předsevzala si, že Florentina Arizu vypudí z domu, a dala se do toho s takovým zápalem, že se celá záležitost donesla k sluchu Fermíny Dazové. Zavolala si dceru do ložnice, jak dělávala vždycky, když si někým chtěla promluvit z doslechu služebných, a požádala ji, aby jí svá obvinění zopakovala do očí. Ofelia nic neosladila: byla si jistá, že Florentino Ariza, ten vyhlášený zvrhlík, jak je obecně

známo, usiluje o pochybný vztah, který by dobré jméno rodiny poškodil mnohem více než nějaké lumpárničky Lorenza Dazy anebo naivní avantýry Juvenala Urbina. Fermina Dazová jí naslouchala bez slova, téměř bez

mrknutí, ale když doposlouchala, byla jiná: vrátila se zase do života.

“Jestli mě něco bolí, tak jenom to, že nemám dost síly, abych tě

zpráskala, jak zasluhuješ za svou opovážlivost a špatné myšlenky,” řekla. “Ale okamžitě se seber a jdi mi z tohoto domu, a já ti při ostatcích své matky přísahám, že sem nevkočíš, co budu živa.” Nebylo moci, která by jí to rozmluvila. Ofelia se mezitím přestěhovala k bratrovi a odtud posílala matce po vysokých emisarech všemožné supliky. Zbytečně. Ani synův pokus o zprostředkování, ani přímlovky přítelkyň, nic ji nezlomilo. Snaše, se kterou vždycky držela spolky vyznačující se nádechem jisté lidovosti, to nakonec důvěrně vysypala s květnatou výřečností svých lepších let: “Před sto lety mi kvůli tomuhle člověku posrali život, protože jsme byli moc mladí, a teď by nám to chtěli udělat znova, poněvadž jsme moc staří.” Od nedopalku si zapálila novou cigaretu a vylila ze sebe zbytek jedu, který jí šířal útroby.

“Ať jdou do prdele,” řekla. “Jestli my vdovy máme nějakou výhodu, tak tu, že nám nemá kdo poroučet.”

Nedalo se nic dělat. Když se Ofelia přesvědčila, že vyčerpala všechny možnosti, vrátila se do Nového Orleansu. Podařilo se jí

dosáhnout jedině toho, že se s ní matka rozloučila. Fermina Dazová

se nakonec dala uprosit, ale vkročit do domu jí nedovolila: odpřísáhla to při kostech své matky, jediných, které pro ni za těch dnů temnot zůstaly čisté.

Při jedné z prvních návštěv, kdy hovořili o jeho rejdařském podniku, Florentino Ariza nabídl Fermině Dazové, aby si udělala odpočinkovou cestu po řece. Kdyby pak

plavbu lodí spojila s jednodenní cestou vlakem, mohla by se podívat až do hlavního města, které oba jako

většina jejich vrstevníků z pobřeží Karibského moře nazývali postaru, jménem, jež neslo do předchozího století: Santa Fe. Avšak Fermina Dazová si v tomto směru zachovávala manželovy averze a nechtěla poznat to studené a šeré město, kde ženy nevycházejí z domovů, leda v pět ráno na jitřní, nesmějí vstupovat do cukráren ani do veřejných úřadů, jak slyšela, kde ulice jsou v každou denní dobu neustále ucpané pohřebními průvody a drobně tam mrholí od počátku světa: hůř než v Paříži. Na druhé straně ji silně

přitahovala řeka; chtěla vidět kajmany slunící se na písčných březích, chtěla být za noci probuzena ženským nářkem kapustňáků, ale představa, že by ve svém věku, a ještě k tomu sama, jako vdova, měla podniknout tak obtížnou cestu, jí nepřipadala reálná. Později, když dospěla k rozhodnutí zůstat naživu a žít i bez manžela, přednesl jí pozvání znovu, a tehdy se jí ta možnost zdála o něco pravděpodobnější. Avšak po hádce s dcerou, roztrpčená tím, jak jí pohaněli otce, rozezlená na mrtvého manžela, rozzuřená na Lucrecii del Real, tu úlisnou falešnici, kterou tolik let považovala za svoji nejlepší přítelkyni, si připadala ve vlastním domě

přebytečná. Jednou odpoledne, zatímco popíjela svůj odvar z čajových lístků všeho druhu, se zadívala na rozblácené patio, kde se už neměl znovu zazelenat strom jejího neštěstí.

“Jestli bych něco chtěla,” řekla, “tak vypadnout z tohoto domu a jít a jít a jít, a nikdy se sem už nevrátit.”

“Odjed’ na lodi,” řekl Florentino Ariza. Zamyšleně se na něj zadívala.

“No vidíš, to by možná šlo,” řekla.

Nenapadlo ji to o vteřinu dříve, než to řekla, ale stačilo tu možnost připustit a vzala ji za hotovou věc. Syn a snacha porozuměli a nadšeně s nápadem souhlasili. Florentino Ariza si pospíšil s upřesněním, že Fermina Dazová bude na jeho lodích čestným hostem; bude jí k dispozici kajuta vybavená veškerým pohodlím jako doma, dokonalá obsluha a kapitán osobně se postará o její bezpečnost a pohodlí. Aby ji navnadil, nosil jí cestovní mapy, pohledy

krvežíznivých západů slunce, ódy na nedotčený ráj na březích Magdaleny z pera proslulých cestovatelů anebo těch, kteří se díky výtečnosti básně proslulými stali. Když měla náladu, věnovala jim zběžný pohled.

“Já nejsem malé děcko, abys mě musel lákat na sladké,” říkala mu.

“Jestli jedu, tak proto, že jsem se rozhodla, a ne kvůli krajině.” Synův návrh, že by ji jeho žena doprovázela, odmítla stručně a jasně: “Jsem už příliš dospělá, než aby mě někdo opatroval.” Maličkosti související s cestou si zařídila sama. Cítila nesmírnou úlevu při pomyšlení, že osm dní cesty proti proudu a pět dní po proudu bude žít jenom s tím nejnutnějším: půltuctem bavlněných šatů, toaletními a mycími potřeby, jedním párem střevíců na nalodění a vyloďení, domácími trepkami na cestu a ničím víc: to byl její životní sen.

V lednu roku 1824 dal komodor Juan Bernardo Elbers, zakladatel říční plavby, zaregistrovat první parolod', která brázdila vody řeky Magdaleny: primitivní kocábku o výkonu čtyřiceti koní, nazvanou Věrnost. O více než století později, jednoho 7. července v šest hodin odpoledne, doprovodili doktor Urbino Daza a jeho manželka Ferminu Dazovou na loď, na jejíž palubě měla podniknout svou první

cestu po řece. Byl to první parník postavený v místních loděnicích a Florentino Ariza jej na památku jeho slavného

předchůdce pokřtil jménem Nová věrnost. Fermina Dazová nikdy neuvěřila, že toto jméno, pro ně pro oba tak plné významu, loď opravdu získala přičiněním dějinné náhody, a nikoli chronického romantismu Florentina Arizy. V každém případě měla Nová věrnost na rozdíl od ostatních říčních lodí, ať starých či moderních, prostornou a komfortně vybavenou kajutu navíc, nacházející se vedle kajuty kapitána: tvořil ji návštěvní salon s bambusovým nábytkem v národních barvách, manželská

ložnice kompletně vyzdobená čínskými motivy, koupelna s vanou a se sprchou, krytý vyhlídkový mirador s rozvěšeným kapradím v kořenáčích, velmi prostorný, poskytující úplný výhled na řeku jak vpředu, tak po obou stranách lodi, a vybavena byla neslyšně

pracujícím chladicím zařízením, které celý prostor udržovalo z dosahu vnějšího hluku a v podnebí věčného jara. Toto přepychové

apartmá, známé jako prezidentská kajuta, poněvadž v něm do té doby cestovali tři prezidenti republiky, nebylo určeno ke komerčním účelům, nýbrž rezervovalo se pro vysoce postavené hodnostáře a zvláště významné hosty. Florentino Ariza je dal vybudovat s tímto propagačním záměrem, hned jak byl jmenován prezidentem Karibské

říční, ale v hloubi duše s jistotou, že se dříve anebo později stane šťastným útlukem jeho svatební cesty s Ferminou Dazovou. A tak když onen den nadešel, Fermina Dazová se skutečně usídlila v prezidentské kajutě jako její vládkyně a paní. Kapitán parníku přivítal na palubě doktora Urbina Dazu s chotí a Florentina Arizu s patřičnými poctami, se šampaňským a uzeným lososem. Jmenoval se Diego Samaritano, měl na sobě běloskvoucí uniformu ze lněného plátna, byl dokonale předpisový od špiček bot až po čepici se znakem Karibské říční paroplavby vyšitým zlatou nití a s

ostatními říčními kapitány měl společný rázný hlas, postavu rozložitou jako seiba a způsoby florentského kardinála.

V sedm večer dali první znamení k odjezdu a Fermina Dazová

cítila, jak se jí zvuk lodní píšťaly zavrtává do levého ucha jako nebozínek. Její sny předešlé noci brázdila zlá znamení, neodvážila se je však dešifrovat. Časně zrána se dala odvézt do nedalekého panteonu u semináře, který se tehdy jmenoval Hřbitov La Manga, postála před manželovou hrobkou a usmířila se s nebožtíkem mužem v monologu, v němž dala průchod spravedlivým výčitkám, jimiž

překypovala. Potom mu vylíčila podrobnosti cesty a rozloučila se na brzkou shledanou. Nikomu dalšímu nechtěla říkat, že odjíždí, podobně

jako zpravidla dělávala při cestách do Evropy, aby si ušetřila vyčerpávající loučení. Přestože se v životě něco nacestovala, bylo jí, jako by se chystala na svou první cestu, a s blížícím se dnem odjezdu se jí zmocňoval stále silnější neklid. Když se ocitla na palubě, cítila se opuštěná a smutná a přála si být sama, aby se mohla vyplakat.

Po posledním výstražném znamení, upozorňujícím, že je načase opustit loď, se s ní doktor Urbino Daza a jeho žena bez dramatických gest rozloučili a Florentino Ariza je doprovodil k vylodovacímu můstku. Doktor Urbino Daza poodstoupil, aby mu dal při vystupování

přednost za svou manželkou, a teď teprve se dovtípil, že i Florentino Ariza odjíždí. Doktor Urbino Daza nedokázal skrýt rozladění.

“Ale o tomhle jsme spolu nemluvili,” řekl. Florentino Ariza mu s více než zřejmým záměrem ukázal svůj klíč: měl obyčejnou kajutu na společné palubě. Doktoru Urbino Dazovi to však nepřipadalo jako dostatečný důkaz neviny. Vyslal k manželce pohled trosečníka v naději, že pro své

rozladění najde oporu, ale setkal se s mrazivým pohledem. "I ty?" řekla mu potichu přísným hlasem. Ano: i on si myslel, tak jako jeho sestra Ofelia, že láska začíná být od jistého věku neslušná. Ale dokázal se včas vzpamatovat a rozloučil se s Florentinem Arizovou stiskem ruky spíš rezignovaně než s povděkem.

Florentino Ariza stál v lodním salonu u zábradlí a díval se, jak vystupují na molo. Ve shodě s jeho očekáváním i přáním se doktor Urbino Daza s manželkou ještě otočili a podívali se za ním, než

nasedli do auta, a Florentino Ariza jim zamával. Oba mu také

zamávali. Ještě chvíli postával u zábradlí, dokud auto nezmizelo v prachu nákladiště, a

pak se šel do kajuty převléknout do vhodnějšího oděvu k první večeři na palubě, která se měla konat v kapitánově soukromé jídelně.

Večer to byl velkolepý a kapitán Diego Samaritano jej okořenil šťavnatými historkami ze svého čtyřicetiletého působení na řece, ale Fermina Dazová se musela hodně přemáhat, aby vypadala, že se baví. Přestože poslední znamení k odjezdu zaznělo v osm večer, kdy i návštěvníci museli vystoupit z lodi a byl zvednut lodní můstek, parník nevyplul, dokud kapitán nedokončil večeři a nevystoupil na velitelské stanoviště, aby osobně řídil manévry. Fermina Dazová a Florentino Ariza se vmísili mezi ostatní pasažéry, kteří se v hlučném chumlu vykláněli přes zábradlí v saloně turistické třídy a dohadovali se, odkud v městě svítí to či ono světlo, až loď vyplula ze zálivu, namířila si to dál neviditelnými plavebními kanály a potom bažinami, jejichž vody žíhala pohupující se světla rybářských loděk, a konečně si z plných plic odfrkla na volném povětří velké

řeky Magdaleny. Kapela spustila poslední populární šlágr, což

cestující přivítali výbuchem nadšení, a za chvíli už kdekdo tančil. Fermina Dazová dala přednost klidu kajuty. Za celý večer neřekla ani slovo, pohroužená do úvah, a Florentino Ariza ji nechal s jejími myšlenkami. Vytrhl ji ze zamyšlení teprve u dveří její kajuty, když

se chtěl rozloučit, ale jí se nechtělo spát, jenom jí bylo trochu chladno, a navrhla, že by mohli chvíli posedět v soukromém vyhlídkovém salonku a dívat se na řeku. Přitáhl proutěná křesla k zábradlí, zhasl světla, přehodil jí přes ramena vlněnou deku a posadil se vedle ní. Překvapivě zručně si ubalila cigaretu z krabičky, které jí nosil jako dárek, pomalu a mlčky pokuřovala s hořícím koncem v ústech, a pak si ubalila další dvě za sebou a vykouřila je bez přestávky. Florentino Ariza si naléval neslazenou kávu a doušek po doušku upíjel, až vyprázdnil dvě termosky. Záře města zmizela z obzoru. Z temného miradoru se hladká a mlčenlivá řeka i pastviny na obou březích slévaly v záři úplňku v jedinou světélkující pláň. Čas od času bylo vidět nějakou tu slaměnou chatrč a vedle ní hranici na znamení, že se tam prodává

dříví pro lodní kotle. Florentino Ariza si uchovával matné vzpomínky na cestu, kterou podnikl v mládí, a při pohledu na řeku ožívaly v oslepujících záblescích tak jasně, jako by byly z včerejška. Pokusil se Ferminu Dazovou povzbudit a některé jí vyprávěl, ale ta pokuřovala v jiném světě. Vzdal se tedy svých vzpomínek, nechal ji samotnou s jejími vzpomínkami a mezitím jí balil cigarety a podával jí je zapálené, dokud se krabička nevyprázdnila. Hudba po půlnoci ustala, i rozjařené hlučení cestujících se postupně rozptýlilo a rozpadlo se v oddechování spánku, a v potemnělém miradoru osaměla dvě srdce pulzující v rytmu, v jakém si odfukovala loď. Po dlouhé chvíli se Florentino

Ariza ve třpytu řeky podíval na Ferminu Dazovou; vypadala přízračně, s profilem sochy změkčeným slabou modravou září, a on zjistil, že potichu pláče. Avšak místo aby ji utěšil, anebo počkal, až jí dojdou slzy, jak si přála, propadl panice.

“Chceš být sama?” zeptal se.

“Kdybych to chtěla, nebyla bych tě pozvala dál,” řekla. Vztáhl ve tmě zledovatělé prsty, poslepu zapátral po té druhé

ruce ve tmě a našel ji, jak ho očekává. Oba měli dost jasnozřivosti, aby si v témže kratičkém okamžiku uvědomili, že žádná z těch dvou není ta ruka, jakou si představovali, než se jeden druhého dotkli, nýbrž jsou to dvě ruce se starými kostmi. Vzápětí už ale nebyly. Začala hovořit o mrtvém manželovi; mluvila o něm v přítomném čase, jako by byl naživu, a Florentino Ariza tak pochopil, že i pro ni nadešla hodina, aby si se vší důstojností, se vší velikostí, se vší

nezadržitelnou touhou žít položila otázku, co si počít s láskou, která jí zůstala bez pána.

Přestala kouřit, aby nemusela vyprostit svou ruku z jeho. Přemítala o něčem, co se ustaraně snažila pochopit. Nedovedla si představit lepšího manžela, než byl její muž, a přece: když

si vybavovala jejich společný život, nacházela v něm mnohem víc svízeli

a sporů nežli potěšení, příliš mnoho vzájemných nedorozumění, zbytečných hádek, nevraživostí, které nedokázali dobře vyřešit. Najednou si vzdychla: “Člověk by nevěřil, že se tolik let dá prožít tak šťastně v samých pranicích, samých hloupých tahanicích a nevědět ksakru doopravdy, jestli to je láska, anebo ne.” Domluvila, a někdo mezitím zhasl měsíc na nebi. Lod' si to šinula vpřed

úsporným krokem, tiše nakračovala jednou nohou, než došlápla na druhou, jako obrovité

zvíře na číhané. Fermina Dazová se vrátila ze sklíčenosti zpátky.

“Teď jdi,” řekla.

Florentino Ariza jí stiskl ruku, naklonil se k ní a pokusil se ji políbit na tvář. Uhnula však a řekla svým měkce chraplavým hlasem:

“Už ne. Jsem cítit stářím.”

Zaslechla, jak ve tmě odchází, zaslechla jeho kroky na sch ůdkách, zaslechla, jak přestal existovat do příštího dne. Zapálila si další

cigaretu a jak pokuřovala, uviděla doktora Juvenala Urbina; byl v dokonalém lněném obleku jako vždycky, profesionálně přísný jako vždycky, oslnivě sympatický jako vždycky, oficiálně milující jako vždycky a svým bílým kloboukem jí dával sbohem z jiné lodě

minulosti. “My muži jsme ubozí otroci předsudků,” řekl jí kdysi.

“Kdežto žena když se rozhodne, že se s nějakým mužem vyspí, není

plot, který by nepřelezla, není pevnost, kterou by nedobyla, neexistuje morální ohled, kterým by si nevytřela zadnici: s tím žádný Pánbůh nehne.” Nehnutě proseděla noc až do svítání a myslela na Florentina Arizu, ne na toho žalostného hlídače z parčíku Evangelistů, jehož připomínka v ní už neprobouzela ani jiskřičku nostalgie, ale na toho, jaký byl teď: kulhající a sešlý, avšak skutečný, muž stojící vždy na dosah její ruky, a nedokázala ho prohlédnout. Zatímco ji parník s odfukováním unášel k třpytu prvních růží, prosila Boha jen o to, aby Florentino Ariza věděl, jak zítra znovu navázat.

Věděl. Fermina Dazová dala stevardovi pokyny, aby ji nechal po libosti spát, a když se probudila, stála na nočním stolku váza s čerstvou bílou růží, dosud opocenou kapičkami rosy, a o vázu byl opřen dopis od Florentina Arizy; měl tolik stránek, kolik dokázal popsat od chvíle, kdy se s ní rozloučil. Dopis měl klidný tón a pisatel neusiloval o nic jiného, než vyjádřit rozpoložení, v němž se od předchozí noci nalézal: byl napsán v témže lyrickém a rétorickém duchu jako všechny jeho dopisy, ale tentokrát se opíral o skutečnost. Fermina Dazová si ho přečetla s jistým studem sama před sebou, jak se jí přitom rozbušilo srdce. Dopis končil prosbou, aby dala stevardovi vědět, až bude hotová, poněvadž kapitán je očekává

na můstku a chce jim ukázat, jak se řídí loď.

Byla hotová v jedenáct, vykoupaná a vonící květinovým mýdlem, na sobě měla jednoduché vdovské šaty z šedého etamínu a cítila se úplně

zotavená ze své bouřlivé noci. Objednala si střídmost snídani u stevarda v běloskvoucí uniformě, který byl kapitánovi osobně k službám, ale nevzkázala po něm, aby pro ni přišli. Vyšla nahoru sama, oslněná jasem bezmračného nebe, a Florentina Arizu našla na velitelském můstku, kde rozprávěl s kapitánem. Připadal jí jiný, nejen proto, že ho teď viděla jinýma očima, ale poněvadž se opravdu změnil. Neměl na sobě jeden z těch svých ponurých úborů, v jakých chodil celý život, nýbrž byl v pohodlných bílých polobotkách, plátěných kalhotách, košili s rozhalenkou, krátkým rukávem a monogramem vyšitým na náprsní kapsičce. Na hlavě měl skotskou čepici, rovněž bílou, a na svých věčných brýlích na dálku měl přidělaný cvikr s tmavými skly. Bylo zřejmé, že všechny ty věci má

na sobě poprvé a zakoupil si je na cestu, kromě ošoupaného řemenu z tmavohnědé kůže,

který Ferminu Dazovou na první pohled uhodil do očí

jako moucha v polévce. Když uviděla, jak se kvůli ní vyparádil, stoupl jí do tváří proti její vůli palčivý ruměnec. Rozpačitě ho pozdravila a on z jejích rozpaků ještě víc zrozpačitel. Uvědomili si, že se chovají jako nějaký zasnoubený párek, zrozpačitel o to víc a vědomí, že jsou v rozpacích oba, je uvedlo do takových rozpaků, že to se záchvěvem soucitu zpozoroval i kapitán Samaritano. Pomohl jim z úzkých tím, že jim celé dvě hodiny vysvětloval, jak se parník řídí, jak se dávají povely, jak celá loď funguje. Pomalu pluli po řece, jejíž břehy se ztrácely v nedohlednu, valící se mezi rozžhavenými písčinami až k obzoru. Tady, na rozdíl od kalných vod ústí, plynul její tok pomalu, voda byla průzračná a v nemilosrdném slunci měla kovový lesk. Fermině Dazové připadalo, že jsou v deltě s písčítými ostrovy.

“Tohle je to málo, co nám z řeky zbylo,” řekl kapitán. Florentina Arizu skutečně ty změny překvapily a ještě více se měl divit následujícího dne, kdy plavbu začaly ztěžovat nánosy písku a on si uvědomil, že někdejší matka vod řeka Magdalena, jeden z největších veletoků světa, je pouhým přeludem paměti. Kapitán Samaritano jim vysvětlil, že nerozumné kácení stromů udělalo za padesát let s řekou konec: parní kotle lodí spolykaly pralesní spleť

obrovitých stromů na březích, která kdysi ve Florentinu Arizovi při jeho první plavbě budila pocit tísně. Fermina Dazová neuvidí zvířata svých snů: lovci kůží z koželužen v Novém Orleansu vyhubili kajmany, vylehávající jako mrtví s otevřeným chřtánem na strmých březích celé

hodiny, aby mohli překvapit motýly; vřeštící papoušci i opice, vydávající skřeky bláznů, postupně vymřeli, jak ubývalo listnatých stromů; z kapustňáků s velkými mateřskými prsy, kojících svá mláďata a naříkajících na písčitých březích hlasem bědující ženy, se stal vyhynulý

druh, který vyhubily plášťové kulky nedělních lovců. Kapitán Samaritano choval ke

kapustňákům lásku takřka mateřskou, neboť mu připadali jako ženy trestem zakleté za nějaký poklesek v lásce, a za jistou věc bral legendu, že jsou to jediné samice bez samců v živočišné říši. Vždycky se stavěl proti tomu, aby se po nich z paluby střílelo, jak se obvykle dělávalo, přestože zákon to zakazoval. Někáký lovec ze Severní Karoliny, vybavený všemi náležitými doklady, kdysi jeho příkazů neuposlechl, jedné

kapustňače s mládětem roztrřístil hlavu přesně mířenou kulí ze své

springfieldky a mládě se na mrtvém těle matky žalostně rozkvílelo, jako by přišlo o rozum. Kapitán dal sirotka vytáhnout na loď, aby se ho osobně ujal, a lovce vysadil na pusté pláži u mrtvého těla zavražděné matky. Půl roku si odseděl za mřížemi po spršce diplomatických protestů, málem přišel o plavební licenci, ale když

vyšel z vězení, byl připravený udělat to znovu, a to tolikrát, kolikrát by k něčemu takovému došlo. Tehdejší příhoda nicméně

představovala událost historické povahy: onen sirotek kapustňák, který pak vyrostl a dlouhá léta žil v zoologické zahradě se vzácnými zvířaty v San Nicolásu de las Barrancas, byl poslední, který byl na řece spatřen.

“Vždycky když jedu kolem téhle pláže,” řekl kapitán, “prosím Pánaboha, ať mi ten Amerikán znova přijde na loď, abych ho tam zas mohl vysadil.”

Ferminu Dazovou, které kapitán nebyl sympatický, dojalo vyprávění

toho něžného obra tak hluboce, že mu počínaje oním dopolednem vyhradila ve svém srdci privilegované místo.

Udělal dobře: plavba teprve začínala a jí se mělo dostat více než dostatek příležitostí, aby se přesvědčila, že se nedopustila mýlky.

Fermina Dazová s Florentinem Arizou pobýli na kapitánském můstku až do oběda, když krátce předtím propluli kolem osady Calamar, ještě

před několika málo lety kypící životem, jako by tu nikdy nekončil svátek, a teď

proměněné v rozpadající se přístav, jehož ulice zely prázdnotou. Jediná živá bytost, kterou zahlédli z lodi, byla žena v bílém šatě, kynoucí jim kapesníčkem. Fermina Dazová nechápala, proč

ji nevzali na palubu, když vypadala tak ztrápeně, ale kapitán jí

vysvětlil, že je to přízrak jedné utonulé, dávající lodím klamná

znamení, aby je přivábil do nebezpečných vírů u protějšího břehu. Propluli kolem ní tak blízko, že ji Fermina Dazová viděla do všech podrobností, zcela zřetelnou ve slunečním světle, a nezapochybovala, že ve skutečnosti neexistuje, avšak její tvář jí připadala známá. Byl to dlouhý a parný den. Po obědě se Fermina Dazová vrátila do kajuty, aby si jako obvykle zdřímla o siestě, ale spala špatně, poněvadž bolest v uchu neustávala a naopak značně zesílila ve chvíli, kdy se parník podle zvyku zdravil s jinou lodí Karibské

říční, s níž se míjel několik mil po proudu za Barranca Vieja. Florentino Ariza si vsedě na minutku zchrupl v hlavním saloně, kde většina cestujících bez kajuty vyspávala jako o půlnoci, a zdálo se mu o Rosalbě nedaleko místa, kde ji kdysi viděl nastupovat na loď. Cestovala sama, v oděni koketní dámy z minulého století, a tentokrát v proutěné kleci zavěšené pod stříškou podřimovala ona, a ne děťátko.

Sen byl zároveň natolik záhadný i zábavný, že cítil jeho příchut celého odpoledne, které strávil u domína s kapitánem a dvěma známými z řad cestujících.

Po západu slunce vedro polevilo a loď začínala znovu ožít. Cestující jako by se probouželi z dlouhé letargie a čerstvě

vykoupaní a převlečení do čistého se rozsazovali v proutěných křeslech v saloně v očekávání večeře, která se měla podávat přesně v pět, jak ohlašoval číšník, procházející za posměšného potlesku pasažérů z jednoho konce paluby na druhý s klinkajícím zvonečkem sakristiána v ruce. Při večeři začala kapela vyhrávat fandanga a hned po jídle se rozproudila taneční zábava, která se protáhla až do půlnoci.

Ferminu Dazovou sužovala bolest v uchu do té míry, že se zřekla večeře a místo toho se šla podívat na první nakládku dříví pro parní

kotle; bralo se u vykáčeného strmého břehu, kde nebylo nic než

nahromaděné kmeny a jakýsi sešlý stařec, dohlízející na obchod. Zdálo se, že na míle daleko není živáčka. Pro Ferminu Dazovou to byla úmorně dlouhá a nudná zastávka, nemyslitelná na zaoceánských lodích do Evropy, a vzduch žhnul a sálal, že to bylo cítit i v chlazené prostoře miradoru. Když se ale loď dala do pohybu, zafoukal čerstvý vítr provoněný vůněmi z hloubi pralesa a hudba hned dostala veselejší říz. V osadě Sitio Nuevo svítilo jediné světlo v jediném okně jediného domu a z přístavní kanceláře jim nedali smluvené

znamení, že mají vzít náklad či cestující na palubu, a tak propluli kolem bez zahoukání.

Celé odpoledne si Fermina Dazová kladla otázku, jak to Florentino Ariza zaonačí, aby se s ní viděl, aniž by zaklepal u její kajuty; kolem osmé už to nemohla vydržet, jak se jí

chtělo být s ním, a vyšla na chodbičku s nadějí, že ho někde jakoby náhodou potká. Daleko chodit nemusela: seděl v chodbě na schůdku zamlklý a skleslý, jako když vysedával v parčíku Evangelistů, a víc než dvě hodiny se sám sebe ptal, jak to zaonačit, aby se s ní viděl. Oba udělali totéž

překvapené gesto s oboustranným vědomím, že překvapení jen hrají, a společně se vydali na procházku po palubě první třídy plné mladých lidí, povětšinou hlučných studentů, kteří přebíjeli úzkost z konce prázdnin pořádným flámem. Ve výčepu si jako dva studenti přisedli na židličky k pultu a dali si láhev limonády, a Fermina Dazová se náhle uviděla v situaci, která ji děsila. "Taková hrůza!" řekla. Florentino Ariza se jí zeptal, nač právě myslí, že to v ní vyvolalo takovýto dojem.

"Na ty dva chudáky staroušky," řekla. "Na ty, co je utloukli v člunu."

Když hudba dohrála, šli spát, avšak předtím spolu dlouho a volně

rozprávěli ve zšeřelém miradoru. Měsíc nesvítil, bylo pod mrakem, na obzoru se tiše blýskalo na časy a záblesky je oba na okamžik osvěcovaly. Florentino Ariza jí balil cigarety, ale víc než čtyři nevykouřila, zmučená bolestí, která chvílemi polevovala a zase sílila, když loď, míjející se s jiným plavidlem anebo proplovající

kolem nějaké spící osady, bučivě zahoukala, anebo když zpomalila chod, aby sondovala hloubku řeky. Vyprávěl jí, jak dychtivě ji vždycky vyhlížel na Květinových hrách, při letu balonem, na velocipedu akrobatky, a s jakou nedočkavostí se každý rok těšil na všechny veřejné svátky a oslavy, jen aby ji uviděl. I ona jej mnohokrát viděla, a nikdy ji ve snu nenapadlo, že je tam jenom proto, aby ji spatřil. A přece si sotva před rokem, když četla jeho dopisy, náhle položila

otázku, jak je možné, že nikdy nesoutěžil v Květinových hrách: určitě by byl zvítězil. Florentino Ariza jí

zalhal: psal pouze pro ni, básně jen pro ni a četl je jenom on sám. Tentokrát ona vyhledala ve tmě jeho ruku, avšak zjistila, že jeho ruka nečeká na její jako její ruka minulé noci čekala na jeho, nýbrž

zastihla ji překvapenou. Florentinu Arizovi ustydlo srdce.

“Vy ženy jste tak zvláštní,” řekl.

Upřímně se zasmála smíchem mladé dívky a znovu začala myslet na ty dva staré lidi ve člunu. Bylo to tak psáno: ten obraz ji měl už

navždycky pronásledovat. Té noci jej však dokázala unést, poněvadž

se cítila klidně a dobře jako málokdy v životě: prostá vší viny. Byla by tak zůstala až do svítání, tiskla by v ruce jeho ledově

zpocenou ruku, ale bolest v uchu byla k nevydržení. Když hudba utichla a pak ustalo i pobíhání a šramocení řadových cestujících, kteří si v saloně rozvěšovali hamaky, pochopila, že bolest přemohla touhu být s ním. Věděla, že by se jí ulevilo, kdyby mu řekla, co jí

je, ale nechtěla mu přidělovat starosti. Připadalo jí, že ho zná, jako by s ní prožil celý život, a věřila, že kdyby ji to mohlo zbavit bolesti, by byl schopný kapitánovi přikázat, aby obrátil loď

a zamířil zpátky do přístavu.

Florentino Ariza předvídal, že toho večera věci proběhnou tímto způsobem, a šel pryč. Ve dveřích kajuty se ji pokusil na rozloučenou políbit, ale Fermina Dazová mu nastavila levou tvář. Nechtěl se tím spokojit a už se mu zrychloval dech. Nastavila mu druhou tvář s koketerií, jakou u ní za

studentských let nepoznal. Nepřestal, pokusil se podruhé a Fermina Dazová přijala jeho polibek na rtech; přijala jej s hlubokým rozechvěním, které se pokusila potlačit pozapomenutým smíchem své svatební noci.

“Božíčku,” řekla, “já na těch lodích vyvádím věci!” Forentino Ariza se zachvěl: jak sama řekla, skutečně byla nakysle cítit stářím. Avšak při návratu do své kajuty, když si razil cestu spleť rozvěšených lůžek spáčů, se utěšoval myšlenkou, že sám musí

být cítit stejným pachem, leda o čtyři roky starším, a že ji muselo právě tak zasáhnout, když ho z něj ucítila. Byl to pach lidských fermentů, který už dříve postřehl u svých nejdávnějších milenek a ony jej cítily z něho. Vdova Nazaretová, která si nic neschovala pro sebe, mu to naservírovala dost neomaleně: “Prostě už smrdíme mršinou.” Oba to jeden u druhého snášeli, poněvadž si byli kvit: můj pach proti tvému pachu. Naopak mnohokrát se měl na pozoru v blízkosti Amériky Vicu((n))ové, jejíž vůně kojence v plenkách v něm vyvolávala mateřské pocity, a přesto jej zneklidňovalo pomyšlení, že možná nemůže vystát jeho pach: pach chlípného starce. Ale to všechno už patřilo minulosti. Důležité bylo, že poprvé od onoho odpoledne, kdy teta Escolástica zanechala na telegrafní přepážce modlitební

knížku, nepocítil takové štěstí jako této noci: štěstí tak silné, že se ho bál.

Právě začal usínat, když ho v pět ráno v přístavu Zambrano vzbudil lodní pokladník se

spěšným telegramem. Byl podepsán Leonou Cassianiovou, datován předchozího dne a veškerá jeho hrůza se vtěsnala na jedinou řádku: Amérika Vicu((n))ová včera zemřela, důvody nejasné. V jedenáct dopoledne po telegrafické konferenci s Leonou Cassianiovou, při níž sám obsluhoval vysílací aparát poprvé

ode dne, kdy se rozloučil s profesí telegrafisty, už znal podrobnosti. América Vicu((n))ová v těžké depresi z propadnutí u závěrečných zkoušek vypila lahvičku laudana, kterou ukradla na internátní ošetřovně. Florentino Ariza v hloubi duše věděl, že tato zpráva je neúplná, ale nebylo tomu tak: América Vicu((n))ová

nezanechala jedinou vysvětlující řádku, nic, co by dovolovalo kohokoli obvinít z jejího rozhodnutí. Její rodina, uvědoměná Leonou Cassianiovou, měla každou chvíli dorazit z Puerto Padre a pohřeb se měl konat ještě téhož dne v pět hodin odpoledne. Florentino Ariza si vydechl. Pokud chtěl zůstat naživu, nezbývalo mu, než si tu mučivou vzpomínku zakázat. Vymazal ji z paměti, a přece se mu mělo až do konce života přiházet, že se čas od času, aniž ji přivolal, znenadání ozvala jako pocukávání ve staré, dávno zajizvené ráně. Následující dny se v parnu nekonečně vlekly. Řeka se zkalila, užila se víc a víc a místo spleti obrovitých stromů, nad nimiž žasl při své první cestě, viděli zprahlé roviny, nepatrné pozůstatky celých pralesů pohlcených lodními kotli, trosky bohem opuštěných osad s ulicemi zaplavenými vodou i v nejkrutějších obdobích sucha. Za nocí je nebudil zpěv kapustňáků na písečných březích, nýbrž

odporný puch mrtvých těl, která říční vody unášely k moři. Války ani mor už neřádily, ale nadmutá těla plula po řece dál. Kapitán byl projednou skoupý na slovo: "Máme příkaz říkat cestujícím, že jsou to náhodní utopenci." Místo vřeštění papoušků a křiku neviditelných opic, jimiž kdysi houstlo polední parno, leželo všude ticho zpustošené země.

Míst, kde se dalo nabrat dříví, bylo tak málo a nacházela se tak daleko jedno od druhého, že se Nová věrnost ocitla čtvrtého dne bez paliva. Parník zůstal téměř týden trčet u břehu, zatímco se mužstvo vydávalo do nitra spálené země, do bahnišť popele, pátrat po posledních sem tam zbylých stromech. Nikdo další tu nebyl: stezky osiřely, neboť

dřevorubci uprchli před sveřepými zeměpány, před neviditelnou cholerou, před skrytými válkami, které se vlády pokoušely zamaskovat dekrety na rozptýlení pozornosti. Znudění

cestující mezitím pořádali soutěže v plavání, lovecké výpravy, vraceli se s živými leguány, párali jim břicha a znovu je zašívali dratví, když z nich předtím vybrali hrozny průsvitných a měkkých vajec, která pak sušili na dlouhých šňůrách rozvěšených na lodním zábradlí. Chudé prostitutky z okolních osad se vydaly po stopě

expedic, na pobřežním srázu rozbily stany, přivedly s sebou muzikanty i kantýnského, který se tu zařídil s celým výčepem, a poblíž uvízlé lodi tak vzniklo tábořiště, kde se bez ustání

flámovalo.

Dávno předtím, než se stal prezidentem Karibské říční, dostával Florentino Ariza zneklidňující hlášení o stavu řeky, ale skoro se do nich nepodíval. "žádné starosti, pánové," uklidňoval spolčníky.

"Než bude s dřevem ámen, dávno budeme jezdit na naftu." Zaslepený

vášní k Fermině Dazové si nikdy nedal tu práci, aby se nad těmito zprávami zamyslel, a když si uvědomil pravý stav věcí, nedalo se už

dělat nic, leda zavést sem jinou, novou řeku. Za noci, i v dobách, kdy řeka byla splavnější, se loď musela uvazovat, a tu se stával nesnesitelným už pouhý fakt být naživu. Valná část cestujících, hlavně Evropané, opouštěli smrduté kajuty a trávili noc přecházením po palubách, odhánějíce nejrůznější polétavou havěť ručníky, kterými si utírali ustavičně prýstící pot, a ráno padali únavou, oteklí a pobodaní hmyzem. Jistý anglický cestovatel z počátku XIX. století

napsal o cestě, kterou bylo třeba podniknout střídavě v kánoí a na hřbetě muly a mohla

trvat i padesát denních pochodů: "Toto putování

patří k nejhorším a nejsvízelnějším, jaké lze člověku podniknout." V

průběhu prvních osmdesáti letech paroplavby přestalo toto tvrzení

platit, avšak později získalo platnost znovu, a to trvalou, od té

doby, co kajmani polapili posledního motýla a bylo veta po mateřských kapustňácích, po papoušcích, po opicích, po osadách u řeky: bylo veta po všem.

"Jaképak starosti," smál se kapitán. "Prostě za pár let pofrčíme v luxusních autech vyschlým řečištěm."

Ferminu Dazovou a Florentina Arizu chránilo první tři dny mírné

jaro uzavřeného miradoru, ale když se s dřívím začalo šetřit a chladicí systém začal vynechávat, prezidentská kajuta se proměnila v prádelní hrnec. Noci přežívala jen díky větríku, který vál z řeky otevřenými okny, a moskyty zaháněla ručníkem, protože rozprašovač s prostředkem proti hmyzu nebyl k ničemu, pokud loď stála. Bolest v uchu se stala nesnesitelnou, až jednou ráno při probuzení náhle a úplně ustala jako zpěv rozšlápnuté cikády. Teprve večer, když na ni Florentino Ariza zleva promluvil a ona musela natočit hlavu, aby slyšela, co říká, zjistila, že ohluchla na levé ucho. Nikomu o tom neřekla, smířena s tím, že je to patrně další z mnoha nenapravitelných defektů stárí.

I tak jako by jim dvěma seslala zdržení lodi sama Prozřetelnost. Florentino Ariza to kdesi četl: "Neštěstí lásku povznáší a dodává jí

velikosti." Vlhkostí prosáklý vzduch prezidentské kajuty je uvrhl do neskutečné letargie, v níž bylo snažší se milovat bez otázek. Prožívali nepředstavitelné hodiny, drželi se za ruce v hlubokých křesílkách u zábradlí, pomalu se líbali, s pocitem opojení se těšili z poklidných něžností bez rušivého rozjitření. Třetí malátné noci ho očekávala s lahví anýzovky; kdysi tajně upíjela s družinou sestřenice Hildebrandy a později, už jako provdaná žena a matka, popíjela za zavřenými dveřmi s přítelkyněmi ze svého propůjčeného světa. Potřebovala se trochu otupit, aby neuvažovala o svém životě s příliš jasnou hlavou, avšak Florentino Ariza to pochopil tak, že si chce dodat odvahy k poslednímu kroku. Povzbuzený touto domněnkou se odvážil konečky prstů probádat její povadlý krk, hrud' opancéřovanou kovovými výstužemi, ochablé kostnaté boky, stehna zestárlé laně. Jeho laskání přijímala potěšeně, se zavřenýma očima, ale ani se nezachvěla, pokuřovala a čas od času upila doušek. Když se jeho hladící ruka konečně svezla ke klínu, měla už v srdci dost anýzovky.

"Jestli máme vyvádět hlouposti, tak to udělejme," řekla, "ale jako dospělí lidé."

Odvedla ho do ložnice a při světle se bez falešného studu začala svlékat. Florentino Ariza se natáhl na záda na postel a snažil se získat ztracenou sebevládu; znovu nevěděl, co si počít s kůží tygra, kterého právě ulovil. "Nedívej se," řekla mu. Zeptal se proč, aniž

odvrátil pohled od stropu.

"Protože se ti to nebude líbit," řekla. Podíval se tedy na ni a uviděl, že je svlečená do pasu a vypadá

právě tak, jak si představoval. Ramena měla vrásčitá, prsa povislá a žebra potažená bledou a studenou kůží žáby. Zakryla si hrud' blůzou, kterou si právě svlékla, a zhasla.

Vstal, začal se potmě svlékat, házel po ní kus po kuse a Fermina Dazová šatstvo sbírala a polomrtvá

smíchy je házela po něm nazpátek.

Dlouho leželi na zádech; jak pomalu střízlivěl, zmocňoval se ho čím dál větší zmatek, kdežto Fermina Dazová ležela klidně, téměř

jako by ji vůle opustila, ale v duchu prosila Pánaboha, ať

nedopustí, aby se začala nesmyslně smát, jak se jí vždycky stávalo, když to přehnala s anýzovkou. Dali se do řeči, aby nějak zaplnili čas. Povídali si o sobě, o svých tak odlišných

životech, o té

neuvěřitelné náhodě, že spolu leží nazí v temné kajutě parníku, který uvízl na cestě, v době, kdy by si správně měli myslet, že už

na nic není čas, leda čekat na smrt. Nikdy neslyšela, že by měl nějakou ženu, ani jedinou, ve městě, kde se všechno vědělo dokonce dřív, než se to skutečně stalo. Mimochodem se tom zmínila a Florentino Ariza bez zaváhání odpověděl, aniž se mu zachvěl hlas:

“Zachoval jsem si totiž panictví pro tebe.” Tak jako tak by tomu nevěřila, i kdyby to byla pravda, poněvadž

jeho milostné dopisy sestávaly z podobných vět, bezvýznamných, co se týkalo smyslu, jejichž hodnota však spočívala v jejich úchvatnosti. Líbilo se jí ale, jak kurážně to řekl. Florentino Ariza si naopak znenadání položil otázku, které se nikdy neodvážil: jaký asi vedla tajný život mimo manželství. Nic by ho nepřekvapilo, poněvadž věděl, že ženy jsou ve svých tajných avantýrách stejné jako muži: užívají

tytéž válečné lsti, podléhají týmž nenadálým pudům, týmž způsobem se dopouštějí zrady, aniž by je hryzlo svědomí. Udělal však dobře, že se jí na to nezeptal. V době, kdy její vztahy k církvi byly už

značně otřesené, se jí zpovědník jednou bez příčiny zeptal, zda byla někdy manželovi nevěrná, a Fermina Dazová se zvedla bez odpovědi, bez rozloučení, v půli věty, a nikdy víc nešla ke zpovědi ani k němu, ani k jinému. Florentinu Arizovi se naopak za jeho zdrženlivost mělo dostat nečekané odměny: ve tmě vztáhla ruku a něžně mu polaskala břicho, boky, téměř holý klín. "Máš kůži jako děťátko," řekla. Pak učinila konečný krok: zapátrala po něm, kde nebyl, znovu bez iluzí zapátrala, našla a zjistila, že je odzbrojen.

"Je mrtvý," řekl.

Tohle se mu poprvé stávalo vždycky, se všemi a odjakživa, takže se naučil s tímhle strašákem žít: celý život se to pokaždé musel učit nanovo a od začátku, jako prvně. Vzal ji za ruku a položil si ji na prsa: Fermina Dazová téměř na povrchu kůže ucítila to staré

neúnavné srdce, bušící silně, rychle a překotně jako srdce jinocha.

"Příliš mnoho lásky je v těchhle věcech zrovna tak zlé, jako když

není žádná," řekl nepřesvědčivě. Hanbil se, zuřil sám na sebe, toužil mít důvod, aby ze svého nezdaru mohl obvinít ji. Věděla to, a začala to bezbranné tělo provokovat, zahrnula ho výsměšným laskáním jako něžná, krutě se mazlíčí kočka, až to utrpení déle nevydržel, sebral se a odešel do své kajuty. Myslela na něj až do rána, konečně

utvrzená v tom, že ho miluje, a jak z ní v pomalých vlnách vyprchávala anýzovka, dělala si stále větší starost, že se urazil a nikdy se nevrátí.

Vrátil se však ještě týž den, v nezvyklou dobu v jedenáct dopoledne, svěží a plný nových sil, a s jistou okázalostí se před ní

vysvlékl. S potěšením pozorovala, že je za plného světla takový, jak si ho představovala potmě: muž bez věku, s pletí temnou, jasnou a napjatou jako rozevřený deštník, docela hladkou až na řídké a plihlé

chloupky ve slabinách a v klíně. Byl v plné pohotovosti a ona si uvědomila, že se nenechává vidět náhodně, ale že svou zbraň

vystavuje jako válečnou trofej, aby si dodal kuráže. Nedal jí ani čas svléknout si noční košili, kterou si poránu vzala, když začala foukat bríza, a jeho spěch začátečníka v ní vzbudil soucitné

rozechvění. Nepůsobilo to však na ni rušivě, poněvadž v podobných případech jen nesnadno rozlišovala soucit od lásky. Na konci ji nicméně zbyl pocit prázdnoty.

Milovala se prvně za víc než dvacet let, zvědavá, jaké to může být v jejím věku a po tak

dlouhé přestávce, ale nedopřál jí čas poznat, jestli ho i její tělo miluje. Proběhlo to rychle a smutně a ona si pomyslila: "Teď jsme to všechno prosrali." Zmýlila se však: přes oboustranné rozčarování, přestože litoval, jak nešikovně to provedl, a ji hryzly výčitky za to, co vyváděla po anýzovce, se v následujících dnech ani na okamžik neodloučili. Sotvaže vycházeli z kajuty k jídlu. Kapitán Samaritano, instinktivně uhadující každé

tajemství, jaké by na lodi někdo chtěl skrývat, jim den co den poránu posílal bílou růži, uchystal jim zastaveníčko z valčíků, jaké

se hrávaly za jejich časů, a dával pro ně připravovat vtipné pokrmy s povzbuzujícími přísadami. O lásku se znovu

nepokoušeli, až mnohem později, když na ně sama od sebe přišla inspirace bez toho, že by ji hledali. Stačilo jim prosté štěstí, že mohou být spolu. Ani by je nenapadlo vycházet z kajuty, kdyby jim kapitán neposlal kartičku se zprávou, že po obědě doplují do La Dorady, přístavu, v němž plavba po jedenácti dnech končila. Fermina Dazová s Florentinem Arizou spatřili z kajuty vyvýšeninu s domy pozlacenými září bledého slunce a zdálo se jim, že pochopili, proč se městečko tak jmenuje, ale když o něco později ucítili, že z něj sálá vedro jako z roztopeného kotle, a uviděli tavící se asfalt v ulicích, už jim to tak zřejmé nepřipadalo. Parník navíc nepřistál u města, ale u protějšího břehu, kde končila železniční trať ze Santa Fe. Jakmile cestující vystoupili z lodi, i oni opustili své útočiště. Fermina Dazová vdechla v liduprázdném saloně zdravý vzduch beztrestnosti a oba z boku lodi pozorovali nepokojný dav, pídící se po zavazadlech vykládaných z vagonů vláčku, který vypadal jako dětská hračka. Vypadalo to, jako by cestující přijeli z Evropy, hlavně ženy, jejichž severské pláště a klobouky z minulého století

působily ve zdejším prašném vedru jako pěst na oko. Některé měly ve vlasech nádherné květy bramboříku, rychle vadnoucí v horku. Právě

dorazili z andské náhorní planiny po celodenní cestě vlakem napříč

snovou savanou a ještě se nestačili převléknout do karibského podnebí.

Na nástupišti to hlučelo a vřelo jako na tržišti, ale uprostřed té vřavy postával jakýsi stařec s bezútěšným výrazem v tváři a z kapes hadrnického kabátu vytahoval kuřata. Bůhví odkud se najednou vzal, na sobě potrhaný kabát, který dříve musel patřit někomu mnohem většímu a silnějšímu, a prodral se davem. Sundal si klobouk, položil ho dýnkem dolů na molo pro případ, že by mu někdo hodil minci, a z kapes začal plnými hrstmi vytahovat něžná

bledoučká kuřátka, jako by se mu přímo množila v prstech. Za chvíli to vypadalo, jako kdyby molo pokryl nepokojný koberec, všude to pípalo, kuřata se pletla chvátajícím cestujícím pod nohy a ti ani nevnímali, že po nich šlapou. Fascinována tím úžasným divadlem, jako by uspořádaným pro ni, neboť jen ona ho sledovala, Fermina Dazová ani nepostřehla, kdy začali nastupovat pasažéři ke zpáteční plavbě. Svátek pro ni skončil: mezi příchozími stačila zahlédnout mnoho známých tváří

včetně několika přátel, kteří s ní donedávna sdíleli smutek za manžela, a tak se zase rychle vrátila do kajuty. Florentino Ariza ji našel ve stavu zděšení: raději chtěla umřít, než aby ji někdo ze známých přistihl, jak si pro vlastní potěšení cestuje tak brzy po manželovi smrti. Její sklíčenost ho zasáhla tak silně, že slíbil vymyslet nějaký způsob, jak ji uchránit před nežádoucími pohledy jinou cestou, než uvězněním v kajutě.

Nápad ho znenadání osvítil, když večeřeli v soukromé jídelně. Kapitánovi dělal starosti problém, který chtěl s Florentinem Arizou už nějakou dobu probrat, ale ten záležitost neustále odsouval a vyvlékal se z ní se svým obvyklým argumentem: "S těmihle věcmi si Leona Cassianiová poradí líp než já." Tentokrát nicméně kapitána vyslechl. Potíž spočívala v tom, že proti proudu lodě pluly s nákladem, kdežto po proudu s prázdným podpalubím, zatímco v případě

pasažérů tomu bylo právě naopak. "Přičemž náklad má tu výhodu, že se na něm víc vydělá, a kromě toho se nemusí krmit," dodal kapitán. Fermina Dazová se otráveně nimrala v jídle,

znechucená tou enervující mužskou debatou, jestli by bylo či nebylo záhodno zavést diferenční tarify. Florentino Ariza však dovedl debatu až do konce a teprve pak nadhodil

otázku, kterou kapitán pochopil jako předzvěst spásného řešení:

“A když to vezmeme čistě hypoteticky,” řekl, “nedalo by se plout přímo, bez nákladu, bez cestujících, bez zastávky v přístavech, prostě rovnou zpátky?”

Kapitán řekl, že tohle je možné pouze hypoteticky. Karibská říční

měla smluvní závazky, které Florentino Ariza znal lépe než kdo jiný, smlouvy o přepravě nákladu, cestujících, poštovních zásilek, i četné

další povinnosti, většinou takové, jakým se muselo dostat. Pouze jeden jediný důvod umožňoval to vše obejít: cholera na palubě. To se pak na lodi vyhlášovala karanténa, vyvěšovala se žlutá vlajka a plulo se ve stavu tísně. Kapitán Samaritano byl k těmto opatřením vícekrát přinucen, poněvadž případy cholery se na řece vyskytovaly dosti často, i když pak představitelé zdravotní služby nutili lékaře vystavovat potvrzení o běžné dyzenterii. Dějiny řeky navíc znaly četné případy, kdy byla žlutá morová vlajka vyvěšena, aby se loďaři vyhnuli dani z nákladu, aby se nemusel brát na palubu nežádoucí

cestující, aby se zabránilo nevítané prohlídce. Florentino Ariza vyhledal pod stolem ruku Fermíny Dazové.

“Tak dobře,” řekl. “Udělejme to.” Kapitán se zatvářil překvapeně, ale vzápětí jako starý lišák chytil vítr a rozsvítilo se mu.

“Já šéfuju na téhle lodi, ale vy šéfujete nám všem,” řekl.

“Jestli to myslíte vážně, dejte mi to písemně a rovnou zvedáme kotvy.”

Bylo to myšleno vážně a Florentino Ariza příkaz podepsal. Kdekdo koneckonců věděl, že časům cholery navzdory radostným hlášením představitelů zdravotní služby zdaleka

neodzvonilo. Pokud šlo o loď, potíže nebyly. Nevelký náklad, který se už nacházel v podpalubí, byl přeložen na jiná plavidla, cestujícím se řeklo, že se na strojích vyskytla technická závada, a ještě téhož rána je převzal na palubu parník jiné společnosti. Jestliže se tyhle věci děly z tolika nemorálních, ba dokonce hanebných příčin, Florentino Ariza neviděl důvod, proč by se něco podobného nemohlo udělat z lásky. Kapitán ho požádal jenom o kratičku zastávku v Puerto Nare, kde potřebuje vzít na loď někoho, kdo ho má na cestě doprovázet: i on měl nějaké to své

tajné srdce.

A tak Nová věrnost nazítrí za úsvitu vyrazila na zpáteční cestu bez nákladu i cestujících, zato pod žlutou morovou vlajkou, radostně

se třepotající na hlavním stožáru. Kvečeru vyzvedli v Puerto Nare ženu ještě obrovitější a rozložitější, než byl sám kapitán, bytost nevídané krásy, které scházel jen plnovous a mohla jít k cirkusu. Jmenovala Zenaida Nevesová, ale kapitán jí říkat má jezinka: byla to jeho dávná přítelkyně, kterou obyčejně v jednom přístavu bral na loď, aby ji v dalším vysadil, a která na palubu vtrhla jako vichrná

smršť štěstí. V onom smutném zapadákově, kde si Florentino Ariza znovu nostalgicky připomněl Rosalbu při pohledu na vláček do Envigada, dýchavičně šplhající do hor po někdejší mezkažské stezce, se spustil liják jako v Amazonii a až na několik málo přestávek mělo lít až do konce cesty. Nikomu to však nevadilo: plující svátek měl vlastní střechu nad hlavou. Toho večera sešla Fermina Dazová do lodní kuchyně a za velkého nadšení celé posádky připravila pro všechny jako svůj osobní příspěvek ke slavnosti nový pokrm, který jí

vnukla inspirace a Florentino Ariza si jej pokřtil po svém: lilky na milostný způsob.

Přes den hráli karty, jedli až k prasknutí, po obědě spali tvrdým spánkem, z něhož se probouzeli vyčerpaní, a sotva zapadlo slunce, orchestr spustil a oni popíjeli anýzovku a ládovali se lososem, co hrdlo ráčilo. Cesta rychle ubíhala, loď plula bez nákladu lehce a voda byla dobrá,

s vysokou hladinou zvýšenou přívalem z horního toku, kde ten týden pršelo právě tak silně jako všude na celé trase. V městečkách, kolem nichž proploovali, za nimi stříleli milosrdnou ránu z kanonu na zažehnání cholery a oni jim děkovali truchlivým zabučením lodní sirény. Lodě všech rejdařských společností, se kterými se na řece míjeli, jim signalizovaly výraz soustrasti. V

městečku Magangué, kde se narodila Mercedes, nabrali dříví na zbytek cesty.

Fermina Dazová se polekala, když začala cítit zvuk lodní sirény ve zdravém uchu, ale po dvou dnech s anýzovkou slyšela lépe na obě. Zjistila, že růže voní silněji než dříve, že ptáci zrána zpívají

mnohem krásněji než dříve a že Bůh stvořil jednoho kapustňáka a posadil ho na pláž v Tamalamaque jen proto, aby ji probudil. Kapitán ho zaslechl, dal zamířit k břehu a konečně spatřili obrovitou matku, kojící mládě v náručí. Ani Florentino, ani Fermina si neuvědomovali, jak jeden druhého prostoupili: pomáhala mu s klystýry, vstávala dřív než on a kartáčkem mu čistila umělý chrup, který na noc odkládal do sklenice, a potíž, kterou jí způsobila ztráta brýlí, nakonec snadno vyřešila tím, že na čtení i zašívání používala jeho okuláry. Jednou při probuzení uviděla v ranním šeru, jak si přišívá knoflík na košili, a honem mu jehlu vzala z ruky, dřív než by mohl zopakovat rituální větu, že potřebuje dvě manželky. Sama od něho nepotřebovala nic, jenom aby jí při bolesti v zádech přiložil baňku. Florentino Ariza si z orchestru vypůjčil housle a začal křísit staré nostalgie; po půldenním nácviku jí dokázal přehrát valčík Korunovaná

bohyně a pak ho dokola hrál celé hodiny, dokud mu housle nesebrali z ruky. Jedné noci se Fermina Dazová poprvé v životě náhle probudila zalitá slzami, avšak neplakala zlostí, nýbrž z lítosti, poněvadž si ve spánku vzpomněla na ty dva staré lidi z lodky, které

člunař utloukl veslem. Vytrvalý déšť v ní naopak žádné pohnutí

nevyvolal a příliš pozdě si pomyslela, že Paříž možná nebyla tak ponurá, jak jí připadala, a ulicemi Santa Fe možná nechodí až tolik pohřebních průvodů. Sen o dalších budoucích cestách s Florentinem Arizou vyvstal na obzoru: sen o bláznivých cestách bez spousty kufrů, bez společenských povinností: sen o cestách lásky. Večer před příjezdem uspořádali velkou slavnost s papírovými girlandami a barevnými lampióny. Zvečera přestalo pršet. Kapitán se Zenaidou tančili v těsném objetí první bolera, která tou dobou začínala drásat srdce. Florentino Ariza se odvážil Fermině Dazové

navrhnout, aby si zatančili svůj důvěrný valčík, ale odmítla. Celý

večer nicméně přitakávala do rytmu hlavou i podpatky a v jednu chvíli se dokonce bezděky dala vsedě do tance, zatímco kapitán se svou něžnou jezinkou splývali v přítmí bolera. Vypila tolik anýzovky, že jí museli pomáhat po schůdcích nahoru, a přišel na ni záchvat smíchu, až jí vyhrkly slzy a všichni se polekali, co se jí

stalo. Když se později v provoněném zátiší kajuty uklidnila, pomilovali se poklidnou a zdravou láskou dvou starých lidí, poznamenaných životem, a tato vzpomínka se jí měla vepsat do paměti jako nejhezčí zážitek oné náměsíčné cesty. Necítili se jako novopečení snoubenci, jak se domnívali kapitán se Zenaidou, tím méně

jako pozdní milenci. Bylo to, jako by přeskočili celou svízelnou kalvárii manželského života a zamířili přímo k samému jádru lásky. Tiše plynuli jako dva staří manželé, zmoudřelí životem, kteří dávno vyvázli z jeho úkladných her, z léček vášně, z krutých žertů iluzí a přeludných stavů rozčarování: byli za tím vším, dál za láskou. Prožili spolu dost, aby dospěli k vědomí, že láska je láskou kdykoli a kdekoli, avšak je tím hutnější, čím blíže je smrti. Probudili se v šest. V hlavě jí cukala bolest naparfémovaná

anýzem a v srdci měla zmatek, neboť jí připadalo, že se doktor Juvenal Urbino vrátil, víc při těle a mladší, než když spadl ze stromu, a čeká na ni v houpacím křesle před domovními dveřmi. Měla však dost jasnozřivosti, aby si uvědomila, že nejde o účinek anýzovky, nýbrž

nadcházejícího návratu.

“Bude to jako umřít,” řekla.

Florentino Ariza užasl; jako by mu totiž přečetla myšlenku, která

mu nedávala žít od chvíle, kdy se vydali na zpáteční cestu. Ani on, ani ona si neuměli představit, že by mohli žít jinde než v kajutě, jíst jinak než na lodi, začlenit se do tamtoho jiného života, který

jim měl už navždycky zůstat cizí. Opravdu to bylo jako zemřít. Už

neusnul. Nemohl. Ležel na zádech, ruce založené za hlavou. Vzpomínka na Amériku Vicu(n)ovou jím projela jako bodnutí, zkroutila ho bolestí a on nedokázal dál odstrkovat pravdu: zavřel se v koupelně a rozplakal se, plakal tak dlouho, jak se mu chtělo, beze spěchu, až

do poslední slzy. Teprve teď našel odvahu si přiznat, jak ji miloval.

Než vstali a oblékli se už k vylodění, loď za sebou nechala bažiny starého španělského plavebního kanálu, zarostlé rákosím, a teď proploovali mezi lodními vraky a rybníky mrtvého oleje v zálivu. Nad pozlacenými kupolemi místokrálovského města se začínal výšit oslnivě jasný čtvrtek, avšak Fermina Dazová, stojící u lodního zábradlí, nemohla vystát motorový puch jeho slávy, aroganci jeho bašt znesvěcených leguány: děs životní reality. Aniž si to řekli, cítili, že se nedokážou vzdát tak snadno.

Kapitána našli v jídelně ve stavu zpusťování, který měl na hony daleko k jeho obvyklému přepečlivému vzhledu: byl neoholený, oči se mu z nevyspání podlévaly krví, na sobě měl propocené šaty z předešlého večera a sotva mu bylo rozumět, jak po anýzovce říhal. Zenaida spala. Právě začali mlčky snídat, když k lodi přirazil motorový člun přístavní zdravotní služby s příkazem, že musejí

zastavit.

Kapitán vylezl na můstek a odtud hulákal odpovědi na dotazy ozbrojené hlídky. Chtěli vědět, jakou nákazu mají na palubě, kolik vezou cestujících, kolik je nemocných, zda se mohl nakazit někdo další. Kapitán odpověděl, že vezou jenom tři pasažéry, všichni tři mají choleru, ale celou dobu jsou v přísné izolaci. Nikdo z cestujících, kteří se měli nalodit v La Doradě, ani nikdo ze sedmadvaceti mužů posádky s nimi do styku nepřišel. Velitele hlídky to však neuspokojilo; nařídil, že musejí záliv opustit a vyčkat v bažině Las Mercedes do dvou odpoledne, dokud se nevyřídí všechny náležitosti související s karanténou. Kapitán vypustil petardu jako mezkař a mávl na kormidelníka, aby to vzal obloukem zpátky do bažin. Fermina Dazová s Florentinem Arizou u stolu všechno slyšeli, ale zdálo se, že kapitánovi je to jedno. Mlčky pokračoval v jídle a jeho špatná nálada byla znát i z toho, jak znectil zákony společenského chování, sám základ legendární prestiže říčních kapitánů. Špičkou nože propíchl

čtyři sázená vejce a rozmatlal je na talíři s kolečky opraženého zeleného banánu, celé si je cpal do úst a s rozkoší

divocha je drtil v zubech. Fermina Dazová a Florentino Ariza na něj mlčky hleděli, čekající na přečtení závěrečné klasifikace ve školní

lavici. Po celou dobu, kdy probíhal dialog se zdravotní hlídkou, spolu nevyměnili slovo a neměli nejmenší potuchy, co bude s jejich životem, oba však věděli, že kapitán myslí za ně: bylo to na něm znát podle toho, jak mu tepalo ve spáncích.

Zatímco pořádal porci vajec, tác opražených banánů a džbánků bílé

kávy, loď poloviční parou vyplula ze zálivu, prorazila si cestu kanály v mělčinách mezi polštáři vodních rostlin, říčních lotosů s temně fialovými květy a velkými srdčitými listy, a vplula nazpátek do bažin. Voda se měňavě třpytila spoustami rybích těl, mrtvě

plujících bokem na hladině, pobitých pytláčími rybáři dynamitem, a nad nimi s kovovým pískotem kroužila mračna vodních i suchozemských ptáků. Okny vtrhl dovnitř vítr Karibského moře, těhotný křikem a skřehotáním ptactva, a Fermina Dazová pocítila, jak se jí v

žilách rozbušil nepokojný tep svobodné vůle. Vpravo se šířily kalné a rozvážné vody Magdaleny a nálevkovité ústí veletoku se rozprostíralo do nedohledna, až na druhý konec světa.

Když na talířích nezůstal ani drobeček, kapitán si cípem ubrusu otřel ústa a zahovořil nevycválaným jazykem, který rázem skoncoval s reputací říčních kapitánů jakožto mužů vybrané mluvy. Nemluvil k nim, nemluvil k nikomu, nýbrž snažil se domluvit s vlastním vztekem. Dlouhou litanii pohanských kleteb uzavřel sdělením, že nemá potuchy, jak

se vybabrat z téhle šlamastyky, do které se dostali tím, že vyvěsili vlajku cholery.

Florentino Ariza ho poslouchal, ani nemžikl. Potom okny obhlédl celou kružnici větrné růžice se všemi kvadranty a dílky, obhlédl jasný horizont, obhlédl prosincové nebe bez mráček, obhlédl vody splavné na věky věkův a řekl:

“Poplujeme pořád rovně, rovně, rovně, znovu až do La Dorady.” Ferminu Dazovou zamrazilo, poněvadž znovu poznala ten dávný hlas, osvětlený Duchem svatým, a pohlédla na kapitána: osud byl on. Avšak kapitán ji neviděl, neboť jej ohromila nesmírná moc inspirace Florentina Arizy.

“Myslíte to vážně?” zeptal se ho.

“Co jsem živ ,” odpověděl Florentino Ariza, “neřekl jsem jediné

slovo, které bych nemyslel vážně.”

Kapitán pohlédl na Ferminu Dazovou a uviděl na jejích řasách první odlesky zimního jíní. Potom pohlédl na Florentina Arizu, uviděl v něm jeho nezdolnou rozhodnost, jeho neohroženou lásku, a s bázní pojal podezření, že je to život, spíše než smrt, co nemá

hranic.

“A jak dlouho myslíte, že se takhle můžeme plavit sem a tam od čerta k ďáblu?” zeptal se.

Florentino Ariza měl odpověď připravenou třiapadesát let, sedm měsíců a jedenáct dní včetně nocí.

“Celý život,” řekl.